DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

DESMOND MORRIS

ÇIPLAK ADAM

Çeviri Emine Rüstemoğlu

İNKILÂP 95. yıl

ANTROPOLOJİ

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

DESMOND MORRIS

ÇIPLAK ADAM

Çıplak Adam/The Naked Man/*Desmond Morris*

© 2008, Desmond Morris
© 2009, Vintage
Bu kitapların Türkçe telif hakkı AnatoliaLit Telif ve Tercüme Ajansı aracılığıyla
© 2022, İnkılâp Kitabevi

Yayıncı ve Matbaa Sertifika No: 44066

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılâp Kitabevi'ne aittir. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Yayın direktörü Gülşen İşeri
Editör Kadriye Kızıl Güzelkan
Yayıma hazırlayan Ezgi Hotalak
Kapak tasarım Gilas Coşkun
Sayfa tasarım Ayça Ateş - Beyzanur Karabulut

ISBN: 978-975-10-4146-3

22 23 24 7 6 5 4 3 2 1
İstanbul, 2022

Baskı ve Cilt
İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel (0212) 496 11 11 (Pbx)

İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna – İstanbul
Tel (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
inkilap.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

DESMOND
MORRIS

ÇIPLAK ADAM

İngilizceden Çeviren: Emine Rüstemoğlu

İNKILÂP 95.yıl

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Desmond Morris

1928'de doğdu. Birmingham ve Oxford üniversitelerinde eğitim gördü, 1959'da Londra Hayvanat Bahçesi'nde memelilerin küratörü oldu ve sekiz yıl boyunca görev yaptı. 1967'de dünya çapında 10 milyondan fazla kopya satan *Çıplak Maymun*'u yayınladı. Başarılı bir sanatçı, televizyon sunucusu ve film yapımcısı olan Desmond Morris'in çalışmaları otuz altıdan fazla ülkede yayınlandı.

Emine Rüstemoğlu

1983 yılında, İstanbul'da doğdu. 2004'ten beri kitap çevirmenliği yapıyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **7**

1. EVRİM **9**
2. SAÇ **29**
3. ÇEHRE **51**
4. KULAKLAR **59**
5. GÖZLER **69**
6. BURUN **77**
7. AĞIZ **93**
8. SAKAL **107**
9. BIYIK **125**
10. BOYUN **131**
11. OMUZLAR **145**
12. KOLLAR **151**
13. ELLER **157**
14. GÖĞÜS **175**
15. KARIN **183**
16. SIRT **195**
17. KALÇALAR **203**
18. KASIK KILLARI **209**
19. PENİS **213**
20. TESTİSLER **233**
21. POPO **245**
22. BACAKLAR **253**
23. AYAKLAR **259**
24. YÖNELİMLER **275**

DİZİN **283**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

GİRİŞ

Kadınların modern toplumdaki rolü ve erkekliğin hüküm sürdüğü bir dünyada dişiler olarak gördükleri muamele yıllardır inceleniyor ve tartışılıyor. 1970'lerin feminist hareketi bu tartışmaya yeni bir odak ve yön kazandırdı ve sonraki 40 yılda insan dişisine yönelik çok sayıda araştırma yapıldı, benim 2004 tarihli kitabım *Çıplak Kadın* da bunlardan biri. En azından Batı'da birçok yanlış düzeltilmiş olsa da dünyanın birçok yerinde kadınlar hâlâ eşya muamelesi görüyor; toplumsal, ekonomik ve politik güç sistemlerinde yer almalarına izin verilmiyor. Tüm temel dinler erkeği kadından üstün görmüştür ve bu durum en az iki bin yıldır böyle gitmektedir. Muhteşem Ana Tanrıça ya da Toprak Ana'yı bulabilmek için çok daha geriye gitmemiz gerekir, kadınların erkek toplumunun merkezinde olduğu, erkeklerin kenara itilip yiyecek için avlanmaya gönderildiği zamanlar bundan da geridedir.

Dolayısıyla, eril ve dişi cinsiyetleri inceleyen yazarların özellikle etrafı kuşatılmış olan kadınlara yoğunlaşması şaşılacak şey değildir. Türün erkekleriyle ilgilenen, güçlü ve zayıf yönlerini araştıran çok az kitap vardır. Erkek değişmez düşman olarak görülür; tüm toplumsal sorunların temelidir, özel nitelikleri büyük ölçüde görmezden gelinir. Erkek insanın doğasını yeniden değerlendirmek için bir başlangıç noktası olarak bu kitap öncelikle evrimsel başarı hikâyesine bakar, daha sonra tepeden tırnağa erkek bedenini inceler, eril anatominin her bir parçasına bakar –göz-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ler, kulaklar, sakal, vesaire– ve her örnekte biyolojik özellikleri belirtir, ardından bu özelliklerin yerel gelenekler ve toplumsal modalardaki değişimlerle nasıl modifiye edildiğini, bastırıldığını ya da abartıldığını anlatır. Tıbbi bir metin değildir; vücudun içine girmez. Yalnızca yüzeysel özelliklerle ilgilenir. Bir anlamda, *Çıplak Adam*'ın doğal tarihini anlatır, zoolojik bir portredir, onu ender rastlanmasa da soyu tehlikede olan büyüleyici bir numune olarak görür.

Bu kitap *Çıplak Kadın*'ın doğal bir devamıdır ve aynı yapıyla ilerler. Önemli farklardan biri, cinsel yönelimlerle ilgili son bir bölüm eklemiş olmamdır. Bu son yıllarda önemli bir mesele haline gelmiştir, keskin biçimde kutuplaşmış görüşler vardır. Kimi ülkelerde homoseksüellere zulmetmek bir suç olsa da diğerlerinde eşcinsel eylemin cezası hâlâ ölümdür. İnsan davranışının bu yönüne son derece nesnel, biyolojik bir yaklaşım getirmek çok gerekli göründü ve bunun için elimden geleni yaptım.

Bu kitabı yazarken karım Ramona'dan büyük yardım gördüm. Tüm kitaplarımda olduğu gibi, araştırma ve düzenleme konusunda yardım ederek çok kıymetli katkılarda bulundu, ancak bu seferki katkısı fevkaladeydi. Kitabın konusunun bununla bir ilgisi olduğundan şüpheleniyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

1. EVRİM

Gezegenimizin üzerinde hiçbir yaşam formunun erkek insan kadar etkisi olmamıştır. Kâşifler, mucitler, mimarlar, inşaatçılar, savaşçılar ve ormancılar neredeyse her zaman erkektir ve dünyanın yüzeyini diğer tüm türleri önemsiz kılacak şekilde değiştirmişlerdir. Denizlerde muazzam mercan resiflerini oluşturan mütevazı organizmalardan sonra ikinci sırayı almış olabilirler, ancak karada insan erkeği hüküm sürer, doğal nitelikleri yok ederken yapay olanları inşa eder. İnsan erkeğinin mirasını insan dişisi de dahil diğer tüm yaşam formlarından bu kadar farklı kılan şey nedir? Bunun yanıtını öğrenmek için tarihöncesi zamanlara dönmemiz ve ilk insanların karşısına çıkan ve kendine has kişiliklerini oluşturmalarını sağlayan zorluklara bakmamız gerekir.

Kadim atalarımız ağaçlardan inip diğer maymun ve maymunsuların tercih ettiği meyve, yemiş ve köklerden oluşan diyeti terk ederek avlanma ve et yemeyi kapsayan yeni bir hayatı benimsediklerinde, önemli bir dezavantajları vardı. Bu çarpıcı adımı atarak kendilerini aslan ve kaplanlar, yaban köpekleri ve sırtlanlar gibi güçlü yırtıcıların karşısında buldular. Fiziksel olarak bu öldürme uzmanlarının üstesinden gelecek nitelikte değildiler. İnsan vücudu onlarla karşılaştırıldığında çelimsizdi, keskin pençeleri ve dişleri yoktu. Onlarla mücadele etmenin başka bir yolunu bulmaları gerekiyordu ve bu baskının sonucunda insan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

erkeği yeni bir kalıpla biçimlendi. Kas gücü yerine beyinlerini kullanmaları gerekiyordu. İnsan kafatası genişlemeye başladı ve zekâ yükseldi.

Beyinleri büyüyen tarihöncesi avcı insanlar rakiplerinin hiçbir zaman başaramayacağı kurnazlıklar sergileyebilir olmuştu. Uzmanlaşmış etoburlardan daha hızlı koşamıyorlardı ancak onlardan daha zekiydiler. Yükselen zekânın yanında üç şeyi daha geliştirmeleri gerekecekti. Rekabetçiliği azaltıp, iş birliğini arttırarak etkili bir takım olarak çalışmayı öğreneceklerdi. Yeni teknikler geliştirebilmek için daha yaratıcı olacaklardı. Ve arka ayakları üzerinde durmaya başlayacak, böylece ön ayaklarını yürüme ve koşma zahmetinden kurtaracak, alet ve silah üretip geliştirecek kavrayıcı elleri olacaktı.

Bu gelişmelerle, ilk kabile avcıları kara üzerinde aşılması zor bir güç haline geldi. Büyük etoburları avlarından uzaklaştırıp eti yağmalayabiliyorlardı. Ya da en güçlü av hayvanlarını bile bozguna uğratan taktikler geliştirerek, pusuya yatarak ve tuzaklar kurarak avları kendileri öldürebiliyorlardı.

Bu gelişmiş beceriler başka bir zorluğu beraberinde getirdi. Birden o kadar çok yiyecekleri olmuştu ki avcı liderleri bunları kendi başlarına tüketemiyordu. Tüm kabileye yetecek kadar yiyecekleri vardı ve yiyecek paylaşmak insan toplumunun temel yönlerinden biri olmuştur. Günümüzde bunu kanıksamış durumdayız ama ağaçta yaşayan bir maymunun bildiği bir kavram değildir bu. Temel olarak bitki yiyen hayvanlar bunları hiçbir zaman yanındakilerle paylaşmaz. Her otçul ne bulursa silip süpürür. Bitki yemek her zaman bencil bir eylemdir. Ancak örneğin büyük bir avın sonrasında bir yiyecek fazlası oluşursa, bütün kabile yiyebilir. İnsan ziyafetleri böyle doğmuştur.

İnsan avcılarının verimliliği giderek artınca, kişilikleri de değişmeye başladı. Zihinsel yapıları ve fiziksel görüntüleri insan dişisinden giderek farklılaştı. Avcılık tehlikeli bir uğraştı ve ilk kabilelerin dişileri üreme açısından bu kovalamacada tehlikeye atılamayacak kadar değerliydi. Temkinli, şefkatli, anaç bireyler olarak farklılaşarak toplumun merkezinde konumlandılar ve il-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kel insan yerleşimlerinde birçok farklı görev üstlendiler, irileşen erkekler ise gittikçe daha maceraperest hale geldi, giderek daha uzak alanlara yayılarak av peşine düştü, ağaçlarda gezip meyve yiyen maymunların aklına gelemeyecek riskler aldı.

Eril beyin ve eril beden insan evriminin bu çok önemli safhasında özel değişimler geçirdi. Zihinsel olarak, avcı daha girişken, daha kurnaz ve daha inatçı olmanın yanında uzun vadeli stratejiler ve kısa vadeli taktikler geliştirebilir hale geldi. Fiziksel açıdan erkek bedeni giderek daha kaslı ve atletik hale geldi, kabile dişilerinin kıvrımlı formlarını borçlu olduğu ve kaçınılmaz gıda kıtlığı dönemlerinde gerekli besin kaynaklarını sunan kıymetli yağ birikimlerini feda etmek zorunda kaldı.

Böylece tarihöncesi insan erkeği ürkütücü derecede başarılı bir avcıya dönüştü ve ilk insan kabileleri tüm dünyada hızla çoğalmaya ve yayılmaya başladı. Bu durum, klasik avcı/toplayıcı toplumu, yüz binlerce yıl sürdü, ta ki 10.000 yıl önce çiftçiliğin ortaya çıkışıyla yeni bir aşamanın başlamasına dek. Bu, atalarımızın toplama yöntemlerini geliştirmesiyle başladı. Sebzeleri aramak yerine, ilk çiftçiler yerleşim yerlerinin yakınlarına mahsullerini ekip yetiştirerek, otçul av hayvanlarını kendilerine çektiler. Avcılar avı kovalamaktansa hayvanların onlara gelmesini sağlıyordu. Hayvanları içeride hapsediyor ve eti ellerinde bulunduruyorlardı. Böylece ne zaman isteseler ziyafet çekebiliyorlardı.

Tutsak av hayvanları üremeye başlayınca, ilk çiftçiler avlarının üremesini kontrol ederek kendi canlı hayvanlarına sahip olabileceklerini fark ettiler. Tarım devrimi yaklaşıyordu. Göreceli olarak o kadar hızlı gerçekleşti ki erkek avcıların kişilikleri bu değişen duruma uyum sağlayacak bir evrim geçirmedi. Genlerinde hâlâ iddialı avcılardılar, günlük hayatta ise ırgatlık ve çobanlık, ekicilik ve biçicilik yapıyorlardı. Avın duygusallığı ve kovalamanın heyecanı çiftliğin angaryasına dönüşmüştü. Yiyecek fazlasına sahip olmanın avantajı, ilkel av sürüsünün maceracı ve cesur ruhunun yitirilmesiyle azalmıştı.

Çiftçilik yapan erkek bu kayıpla nasıl başa çıktı? Öldürmenin heyecanını yeniden yaşamanın bir yolu olarak av sporu ge-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

liştirildi ancak bu yeterli değildi. İnsan erkeği evrim tarafından sert, yaratıcı, işbirlikçi ve risk seven bir kişi olarak şekillendirilmişti ve bu biyolojik mirası inkâr etmeyecek şekilde kendini ifade etmenin yolunu bulmak istiyordu. İki yol buldu; biri yıkıcı diğeri ise yaratıcıydı.

Yıkıcı olan savaştı, rakip erkeklere yakalanıp öldürülmesi gereken av hayvanı muamelesi yapılıyordu. Riske acıkmış erkekler böylece hayal ettikleri tüm tehlikeyi yaşıyordu, bu sırada silahlar da giderek daha karmaşık, çok daha tehlikeli hale geliyordu. Avcılığın bu iki bozulmuş hali, av sporu ve savaş, insan erkeğinin tarım çağının zihinsel zorluklarıyla karşılaştıkları yegâne iki alan olsaydı, türümüz çok talihsiz bir durumda takılıp kalırdı. Ancak yiyecek avının yitirilmesinin yaratıcı bir karşılığı daha olmuştu. İlkel kovalamanın temel parçalarından biri olan uzun vadeli hedeflere odaklanabilme yetisi Neolitik erkekler tarafından yeni büyük girişimlerde kullanılmaya başlamıştı.

İlk başta bu süreç fazlasıyla yavaştı, ancak yüzyıllar geçtikçe, derme çatma kulübeler muhteşem binalara; kaba saba vücut boyaları muhteşem sanat eserlerine; basit alet kullanımı incelikli zanaatkârlığa dönüştü. Köyler kasaba ve şehirlere dönüştü, teknik uzmanlıklar ortaya çıktı ve modern medeniyetin tüm karmaşıklığı kendini göstermeye başladı.

Erkek mucit yeni ve gelişmiş risk alıcıydı, sürekli yeniliğin peşindeydi. Bu rolü üstlenerek yıkıcı erkeğin tam zıddı olmuştu ve bu ikisi insan erkeğinin iki yüzünü -bozucu ve yapıcı- yansıtmaya devam etse de modern dünyamız yaratıcı erkek enerjisinin olumsuz olanı büyük ölçüde geride bıraktığının canlı bir kanıtıdır.

Son yıllarda yapay döllenme tekniklerinin geliştirilmesi sonucu erkeklerin kullanılmaz olacağı iddiasıyla, "Erkeğin Gereksizliği" üzerine muhabbetler dönüyor. Bu teori ilk olarak 1970'lerde feminist hareketin liderlerinin klitoral orgazmın vajinal olandan daha iyi olduğunu ve erkeklerin yatak odasındaki zahmete değmediğini ilan etmesiyle yaygınlaşmıştı. Bununla birlikte, erkekler cinsel haz için gerekli olmasa da yeni nesil femi-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nistlere nasıl hayat verileceği sorusunun henüz bir yanıtı yoktu. Bu amaçla birkaç kahraman boşalıcı tutulabilirdi, böylece gerektiği zaman sperm numuneleri sipariş edilebilirdi.

O zamandan bu yana, üreme teknolojisindeki ilerlemeler günün birinde, çok da uzak olmayan gelecekte, sperme bile gerek olmayacağını öne sürmeye başladı. Kadınlar eril unsurlar olmadan laboratuvarda yumurtalarını döllendirebilecek, ardından yeniden rahme yerleştirerek yeni nesil dişileri büyütebilecekti. Lezbiyen çiftler yeni bir çift aile oluşturarak kızlarını erkeksiz bir dünyada yetiştirebilecekti.

Bu ideale göre, erkeğin yokluğu savaşların, testosterondan güç alan şiddetin, agresif sporların, futbol holiganlarının, siyasi radikallerin, tecavüzcülerin, din teröristlerinin ve eril dünyanın tüm yıkıcı yönlerinin sonunu getirecekti. Onun yerine insan dişisinin şefkatli, paylaşımcı, daha nazik ve daha zeki dünyası kurulacaktı. Vahşi gurur çatışmalarının yerini sakin bir sağduyu alacaktı ve hayat zalim, kaygı dolu bir çileden ziyade sıcak, güvenli ve dostane bir tecrübeye dönüşecekti.

Mevcut tüm erkeklerin nasıl elden çıkarılacağı belli değildir. Belki sadece yok sayılacaklardır ve erkek cinsiyeti yavaşça yok olana kadar yaşlanmalarına izin verilecektir. Belki de SCUM (Erkek Doğrama Cemiyeti) adındaki radikal feminist hareketin önerdiği şekilde katledileceklerdir. Er ya da geç uzak bir hatıradan başka bir şey olmayacaklardır ve testosterondan arınmış bir gezegen kadın kahkahaları eşliğinde dönmeye devam edecektir.

Biraz ciddileşmek gerekirse, dünyayı eril ruhun tüm yıkıcı unsurlarından kurtarmanın ötesinde, bu radikal senaryo tüm yapıcı unsurları da ortadan kaldıracaktır. Çok az büyük icat gerçekleşecektir -hepsi çok riskli bulunacaktır. Belli bir amaca yönelik, uzun vadeli projelerin sayısı çok azalacaktır -aile ve günlük sosyal yaşamın talepleri karşısında çok zaman alıcı bulunacaktır.

Kadınlar her zaman erkeklerden daha mantıklı olduysa, erkekler her zaman kadınlardan daha oyuncu olmuştur. Üstelik bu, insan türüne çok sayıda büyük başarısını kazandıran yetişkin oyunculuğudur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Her şeyin şampiyonu olan erkeğin feminist görüşe karşılık vermesini istesek, muhtemelen şöyle bir şey diyecektir:

Evet, muhteşem kadın sanatçılar, bilim insanları, politikacılar, dini liderler, mucitler, mühendisler ve mimarlar olabilir. Ancak her birine karşılık yüz, belki de bin erkek vardır. Büyüklük baskın bir erkek niteliği olan azimli inatçılığı gerektirir.

Sıklıkla bunun fırsatlarla ilgili bir şey olduğu öne sürülür -kadınların gerçek potansiyeline erişmesine izin verilmemiştir. Ancak pratik açıdan bu yalnızca kadınların muhteşemliğinin fark edilmesini talep edecek kadar muhteşem olmadıkları anlamına gelir. Muhteşemliğe ulaşılması gerekir, bu varsayılmaz, genetik olarak yüklenmiş tutkularıyla hareket ederek yükselen medeniyetimizi inşa edecek büyük adımları atan da erkekler olmuştur.

Bu radikal görüşlerin ikisi de abartılıdır ve cinsiyetler arasındaki sözüm ona savaşa harcanan devasa enerji israfını temsil eder. İşin aslı insan erkeği ve insan dişisi mükemmel bir evrimsel takımdır. İnsan kabilesindeki iş bölümünü geliştirecek biçimde yüz binlerce yıl içinde evrim geçiren birçok önemli açıdan birbirlerinden farklıdırlar, ancak aynı zamanda eşit derecede önemlidirler. Farklı fakat eşit, temel düşünce budur. Erkek beyni azimli inatçılıkta uzmanlaşmıştır. Dişi beyni aynı anda birden fazla işi yapmakta ustalaşmıştır. Erkek planlama, yenilik, risk alma, mekânsal sorun çözümü ve fiziksel güç konusunda uzmanlaşmıştır. Dişi dildeki akıcılıkta uzmanlaşmıştır, duyma, koklama ve dokunma duyuları daha iyidir, hastalıklara karşı direnci daha güçlüdür.

Cinsel anlamda, insan erkeği maymun ve maymunsu akrabalarından çarpıcı biçimde farklılaşmıştır. Maymunların genellikle bir cinsel stratejisi varken, erkeğin iki tane vardır. Bunların ilki âşık olmak ve belli bir dişiyle bir çift oluşturmaktır. Bu, kimi zaman iddia edildiği üzere kültürel bir incelik değil, derinlere yerleşmiş biyolojik bir niteliktir. Çift oluşturma sürecine eşlik eden duygusal çalkantılar hiç de incelikli değildir. Erkek (ve dişi) bedeni içinde gerçekleşen çarpıcı kimyasal değişimler dolayısıyla

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

son derece fizyolojik bir süreçtir. Ve dünyanın her yerinde gerçekleşir, yetişkin insanlara farklı, uygunsuz çiftleşme sistemleri empoze etmeye çalışmış olan toplumlarda bile. Birçok örnekte, bağlanma süreci gerçekleştikten sonra, söz konusu çift seçtikleri eşi terk etmektense hapse girmeyi, işkence görmeyi ve hatta ölümü tercih eder.

Evrimsel anlamda insanların çift oluşturmasının avantajı, küçük kabilelerde dişilerin erkek avcılar arasında paylaştırılmasıdır. Diğer erkek primatların aksine, insan erkeklerinin av esnasında birbirleriyle iş birliği yapması gerekiyordu. Tek başınayken avcı, avını bozguna uğratabilecek kadar hızlı ya da güçlü olmuyordu. Baştaki avcının erkek yoldaşlarının aktif desteğine ihtiyacı vardır. Baştaki avcı kabiledeki tüm dişileri kendine saklasaydı, birlikte ava çıktıklarında diğer erkeklerden etkili bir yardım alması beklenemezdi. Çift oluşturma sistemi, kabile yerleşimlerinde, erkekler arasında daha iyi bir eşitlik yaratıyordu. Sosyal hiyerarşi yine mevcuttu, daha baskın ve daha az baskın bireyler vardı, ancak avcı ekibinin en tepesiyle en altı arasındaki değişim ölçüsü o kadar yüksek değildi.

Yeni gelişen bu işbirlikçiliği yeni ve ruhani bir bilinçli kısıtlama ve azizlere yakışır cömertliğimizin sonucu ortaya çıkan "incelmiş" niteliklerimizden biri olarak görmek yanlış olacaktır. Gerçekte en temel hayvani niteliklerimizden biridir. Ahlakçılar genellikle insan türünün biyolojik olarak rekabetçi ve bencil olduğunu ve ancak ahlak öğretilerinin yardımsever, cömert ve fedakâr biçimde hareket etmemizi sağlayacağını savunur. Ancak işin aslı bu davranışlar bizim genlerimizde bulunur. Genetiğimiz birbirimize daha yardımcı olacak şekilde değişmiş olmasa, ilk insan kabilelerinin hayatta kalması mümkün olmazdı. Çelişkili bir biçimde, bencil olmayan davranışlar bencilce bir eylemdi.

Kabilelerdeki eş olarak çiftleşme sisteminin bir diğer önemli avantajı daha vardı. Çocukların anneleri kadar babalarını da tanıdığı bir aile birimi yaratmıştı. Diğer türlerde bulunan annelik kavramına bir de babalığı eklemişti. Tek bir hamlede, büyüyen çocukların üzerindeki ebeveyn korumasını iki katına çıkarmıştı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Güçlü babalık hisleri insan babanın yeni doğmuş bebeğini kucağına aldığı anda ortaya çıkar ve ilerleyen yıllarda yavrusunun yetiştirilmesi için önemli miktarda zaman ayırır ve ilgi gösterir.

Evrimin insan erkeğini bu şekilde değiştirip onu iyi bir babaya döndürmesinin sebebi, türümüzün ebeveynlik yükünün tek bir yetişkinin, yani annenin tek başına başa çıkamayacağı kadar ağır olmasıdır. Dişi bir maymunun işi çok daha kolaydır. Bebeği doğumdan itibaren onun kürküne tutunarak onunla birlikte etrafta gezinmeyi becerebilir. Yeni doğmuş maymun çok daha ilerlemiş durumdadır ve taşınması ya da yuvaya yerleştirilmesi gerekmez. Hızla büyür ve kısa sürede annesinin bedeninin yakınlarında koşuşturmaya, bir tehlike olması durumunda çabucak geri dönmeye başlar. Annenin bakması gereken başka bir bebeği olmadan önce, ilk bebek aşağı yukarı bağımsız hale gelmiştir. Dolayısıyla hiçbir zaman endişelenmesi gereken büyük bir ailesi olmaz.

Bunun tam tersine, insan annenin ilgilenmesi gereken bir dizi mesele vardır. Bebekleri doğumdan sonra aciz durumdadır, ilk aylarda kesintisiz ilgi bekler ve bir ya da iki yıl sonra yeni bir bebek geldiğinde hâlâ ona bağımlıdır. Durum böyleyken, annenin tüm yavrularına bakması gerekir. Koruyucu ve sevgi dolu bir babanın desteğini almak bu süreçte yavruların hayatta kalması için önemli bir takviye sağlar. Erkeğin bakış açısından, babalık hisleri ne kadar güçlüyse genetik soyunun ilerlemesini görmesi o kadar olasıdır.

Bu anlamda insan erkeği bir maymundan çok bir kuş gibidir. Kuşların yavruları da acizdir, yumurta biçimindedirler, kuluçkaya yatma görevi hem dişi hem de erkek ebeveynin çabalarını gerektirir. Erkek kuş yumurtanın üzerinde oturma görevini paylaşmasa, dişi kuş yavruları yumurtadan çıkana kadar açlıktan ölür. Buna engel olmak için etrafta nöbeti devralacak bir erkek yokken beslenmeye giderse, üstü açık kalan yumurtalar kısa sürede soğur ve içindeki yavrular ölür. Yani kuşlardaki eş bağı tipik çiftleşme sistemidir, hemen hemen tüm cinslerde bulunur ve aynı sebeple insanlarda da mevcuttur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İnsan erkeğinin bir değil iki cinsel stratejisi olduğunu söylemiştim. İlki, gördüğümüz üzere, ailesine çok fazla zaman ve çaba harcayarak çocuklarının hayatta kalması için en iyi şansa sahip olmasını sağlamaktır. İkincisi ise daha ilkel biçimde, tohumunu her yere, bulduğu her fırsatta saçmaktır. Kendisini eşi olmayan bir dişinin yanında bulursa, onunla kısa bir cinsel ilişki faaliyetinde bulunma dürtüsünü hissedebilir, daha sonra asla karşılaşmayacak olsalar bile. Eğer dişi bu kısa karşılaşmanın sonucunda yavrularsa, yavrunun yetiştirilmesinde rol almayacak ve belki de varlığından bile haberdar olmayacaktır. Babanın ilgisi olmadan, bebeğin hayatta kalma şansı bir ailenin koruması altında olacağından düşük olsa da sıfır değildir. Üstelik, dişinin halihazırda başka bir erkekle eş olmuş olduğu durumlarda, kalıcı erkek eş yavrunun kendisinin olduğunu düşünüp onu eksiksiz koruyabilir. Böylece hayatta kalma şansı çok yüksek olur.

Burada kaçınılmaz olarak eşi olan bir insan dişisinin onu hamile bırakabilecek kalıcı bir eşi varken yabancı bir erkekle çiftleşme riskini neden alacağı sorulacaktır. Bu durum fark edilirse ailenin istikrarına ciddi zarar verebilecekken böyle şeyler yine de olur. Görünüşe göre bunun sebebi insan dişisinin insan erkeğini iki farklı yolla değerlendiriyor olmasıdır. Bir değerlendirmede, onları destekleyici niteliklerine göre puanlar. Ona ve yavrusuna nasıl bakacağını, sosyal açıdan ne kadar başarılı ve güvenilir olacaklarını hisseder. Bir diğer değerlendirmede, onları fiziksel elverişliliklerine göre puanlar. Vücutları yavrulara iyi genler aktaracakmış gibi duruyor mu? İdeal bir ilişkide, dişinin kalıcı eşi hem güvenilir biçimde destekleyici hem de fiziksel açıdan etkileyici olur ve böylece kadının yoldan çıkmasının bir sebebi yoktur. Ancak temel olarak koruma ve ilgi nitelikleri yüzünden seçtiği bir eşle birlikteyse, kimi zaman aile dışındaki riskli cinsel ilişkilere girmek için aklı çelinebilir.

İlk çağlarda bu evlilik dışı ilişkilerin ne miktarda yaşandığını tam olarak bilmek hiç mümkün değildi. Kimi kültürlerde erkekler dişi eşlerinin yabancı erkeklerle karşılaşmamasını sağlamak için her çareye başvurur, kadınları çoğunlukla evin içinde tutar,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sürekli yanlarında bulundurur ya da dışarı çıkmalarına izin verdiklerinde yanlarına bir refakatçi verirlerdi. Kimi durumlarda bu adet daha da ileri gider, kadınlar evden çıktıklarında bedenlerini bütünüyle örtmeye zorlanırdı. Başvurulan yöntemler arasında kadın sünneti, genç kızların dış genital organlarının cerrahi yöntemlerle alınması da vardı. Bu onların cinsel haz alma ihtimalini ve dolayısıyla başka erkeklere olan ilgisini azaltıyordu. Bu uygulama dünyanın bazı yerlerinde hâlâ mevcuttur ve günümüzde bu şekilde sakatlanmış en az on milyon kadın yaşamaktadır.

Günümüzde, Batı'da, etkili DNA testleri nihayet hangi çocukların insan erkeğinin çift bağı stratejisinin ürünü, hangilerininse eskiden kalma tohum serpme stratejisinin ürünü olduğunu kesin bir şekilde ortaya çıkarmayı mümkün kılıyor. Sonuçlar ise son derece şaşırtıcı. Evli erkeklerin çoğu, modern zamanlarda bir yabancının baba olduğu bir aileye nadiren rastlanacağını düşünecektir. Ancak durum böyle değildir.

DNA babalık testleri ilk olarak 1995/6 yıllarında, babalık anlaşmazlıklarının mahkemeye gitmeden çözülmesi için bir yöntem olarak ortaya çıktı. 1998'den 2004'e kadar süren yedi yıllık süreçte ortaya çıkan sayılar, İngiltere'de babalık testine sokulan her 100 çocuktan 16'sının biyolojik babalarının onları kendi çocuğu gibi yetiştiren "kocalar" olmadığını gösteriyordu. Kuzey İrlanda'daki sonuçlar hemen hemen aynıydı, arada sadece yüzde 0,2'lik bir fark vardı. Bunlar beklenenin çok üstünde oranlardı.

ABD'de, babalık davalarına bakan bir yetkili, kendilerinin kullandığı genelleyici sayının yüzde on olduğunu söylemiştir. Almanya'daki Max Planck Enstitüsü şöyle bir açıklama yapmıştır: "'İstikrarlı tekeşli evliliklerdeki' yanlış babalık oranları ilk çocuklarda onda birden dördüncü çocuklarda dörtte bire kadar değişiklik göstermektedir."

Dokuz temel bölgede (Birleşik Krallık, ABD, Avrupa, Rusya, Kanada, Güney Afrika, Güney Amerika, Yeni Zelanda ve Meksika) yapılan daha kapsamlı bir araştırma sonuçların yüzde 1 ila 30 arasında değiştiğini göstermiştir. Bu büyük farklılık kullanılan numunelerde bir yanlışlık olabileceği iddiasını ortaya

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

çıkarmıştır. Buradaki sorun, raporların çoğunda sayıların gerçek babalığın sorgulandığı, babanın kim olduğunun şüpheli olduğu vakalara dayalı olmasıdır. Bu çalışmalar göz ardı edildiğinde sayı çok daha düşük çıkmıştır. Araştırma şu şekilde sonuçlandırılmıştır: "Geri kalan araştırmalar ortalama babalık uyuşmazlığının yüzde 3,7 ya da 25'te 1'den biraz daha düşük olduğunu göstermiştir."

İnsan erkeğinin iki çiftleşme stratejisine dönecek olursak, bunun anlamı eski çağlara kıyasla cinsel özgürlüğe daha fazla kavuşmuş bir toplumda bile, her 25 çocuktan 24'ü çift bağı stratejisinin ürünüyken yalnızca birinin tohum saçma stratejisinin bir ürünü olduğudur. Buradan açıkça görülmektedir ki kanıtlara dayalı zamparalık dürtüsüne rağmen, insan erkeği özünde bağ kuran bir varlıktır.

O halde erkeğin sürekli dışarıda olan gözü nasıl açıklanır? Dışarıda fazla sayıda çocuğa babalık etmeyebilir ancak bu katı bir bağlanma kuralının gerektirdiği kadar sadık olacağı anlamına gelmez. Bunun yanıtı geçen bir milyon yılda insan türünün giderek çocuksulaşmasına neden olan evrimsel eğilimde gizlidir. Neoteni adı verilen bu eğilimin değeri insanların çocukça oyunculuk ve meraklılık hislerini yetişkinliğe taşımasını sağlamasındadır. Böylece insanlar giderek daha yenilikçi oldular ve bize karmaşık modern teknolojimizi kazandıran dâhiyane icatları yaptılar. Ancak aynı zamanda yükselen merak seviyeleri hayatın diğer yanlarına da sızdı, en temel hayvani eylemlerimiz de bunlara dahildi.

Yiyecek ve içecek konusunda bu nitelik bir sorun yaratmaz; gurme yiyecekler ve kaliteli şaraplar bunun sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak seks söz konusu olduğunda çoğu kez birincil üreme stratejimizi altüst etmiştir. Halihazırda bir eşi olan bir erkek karşı cinsiyetten çekici bir yabancı gördüğünde, merakı yüzünden cinsel anlamda onun tadını çıkarmanın nasıl olacağını düşünmeye başlar. Vakaların büyük çoğunluğunda bu merakı cinsel fantezi düzeyinde tutmayı başarır ancak kimi zaman da ileri gider. Genellikle merakını tatmin ettikten sonra konu ka-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

panır, ancak orijinal çift bağının bozulmasıyla ve sıklıkla yeni bir bağın kurulmasıyla sonuçlanan birçok vaka vardır. Bu da kaçınılmaz olarak ilk ilişkisindeki çocuklara gösterdiği babalık ilgisini azaltır, hasarı onarmaya ne kadar uğraşırsa uğraşsın.

Bunun gibi büyük aile parçalanmaları eril üreme kalıplarının geliştiği ufak kabile topluluklarında daha zordu. Ancak modern toplum daha karmaşıktır ve çift bağının bozulması için o kadar çok fırsat vardır ki bu kadim sistem modern zamanlarda oldukça baskı altındadır. Boşanma oranları çarpıcı olarak yükselmiştir ve bahsi geçen sayıların bir kısmı çok abartılı olsa da görünüşe göre örneğin yirmi birinci yüzyıl Amerikası'nda evlenenlerin yüzde 34'ü boşanmayı yaşayacaktır. İngiltere için bu oran yüzde 36'dır. Yani modern çift bağlarının yaklaşık üçte biri bozulmaktadır, bu bilgi profesyonel kaygı tüccarları tarafından toplumun çürüme içinde olduğunun kanıtı olarak kullanılır. Halbuki bu duruma bakmanın başka bir yolu, modern yozlaşma ve cinsel özgürleşme zamanlarında bile, modern çiftlerin üçte ikisinin çift bağlarını sürdürmeyi başarıyor olduğudur. Şehir toplumunun kabile insanının adapte olmak zorunda kaldığı doğaya hayli aykırı yapısı düşünüldüğünde, çift bağına dayalı çiftleşme stratejisinin sağlamlığının çarpıcı bir kanıtıdır bu.

Kimi zaman şöyle bir soru ortaya atılır: Çift bağı insan türünün o kadar temel bir özelliğiyse, neden herkesi içermez? İlk kabile topluluklar için bu kadar değerliydiyse, evrim bunu neden kalıcı kılmamıştır? Kuşların yaşam boyu birlikte olduklarını, öyle ki içlerinden biri ölünce hayatta kalan eşin asla yeni bir eş bulmadığını anlatan hikâyeler vardır. Evrim bu uç noktada mekanizmayı insanlar için neden geliştirmemiş ve bozulan evliliklerin mutsuzluk ve verimsizliğine engel olmamıştır?

Bunun cevabı, herhalde, tarihöncesi zamanlarda avcı/toplayıcı kabilelerde yeni çiftleşme stratejisi gelişmekteyken, erkeklerin av arayışı sırasında ciddi tehlikelerle karşı karşıya kalmaları ve dişilerin türümüzün dik durmaya başlamasından ötürü doğum sırasında zorluklarla karşılaşmalarıdır. Bağ kurmuş çiftin her iki üyesi de kolaylıkla genç ölebiliyordu ve bu da birleşme meka-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nizmasının çok katı olması halinde hayatta kalan eşin üreme açısından yalnız kalmasına yol açardı. Diğer yandan, bir üzüntü ve yas sürecinin ardından hayatta kalan genç yetişkinler yeni bir çift bağı kurabilirlerse, çok küçük kabilelerin üreme oranları bundan faydalanabilirdi. Dolayısıyla, mükemmele yakın bir çift bağı, hayatta kalma açısından, mükemmel olandan daha iyiydi.

O halde, evrim açısından, insan erkeği dişi bir eşle uzun süreli bir ilişki kurmak üzere programlanmıştır, ancak eşinin ölmesi durumunda bir süre sonra yeni bir bağ kurması olasılığı, üreme açısından kıymetli olacak bir biçimde mevcuttur. İlk günlerde bu denli faydalı olan bağlanmadaki bu hafif zayıflık, modern zamanlarda ciddi bir soruna dönüşmüştür. Bunun temel sebebi, erkeğin avlanma kalıbının değişme biçimidir. Yorucu ve tehlikeli hayvan avı peşine düşmek yerine, artık şehre inip başka avlar kovalamaktadır. Bir kez oraya geldi mi, etrafında çok sayıda çekici genç kadın bulunur, bu kadınlar tarihöncesi av sahalarında hiçbir zaman bulunmamıştır. Savanda bir-iki ayartı olmuştur ama büyük şehirde her yerdedirler. Burada da sadece eşine bağlı olmaya dair mükemmel olmayan eğilimi onu yarı yolda bırakır.

Ancak kusurları ve zaafları ne olursa olsun, insan erkeklerinin büyük çoğunluğu, insan kültürlerinin büyük çoğunluğunda, uzun vadeli aileleri benimsemeyi sürdürür. Üstelik tüm çatışma ve kesintilere rağmen, bu aile birimleri çocuk yetiştirme konusunda son derece başarılı olduklarını kanıtlamıştır. Bunun kanıtı, dünyanın toplam nüfusunun son 40 yılda iki katına çıkarak 3 milyardan 6 milyara yükselmiş olmasıdır.

İnsan erkeği küresel ölçekte baba olarak başarılı olduysa, kabile avcısı rolüne ne olmuştur? Daha önce söz ettiğimiz gibi, av hayvanlarını yakalamaya dair kadim dürtüsü ortadan kalkmamıştır -evrim bunun gerçekleşmesini sağlayamayacak kadar yavaş çalışır- ancak çeşitli biçimlerde şekil değiştirmiştir, av artık sembolik hale gelmiştir. Örneğin tüm modern yarış sporları, avlanmanın sembolik biçimleridir. Bunların hepsi kovalamada ya da nişan almada, ya da her ikisinde birden becerikli olmaya dayalıdır, nişan almak ve kovalamak da elbette, tarihöncesi av-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

larının temel bileşenleridir. Bu sembolik eylem çevresinde devasa bir endüstri ortaya çıkmıştır, şampiyon kovalayıcılar (mesela Michael Schumacher) ya da nişan alıcılar (mesela Tiger Woods) çok büyük ödüller kazanırken şampiyon olmaya özenenler yedek kulübesinden tezahürat eder. Futbol ve basketbol gibi takım sporları hem kovalamayı hem nişan almayı içerir ve bunların yanı sıra modern sporculara kadim mevkidaşları gibi planlama, iş birliği, taktik ve strateji kullanma fırsatı sunar.

Sporun bir ürün vermediği ortadadır. Hiçbir şey üretmez. Son noktası muzaffer bir şampiyonun kıymetli ödülü, yani sembolik avı havaya kaldırmasıdır. Bu genellikle bir kupa, bir heykelcik ya da bir plakettir, yenmez, işe yaramaz bir metal parçasıdır. Büyük bir yarışmanın sonunda bir kutlama ziyafeti verilebilir, tıpkı başarılı bir avın ardından olduğu gibi, ancak spor aktivitesinin kendisi herhangi bir şekilde üretken değildir. Yalnızca insan erkeğinin icracı ya da izleyici olarak avın beceri gerektiren, fiziksel zorluklarını yeniden canlandırma dürtüsünü tatmin eder. Ok merkeze isabet ettiğinde, bilardo topu bir deliğe girdiğinde, kriket topu altıyı vurduğunda, futbol topu ağa çarptığında vesaire modern avcı ve onun takipçileri bir zafer kükremesi sesi çıkarır, bu da Tarzan'ın ormandaki bağırışı kadar ilkeldir. Nişan alma anı başarıya ulaşmıştır. Kabile tören yapacaktır. Kadınlar da epey ilgi gösteriyor olsa da sporun hâlâ erkek egemenliğinde bir alan olmasına şaşmamak gerekir.

İnsan erkeğinin özel niteliklerinden biri fiziksel gücüdür. Av için gereken güçlü bedeni, onu insan dişisinden ayıracak gelişmiş bir kas yapısına sahiptir. Ortalama bir erkek bir kadından yüzde 30 oranında daha güçlüdür. Bedeninde 26 kg kas bulunur; kadında ise yalnızca 15 kilo kas vardır. Bunun tam aksine, erkeğin ortalama ağırlığının yüzde 12,5'i yağdan oluşurken, kadınınki yüzde 25'tir. İnsan evrimindeki iş bölümü başka hiçbir yerde kendini bu kadar belli etmez. Kadınların kas geliştirmeye ilgi duyduklarında giderek erkeğe benzemesi de bu durumun altını çizer. Görüntüsü kadınsı olan bir kaslı vücut geliştirmeleri müm-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kün değildir. Vücut geliştirme alanında ciddi yarışlara girecek olurlarsa, yumurtlamaları bile durur.

Erkek bedeninin tasarımı, dişiden çok daha fazla ağırlık kaldırabileceğini gösterir; avcıların avlarını eve taşımaları sırasında önemli olan bir niteliktir bu. Ortalama bir erkek vücut ağırlığının iki katını kaldırabilir; ortalama bir kadınsa ağırlığının ancak yarısını kaldırabilir. İçeride ise erkeğin organları, kalbi, akciğerleri ve kemikleri dişininkinden daha iridir, güçlü erkeğin kasları için kıymetli bir destek sistemi sunar. Erkeğin kanında dişininkinden daha fazla hemoglobin bulunur.

Erkek bedeninin tüm iskeleti daha büyüktür, kasların hareket etmesi için daha güçlü bir temel sağlar. Ve ortalama erkek, dişi akranlarından yaklaşık yüzde 10 daha ağır ve yüzde 7 daha uzun boyludur. Erkek vücudunun daha güçlü biçimde geliştiği ilk günden itibaren tespit edilebilir. Yeni doğan erkek bebek ortalama olarak, dişi bebeklerin ortalamasından hem daha uzun hem de daha ağırdır, daha kuvvetli uzuv hareketleri sergiler. Ayrıca daha yüksek bir bazal metabolizmaya sahiptir ve bunu tüm yaşam boyunca korur. Doğduğu andan itibaren, erkek dişiden daha ileri atletizm belirtileri gösterir.

Çocuklar arasında, erkekler daha büyük bir görme keskinliği sergiler, yetişkin olduklarında avda yararlı olacak bir şeydir bu. Oyun sırasında erkekler genellikle kızlarda görülenden çok daha fazla itme, koşma, atlama, dövme ve vurma ile güç gösterisi sergilerler. Merak düzeyleri ise halihazırda kızlarınkinden öndedir, bu durum daha sonra yetişkin erkeğin risk alma sürecinin doğuşunu ortaya çıkarır.

Son yıllarda, cinsiyet eşitliği inancının bir parçası olarak, küçük erkek ve küçük kızlar arasındaki bu farklılıkların doğuştan gelmediğini ve gördüğümüz tüm farklılıkların tamamen yapay erkek ve kadın rolleri empoze eden yetişkinlerden kaynaklandığını öne sürmek moda haline geldi. Yeni yürümeye başlayan çocukları yakından incelemek bu fikri çürütecektir. İşaretler çok erken yaşta, ebeveyn önyargılarının mevcut olmadığı herhangi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir oyun grubunda ve hatta ebeveynler farklılıkların var olduğunu fark etmeden önce de mevcuttur.

Aslında, erkek ve kızların çocukken aynı olduğu fikri, bir teoriye uyacak şekilde özenle hazırlanmış bir hayali düşünce olmasının yanında, bu teori için de gereksizdir. Cinsiyet eşitliği fikri, kendi başına, türümüze mükemmel şekilde uygundur, ancak erkeklerin ve dişilerin aynı olmasına dayalı olması gerekmez (elbette birkaç küçük anatomik farklılık hariç). İlk insan kabilelerinde evrimleşen önemli iş bölümü egemen bir cinsiyet ve ikincil bir cinsiyet yaratmadı, birbirine bütünüyle bağımlı olan ve eşit öneme sahip iki cinsiyet yarattı. Oğlanların kızlardan doğuştan gelen önemli farklarının olması önem eşitliği kavramına hiçbir şekilde zarar vermez.

Ne yazık ki bugünün erkekleri için, modern uygarlığın koşulları, görevlerinin çoğunda kas üstünlüğünü geçersiz kılmıştır. Bir ofis masasının veya fabrika tezgâhının arkasında oturmak, bir dükkân tezgâhının arkasında durmak veya bir bilgisayar ekranının önünde durmak, çok az atletizm gerektirir. Fiziksel açıdan bunlar insan erkeğinin vücudu için uygun meslekler değildir. Kabile kökenlerine sadık kalması için bundan daha aktif bir ifade biçimi gereklidir.

Bazı erkekler bu soruna, bir tür "form tutma" aktivitesine zaman ayırarak çözüm bulur, ancak çoğunluk rahatını bozmaz. Bununla birlikte, az sayıda erkek için, fiziksel erkekliklerini gösterme dürtüsü aşırı güçlenir ve olağanüstü dayanıklılık gösterilerine girişerek beden güçlerini çarpıcı şekilde sergileyecek biçimlerde rekabet ederler. Ağırlık kaldırmadan dağ tırmanışına, bilek güreşinden kutup yürüyüşüne kadar her şey, herhangi bir pratik amaca hizmet edeceği için değil, bazı erkeklerin yirmi birinci yüzyıl erkeklerinin giderek artan yumuşaklığına duydukları tiksintiyi göstermeleri için yapılır. Bu nümayişler çoğunlukla anlamsız ve enerji israfı gibi görünür, ancak yine de modern erkeklerin neyi kaybettiğinin canlı bir hatırlatmasıdır.

Televizyon ve bilgisayarlar yaşamı insan erkeği için gittikçe daha hareketsiz hale getirirken, yüksek riskli, aşırı fiziksel akti-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

vitelerde bulunmaya kararlı genç erkeğe hitap eden tehlikeli spor kulüplerinin ve diğer organizasyonların ortaya çıkışına da tanık oluyoruz. Bu yeni sporların en popülerlerinden bazıları şunlardır:

Paraşüt takıp zamanla açılmasını umarak gökdelen, köprü veya elektrik kulesi gibi yüksek bir yapının tepesinden atlamayı gerektiren paraşütle atlama.

Dalış ekipmanı taşıyarak ancak yüzeyin onlarca metre altında kaybolup havasız kalma riskini alarak labirentvari sualtı sistemlerinin keşfedildiği mağara dalışı.

Katılımcıların aerodinamik giysiler ve özel kayaklarla saatte 160 mile varan hızla yokuş aşağı kaydıkları hız kayağı. Bu etkinlikte meydana gelen kazalar genellikle ölümle sonuçlanır.

Sürücülerin motosiklet üzerinde havada uçarak geri dönüşler ve başka akrobasi manevraları yaptıkları süper kros.

Erkeklerin risk almaya yönelik derine yerleşmiş dürtüsünü son zamanlarda bunların ve başka birçok ekstrem sporun popülerleşmesinden daha iyi sergileyen bir şey yoktur.

Bazı erkekler için fiziksel zorlukların cazibesi çok azdır, ancak yine de risk alma heyecanını tatmak isterler. Onlar için, borsa yatırımı yapmaktan Las Vegas'ta kumar oynamaya kadar birçok olasılık mevcuttur. Dünyanın büyük şehirlerinin finans merkezlerinde yaşam, günün neredeyse her dakikasında risk almayı içerir ve bunun büyük ölçüde erkeksi bir uğraş olması tesadüf değildir. Ağır kumar da erkek egemen bir ilgi alanıdır. Las Vegas kumarhanelerini ziyaret ederseniz birçok kadın da görürsünüz, ancak çoğu kollu makinelerle oynar. Poker masalarının etrafındaki yüksek bahisçiler çoğunlukla erkektir. Yerel bingo oyunlarında ve yarış pistlerinde de böyledir, kadınlar düşük bahisleri, erkeklerse yüksek bahisleri tercih eder. Kadınlar doğası gereği mantıklı ve temkinlidir; erkekler sizin bakış açınıza göre ya cesur ya da aptaldır.

Fiziksel efor ve risk alma, günümüzde erkeklerin hâlâ bazı sembolik biçimlerde yeniden yaratmaya giriştikleri ilkel avın sadece iki yönüdür. Ayrıca avı eve götürme dürtüsü de vardır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yerel süpermarkette et alışverişi yapmak bu işi görmez. Daha fazlasına ihtiyaç vardır. Çözümlerden biri, biriktirmeye merak sarmaktır. Yine genellikle erkek olan koleksiyoncu, belirli bir nesne kategorisi için bir tutku geliştirir ve sonra olabildiğince iyi örnekler toplamaya başlar. Seçtiği kategori, usta ressamların tablolarından kibrit kutusu etiketlerine kadar neredeyse her şey olabilir. İçlerinden seçebilecekleri çok fazla örnek olduğu sürece ne olduğu önemli değildir, koleksiyonlar genellikle sık rastlanan örneklerle başlar ve sonra giderek daha nadir olanlara ilerler. Bunların peşine düşmek ve büyüyen koleksiyona eklemek üzere eve getirmek, nesne avcısının büyük keyfi olur.

Nesne avının yoğunluğu insanın hayatını ele geçirecek kadar büyük olabilir. Bazı evler, toplanan eşyalarla o kadar doludur ki, bir santim alan bulmak neredeyse imkânsızdır. Üstelik toplanan nesnelerin bazıları gerçekten tuhaftır. Bunlar arasında çim biçme makineleri, köpek tasmaları, uçaklarda verilen kusmuk torbaları, eski elektrikli süpürgeler, elektrikli tost makineleri ve uydurma tıbbi cihazlar gibi alışılmadık şeyler bulunur. Avcının avı artık taze et değil, sembolik bir ikame haline geldiğinden hemen hemen her şey meşru bir hedeftir.

Ölçeğin en üst noktasında, çok özel avlanma sahaları olan dünyanın en büyük müzayede evlerindeki atmosfer, görülmeden inanılacak gibi değildir. Rakip avcılar en heyecanlı anlarındayken, satış salonlarında fiyatlar havada uçuşurken, hayranlık dolu iç çekişler duyulabilir. Mayıs 2004'te 104 milyon dolara satılan Picasso'nun *Pipolu Çocuk* tablosu, açık artırmada satılan bir resim için dünya rekorunu elinde tutuyor. Bu bile, yakın zamanda Sotheby'nin ayarladığı özel bir satışla Jackson Pollack'ın bir tablosunun 140 milyon dolara satılmasıyla geride bırakıldı.

İlk avcı erkeklerin bir başka özelliği de kovalamayı bırakıp dinlendikleri sırada silahlarını, yani onları açlıktan koruyan hayati aletlerini temizlemek, onarmak, bakımını yapmak ve genel olarak geliştirmek için saatler harcamalarıydı. İlkel teknolojiye duyulan bu hayranlık bugün, erkeklerin çok az sayıda kadına

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

hitap eden alet ve makine, araç ve teçhizat sevgisine yansımaktadır.

Başarılı bir avdan sonra kaçınılmaz bir kutlama olur ve kovalamacada yaşanan tehlikeler hakkında uzun hikâyeler anlatılırdı. Modern zamanlarda bu, erkek gruplarının iş çıkışlarında bir araya gelip kafayı çekmelerine dönüşmüştür. Antropologlar bunu "içkinin erkeklik inşa etmenin bir yolu olarak kadın egemen ev içi arenadan ayrılması" olarak tanımlamışlardır. Başka bir deyişle, modern erkekler bir araya gelerek bol miktarda alkol tüketerek, kendileri için anlık olarak vefalı bir avlanma sürüsünün parçası olma hissini yeniden yaratabilirler.

Böyle durumlarda herkese içki ısmarlamak ve adabıyla içmeyi bilmek önemlidir. Bunlardan herhangi birinde başarısız olan kişi gruptaki statüsünü kaybeder. Başka bir deyişle, hem paylaştıklarını hem de sağlam olduklarını göstermeleri gerekir. Bu içki seansları, farklı ülkelerde farklı biçimler almıştır. Katı üyelik koşulları olan erkek kulüpleri oluşturulmuş ve içki oyunları ve diğer ritüeller ile içki seanslarının önemi iyice artmıştır. Bazı ülkelerde, normalde kullanılan alkolün yerini başka narkotikler alır. Örneğin Yemen'de erkek grupları her gün toplanarak narkotik bir bitkinin yaprakları olan *qat* çiğnerler. Bir Yemenli erkeğin sosyal olarak ciddiye alınabilmesi için tüm kadınların tamamen dışlandığı bu *qat* toplantılarından birine katılması gerekir.

Erkekleri hafifçe rekabetçi bir ortamda bir araya getirmek için genellikle bir tür oyun kullanılır. İnsanlık tarafından bilinen en eski ve ilkel avcıların kullandığı neredeyse kesin olan bir oyun, *mancala* denilen Afrika masa oyunudur. En az 3.400 yıldır ve muhtemelen daha uzun süredir oynanmaktadır. Avantajı, özel jetonlar veya ahşap tahtalar olmadan bile oynanabilmesidir. Avcılar kovalamacadan sonra dinlenirken birlikte yere çömeldiklerinde, toplanan küçük çakıl taşları ve toprağa kazılmış delikler oyunun devam etmesi için yeterlidir. Fransa'da *boules*, Rusya'da satranç, İngiltere'de dart, Amerika'da poker ve benzeri gibi birçok eril oyun vardır. Bunların her biri, evli adamı ailenin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

koynundan uzaklaştırır ve kısa süreliğine erkek çetesinin yanına geri getirir.

Bazı ülkelerde sırf erkeklerin katıldığı etkinlikler, orijinal av modeline çok daha yakındır. Bir grup adam ormanda kamp yapmak, balık avlamak, yürüyüş yapmak ya da bu tür bir ilkelimsi arayış yürütmek için yola çıkar. Diğerleri Afrika'ya safariye gider veya Orta Amerika'daki antik kalıntıları keşfeder.

Dünyanın birçok yerinde, her biri yerel, resmi nedenlerle mevcut olan bu tür erkeklere özgü eğlenceleri keşfetmek mümkündür. Ancak hepsinin altında yatan, ilkel av sürüsünün ani kriz anlarında tartışmasız destek sağlamak için ihtiyaç duyduğu sosyal bağın yeniden canlandırılmasıdır.

Yirmi birinci yüzyıl avcısı, sporla uğraşarak kovalama ve nişan alma isteğini tatmin edebilir. Fiziksel gücünü fitness rutinlerine katılarak ifade edebilir. Cesaretini ve risk alma becerilerini, fiziksel den zihne, tehlikeli arayışlardan kumar oynamaya kadar gösterebilir. Nadir nesneler arayarak ve onları bir araya getirerek avı eve getirme arzusunu tatmin edebilir. Bir tür teknik beceri geliştirerek silahlarına bakma ve iyileştirme dürtüsünü sergileyebilir. Ve son olarak, başarılı avcının ziyafetini sosyal içicilik maratonlarıyla yeniden yaşayabilir. Eski, ilkel avcı ölmüş olabilir, ancak modern, sembolik avcı hayattadır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

2. SAÇ

Bir erkeğin başının üstünde büyüyen kıllar, vücudunun en garip özelliklerinden biridir. Fırçalar ve taraklar, makaslar ve bıçaklar, şapkalar ve kıyafetler olmadan önce bunun kadim atalarımız için nasıl bir şey olduğunu hayal edin. Bir milyon yıldan fazla bir süredir, aşırı büyümüş bir kürk kütlesinin altında neredeyse çıplak bedenleriyle oradan oraya koşuyorlardı. Gövdeleri ve uzuvlarındaki kıllar küçülerek önemsizleşmiş ve cilt yüzeyinin tamamını açık havaya maruz bırakmışken, kafa derisindeki saçlar büyük bir yünlü çalı veya uzun ve uçuşan bir pelerin haline gelmişti. Süssüz ve şekilsiz diğer primatlar buna çok şaşırıyor olmalıydı. Bu nasıl bir maymundu?

Bu sorunun özünde, insan türünün neden bu kadar alışılmadık bir kafa derisi saçına sahip olduğu sorusunun yanıtı yatar. Cevap, bizi diğer primat türlerinden çok farklı göstermesidir. Bu bizim türümüzün işaretiydi, uzaktan görülebiliyordu. Pürüzsüz çıplak vücutların üzerindeki büyük gür saçlı kafalar insan olduğumuzun anlaşılmasını sağlıyordu. Savrulan buklelerimizi bir bayrak gibi taşıyorduk.

Bugün bunu unutmak kolaydır çünkü kafadaki saçlar moda tarafından ek bir cinsiyet göstergesi olarak tayin edilmiştir. Hemen her kültürde, erkekler ve kadınlar saçlarını erkeksi ve kadınsı tarzlarda şekillendirirler. Bu eğilim her yerde yaygındır ve dolayısıyla erkeklerde saçsızlığın başlamasından önce, erkek ve kadın kafa derisinin aynı olduğunu göz ardı etmemiz anlaşılır

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir şeydir. Tabii ki kılların cinsiyet göstergesi olduğu durumlar mevcuttur – bıyıklar, sakallar, göğüs kılları ve diğerleri; ancak kıllarımızın en bereketli biçimde uzadığı yer olan başın üstünde, hem çocuklar hem de genç yetişkinler olarak mutlak cinsel eşitliğin tadını çıkarıyoruz. Gösterişli bir saçlı baş ne kadınsı ne de erkeksidir, *insana* aittir ve farklı bir türe dönüşmekteyken bizi primat akrabalarımızdan ayırır.

Bu ihtimal dışı görünüyorsa, sadece çeşitli maymunların ve maymunsuların saç modellerine bakmak yeterli olacaktır. Yakından ilişkili türler genellikle baş tüylerinin rengi, şekli ve uzunluğunda belirgin farklılıklar gösterir. Bazılarının başlarındaki kılların geri kalanından çarpıcı bir şekilde farklılaşan renkli saç kapakları vardır; diğerlerinin uzun bıyıkları. Yine bazı başkaları etkileyici sakallara sahiptir; bazıları ise keldir. Açıkça görülüyor ki baş kılları arasındaki farkların primatlar arasında ayırıcı etiketler olarak kullanılması yaygındır, bu nedenle kendi türümüzün benzer bir tanımlama mekanizması kullanması şaşırtıcı olmamalıdır. Asıl şaşırtıcı olan bunu hâlâ sürdürüyor olmamızdır. Başımızdaki saçların görüntüsü o kadar abartılıydı ki teknolojik olarak bıçak ve makasla saldırabilecek kadar ilerlediğimizde, bin farklı şekilde kısaltır olduk. Kırpıp kestik, tıraş ettik ve bağladık, ördük büktük ve şapka ile kasketlerin altına tıkıştırdık. Sanki ilkel saç biçimimizin ağırlığına artık dayanamıyorduk. Filizlenen buklelerimizin büyük ağırlığı bir şekilde hafifletilmeliydi.

Bundan, saç karşıtı olduğumuz anlamını çıkarmak yanlış olur. Olan, eski saçlarımızı marifetli bir şekilde yenisiyle değiştirmemizdi. İlkel durumumuzda, insan kafa derisi biçimi türümüzü niteleyen katıksız bir kütleydi. Bu bizi oldukça farklı kılıyordu, bu açıdan verimli bir etiketti, ama aynı zamanda hayli elverişsizdi. Türümüz saçlarımızı şekillendirebildiğimiz aşamaya ilerlediğinde, garip şekiller, renkler ve süslemelerle göze çarpan birçok yeni yol bulduk, aynı zamanda kütleyi de azalttık. Modern zamanlarda şapkalar, peruklar ve tüm kuaförlük gereçleriyle, bir an işlevsel, işe yarayan, tüm âlemlerin en iyi saçlarına; bir sonrakinde de havalı saç biçimlerine sahip olabiliriz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu yeni eğilimleri incelemeden önce, dayandıkları hammaddeye, doğal saçın kendisine daha yakından bakmak önemlidir. Ortalama olarak, saçlı insan derisi yaklaşık 100.000 tel içerir. Açık renk saçlı insanların koyu saçlı insanlardan daha fazla saç teli vardır. Sarı saçlı bir kişinin yaklaşık 140.000 saç teli vardır, kahverengi saçlının 108.000 teli, ancak kızılların 90.000'den fazla saç teline sahip olma olasılığı düşüktür.

Her saç, tabanında bir papilla bulunan folikül adı verilen küçük bir cilt cebinden büyür. Bu minik doku parçası saç yapımcısıdır. Kan damarları açısından zengindir ve saç hücrelerine dönüştürülen hammaddeleri üretir. Bu hücreler papilla yüzeyinde oluşmaya devam eder, yenileri eski olanları yukarı iter, saçların uzamasını sağlar. Sonunda, cilt yüzeyinin altındaki kısım olan saç kökü o kadar uzar ki saçın ucu küçük cebinden çıkar. Bu şekilde sertleşir. Saçın gittikçe uzayan görünür kısmına saç şaftı denir. Şaftın uzunluğu günde bir milimetrenin yaklaşık üçte biri kadar artar.

Saçların uzama hızı yaşa ve sağlık durumuna göre değişir. Yaşlılık, hastalık, hamilelik durumlarında ve soğuk havalarda uzama hızı iyice yavaşlar. Ciddi bir hastalıktan sonra iyileşme sırasında en hızlı şekilde uzar, görünüşe göre engelli büyüme döneminden sonra bir telafi mekanizması olarak... Sağlıklı insanlarda, on altı ve yirmi dört yaşları arası en hızlı uzadığı dönemdir. Bu dönemde, yıllık uzama yaklaşık 17,7 cm kadardır, genel ortalama ise yaklaşık 12,7 cm'dir.

Tek bir saç telinin ömrü yaklaşık altı yıldır, yani sağlıklı bir genç yetişkin için, zarar görmemiş bir saç dökülmeden ve değişmeden önce kabaca 106 cm uzunluğunda büyüyecektir. Bu, düz saçlı genç erkeklerin ve saçlarını hiç kesmeyen kadınların dizlerine kadar dökülen tutamlara sahip olacağı anlamına gelir.

Ölçüsüz uzunluğunun yanı sıra, insan saçının başka bir tuhaflığı, diğer birçok hayvanda olduğu gibi mevsimsel bir tüy dökme göstermemesidir. Daha ince ayarlanmış bir yalıtım tabakası oluşturmak için yaz başlangıcında saç dökülmemizi kolayca artırabilir ve kışın yavaşlatabilirdik, ancak bunun belirtisini

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

göstermiyoruz. Her bir saçın bağımsız bir yaşam döngüsü vardır. Herhangi bir anda, kafa derisi kıllarının yüzde 90'ı aktif olarak büyür ve yüzde 10'u dinlenir. Dinlenenler diğerlerinin arasına dağılmıştır ve dökülmeden önce yaklaşık üç ay boyunca bu pasif durumda kalır. Bu, her gün 50 ila 100 saç teli kaybettiğimiz anlamına gelir.

Bir saç teli düştüğünde, hem uzun şaft hem de kısa kök kopar, ancak folikülün tabanındaki küçük papilla durur. Bu küçük tomurcuk daha sonra eskisinin yerini alacağı için yeni bir saç oluşturmaya başlar. Yine altı yıl aktif kalır, bir kez daha yeni hücre büyümesini durdurur ve uykuya geçer. Üç aylık bir dinlenme döneminden sonra yaşlı saçı döker ve tüm süreci tekrarlar. Günümüzde uzayan yaşam süremizle, her papillanın yaşam döngüsünü yaklaşık on iki kez tekrarlaması ve birbiri ardına on iki tam saç oluşturması ve her saçın birkaç metre uzunluğunda olması beklenebilir. Bundan yola çıkarak, bir insanın saç döngüsünde hareketsiz fazın olmaması durumunda, 9 metre uzunluğa kadar saç tutamlarının oluşabileceği söylenebilir. Bu tuhaf durum en azından bir kere gerçekleşmiştir. Madras yakınlarındaki bir manastırda yaşayan Hintli bir keşiş olan Swami Pandarasannadhi'nin 7 buçuk metre uzunluğunda dağınık saçları olduğu bildirilmiştir.

Bunun tam tersi, yani saç büyümesinin kalıcı olarak durması, çok daha yaygındır. Çocukluk döneminde asla ortaya çıkmaz, ancak cinsel olgunlukla birlikte erkek başının üstünde garip şeyler olmaya başlar. Sistemin içinden geçen erkeklik hormonları seçilen bazı saç papillalarını etkisiz hale getirir. Kafanın yanlarındaki saçlar kurtulur, ancak kafanın tepesindekiler eylemden çıkarılır. Saçlar tek tek dökülürken yerlerine yenileri gelmez. Papillalar, üç ay uykuda kalmak ve sonra tekrar başlamak yerine sonsuza kadar uykuda kalırlar. Sonuç olarak sahipleri kel olur.

Saçsızlık genellikle aşamalı bir süreçtir ve birçok erkek bundan tamamen yırtar. Her beş çocuktan yaklaşık biri ergenlikten kısa süre sonra kelleşmeye başlar, ancak değişiklik ilk başta o kadar azdır ki, neredeyse hiç fark edilmez. Bununla birlikte, otuz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yaşına gelindiğinde, kelleşen yüzde 20, neler olduğunun farkında olacaktır. Elli yaşında, beyaz erkeklerin yaklaşık yüzde 60'ı bir dereceye kadar saç dökülmesi belirtisi göstermiş olacaktır. Bu oran diğer ırklar için daha düşüktür.

Gelişmiş kellik için dört ana, genetik olarak belirlenmiş yol vardır. Bunlar: Dul Tepesi (Widow's Peak), Keşiş Yaması (Monk's Patch), Kubbeli Alın (Domed Forehead) ve Çıplak Taç'tır (Naked Crown).

Dul Tepesi'nde, saç çizgisi başın merkez hattı boyunca daralan bir saç şeridi bırakarak iki şakak bölgesinden giderek daha fazla uzaklaşır. Keşiş Yaması, sağlam duran ön saç çizgisini korur, ancak başın üst kısmının arkasında kel bir nokta büyümeye başlar. Kellik o bölgeden sürekli olarak yayılır. Kubbeli Alın'da ön saç çizgisinin tamamı geri çekilmeye başlar, giderek ilerler. Son olarak, Çıplak Taç'ta ön saç çizgisi, orta bölgede hızlı ve yanlarda daha yavaş, Dul Tepesi deseninin tersine doğru geriler.

Daha da karmaşığı, bu dört kelleşme tipi birleşebilir, böylece bir kişide aynı anda iki kalıp görülebilir. Bu farklılıkları genetik faktörler kontrol eder ve saçsız bir adam erkek atalarının eski fotoğraflarına veya resimlerine bakarsa, genellikle saç papillalarının uzun bir aile geleneğini sürdürdüğünü görür.

Yüksek seviyedeki erkek cinsiyet hormonları ile bağlantılı olduğu ve ilerleyen yaşla birlikte arttığı için kellik, açıkça erkek yaşlılığını ve baskınlığını gösteren bir işarettir. Cinsel yönden güçlü yaşlı erkeği temsil eder ve onu görsel olarak genç, kıllı erkeklerden ayırır.

Daha fazla zaman geçtikçe ve erkekler yaşlandıkça, seks dürtülerinin azalmasıyla karşılaşırlar. Mantıksal olarak, kel kafalarda yeniden saç filizlenmeye başlamalıdır, ancak bu gerçekleşmez. Görünüşe göre yıllar süren hareketsizlikten sonra saç papillaları artık canlanamayacak durumdadır. Bastırılmış değil, yok edilmişlerdir.

Bu noktada güçlü erkek cinsiyet hormonları ve bir erkeğin kel kafası arasındaki bağlantı aldatıcı olmaya başlayacaktır ancak daha sonra yaşı ilerlemiş güçlü erkeğin görüntüsünü büyük

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir yaşlı adam görüntüsüne dönüştüren yeni bir işaret eklenir: Saçlar beyaza döner. Bu hem kel hem de saçlı kafaların başına gelir ve her iki durumda da hayati "yaşlandım" sinyalini iletir.

Pigment kaybı konusunda genellikle kır saçlardan bahsederiz, ancak gerçekte böyle bir şey yoktur. Saçlar tek başına kırlaşmaz; pigment üretmeyi bırakıp beyaza dönerler. Kır saç olarak adlandırılan, hâlâ orijinal rengini koruyan eski saçların ve aralarına dağılmış, saf beyaz olan yeni saçların bir karışımıdır. İlk başta beyaz saçlar görsel bir etki yaratmaz, ancak diğer saç tellerine oranla sayıları arttıkça, genel bir grilik hissi verir. Sonunda, giderek daha fazla folikül pigment üretiminden vazgeçip pigmentsiz kıllar oluşturdukça, bu beyaz iplikler kalan birkaç renkli tele üstün gelir ve sonunda bütünüyle onların yerini alır, geride yaşlılığın geldiğini ifade eden beyaz saç tutamları bırakır.

Saça yönelik sosyal yaklaşımları değerlendirmeden önce birkaç anatomik detaya daha değinmeliyiz. İnsan saç yapısının bir başka tuhaflığı, kedilerin bıyıkları gibi formlardan tanıdığımız duyu kıllarının eksik olmasıdır. Tüm memelilerin, hatta balinaların bile en az birkaç adet duyu kılı vardır, sadece insanların yoktur. Bir diğer eksik unsur, kızgın olduğumuzda saçımızı kabartma yeteneğidir. Birçok memeli öfke ile kabarma ve böylece kendilerini daha büyük gösterme yeteneğine sahiptir, ancak insanlar bu dramatik dönüşüm görüntüsünü kaybetmiştir. Bu o kadar şaşırtıcı değildir. Kısa, seyrek vücut tüylerimizi dikmemiz bir fareyi bile korkutmaz ve baş tüylerimiz kızgınlıkla kabarma durumunun içine çekilemeyecek kadar uzun ve ağırdır.

Saç kabartma özelliği olmasa da insanlarda kılları hareket ettiren küçük kaslar hâlâ mevcuttur. *Arrector pili* denilen kasların bugün bizim için yapabileceği en iyi şey, soğuktan ya da korkudan donduğumuzda derimizin diken diken olmasıdır. Bu, var olmayan kürk postumuzu kalınlaştırmak için bir girişimdir. Hâlâ kürkümüz olsaydı, bu kalınlaşma sıkışmış havanın yalıtım katmanını artıracak ve bu şekilde bizi sıcak tutmaya yardımcı olacaktı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bununla birlikte, saç kabarması yoksunluğu durumunun bir istisnası vardır. Bu istisna gece geç saatlerde karanlık bir evde duyulan kapı gıcırtısına verilen tepkiyle ilgilidir. Genellikle "tüylerim ürperdi" diye tarif edilir ve bu ürperti hissi elbette binlerce *arrector pili* kasının kasılmasıdır. Bazen insanlar "tüylerim diken diken oldu" derler ve hissin boynun arkasında en güçlü olduğunu söylerler. Bunun nedeni muhtemelen kılların özellikle güçlü bir yerel tepki üretebilecek kadar yoğun ve kısa olmasıdır.

İnsan kıllarının memeli akrabalarımızdan farklı olmayan bir yanı, bağlantılı yağ bezlerinin varlığıdır. Folikül içindeki saç kökünün yanında bulunan bu küçük bezler, saçları yağlamaya ve iyi durumda tutmaya yardımcı olan yağlı bir salgı, sebum üretir. Aşırı aktif yağ bezleri yağlı saçlar üretir, az aktif olanlar kuru saçlara neden olur. Saç yıkama, saçtaki kiri temizlemek için önemlidir, ancak doğal sebumu da giderir ve çok fazla yıkama neredeyse çok az yıkamak kadar zarar verebilir.

Sağlıklı insan saçının gücü dikkat çekicidir. Çin sirk akrobatlarının saçlarından asılarak, gereksiz bir rahatsızlık duymadan numaralar yaptıkları bilinmektedir. Bir Çinlinin tek bir saç telinin 160 gramlık bir kırılma uzaması olduğu söylenir. Aynı zamanda oldukça esnektir ve kopmadan önce yüzde 20 veya 30 kadar gerilebilir.

Saç rengi, büyük ölçüde cilt rengini takip ederek oldukça basit bir şekilde değişir. Her iki durumda da aynı pigmentasyon sistemi kullanılır. Güneşli ülkelerde yaşayan insanların saç hücrelerinde çok sayıda uzamış melanin granülü vardır ve bu da onların siyah görünmelerini sağlar. Daha ılıman bölgelerdeki insanlar, saçlarına kahverengimsi bir renk veren biraz daha az melanine sahiptir. İskandinavya'nın daha serin ve güneşsiz dünyasında daha da az melanin vardır, bu da sarışın dediğimiz soluk renkli saçlarla sonuçlanır. Hiç melanini olmayan albinoların saçları bembeyazdır.

Siyahtan beyaza olan bu basit ölçeği karmaşıklaştıran hileli bir unsur vardır. Bazı bireyler, granül yerine küresel veya oval şekilli melanin tanelerine sahiptir. Bunlar göze kırmızı olarak

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

görünür. Alışıldık uzamış melanin granüllerinin hiçbiri olmadan tek başlarına bulunurlarsa saçlar altın sarısı olarak görünecektir. Hafif miktarda sıradan granül ile kombinasyon halinde mevcutlarsa, saçların zengin, kırmızımsı kahverengi bir tonu olacaktır ve ateşli kızıllar olarak adlandırılacaklardır. Küre biçimli granüller çok sayıda uzun granül ile kombinasyon halinde ortaya çıkarsa, saçın siyahlığı, kızıllığı neredeyse maskeleyecektir, ancak yine de saça hafif bir renk vererek siyahtan farklı kılacaktır.

Her saçın şekli önemli ölçüde değişir, ancak üç temel saç tipi tanımlanmıştır: Afrikalılara özgü kıvırcık (*heliotrik*); Kafkas ırkına özgü dalgalı (*sinotrik*); ve Doğu ırklarına özgü düz (*leiotrik*). Genellikle bu üç ırksal saç tipinin iklim koşullarıyla ilgili olduğu iddia edilir, ancak bu görüşe birçok itirazda bulunulmuştur. Afrikalıların kafa derisindeki sıkı ilmekli saçların, güneşin insan kafasının tepesine acımasızca vurduğu cilt ile dış dünya arasında, çalı benzeri bir bariyer oluşturduğu kabul edilir. Bu bariyer, sıkışmış hava ile kafatasının aşırı ısınmasını önlemeyi sağlayacak bir tampon bölge oluşturur. Ancak böyle bir tampon bölge sıcak iklimlerde çok verimli ise sıkışan havanın bir yalıtım cihazı olarak işlev göreceği soğuk iklimlerde eşit derecede değerli olacağı söylenebilir.

Kafkas ırkının dalgalı saçlarına bakıldığında iki sorun daha ortaya çıkıyor. Başlangıç olarak, Kafkas saçı, ortamdaki değişimlere atıfta bulunulmaksızın, dümdüzden kıvırcığa kadar çok değişkendir. İkincisi, Kafkas ırkı İskandinavya'nın donmuş kuzey bölgelerinden Arabistan ve Hindistan'ın sıcağına kadar çok çeşitli yaşam alanlarında başarılı bir şekilde yaşıyorlar. Benzer bir sorun Doğu ırklarının düz saçlarında da ortaya çıkar. Saçlar çok az değişiklik gösterse de bölge kuzeyden güneye daha geniş bir aralığa sahiptir.

Bu itirazların karşısına getirilen ana argüman, son insan göçlerinin orijinal örüntüyü bozmasıdır. Bir an için, başlangıçta sıcak ülkelerde kıvırcık saçlı insanlar, ılıman ülkelerde dalgalı saçlı insanlar ve soğuk ülkelerde düz saçlı insanlar olduğunu varsayalım. Kıvırcık saçlar, boyun ve omuz bölgesinde terlemeyi ön-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

lemek için aşağı sarkmadan, başın tepesine gelen güneşle savaşır. Uzun, düz saçlar boyun ve omuzların üzerinde bir pelerin gibi sarkarak onları sıcak tutar. Dalgalı saç ise, bu iki uç arasında, ara bölge için uygun olan bir uzlaşma olacaktır. Daha sonra, bu başlangıç noktasından, saç tipindeki genetik değişikliklere ayak uyduramayacak kadar hızlı göçler gerçekleşecektir.

Bu senaryo mantıklı, ancak biraz fazla tahmine dayanıyor. Üç ana saç tipinin farklı görünmesi de bir rol oynuyor olabilir. Uzak geçmişte bir noktada, insanlığın üç büyük ırkı birbirinden uzaklaşıyor olsaydı, bu tür görsel farklılıkları izolasyon mekanizmaları olarak kullanıyor olabilirlerdi ve üç saç tipi ırksal "bayraklar" olarak önemli olabilirdi. Bu durum, üç türü uygunsuz iklim koşullarına soktuktan sonra bile devam ettirmiş olabilir.

Bu noktaya kadar saçlar doğal koşullarında düşünülmüştür, ancak insanlığın işleyen parmakları onu nadiren bu durumda bırakmıştır. Kendini süsleme dürtüsü bazı şaşırtıcı değişiklikler ve bozulmalar yaratmıştır. En temel ve yaygın hamle, saçın doğal uzunluğuna müdahale etmektir.

Saç uzunluğu değişiklikleri hemen hemen her zaman yeni bir cinsiyet işaretinin ortaya çıkmasıyla ilişkilendirilmiştir. Daha önce açıklandığı gibi, doğal durumdaki erkek ve kadın saçları bu konuda çok az farklılık gösterir, dolayısı herhangi bir kültürde hangi cinsiyetin "kısa çöpü" çekeceği konusu son derece keyfidir. Bazı kabile toplumlarında erkekler ayrıntılı saç stilinden hoşlanırken dişilerin başları tıraşlıdır. Başka kültürlerde, dişilerin uzun bukleleri onlara ihtişamlı bir güzellik verirken, erkekler kısa tıraşlı kafalarıyla ortalıkta dolaşır.

Bu saç uzunluğu çelişkilerinin bir sonucu olarak, insan folklorunda iki farklı saç sembolizmi iç içe geçmiştir. Bunlardan birinde, erkeğin fırça gibi saçları onun kuvveti ve cinsel gücü olarak görülür, ona güç, erkeksilik ve hatta kutsallık verir. Örneğin Sezar kelimesi ve ondan türetilmiş Kayser ve Çar, kıllı ve uzun saçlı anlamına geliyordu ve büyük liderler için son derece uygun olduğu düşünülüyordu. Bu gelenek, en eski kahraman figürlerine hem uzun saçlı hem de son derece güçlü olan Babilli

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Gılgamış'a kadar uzanıyor. Gılgamış hastalandığında ve saçları döküldüğünde uzun bir yolculuğa çıkmak zorunda kaldı, ". başındaki saçlar geri geldi . . ." ve böylece muazzam gücünü geri kazanmış ve yenilenmiş olarak döndü.

Bu folklor geleneğinde, erkeğin bol saçlı kafasının iktidar gücü şüphesiz, cinsiyet hormonları ergenlikte hem erkek hem de kadın bedenlerini kıllı hale getiriyorsa da erkek bedeninin sadece kasık ve koltuk altında değil, aynı zamanda sakal, bıyık ve sıklıkla göğüs ve uzuvlarda da daha kıllı olmasıyla ilgilidir. Ekstra kıllılık erkeksi ise o zaman tüm kıllar ve hatta kafadaki saçlar erkeksi güç ve iktidarın sembolü haline gelir.

Bunun ardından bir erkeğin kafasını kazımak onu aşağılamanın bir yolu, kişinin kendi kafasını tıraş etmesi ise alçakgönüllülük belirtisi oldu. Bu nedenle birçok rahip ve din adamı, tanrılarının önünde alçakgönüllü olmak için saçlarını kısalttı. Doğulu keşişler bekâretlerini simgeleyecek şekilde saçlarını tamamen kazıdılar. Kaçınılmaz olarak, psikanalistler erkek saçlarının kırpılmasını sembolik bir kastrasyon olarak yorumladılar.

Bazı dinlerde erkek saçları gururla taşınırdı ve asla kesilmezdi. Sihler bu geleneği bugün bile, uzun saçlarını örterek ve her zaman geleneksel bir türban takarak sürdürürler. Saçın uzamasına izin verme kararını, Tanrı'nın yaratısına saygı göstermek olarak açıklarlar.

Uzun erkek saç geleneğine karşı çıkan, Korintliler'e erkeğin kısa saçlı, kadının uzun saçlı olmasının doğal olduğunu söyleyen Aziz Paul'dan başkası değildi. Görünüşe göre bu yorumunda, askerlerin saçlarını kesen Roma askeri geleneğinden etkilenmişti. Bu bir aşağılama olarak değil, tekdüzelik ve disiplinin artırılması ve Roma birliklerinin uzun saçlı düşmanlarından farklı görünmesi için yapılmış gibi görünüyor. Bir hijyen unsuru da söz konusu olabilir. Sebep ne olursa olsun, Aziz Paul kısa erkek saçlarının Tanrı'ya, uzun dişi saçlarının ise insana övgü olduğu sonucuna varmıştı. Bu nedenle, erkeklerin her zaman çıplak kafalı dua etmesini talep ederken, kadınların ise dua ederken başlarını örtmesini istedi, iki bin yıl boyunca devam eden bu Hıristiyan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

geleneği aslında insan saçıyla ilgili büyük bir yanlış anlaşılmaya dayanıyordu.

Aziz Paul sözünü sakınmıyordu. Bir noktada şöyle demişti: "Doğanın kendisi bile size bir erkeğin uzun saçlı olmasının onun için bir utanç olduğunu öğretmiyor mu? Fakat bir kadının uzun saçlı olması onun için bir zaferdir; çünkü saçları ona bir örtü olarak verilir."

Aziz Paul'un bu sözünden kurtulmak için birçok girişimde bulunulmasına rağmen, etkisi bugün hâlâ sürmektedir. On yedinci yüzyılda Atlı Süvarilerin, yirminci yüzyılda hippilerin ara sıra ortaya koydukları saçlı isyanlara rağmen, dağınık ve uzun saçlı erkek nadir görülmeye devam etti ve küt ve kısa kesimli saçlı modern kadınların isyanlarına rağmen Paul'un buyruğundan bu yana yüzyıllardır kısa saçlı kadınlar da nadir bir tür olmayı sürdürüyor.

Bunun olası bir nedeni, saçın sertliği veya yumuşaklığı ile ilgili olabilir. Kısacık kesilmiş saçlar sert ve pürüzlüdür. Uzun bukleler ise yumuşak ve ipeksidir. Sert ve yumuşak, erkek ve dişi, yapay olarak kısaltılmış erkek saçlarının kabul edilmesini teşvik eden bilinçsiz bir faktör olabilir. Günümüzün cinsel eşitlik koşullarında bile, saç uzunluğu eşitliğinin doğal durumunu geri kazanamıyoruz.

Bir anlığına kel erkek meselesine dönersek, bu durumun uzun saç/kısa saç tartışmasında çok az etkisi olduğunu fark etmek önemlidir. Kel bir adam, kelleşmiş bölgesinin etrafındaki hayatta kalan saç halkasının uzamasına ve başının etrafında asılı kalmasına veya kısacık kırpılmasına bağlı olarak uzun saçlı veya kısa saçlı bir görünüm sergileyebilir. Ancak nasıl bir model seçerse seçsin, dikkati çekecek olan işaret parıldayan kel bir kafadan başka bir şey olmayacaktır.

Yüzyıllar boyunca bu parlak işaret erkekleri dehşete sürükledi ve kel erkekler kelliklerini arkadaşlarının gözlerinden gizlemek için sık sık her yolu denediler. Bunu özetleyen eski bir söz vardır: "Savaşta ölmeyi küçümseyen erkekler, saçlarının seyrelmesiyle yılar."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kelliğin erkek cinsiyet hormonunun yüksekliğini yansıttığını göz önünde bulundurursak, bu tuhaf takıntı biraz açıklama gerektirir. Cevap, kel kafanın gelişimindeki garip gecikmeyle ilgilidir. Cinsel gücü erkekliğin bir işareti olarak başlasa da tam olarak gelişmesi o kadar uzun sürer ki ilerleyen yaşın bir sinyali haline gelir. Gençliğe ibadet eden bir kültürde bu, özellikle aktörler veya şarkıcılar gibi halka mal olmuş ve performansları sırasında cinsel cazibe yaymak isteyen erkekler için açıkça bir felakettir. On sekiz yaşındaki erkekler cinsel güçlerinin zirvesindeyse (ki öyleler) ve on sekiz yaşındaki erkeklerde hiç kel kafaya rastlanmıyorsa (ki rastlanmıyor), o zaman daha yaşlı erkekler on sekiz yaşında olma durumunu olabildiğince çok şekilde taklit etmeye uğraşırlar. Orta yaşlara ulaşan profesyonel sanatçılar için bu, katı bir sağlık rejimini ve her şeyden önemlisi saçlı bir başın sergilenmesini gerektirebilir.

Eğer saçlar bu erkekleri terk ederse, durumu düzeltmek için ciddi çaba gösterilmelidir. İyileştirilebilir bir hastalık veya yanlış beslenmenin değil de genetiğin kurbanları olduklarına dair kesin bilgi bile onları caydırmak için yeterli değildir.

Tarih boyunca, erkekler kellik ile mücadele etmek için altı ana eylemde bulundular. Bilinen en eski tedaviler, MÖ 1500'lü bir Mısır papirüsünde bulunmuştu. Orada bahsedilen eski tedavilerden biri aslan, suaygırı, timsah, kedi ve yılan gövdelerinden alınan bir yağ karışımının uygulanmasını içeriyordu. Bu gençlik iksiri arayışındaki varyasyonlar, kirpilerin dikenlerini çıkarmak, sivri uçları yakmak ve onları yağ, tırnak kazıntıları, bal, kaymaktaşı ve kırmızı okra ile karıştırmayı içeriyordu.

Bu eski tarifler saçma görünebilir, ancak garip karışımları kel bir kafa derisine sürme uygulaması uzun bir tarihe sahip olacaktı. Üç bin yıl sonra, on sekizinci yüzyılda, popüler bir Avrupa ilacı yanmış kurbağa, arı veya keçi gübresinin yağlanmış küllerivdi. On dokuzuncu yüzyılda yeni bir tarif vardı: at sülükleri, eşekarısı ve tuzla ezilmiş bahçe salyangozları. Açıkça görülüyor ki Viktorya dönemine ait tedaviler Eski Mısır'dakinden çok az gelişme göstermişti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Yirminci yüzyılın başında bir vurgu kayması yaşandı. Mevcut görüş, kelliklerin berber dükkânlarındaki kirli taraklar ve fırçalardan bulaşan bir çeşit enfeksiyondan kaynaklandığı yönündeydi. Bu, kadınların neden kelleşmediğini düzgün bir şekilde açıklıyordu -erkekler tarafından sıkça ziyaret edilen hijyenik olmayan berber dükkânlarına gitmiyorlardı. Dönemin tercih edilen tedavisi, antiseptik sabunlar ve bir dizi başka antibakteriyel kullanılarak erkek başının amansızca sterilize edilmesi ve temizlenmesi üzerine kuruluydu.

Yirminci yüzyılda başka birçok faydasız tedavi yöntemi daha öne sürüldü. 1970'lerde bile, organik olarak yetiştirilen doğal gıdalarla beslenerek kellikten kaçınılabileceğini okumak mümkündü. Yazar, tüm ciddiyetiyle, "sentetik olarak döllenmiş, yapay olarak hazırlanmış gıdalar" tüketmeye devam edersek, yakında "tamamen kel bir insan ırkı" göreceğimiz konusunda uyarıyordu. Kellikten kaçınmanın bir yolu olarak doğru diyet, 1990'lara kadar hâlâ savunuluyordu, hâlbuki yarım yüzyıl önce, tam olarak 1942'de gerçek, yani kelliğin sadece erkek genetiği ve hormonlarından kaynaklandığı ve doğal kalıtsal bir durum olduğu, Amerikalı bir bilim adamı tarafından yayımlanmıştı.

Erkeğin saç dolu bir kafa ile gezme konusundaki umarsızlığı öyle bir hal almıştır ki en saçma ve eksantrik teoriler bile bu gerçeği aşmayı başarmıştır ve yirmi birinci yüzyılı yaşadığımız bugünlerde bile uydurma ilaçlar satılmakta ve kelleşmiş bölgelerde yeniden saç çıkaracağını iddia edilen iksir ve bileşenlere milyarlar harcanmaktadır.

Eski losyonlar, yağlar ve merhemler genellikle reddedilmiştir, ancak her birkaç yılda bir umut ışığı sunan bazı yeni kimyasallar icat edilir. Örneğin 1980'lerde minoksidil adı verilen bir madde ortaya çıkmıştı. Bu bir kan damarı dilatörüydü ve saç çıkarma potansiyeli kazara keşfedilmişti. Kan basıncını kontrol etmek için kullanılıyordu ve bu amaçla on sekiz yıldır kel olan bir adama tablet şeklinde oral yoldan verilmişti. Tedaviden dört hafta sonra, başının üstünde normal koyu saçlar çıkmaya başlamıştı. Bu şaşırtıcı yan etki üzerindeki heyecan, alnında, bur-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

nunda, kulaklarında ve vücudunun diğer kısımlarında da saç filizlenmesiyle biraz azaldı.

Doktorlar daha sonra minoksidil içeren lokal olarak uygulanan bir solüsyonu seçilen hastaların kel kafalarına sürmeye başladı ve yeni saç oluşumu hayli mütevazı olsa da bazı kellik türlerinde yüzde 80 başarı yakalandığını söylediler. Ne yazık ki daha sonra tedavi durdurulduğunda saçın yeniden döküldüğü keşfedildi, bu nedenle tedavi başarılı olursa uygulamaların sonsuza kadar devam etmesi gerekiyordu.

Zaman geçtikçe minoksidil yaygın bir şekilde pazarlanır olmuştu ve gerçekten de saç oluşumu üzerinde gerçek bir etkisi olan ilk kafa derisi uygulaması olduğu ortaya çıkmıştı. Hayal kırıklığı yaratan şey, kullanan erkeklerin sadece küçük bir yüzdesi üzerinde bu etkiye sahip olmasıydı. *The Lancet* adlı tıp dergisindeki bir makale, kel erkeklerin yüzde 90'ından fazlası için minoksidil uygulamasının işe yaramaz olduğu sonucuna varıyordu. İyileşme meydana geldiğinde, saçlardaki artış en iyi ihtimalle, saçlarda tam bir yoğunluğun sadece yüzde 17'sine kadar çıkıyordu. Minoksidil, geçmişin tüm o yalan dolan, yılan yağı ilaçlarından farklı olarak, kel erkek kafalarında saç çıkarma konusunda gerçek bir etkiye sahip olsa da bu etki çoğu erkek için ilgi çekici olamayacak kadar sınırlıydı.

Sonsuza dek on sekiz yaşında gibi görünme arzusu öyle büyüktür ki bu alanda yoğun araştırmalar sürmektedir ve minoksidil ile benzer etkilere sahip olduğu görülen finasterid gibi çeşitli başka kimyasallar da geliştirilmektedir. Hiçbiri tam olarak istenen şeyi -gençlik dolu, gür saçlar- geri vermez, ancak hepsi daha önce ortada olmayan birkaç cesur saç telinin filizlenmesini teşvik eder ve bu da her yıl umutsuz erkeklerin bu uğurda yüz milyonlar harcaması için yeterlidir.

Günümüzün kel kafalı erkekleri için ikinci ve daha köklü bir çözüm, mikro cerrahi saç ekimi olarak bilinen bir işlemle saçlı dokunun kafadaki kel bölgeye aktarılmasıdır. Bu konudaki ilk girişimler genellikle felaketle sonuçlanıyordu, ünlü bir pop yıldızı bunun bedelini ödemişti. Daha yakın zamanlarda, eski

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

bir İtalyan Devlet Başkanı'nda gördüğümüz gibi, teknikler geliştirildi.

Sidewinder tekniği ise çok daha şiddetsizdir. Burada tüm yapılan, başın bir tarafındaki saçın kel bölgeyi kapatacak şekilde dikkatlice taranıp fırçalanmasıdır. Ne yazık ki kel bölge kapansa da o kadar doğal olmayan bir görüntüdür ki kelliğin gerçekleştiğini gizlemeyi başaramaz.

Açık hava sporlarından hoşlanan kel aktörler tarafından en çok tercih edilen dördüncü yöntem, parlak utançlarını örtmek için egzotik şapkalar takmaktır. Golf seven ünlü şarkıcı Bing Crosby, sahada çıplak bir kafa ile hiç görülmemişti. Bir golf oyununun ardından ölmüştü ve tahmin edebileceğiniz gibi yerde, şapkası sıkıca kafasındayken yatıyordu.

Beşinci sırada ise popüler eski destekler, yani peruk, takma saç ve postiş var. Eski Mısır'da firavunlar ve aileleri başlarını tıraş ediyor ve sonra onları sembolik peruklarla örtüyorlardı. Köleler kanunlarla kendi saçlarını kullanmaya mecbur bırakılıyordu. Perukların bu yüksek statülü konumu başka yerlerde de mevcuttu. Perukların Asurlular, Persler, Fenikeliler, Yunanlılar ve Romalılar tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Bununla birlikte, on yedinci ve on sekizinci yüzyıl Avrupası'nda stilize peruklar zirveye ulaştı. Bu dönemde kellikleri gizlemek için kullanılsalar da kısa bir süre sonra toplumun tüm üst düzey üyeleri için modaya uygun bir aksesuar haline geldiler ve hatta en iyi yatılı okullarda okul çocukları tarafından bile kullanıldılar. 1750'lerde bu moda azaldı ve kısa sürede sıradan toplumda tamamen ortadan kalktı.

Günümüzde peruklar sadece gizli, gerçekçi saç parçaları olarak vardır. Tek istisna, bazı ülkelerde, mahkeme salonunun antika atmosferinde yargıçların kafasındaki uzun, stilize peruğun hâlâ kullanılmasıdır. İngiliz Barosu'nun "Mahkemeye gelenlerin mahkemede gördükleri şeylerden korkmamaları ya da yabancılaşmamaları önemlidir, dolayısıyla Baro, davalarda perukların tamamen kaldırılmasını tercih eder," açıklamasıyla artık bu da tehdit altındadır. Bu öneriye karşı birçok itiraz yükseldi ve gele-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

cekte benimsenerek dikkat çekici biçimde stilize edilmiş eski perukların tamamen ortadan kalkmasına neden olup olmayacağı henüz bilinmiyor.

Son olarak, saçın tamamını tıraş ederek tepedeki kel bölgeyi görmeyi imkânsız kılma alışkanlığı vardır. Kafadaki dökülmemiş saçları da kazıyarak, söz konusu erkeğin tüm kafa kıllarından isteyerek kurtulduğu izlenimini verir. Çağrışım açısından bu, onları çeşitli kategorilerden birine sokar -alçakgönüllü Doğulu keşişler, eski hükümdarlar, kırkılmış suçlular veya profesyonel güreşçiler. Bu kategorilerin baskın, aktif yaşam tarzları listeyi daraltıyor, böylece dövüş kralları, muhafazakâr tarzları küçümseyen ve onurlu ancak savaşa hazır görünen sert adamlarla ortaya çıkıyorlar. Peruk takanların sinsiliğiyle karşılaştırıldığında, saçlılık yasalarına açıkça karşı çıkmalarında cesurca bir yan var ve böylece kolay yoldan kazanıyorlar.

Bunlar kellikle mücadele için isteğe bağlı altı yöntemdir, ancak en iyi yol, tüm erkek ataların bunayana kadar saçlarını hiç kaybetmediği bir aile içinde doğmaktır. Kellik genleri soyağacınızda hiç bulunmuyorsa, asla perukaya ihtiyacınız olmaz. Ve elbette, yaşamınız boyunca saçlarınızı hiç kaybetmemenizi sağlayacak garantili bir yöntem var. Eğer ergenliğe ulaşmadan önce hadım edilirseniz, testosteronun ana kaynağını kaldırarak, saçlarınızı asla kaybetmezsiniz. Sultan'ın harem inde kel hadım yoktu.

Yapay kelliğin ilginç bir biçimi, papazların başlarının tepesinin tıraş edilmesidir. Başın tepesindeki saçlar, çıplak bir alan oluşturacak biçimde kasıtlı olarak kazınıyordu. Geleneksel olarak, bu adanmış keşişlerin saç modeliydi ve dünyevi moda ve kişisel görünümle ilgili tüm düşünceleri terk etmeyi simgeliyordu. Toplumun standartlarını reddettiğinin bir işareti olması amaçlanıyordu, ancak bundan daha fazlasıydı çünkü keşişe de açıkça tanımlanabilir bir görsel etiket veriyordu. Kasten yapılmış bir kellik olmasına rağmen, bir bakışta gerçek kellikten ayırt etmek her zaman kolaydı.

İlk günlerde üç tür kafa kazıma biçimi vardı. Doğu'ya özgü olan, tüm kafanın tıraş edilmesiydi. Keltlerin yönteminde, ba-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şın ön cephesi kulaktan kulağa tıraş ediliyordu ve Romalılarda, saçın yalnızca tepedeki kısmı kazınarak, taç biçiminde uzaması sağlanıyordu. Bunun Aziz Peter ile başladığı iddia edilir ve 1972 yılında zorunlu kazıma kaldırılana kadar Katolik Kilisesi'nin benimsediği stil olmuştur. Aziz Bruno ve Trappistler dahil olmak üzere bazı manastırlar bu kararı görmezden gelmiştir ve bu uygulamayı bugün bile sürdürmektedir.

Genel olarak saç şekillendirme meselesine dönecek olursak, bugün dünyanın hiçbir yerinde saçını bir biçimde süslemeyen veya şekillendirmeyen bir toplum veya kültür olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Binlerce yıldır durum böyledir. Saçlar, sayısız saatlik insan emeği ve yaratıcılığı pahasına milyonlarca farklı şekilde boyanmış, şekillendirilmiş, spreylenmiş, kıvrılmış, düzeltilmiş, pudralanmış, ağartılmış, renklendirilmiş, dalgalandırılmış, örülmüş, süslenmiş, briyantinlenmiş ve yağlanmıştır. İnsan anatomisinin bu kısmına gösterilen özel ilginin nedenlerinden biri, saçın çok kolay bir şekilde değiştirilebilmesidir ve her şeyden önce, kesildikten veya değiştirildikten sonra er geç yeniden uzar. Kafa derisi kıllarının bu sürekli yenilenmesi, bizzat yaşam gücünün bir sembolü haline gelmiştir ve çok çeşitli batıl inançlar ve tabularla yüklenmiştir.

Sevilen birine madalyon içinde bir tutam saç vermek, ona tam teslimiyeti gösteren bir eylemdi, ruhunuzu diğerinin eline yerleştirmenin sembolik bir yoluydu. Saç tutamı veren kişinin ruhunu taşıyordu ve bunu boynuna takan sevilen kişi, vereni kontrol etme ve büyüleme gücüne sahip oluyordu. Bunun alışılmadık bir biçimi, Orta Çağ şövalyeleriyle ilgiliydi. Saray aşkına adanmış olan bu cesur savaşçılar, savaşa girdiklerinde metreslerinin kasık kıllarında tutamları boyunlarında taşıyorlardı.

Saçın büyülü güçleri nedeniyle batıl inançlı toplumlarda berberler, müşterilerinin kesilen saçlarını gizli yerlere gömmeye zorlanıyordu, böylece saçlar çalınamaz ve onlara zarar verecek büyülü ayinlerde kullanılamazdı. Bu tür gelenekler bugün hiçbir şekilde ölmemiştir. Bazı Avrupa ülkelerinin kırsal bölgelerindeki ebeveynler, uzun bir yaşam sürmelerini istiyorlarsa, çocuklarının

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

kesilmiş saçlarını saklamamaları konusunda hâlâ uyarılmaktadır. Bunun nedeni, bir kez daha, şeytani varlıkların kırpıntıları ele geçirmesinden ve onları sahiplerine büyü yapmak için kullanmalarından korkulmasıdır.

Sevgililer, ebeveynler, rahipler veya kuaförler dışında insanlar nadiren birbirlerinin saçlarına dokunurlar. Baş bölgesi korunan bir alandır ve büyük ölçüde değerli ve son derece hassas organlara, yani gözlere yakın olması nedeniyle sıradan tanıdıkların erişimine açık değildir. Sadece en güvenilir yoldaşların baş kıllarıyla temas etmesine izin verilir. Bu olduğunda gözlemlenen bazı tipik eylemler vardır. Mesela rahip bir mümini kutsadığında başının üzerine avucunu sürer. Gururlu bir ebeveyn çocuğunun kafasını okşar, yetişkin erkeklerin birbirleriyle dalga geçerek kafaya hafifçe vurmaları içlerinden birinin çocuk gibi davrandığı anlamına gelir. Kafa kafaya vermiş sevgililerin saçları birbirine değer, daha sonra birbirlerinin saçlarını okşar ve öpüşürler.

Hepsinin ötesinde, profesyonel saç dokunucuları olan berber ve kuaförlerin saçlarımızın bakımını yapmasıyla harcanan uzun saatler vardır. Bu, temizlik isteğinin çok ötesine, hatta süslenme ve sergileme ihtiyacının da ötesine geçer. Yakın akrabalarımız maymunlar ve maymunsular gibi her günün uzun saatlerini birbirimizin kürkünü tımar ederek geçirdiğimiz uzak geçmişteki, ilkel zamanlara geri dönüştür bu. Tüm primatlarda olduğu gibi, bu aktivite bir rahatlama aktivitesinden çok daha fazlasıydı, grup içindeki sosyal dostlukları sağlamlaştırmanın bir yöntemiydi. Başka bir varlıkla kurulan şefkatli, agresif olmayan fiziksel temas, çok tatminkâr bir his veriyordu. İnsanların bugün, milyonlarca yıl sonra kendilerini kuaförlerin ellerinin konforuna bıraktıklarında hissettikleri de aynı hoş histir.

Özel olarak söz edilmeyi hak eden birkaç olağanüstü erkek saç modeli vardır. Bunların en tuhafı, 61 cm uzunluğunda bir Mohikan ibiği olan Massachusettsli Aaron Studham adlı gençtir. Bu saçı uzatması altı yıl sürmüş ve tıpkı bir kakadu papağanı gibi, ibiğini hem yukarıda hem aşağıda tutabiliyor. Saçını dik

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

pozisyonda kullanırken, bolca saç spreyiyle hazırlaması kırk beş dakika sürüyor.

Mohawk tarzı, dışadönük erkekler için özel bir çekiciliğe sahiptir ve olağanüstü biçimi nedeniyle her zaman yoruma neden olur, bu modelde ortadaki saçlar aşırı uzun bırakılırken yan taraftakiler kesilir. Amerikan yerlisi Mohawk kabile savaşçılarının benimsediği stile dayanır ve kullananın boyunu büyük ölçüde yükseltme avantajına sahiptir.

Çok nadir bulunmasına rağmen, Mohawk stilinin hâlihazırda bir kült takipçi kitlesi ve birkaç farklı alt stili var. Liberty Spikes Mohawk'ta saça Özgürlük Anıtı'ndaki gibi konik dikenler biçiminde şekil veriliyor. Dreadhawk'ta ortadaki saçlar yukarı doğru dikilmek yerine rasta yapılıyor. Gotiklerin gözdesi olan Deathhawk'ta, ortadaki uzun saçlar daha geniş ve daha gevşek bırakılıyor. Bihawk'ta iki ayrı saç tepesi oluyor. Ters Mohawk'ta ise saçın ortası tıraş edilirken yan taraftakiler uzun bırakılıyor.

Geleneksel olarak, İspanyol bir matador saçını uzatıp örmelidir. Boğa güreşinden emekli olurken, örgüsünü kesecektir. Bu türden bir örgünün kökeni Antik Roma'ya kadar uzanır, burada Kolezyum'da boğalarla dövüşen gladyatörlerin kast işareti olmuştur. On sekizinci yüzyılda, İspanyol boğa güreşçileri uzun saçlarını gözlerine girmesin diye bir ağın içinde tutuyorlardı. Daha sonra saçlarını bir düğüm halinde bağladılar ve sonunda, mesleklerinin simgesi haline gelen örgüye geçtiler.

Kafanın arkasındaki uzun kuyruk hariç saçın tamamının tıraş edildiği ünlü Çin örgüsü veya kuyruğu, on yedinci yüzyılda kuzeydeki Moğolistan'ın yarı göçebe Mançu halkı tarafından ortaya çıkarılmıştı. Mançular bu saç stilinin tüm Çinli erkekler tarafından kullanılmasına dair bir kanun çıkarmıştı. Bunun yapılmaması ölümle cezalandırılıyordu ve bu da on binlerce Çinli erkeğin dayatılan bir saç modeli yüzünden ölmesiyle sonuçlanmıştı. Buna bu kadar karşı gelinmesinin nedeni kendi geleneklerinde saçın kesilmesinin aileye saygı kurallarına aykırı olmasıydı, çünkü bir erkeğin saçları ebeveynlerinden bir hediye

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

idi. Mücadelelerini kaybettiler ve örgülü kuyruk tarzı yirminci yüzyılın başlarına kadar kural haline geldi.

On dokuzuncu yüzyılda, San Francisco'daki Çinli göçmenler, hapse giren Çinli erkeklerin saç kuyruklarının kesilmesi gerektiğinde ısrar eden yerel yasa koyuculardan zulüm görüyordu. Bu tarihe kadar, örgülü saçlar gururla taşınıyordu ve bir Çinli mahkûm saçı zorla kesildiğinde dava açtı ve saç kuyruğunu kaybetmesinin onu "...kamunun küçümsemesine ve alayına maruz bıraktığını ve hemşerilerinin gözünde onarılamaz biçimde yaraladığını" öne sürdü. Davasını kazandı ve saç örgüleri bir daha asla saldırıya uğramadı. 1911'de Mançu Hanedanlığı düştüğünde, tüm Çinli erkekler modern bir tarzı benimsedi ve geleneksel saç örgülerinden isteyerek vazgeçtiler.

Bir başka abartılı erkek saç modeli de dreadlock'tur. Dreadlock'lar başın her yanından kalın kablolar gibi sarkar. Saçların yıllar boyunca herhangi bir tarama, fırçalama veya yıkama olmadan uzamasına izin verildiğinde kendiliğinden oluşan keçeleşmiş saç halatlarıdır bunlar. Antik Mısır, Antik Asya ve Antik Meksika'dan Keltlere ve Vikinglere dünyanın dört bir yanındaki kültürlerde ortaya çıkmışlardır. Bugün en iyi bilinen biçimi, Jamaikalı Rastafaryanların rastalarıdır. Rastafaryanlar, yirminci yüzyılın başlarında bu saç şeklini kullanmaya başladı ve Yahya Peygamber ile Samson gibi önemli cesur figürlerin ayak izlerini takip ettiklerini iddia ettiler. Duruşlarını *İncil*'e bağlıyor, *Sayılar Kitabı*'ndan alıntı yapıyorlardı: "Başına ustura değmeyecek: günlerin dolana kadar ... kutsal olacak ve başındaki saç tutamlarının uzamasına izin verecek."

Bugün, dreadlocklar, sisteme, özellikle de Avrupa merkezli bir sisteme yönelik bir başkaldırıyı simgeler. 1980'lerde Bob Marley ve reggae müziği bu tür saç stilini o kadar popüler hale getirdi ki kısa sürede karşıt olduğu kültürde yaygınlaştı. Moda trend belirleyicileri daha dışadönük müşterilerini dreadlock modeliyle süslemeye başladı ve çok geçmeden her türden takma rastaya sahip olmak mümkün oldu. Bunlar, gerçek saçın birkaç yıl

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

içinde uzamasını beklemek yerine, gerçek saça birkaç saat içinde takılabilen yapay dreadlocklardı.

Saçı içeren el hareketleri azdır. Elini başın üstünde sanki saçı tokayla tutturuyormuş gibi yapmak vardır mesela. Bu, bir adam aptalca bir şey yaptığını aniden fark ettiğinde bilinçsizce yapılır. Bu rahatlatıcı işlevi olan bir kendini kucaklama eylemidir. Şu mesajı taşır: Şu anda çocukken olduğum gibi korunaklı bir şekilde kucaklanmam gerekiyor ama şimdi bir yetişkin olarak kendimi kucaklamalıyım. Aptallık anı bu futbolcunun açık bir hedefi kaçırması gibi şiddetliyse, ellerin ikisi de başı kavrayarak iki katı güçlü bir koruma sunar.

Bir de şaşkın adamların kafa kaşıma hareketi vardır. Bu durumda, görünüşe göre yaşadığı çelişki cilt bezlerinin salgılarını harekete geçiriyor ve bu yüzden kafası kaşınıyordur, böylece kısa kaşıma hareketi tetiklenir.

Özel bir anlamı olan ve şaşkınlık eyleminden ayrılması gereken bir kafa kaşıma şekli daha vardır. Burada adam kafanın arkasını kaşır. Haksızlıktan kaynaklanan sinirlenme anlarında yapılır ve ilkel saldırı hareketimizden türemiştir. Öfkelenip birine vurmak üzereyken, aşağı doğru bir darbe indirmek için kolumuzu otomatik olarak kaldırırız. Eğitimli boksörün öne yumruğu çok daha komplike bir harekettir ve öğrenilmelidir, ancak kreşte dövüşen küçük çocuklar bile tepeden inen darbeyi kullanır ve bu hareket hayatları boyunca onlarla kalır. Yetişkin olduklarında sokak isyanına karışırlarsa tekrar bu harekete dönerler ve çevik kuvvet polisi de onlara benzer şekilde cevap vererek kafalarına copu indirir. Bir sosyal topluluk içindeyken öfkeli ama çekingen hisseden adam onu rahatsız eden kişiyi yumruklayamaz, ancak kolu sanki bunu yapacakmış gibi, bilinçsiz zihninin ilkel çağrısına yanıt vererek havaya kalkar. Kol, en yukarıya ulaşıp aşağı doğru yay çizmeye hazır olduğunda kendisini denetler ve iktidarsız el, sanki baştan beri niyeti buymuş gibi, şiddetli bir kafa kaşıma hareketine yönelir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

3. ÇEHRE

Alından, şakaklardan ve kaşlardan oluşan insan çehresi, atalarımızın çarpıcı beyin genişlemesinin doğrudan sonucudur. Bir şempanze beyninin hacmi yaklaşık 400 cc'dir, modern insan içinse bu rakam 1.350 cc'dir; kıllı akrabalarımızın üç katından fazla. İnsan beyninin özellikle de ön bölgedeki genişlemesi, bize "gözümüzün üzerindeki yüzümüzü" veren şeydir.

Bir şempanzenin yüzüne bir insan yüzü ile yan yana bakarsanız, alın farkı çarpıcıdır. Maymunda neredeyse hiç yoktur. İnsanda büyük bir boş deri parçası olarak gözlerin üzerinde dikey olarak yükselir. Şempanzenin saç çizgisi, neredeyse tüysüz olan kaşlara kadar iner. Aslında, maymunun kaş bölgesi insanlardakinin tam tersidir.

Kaş sırtlarındaki fark da açıklama gerektirir. Maymunlarda kaş sırtı, gözlerin üzerinde onları fiziksel hasarlardan koruyan kemikli tepelerdir. İnsanın ilk ataları da bu ağır kemik çıkıntılara sahipti, ancak yavaş yavaş küçülerek yok oldular. Onları neden kaybettik? İlkel avcılara dönüştüğümüzde, onlara meyve toplama günlerimizden daha fazla ihtiyaç duymuş olacağımız kesindir.

Cevap, kayboluşlarının gerçek değil görüntüde olmasıdır. Bir maymunun ve bir erkeğin başlarının profilleri karşılaştırılırsa, kaş sırtının koruyucu çizgisinin kabaca olduğu yerde kaldığı ortaya çıkar, alnın üzerine genişler. Modern insan durumuna ulaşıldığında, büyümüş insan beyninin şişirdiği alın, eski kaş sır-

tının çıkıntı seviyesine doğru ilerlemiştir. Böylece yeni alın aynı koruyucu işlevi görürken gözlere gelecek darbelere karşı kemikli bir savunma sağlar. Kaş sırtları yok olmamış, sadece kemiğin içine gömülmüştür.

Şiddetli avcılık faaliyetlerinin artan tehlikeleriyle, korumayı iki katına çıkarmanın, yani şişkin alına ek olarak kemik sırtlarını tutmanın bir avantaj olabileceği öne sürülebilir. Bunun neden gerçekleşmediğine dair bir iddia, Buz Devri boyunca titreyen atalarımızın soğuğa karşı bir savunma olarak daha düz yüzler geliştirmesidir. Bugün hâlâ Eskimolarda gördüğümüz düzleşmiş, yağ astarlı yüzlere doğru ilerleyiş, gözlerin üzerindeki, soğuk iklimde enfeksiyona karşı savunmasız hale gelen sinüslerin küçülmesini içeriyordu. Bu azalmanın kaşları düzleştiren bir etkisi olmuştu.

Maymun ve insan kaşları arasındaki fark da ilgi çekicidir. Her iki durumda da ana evrimsel çaba, onları dikkat çekici ve etraflarıyla kontrast halinde kılmakmış gibi görünüyor. Genç bir şempanze, üstlerindeki koyu kılların arasında etkili bir şekilde öne çıkan soluk renkli, çıplak kaşlara sahiptir. Genç bir insanın ise üstteki soluk tenin üzerinde öne çıkan koyu kaşları vardır. Koyu tenli ırklarda bile kontrast kaybolmaz, böylece kaşların hareketleri etraftakiler tarafından kolaylıkla görülebilir.

Sıklıkla kaşların deflektör görevi gördüğü, terlerken ya da ağır yağmur altındayken sıvının gözümüze damlamasını önlemeye yardımcı olduğu söylenir, ancak alnından damlayan teri silen yorgun bir sporcuyu izleyen herkesin, en azından bu görevde faydasının az olduğunu bilir. Gerçekte bu çarpıcı göz üstü parçalarının birincil işlevi, kaşların teknik olarak bilindiği gibi, sahiplerinin değişen ruh hallerini bildirmek olduğundan şüphe yoktur.

İnsan erkeğinin kaşları dişininkilerden daha ağır ve gürdür ve daha fazla sayıda kıl içerir, bu belki de erkeklerin ruh hali değişimlerini ifade etmeye daha fazla ihtiyacı olduğunu göstermektedir. Kaşların konumunu kontrol eden dört ifade kası vardır. *Frontalis* kaşı kaldırarak alın derisinde yatay kırışıklıklar oluşturur. *Orbicularisoculi* göz kapaklarını kapatır ve kaşları göze doğru çeker. *Corrugatorsuperiocili*, kaşları iç uçlarından içe ve

aşağı doğru sıkarak gözler arasında dikey kırışıklıklar oluşturur. *Proceros* ise kaşları indirir.

Bu kasları çeşitli kombinasyonlarda kullanarak aşağıdaki yüz ifadelerini yapmak mümkündür:

Alçaltılmış Kaşlar – Çatık Kaşlı Çehre: Kızgın adamın ifadesi. Öfkesi onu savunmaya geçirir ve gözlerini öfkesinin kışkırtmasını beklediği misillemeden korumak için kaşlarını indirir.

Yükseltilmiş Kaşlar – Alnı Kırışmış Çehre: Şaşkın ya da korkmuş adamın ifadesi. Kaş derisini yükselterek, görüş alanını genişletir ve korkusuna neden olan şey hakkındaki farkındalığını arttırır.

Eğik Kaş – Sorgulayan Çehre: Şüpheci, kısmen kızgın ve kısmen korkan adamın çelişki içindeki ifadesi; bir kaş alçak, diğeri kalkıktır. Her nedense yetişkin erkekler tarafından kadınlardan veya çocuklardan daha yaygın olarak gerçekleştirilir.

Eğimli Kaşlar – Allak Bullak Olmuş Çehre: Keder ve ani kaygının ifadesi, kaşlar birbirine iyice yaklaşmış ve iç uçlarından yükselmiştir. Kronik ağrının veya yas tutan kişinin ifadesidir.

Fiskeleyen Kaşlar – Selamlayan Çehre: Bir arkadaşını gören ve orada olduğunu fark ettiğini göstermek isteyen adamın hızlı kaş hareketi. Türümüze has bir selamlama işaretidir, kaşlar hızla yukarı kalkar ve yeniden iner.

İnip Çıkan Kaşlar – Alaycı-Erotik Çehre: Şaka ifadesi. Fiskeleyen kaş, "Hallo" dediyse, inip çıkan kaşlar birkaç kez hızla çıkıp inerek "Hallo, Hallo, Hallo!" der. İlk olarak Groucho Marx tarafından meşhur edilmiştir.

Umursamaz Kaşlar – Kuşkucu Çehre: Alaycı şikâyetçinin ifadesi. Kaşların yükselip, bir an yükselmiş durumda kalıp yeniden indiği, "Ben demiştim," hareketidir.

Bu ifadeler arasında cinsiyet farkı en etkili olanı çatık kaştır. Erkek yüzünün ağır çehresi ve daha kalın ve gür kaşları, erkeğin kızgın olduğunda dişiden çok daha tehditkâr görüneceği anlamına gelir. Saldırgan adamın öfkeli yüzü, ister sözlü hakaret isterse sözsüz homurdanma ve hırıltı olsun, tehdit edici sesli ifadeler için değerli bir destek sistemidir.

Frank Ames adında bir adam, 7,6 cm uzunluğuyla dünyanın en uzun kaş kıllarının sahibi olmaktan gurur duyar. Bu eril başarı, resmi olarak *Guinness Dünya Rekorları Kitabı*'na kaydedilmiştir ve hiçbir kadının arzulamayacağı bir şeydir.

Geleneksel olarak, tarih boyunca, erkekler kaşlarını değiştirmeye veya onlara herhangi bir kozmetik ilgi göstermeye kadınlardan çok daha az eğilimlidir. Kadın kaşları erkeklerden daha küçük ve daha ince olduğundan, onları daha da küçük ve bu nedenle süper kadınsı hale getirmeyi amaçlayan çok fazla kozmetik gelişme olmuştur. Erkek için benzer bir abartı, süper erkeksi bir etki için kaşları daha da büyütmeyi içerebilir, ancak kıl ekimi haricinde buna ulaşmak zordur. Bunun sonucunda, erkeklerin büyük çoğunluğu için, kaşlar doğal halinde bırakılıyor. Yaşlandıkça daha da gürleşiyorsa gürleşsin. Yaşlı bir adam kaşlarının alnından doğal biçimde sarkmasına izin verir, bu olgun erkeğin açık işaretidir. Onlar öyle süslü yolma ve şekillendirme işlerine girmez. Ancak, özellikle bugünün genç yetişkinleri arasında bu kuralın bazı istisnaları vardır ve bunlardan biraz söz etmemiz gerekir.

Bazı erkekler gür veya karışık kaşların çok zapt edilmez olduğunu düşünerek ana hatları keskinleştirmek için kırpıp kısaltma yollarına başvuruyor. Bu, bir küçük makas ve aynadan başka bir şey gerektirmeyen yeterince basit bir işlemdir, ancak kaçınılmaz olarak, ticari çıkar odakları tarafından mümkün olduğunca zor ve karmaşık bir şeymiş gibi gösterilerek sömürülür.

Bazı salonlar artık kaş tasarımı hizmeti sunarken şu sloganı kullanıyor: "Gözler ruhun penceresiyse, kaşlar da çerçevesidir." Bir adam isterse, ağda ve cımbız marifetiyle bir kaş tasarımcısına kaşlarını şekillendirtebilir, ancak bu şekilde bir çerçevelenme peşindeyse salonun "erkeksi kavis" dediği şeyi elde etmek ona 100 dolara mal olabilir.

İş burada da bitmiyor. Gençlik modası bugün çok sayıda yeni kaş sakatlama yöntemlerini içeriyor. Popüler olanlarından biri, iyileşmiş ve bir daha orada hiç tüy bitmeyecek dikey bir yara iziymiş gibi görünen Dayak Yemiş Boksör modelidir. Bu,

ilk kez 1954'te *On the Waterfront*'ta Marlon Brando tarafından popüler hale getirilen bir stildir. Son zamanlarda, bir kaşın dış veya şakak ucunda bir, iki veya üç dar, dikey, usturayla kesilmiş çizgi, abartılı biçimiyle modayı takip eden erkekler arasında revaçta. Bu tarzın neden popüler hale geldiği sorulduğunda, bir genç şöyle açıklıyor: "Hem güzel ve şık hem de sokakta bıçaklı bir kavgadaymış gibi görünebiliyorsunuz."

Bu, bu stilin Kuzey Amerika'daki bazı gençlik çeteleri arasında neden popüler olduğunu açıklayabilir. Örneğin, Kaliforniya'daki SUR 13 çetesinin İspanyol üyeleri, bazen 13 sayısını simgeleyecek şekilde bir kaşlarında bir, diğerindeyse üç boşluk bırakıyorlar. Ve kuzey Virginia çetesi MS-13 de kaşlarını aynı şekilde tıraş ediyor. Eğlenceli bir şekilde, onlarınkinin biçimi tersten, sol kaşta bir çizgi, sağ kaşta üç çizgi çekiyorlar. Ayna karşısında usturayla keserken böylesi doğru görünüyor, çünkü solda I, sağda III görüyorlar, ancak başka bir çete üyesiyle karşılaştıklarında, arkadaşları III ve I görüyor, 13 yerine 31 okuyorlar. Görünüşe göre bazı gençlik çeteleri henüz ayna görüntüsünün inceliklerini kavramış değiller.

Bu çete modaları havalı göründüğünden, artık jet sosyete üyeleri tarafından da benimseniyor. Hilton otellerinin mirasçısı Paris Hilton, yakın zamanda erkek arkadaşı, o sırada dünyanın en zengin elli dördüncü adamı olduğu söylenen Paris Latsis ile fotoğraflandı, Latsis'in sağ kaşının ortası tıraşlıydı.

Kaş çizgileri yerine, bazı genç erkekler daha acılı bir yöntemle kaşın etli çıkıntısına dekoratif bir gümüş halka taktırırlar. Bu modifikasyon genellikle tek kaşın dış tarafına yapılır. Bazılarında tam bir halka yerine bir kaş çivisi tercih edilir.

Çizgilenmiş çehrelerinin yaşlanma belirtileri gösterdiğinden korkan erkekler için, günümüzde kaş kaldırma biçiminde bir yüz gençleştirme çözümü vardır. Ellili yaşlarındaki çoğu erkek, sakin ve huzur anlarında bile ortadan kaybolmayı reddeden kalıcı kaş çizgileri ve alın kırışıklıkları göstermeye başlar. Elastikiyet kaybının, güneşe maruz kalmanın ve tekrarlanan kaş çatma, göz kısma ya da kaş kaldırma hareketlerinin bir kombinasyonunun

neden olduğu bu çizgiler, alın derisinin sıkı bir şekilde gerilmesiyle ortadan kaldırılabilir. Bu tedavinin peşine düşen çoğu erkek bunu arkadaşları onlara öyle olmadıkları halde neden üzgün, öfkeli ya da yorgun olduklarını sormuştur. Yüz derilerinin bu ruh hallerini gösteren pozisyonlarda kaldığını keşfettiklerinde, bazen şiddetli eylemlerde bulunmaya ve kozmetik cerrahiye başvurmaya karar verirler.

Nadiren de olsa erkeklerde görülen başka bir şey de tek kaştır – sol ve sağ kaş, kıllardan süreğen bir çizgi oluşturarak burnun üst kısmında birleşir. Çoğu erkek için bu çok hayvani bir görüntüdür – bir çeşit kurt veya vampir kaşı gibi – ancak diğerleri ekstra kıl öbeklerini beğenir ve hatta onu geliştirir. Bu tür kişilerin görüş alışverişinde bulunduğu *monobrow.com* adlı bir web sitesi vardır. Orada, isterseniz, "kendi kaş tipinize uyacak şekilde tasarlanmış ve hızlı ve kolay bir şekilde değiştirilebilen bir yapışkan protez" diye tanıttıkları bir takma kaş satın alıp aralarına katılabilirsiniz. Bunu yüzünüze, burnunuzun üst kısmına takarsanız, terin burnunuzdan aşağı inip burun ucunuzdan sarkan koca bir damla olarak durmasını önleyebileceğiniz iddia ediliyor.

Tek kaş, burnun üstünde koyu bir alan oluşturduğundan, erkek kaş çatmıyorken bile öyle yapıyormuş gibi bir izlenim uyandırır. Bu yüzden onu aşırı kıllı göstermenin yanında hiddetli de gösterir. Bu nedenle birçok kadın bunu çekici olmayan bir özellik olarak görüyor ve bazı tek kaşlı erkekler, rahatsız edici tüyleri değişen derecelerde başarıyla yolar veya tıraş eder. Bununla birlikte, diğerleri doğanın amaçladığı gibi kalmayı ve bazen yekpare denilen tek kaşlarını gururla taşımayı tercih eder. Bu meydan okuma grubuna dahil olan bazı ünlü isimler arasında Rus kozmonot Salizhan Sharipov, aktörler Colin Farrell ve Josh Hartnett, müzisyenler Chris de Burgh ve Liam Gallagher, Sovyet lideri Leonid Brezhnev, Nazi Almanyası Führer Milletvekili Rudolf Hess, İngiliz politikacı Denis Healey, futbolcular Eric Cantona, Ronaldo ve Wayne Rooney ve tenis şampiyonu Pete Sampras bulunur.

Alın bölgesinin genel yüksekliği, İngilizceye birkaç popüler terim kazandırmıştır: highbrow (kültürlü), middlebrow (az kültürlü), lowbrow (kültürsüz) ve no-brow. "Highbrow" teriminin ilk kullanımı on dokuzuncu yüzyılın ortalarına kadar uzanır ve frenolojinin popülerleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Alışılmadık derecede uzun bir alnın daha fazla entelektüel güç gösterdiği ve kelimenin başlangıçta bir iltifat olarak kullanıldığı düşünülüyordu. Fakat zaman geçtikçe anlamı değişti, böylece birinin burnu büyük ve züppe olduğunu gösteren hafif bir hakaret olarak kullanıldı. "Lowbrow" terimi, kaba ve bayağı bir şeyi ifade ederek tam tersi anlamda ortaya çıktı. Daha sonra, 1940'larda *Life* dergisi, zevkleri ne yüksek ne de düşük, ancak ortalama ve geleneksel olan birini ifade eden "middle-brow" terimini üretti. Yakın zamanda, *New Yorker* dergisinin kadrolu yazarlarından biri, bu yüksek, orta ve alçak sınıflandırma yapısına uymayan birini ifade eden "no-brow" kavramını önerdi. Ne yazık ki bu son terim, sınıf sisteminin dışında birisini belirtmekle birlikte, ilkel, alınsız, maymun kafalı bir adamın görüntüsünü ortaya çıkarır.

Son olarak, kaş bölgesinin vücut diline dönersek, daha önce bahsedilen cildin ve kaşların yedi farklı biçimde şekil değiştirmesine ek olarak, vücudun bu kısmından sinyaller ileten birkaç el-kaş hareketi de vardır. Bazıları yereldir, bazıları küresel.

Bu el hareketleri her zaman erkekler tarafından kadınlardan daha sık kullanılır. Bunlar arasında, "Sen delisin!" hakaretinin birkaç farklı versiyonu bulunur. Bir elin başparmak ucu ve işaret parmağı ucunun, sanki çok küçük bir şey tutuyormuş gibi sıkıldığı Napoliten alına vurma hareketi vardır. Parmaklarla, alnın burnun üstündeki, gözlerin arasındaki glabellum bölgesine vurulur. Bu hareketin mesajı şudur: "Beynin o kadar küçük ki başparmağım ve işaret parmağım arasında tutabiliyorum."

Ayrıca, uzatılan işaret parmağının alnın yanında döndürüldüğü şakak çemberi hareketi vardır, "Delisin, beynin döne döne yuvarlanıyor" veya alternatif olarak, "Beynimi yuvarlandırıyorsun" anlamında kullanılır. Bu, Batı'da yaygın bir jesttir, ancak Japonya'da özel bir incelikle kullanılır. Orada, eğer parmak saat

yönünün tersine dönerse aynı anlama gelir: "Deli!" Ancak saat yönünde dönerse, anlam değişir ve birinin kibirli olduğunu gösterir. En azından bir zamanlar böyle bir durum söz konusuydu, ancak modern Batı etkileri artık daha genç Japonlar arasında o kadar yaygın ki ayrım genellikle kayboluyor ve Batı'da olduğu gibi her iki şakaktan da anlamı çıkan şey: "Deli!" oluyor.

Şakak çemberinin uzatılan işaret parmağının gevşek bir vidayı sıkan bir tornavida gibi büküldüğü bir çeşidi vardır. Bu, Batı dünyasının çoğunda "Sen delisin!" veya "Ben deliyim!" anlamına gelir. Şakağın vurulması hareketinde alnın yan tarafına yerleştirilmiş sert işaret parmağı sanki bir silahın namlusuymuş gibi görünür. Bu, "Öyle çıldırdım ki kafama sıkmalıyım," diyen bir harekettir.

İşaret parmağıyla alnın kenarına birkaç kez dokunmak, kafa karıştırıcı bir şekilde çift bir anlama sahiptir. Birinin deli olduğunu ya da zeki olduğunu gösterebilir. Bir eylem olarak, sadece beyne işaret eder, beynin dikkat gerektirdiğini veya alışılmadık şekilde iyi çalıştığını gösterir.

Ellerin bir boğanın boynuzlarını, bir geyiğin boynuzlarını veya bir eşeğin büyük kulaklarını taklit ederek alnın kenarlarına getirildiği üç hayvan hareketi vardır. İlk ikisi eşinizin size sadakatsiz olduğunu gösteren İtalyanlara ait boynuzlu koca işaretleridir, eşek kulakları ise Suriye kökenlidir ve "Sen bir eşeksin!" anlamına gelir.

Ayrıca, avucun alnı kapladığı ve yüzü koruduğu alın kavrama hareketi de vardır, bu da dünya çapında bir depresyon, yenilgi ve umutsuzluk jestidir. Eski Yunanistan'da, yumruğun tekrar tekrar alnın merkezine vurulduğu bir versiyonu vardı. Modern zamanlarda ise aniden aptalca bir şey yaptığımızı fark ettiğimizde, elimizle alnımızı tokatlayarak, "Ah, hayır!" tepkisi veririz.

4. KULAKLAR

Kurtlar ve aslanlar gibi diğer uzman avcılarla karşılaştırıldığında, insan erkeğinin oldukça mütevazı kulakları vardır. Uzaktaki küçük bir sesi yakalamak için onları dikemez, ayrıca bir gürültünün yerini saptamak için bükemez ve çeviremez. Savaşırken kulaklarını korumak için onları yassılaştırıp kafasına yapıştıramaz, ancak adil olmak gerekirse zaten oldukça düzdürler. Bunu eski rakiplerinden çok daha hareketli bir boyna sahip olarak telafi eder. Esnek kulaklarını bükmek yerine, esnek boynunu büker ve bu yöntemi kullanarak bir ses kaynağını 3 dereceye kadar tespit edebilir.

Mütevazı boyutlarına ve hareketsizliklerine rağmen, dışarıda duran insan kulaklarımızın değeri göz ardı edilmemelidir. Kulaklarını kaybetme talihsizliği yaşamış herkes (kulak ampütasyonu bir zamanlar İngiltere'de tanınan bir ceza biçimiydi) onlarsız duyduğumuz seslerin çok daha bozulmuş olduğunu bilecektir. Aslında bizim kanıksamış olduğumuz kıvrımların ve çıkıntıların garip düzenlemesi, üzerine hiç düşünmeden kullandığımız ince bir ses dengeleme sistemidir.

Her kulakta, *heliks* adı verilen dar, kıvrık bir çerçeve vardır; içinde *tragus*, *konka*ve *skafa* dahil olmak üzere çeşitli tümsek ve kıvrımlar bulunur. Bunlar, ses dalgalarının kulak zarına çarpmak üzere geçtiği iki buçuk santim uzunluğundaki kulak kanalının girişini çevreler. Bu kanal, böcekleri uzaklaştırmaya yardımcı olan sarı bir salgı üreten dört bin salgı beziyle kaplıdır.

Kulak kiri üretiminde belirgin ırksal farklılıklar vardır. Siyah ve beyaz ırkların neredeyse tamamı yapışkan bir kir üretir, ancak bazı Kafkas ve Asyalılarda bu kir kurudur. Yapışkan kirin daha iyi bir böcek kovucu olduğunu düşününce, Çin, Japon ve diğer Uzak Doğu halklarının bu açıdan daha az korumaya ihtiyaç duyması tuhaf olacaktır. Bu, insan evriminin henüz açıklamasını bulamadığımız birçok küçük tuhaflığından biridir.

Diğer iki muamma, siyah insanların neden beyazlardan daha iyi işittikleri ve kadınların neden erkeklerden daha iyi işittikleridir. 1999 ve 2004 yılları arasında beş bin kişiye detaylı işitme testleri yapıldığında, bu ırksal ve cinsiyetsel farklılıklar göz ardı edilemez düzeydeydi. Şimdiye kadar öne sürülen tek fikir, ciltteki ekstra pigmentin bir şekilde siyah insanların kulaklarını hasara karşı koruduğu ve "melaninin iç kulaktaki hassas kıl hücrelerine verilen hasarın neden olduğu zararlı kimyasal bileşikleri temizlemesinde rol oynadığıdır." Kadınların erkeklerden daha iyi işitmesi için sunulan neden, erkeklerin yaşamları boyunca kadınlardan daha yüksek seslere maruz kalmaları ve böylece sese karşı duyarlılıklarının zayıflamasıdır. Bu açıklamaların hiçbiri tamamen ikna edici değildir, ancak şu anda başka bir öneri bulunmamaktadır.

Kulak kanallarının girişlerinde koruyucu kıllar da vardır ve bunlar erkeklerde kadınlardan daha fazla uzar. Kulak kılları için kaydedilen en büyük uzunluk afallatıcı bir şekilde 11,5 santimdir, rekorun sahibi Hindistan'da yaşayan bir öğretmendir. Kendisi dışarı sarkan kıl tutamlarından çok gurur duymaktadır, ancak çoğu erkek onları yok etmeyi, kesip kısaltmayı veya koparmayı tercih ediyor.

Her kulağın alt kısmında diğer primatlarda bulunmayan benzersiz bir insan özelliği olan etli, yuvarlak kulak memesi bulunur. Herhangi bir kıkırdaktan yoksundur, dış kulağın kıvrımlarının ve tümseklerinin ses dengeleme sisteminde herhangi bir rolü yoktur, bunun yerine tamamen ek bir erojen bölge olarak işlev görüyor gibi görünen yumuşak, pürüzsüz ve şişkin bir yağ dokusu yumrusudur. Cinsel uyarılma sırasında kulak memeleri

kanla dolgunlaşır ve dokunmaya karşı oldukça duyarlı hale gelir. Ön sevişme sırasında kulak memelerinin emilmesi, yalanması, dişlenmesi ve öpülmesi güçlü bir uyaran işlevi görebilir ve görünüşe göre bu onların var olmalarının tek nedenidir.

Serbest sallanan ve yapışık olmak üzere iki tip kulak memesi vardır. Serbest olanlar iki kat daha yaygındır. Bunun nedeni, serbest kulak memesi için genin baskın olması ve yapışık kulak memesi için genin resesif olmasıdır. Yani eğer her iki ebeveyninizin de serbest kulak memeleri varsa sizinki de serbest olacaktır, ebeveynlerinizin birinin kulak memesi serbest diğerininki yapışıksa, sizinki yine serbest olacaktır. Ancak her iki ebeveyninizinki de yapışıksa kulak memeleriniz yapışık olacaktır.

Bu genetik kulak memesi farkı, kulak memesi yapışık olan bir kadının serbest sallanan kulak memesi olan bir kocayla evli olması ve kulak memesi yapışık olan bir çocuğu doğurması durumunda, kocasının o çocuğun babası olamayacağı anlamına gelir. Bu tür kanıtlar tartışmalı babalık davalarında yararlı olabilir.

Mitolojiye dönersek, bir zamanlar kemiksiz ve etli kulak memesinin kemiksiz ve etli insan penisi ile bir bağlantısı olduğuna dair tuhaf bir inanış vardı. Doğu'da genç prenslere daha doğrudan bir fiziksel ceza vermesine izin verilmeyen eğitmenlerin kulak çekmesine izin veriliyordu, çünkü böylece onları sadece azarlamış olmayacak, aynı zamanda penislerini uzatmaya ve dolayısıyla cinsel güçlerini arttırmaya katkıda bulunmuş olacaklardı.

Kulakların küpe takmak için delinmesi geleneğine yol açan da bir başka garip batıl inançtı. Daha önceki zamanlarda insanlar, her zaman bulabildikleri herhangi bir delikten insan vücuduna girmeye çalışan şeytani ruhlardan, kötü güçlerden korkuyorlardı. Kulak kanalının özellikle savunmasız olduğu düşünülüyordu ve bu yüzden korunması gerekiyordu. Kulak tıkanamazdı çünkü bu işitmeyi bozardı, bu yüzden yapılabilecek en iyi şey, kulağın olabildiğince yakınına, altın veya gümüşten yapılmış bir çeşit küçük hazine koymaktı. Düşünülen şey, kötü ruhlar davetkâr kulak kanalından aşağıya ve kurbanının kafasına doğru yol almak

için kulağa gizlice yaklaşırken, parıldayan metali tespit edecek, böylece ya güzelliği ile dikkati dağılacak ya da metalin büyüsüyle uzaklaştırılacak olmasıydı. Bu şekilde ilk küpeler, sadece süsleme olarak değil, hayat kurtaran şanslı takılar olarak kullanıldı.

Kulak delmenin en az beş bin yaşında olduğunu biliyoruz, çünkü 1991'de Avusturyalı bir buzulda donmuş bulunan mumyalanmış bir gövdenin kulaklarında büyük delikler vardı ve bunun muhtemelen insanlar tarafından gerçekleştirilen vücut delme işlemlerinin en eski biçimi olduğu düşünülüyor.

Kulak memelerini aşağı çeken ve daha uzun yapan ağır küpeler, antik çağlarda özellikle tercih edilmiştir, çünkü çok uzun kulaklara sahip olmanın bir adamı bilge ve şefkatli yaptığı düşünülmüştür. Erken Asya ve Doğu heykelleri üzerine yapılan bir araştırma, önemli kişiler canlandırıldığında, her zaman uzun, sarkık kulak memeleri ile gösterildiklerini ortaya koymaktadır. Buda'nın büyüklüğüne uygun olarak özellikle iri kulak memeleri oluyordu, çünkü bu onun dünyanın sesini ve acı çekenlerin çığlıklarını duymasını ve onlara cevap vermesini sağlıyordu.

Daha eski avcı/toplayıcı kabilelerin bazılarında uzatılmış erkek kulaklar da tercih ediliyordu. Aslında, bazı Brezilyalı yerli kabilelerinde, dekore edilmiş kulak tıkaçları, genç erkek avcıların kullandığı neredeyse tek süsleme şekli olmuştur. Bazı fotoğraflarda çırılçıplak dururlarken, üzerlerinde kulaklarına yerleştirilen özenle süslenmiş disklerden başka bir şey yoktur. Antropologlar bu yerlilerin delikli kulak memelerini en önemli kabile simgelerinden biri olarak gördüklerini keşfetmiştir. Kuzeydoğu Brezilya'nın Timbira yerlileri arasında kulak delme eylemi tüm genç erkeklerin erginlenme döngüsünün bir parçasıdır. Delen kişi kulak memesinin üzerine diski yerleştireceği noktayı işaretlemek için özel bir pigmente daldırdığı ahşap bir iğne kullanır. Ardından, dudakları arasında bir bambu tıkaç tutarak iğneyi hızla büker ve çocuğun kulak memesinden geçirir ve içine bambu tıkacı hemen ittiği kurşun kalem büyüklüğünde bir delik açar. Daha sonra işlemi diğer kulakta tekrarlar. Hiçbir şekilde tepki

göstermemek, ses çıkarmamak ve hareket etmemek bu şekilde şişlenen çocuklar için bir gurur nişanıdır.

Çocuğun kulakları iyileştikten sonra, iki işaret parmağının sığacağı kadar açılması için giderek daha büyük tıkaçlar yerleştirilecek ve deliklerin boyutu yavaş yavaş genişletilecektir. Takılan en büyük tıkaçlar yaklaşık 10 cm çapındadır ve bu aşamaya ulaşıldığında kulak memeleri artık sadece düz, süslü, ahşap bir diski çevreleyen ince bir şerittir. Bu kulak süsleme şekli, kabilenin genç erkeklerine harika bir seksapel verir ve "bu diskler gençliğin gururu ve kadınların zevkidir" denir. Bir erkeğin kulak diski ne kadar büyükse, o kadar yakışıklı olduğu söylenir. Yaşlandıkça, diski yalnızca kutlama etkinlikleri için takar. Bu onu gevşekçe sallanan kulak memesi çerçevesiyle ne yapacağına dair bir problemle baş başa bırakır. Çözümü kulağın üst kenarına asmak ve ihtiyaç duyana kadar orada tutmaktır. Alternatif olarak, küçük nesneleri taşımak için pratik bir şekilde kullanabilir, çünkü çıplak olduğu için onları koyabilecek başka bir yeri yoktur.

Avrupa'da Elizabeth döneminde denizciler, özellikle korsanlar arasında bir kulağa kalın bir altın şerit takmak popüler hale gelmişti. Bu gelenek için çeşitli nedenler öne sürülmüştür. Bir iddia, denizcilerin küpenin onları bir şekilde boğulmaya karşı koruyacağına inandıklarıdır. Bir diğer iddia, görme yeteneğini artıracağını düşündükleridir. Bir diğeri ise deniz tutmasını önleyeceğidir. Bu batıl inançların nasıl ortaya çıkmış olacağını veya devam ettiğini görmek zordur, ancak bugüne kadar devam etmiştir ve popüler hayal gücünde denizciler ve erkek küpeleri neredeyse eş anlamlı hale gelmiştir.

Daha bilimsel bir teori, küpenin yapıldığı altının değeriyle ilgili olduğuna dair tamamen farklı bir yorum sunar. Bu yoruma göre, denizciler eski bir yelkenli gemide uzun bir yolculuğa çıktıklarında, bir daha asla evlerini göremeyecek ve yabancı topraklarda ölecek olma ihtimalleri hayli yüksekti. Bu olursa, cenaze töreninin masrafını karşılamak için yeterince altın taşımak önemliydi, ancak bu amaç için bir parça altın saklamak riskli bir işti, bu yüzden onu kolayca çalınamayacağı bir yerde,

kulaktaki bir deliğin içine batırılmış olarak taşımak en iyisiydi. Bu teorinin bir başka şekli, küpenin, geminin fıçıcısına korsanın korunmuş cesedini eve taşıyacak bir varil yapması, böylece denize gömülmesinin gerekmemesi için bir ödeme olarak takıldığını ileri sürüyordu.

Deniz kayıtlarının hiçbirinde bu teorilere sağlam bir destekleyici bilgi görünmüyor. Daha az renkli olsa da daha olası bir açıklama, küpenin denizciler tarafından o zamanlar modaya uygun olduğu için takıldığıdır. I. Elizabeth'in günlerinde erkek küpeleri çok modaydı. William Shakespeare sol kulağında altın bir küpe, Sir Walter Raleigh de büyük bir inci takıyordu. Daha sonra, gelenek karada yok olduğunda, denizciler bunu devam ettirmiş gibi görünüyorlar, çünkü o zamana gelindiğinde, ayrı dünyalarında, bu bir deniz geleneği haline gelmişti.

Modern zamanlara doğru ilerledikçe, Batı dünyasında, uzun süre sadece kadınlara ait bir süs olan küpeler artık giderek daha fazla erkeğin kulağında görülüyor. İlk başta, kullanıcıların hepsinin kadınsı eşcinseller olduğu varsayılıyordu, ancak kısa sürede alışkanlığın genç ve yenilikçi heteroseksüeller arasında da yayıldığı anlaşıldı. Bu, bazı karışıklıklara yol açtı ve gizli bir kod olduğuna, sol kulağa küpe takanın eşcinsel, sağ kulağa küpe takanınsa isyankâr bir heteroseksüel olduğuna dair hikâyeler dolaşmaya başladı. Sorun şu ki hiç kimse hangisinin hangisi olduğunu hatırlamıyordu. Sonunda erkek küpesi cinsel önemini tamamen kaybetti ve genel olarak orta yaşlı modern zaman bağnazlarını kızdırmanın bir yolu haline geldi.

1970'lerde punk rock'ın kısa çiçeklenmesi sırasında öfke faktörü, beceriksizce delinmiş kulak memelerine itilen nesnelerin tuhaflığında da kendini gösteriyordu. Büyük çengelli iğneler açık ara favoriydi, ancak jiletlerden elektrik ampullerine kadar her şeyi taşıyan zincirler de yeni dalganın hücum kıtaları tarafından kullanılıyordu.

1980'lerde erkek küpesi, yüksek moda koridorlarından yükselen söylenmelere rağmen daha da yaygınlaştı. En iyi futbolcular bile yeni sözleşmelerini imzalarken tek kulak memesi-

ni süsleyen elmas taşlarla görülüyordu. Bu tarzı benimserken, genç savaşçının herhangi bir dişi gibi vücut bedenini sergileme hakkını yeniden ortaya koyuyorlardı. Ve bu eğilim yirmi birinci yüzyıla kadar devam etti, hem erkek hem de kadınlar kulak süslemelerini sergiledi, ancak kadınların hâlâ erkeklerden çok daha yaygın biçimde kulak deldirmekte olduğu kabul edilmelidir.

Erkek küpelerinin onaylanması, büyük ölçüde spor, müzik ve şov dünyasından genç, daha gösterişli erkekler tarafından takılanlarla sınırlıdır. Daha yaşlı, daha köklü erkekler küpe takmaya başladığında tepkilere neden olabilirler. Amerika Birleşik Devletleri'nde, TV haberlerinin büyük saygı duyulan yaşlı devlet adamı, birdenbire Liza Minnelli'nin hediyesi olan parlak bir elmas taş küpeyi sol kulağına takıp *60 Minutes* haber bültenine çıktığında birçok hayranını şoka uğratmıştı. Destekçileri de vardı, içlerinden biri şöyle diyordu: "Ed Bradley'e bravo. Mike Wallace o yaşına rağmen saçlarını boyarken, o küpesi, kır saçları ve tamamı kırlaşmış sakallarıyla sisteme karşı geldi." Ancak programları izleyen izleyicilerin çoğunluğu dehşete düşmüştü ve onun acıklı göründüğünü söylüyordu. Biri şöyle demişti: "Birisi lütfen Ed'e korsan ya da çingene değil haber muhabiri olduğunu söylesin." Daha ciddi biri: "Ed Bradley programda küpe takmaya başlayınca, haber inandırıcılığı faktörü düştü." Başka bir deyişle, heteroseksüel erkek küpeleri artık genç nesil için kabul edilebiliyor, ancak ciddiye alınmak isteyen yaşlı erkeklerde kabul edilmiyor. Bu çok daha uzun sürecek ve belki de o zamana kadar kulaklar için moda yine değişmiş olacak.

Nadiren de olsa, bugün genç sosyal isyankârlar arasında birden çok küpe de görülüyor. Tek bir delik yerine, kulak çevresi boylu boyunca delinir, böylece bir dizi küpe takılabilir. Bu, bazı kabile kültürlerinde iyi bilinen, ancak daha önce Batı kentsel toplumlarında örneği olmayan bir yöntemdir. Günümüzde konuya hâkim çevrelerde kıkırdak piercing'i olarak bilinir ve kulağın hangi kısmının delindiğine bağlı olarak çok çeşitli tipler mevcuttur. Bunlar şöyledir: tragus piercing, anti-tragus piercing,

kale piercing, heliks piercing, orbital piercing, endüstriyel piercing, daith piercing ve conch piercing.

Bu isimlerin çoğu açıklayıcıdır, ancak ikisi biraz açıklama gerektirir. Daith piercing nispeten yenidir, 1992 yılında ortaya çıkmıştır. Kulak kanalı girişinin hemen yanındaki en içteki kıkırdak sırtına yapılır ve içine yerleştirilen halkanın kanalın içinden çıkıyormuş gibi görünmesi istenir. Şu mistik fikirden esinlenilmiştir: "Vücudun bir açıklığına yerleştirilen halkalar, *kapının koruyucusu* görevi görür." Batıl inanca göre, delindiği andan itibaren filtre işlevi görmeye başlarlar. Kulak söz konusu olduğunda, bunun anlamı tüm saçmalıkların dışarıda kalacağı ve yalnızca akıllıca olan şeylerin girmesine izin verileceğidir.

Tuhaf isimli endüstriyel piercing, Daith ile aynı zamanda ortaya çıkmıştır. Ayrıca tatar yayı veya iskele piercing olarak da adlandırılır ve genellikle kulağın bir tarafından diğerine geçen bir çubuk gibi tek bir süsle bağlanan iki piercing'den oluşur.

Kulakları içeren hareketlerin ve eylemlerin repertuarı ciddi şekilde sınırlıdır. Gürültüyü azaltmak için kulaklarımızı kapatırız, sesi artırmak içinse elimizle çanak yaparız. Kararsız olduğumuzda ve ne diyeceğimizi düşünemediğimizde onları ovarız ya da çekeriz, yalnız kaldığımızdaysa bazı ülkelerde uygun şekilde kulak parmağı olarak adlandırılan küçük parmağımızla içindekileri çıkararak temizlemeye çalışırız.

En ilginç kulak hareketi basit kulak memesi dokunuşudur. Bunun farklı ülkelerde birçok anlamı vardır. Hareketi yapan kişi bazen kulak memesini başparmak ve işaret parmağı arasında hafifçe tutar, bazen çeker veya işaret parmağıyla vurur. İtalya ve Yugoslavya gibi bazı ülkelerde, bir erkeğe karşı bu eylemlerden herhangi birini yapmak son derece tehlikelidir, çünkü kadınsı olduğunu ve küpe takması gerektiğini ima eder. Portekiz'de ise mesaj çok farklıdır. Orada bir şeyin özellikle iyi veya lezzetli olduğunu ifade eder ve kızlardan yiyeceğe kadar her şeyi tanımlamak için kullanılabilir. Öyle görünüyor ki Portekiz'deki İtalyanlar hakaretamiz kulak dokunuşlarına verilen tepkilere şaşırırken,

İtalya'da Portekizliler övgü amaçlı kulak dokunuşlarını gerçekleştirdikten sonra hastanelik oldukları için şaşırabilirler.

Bir İspanyol'un yorumu ise bambaşka olacaktır. Ona göre kulak dokunuşu, birisinin bir otlakçı, barlarda dolaşıp içki ısmarlatan ancak kendisininkileri hiçbir zaman ödemeyen bir baş belası olduğu anlamına gelir. Yunanistan ve Türkiye'de kulak dokunuşu, genellikle dikkatli olmamanız durumunda, hareketin icracısının sizin kulağınızı çekeceği anlamına gelir. Bu çocuklar için gelecek cezaya yönelik bir uyarıdır. Malta'da bir kişinin muhbir olduğunu, "kulak kesildiğini" ve bu yüzden söylediklerinize dikkat etmeniz gerektiğini ifade eder. İskoçya'da, inanamayışı gösteren bir harekettir: "Kulaklarıma inanamıyorum." Bu, çeşitli kulak sembolizmi biçimlerini kullanan, her çağrışımın belli bölgelerde yayıldığı ve başka yerlerde bilinmediği, çok mesajlı bir harekettir.

Ortadoğu'nun bazı bölgelerinde, özellikle Suriye, Suudi Arabistan ve Lübnan'da büyük kırgınlıklara neden olabilecek tehlikeli bir kulak hareketi de vardır. Kulak Yelpazesi olarak adlandırılan bu harekette, küçük parmakların uçları kulaklara yerleştirildikten sonra diğer parmaklar başın iki yanında bir yelpaze gibi açılır.

Bu boynuzlu erkek işaretinin bir Arap versiyonudur. Yönlendirildiği kişinin karısının sadakatsiz olduğunu ima eder. Özünde, hakarete uğrayan kişinin geyik gibi boynuz takması gerektiğini ifade eder. Bu, Akdeniz çevresinde daha yaygın olan, hareketi yapan kişinin boğa boynuzlarını taklit ettiği işaretle çelişmektedir. Her iki durumda da eylem, birinin kurbanın karısıyla boğa ya da geyik gibi çiftleştiğini ima eder. Arapların muhafazakâr sosyal dünyasında, bu bir adamın uğrayabileceği en kötü hakaretlerden biridir. Bazı bağlamlarda mesajı o kadar güçlüdür ki kolayca öldürmeye yol açabilir.

Son olarak, tıbbi bir durumdan daha fazlası olmamasına rağmen, feci bir durum olan kulak hematomundan bahsedelim. Bugün nadiren görülür, çünkü tedavisi geliştirilmiştir, ancak daha önceki zamanlarda belirli boksörler, rugby oyuncuları ve

güreşçiler tarafından bir onur nişanesi olarak taşınmıştır. Rakiplerin sürekli vurması ya da kulağın yırtılması sonucu dış kulak içinde bir kan pıhtısı oluşmasından kaynaklanıyordu. Bu pıhtı uzmanlarca tedavi edilmezse kulağın içindeki kıkırdak ayrılıyor ve ölüyordu, kulak kalıcı biçimde şişiyor ve deforme oluyordu, tuhaf şekli bir karnabaharı andırıyordu.

Eski Yunanistan'da, boks sporu o kadar acımasızdı ki Olympia'daki ünlü boksörlerin heykellerinin bile parçalanmış kulakları vardı, Platon boksörleri hırpalanmış kulaklı kişiler olarak tanımlıyordu. Antrenman sırasında Olimpiyat boksörleri, iki dairesel kalın deri veya metal parçasından oluşan *amphodites* adı verilen özel kulak koruyucuları takıyordu. Bunlar başın üzerine ve çenenin altına bağlanıyordu. Bununla birlikte, karşılaşmalar esnasında, boksör yumruklarına takılan deri kayışların herhangi bir şekilde güçlendirilmesini engelleyen katı kurallar olmasına rağmen, bu koruma şekline izin verilmiyordu ve kulaklar bundan mustarip oluyordu. Boksörlerden birine *Ototbladias* veya *Karnabahar Kulak* adı verilmişti.

Yıllar geçtikçe, antik dünyadaki boks yarışmaları gittikçe daha vahşi hale gelmişti, dövüşçülerin deriyle bağlı yumrukları artık metal halkalarla veya keskin metal çivilerle sarılıyordu. Bu el zırhı ile hassas kulaklara verilebilecek hasarı hayal etmek zor değildir ve metal aletlerin şiddeti arttıkça, dövüşçüler iki taraftan asılı özel kulak koruyucuları olan kasklar giyerek kendilerini korumaya başlamıştır.

5. GÖZLER

Göz, insan vücudundaki en olağanüstü organdır. Bir masa tenisi topundan daha büyük değildir ama bir buçuk milyon eşzamanlı mesaja cevap verebilir ve dış dünya hakkındaki bilgimizin yüzde 80'ini, diğer tüm duyularımızın toplamından aldığımız bilgilerin dört katını sağlar. Erkeğin gözü dişininkinden çok az daha büyüktür, erkek kafası daha büyük olduğundan bu beklenecek bir şeydir ancak bu konuda çok fazla bireysel farklılık vardır.

Karikatür dünyasında, tipik olarak erkeksi göz ifadesi, dişinin kozmetiklerle bilerek abartılı hale getirdiği çekici iri gözleriyle tezat oluşturacak şekilde, avcının kısık bakışlarıdır. Öğrencileri eğitirken, bir karikatürist çoğu erkek gözünün kadın gözlerinden daha ince ve daha dar olduğunu öğretir ve bu, erkekliğin veya kadınlığın abartılmış görüntülerini oluşturmak için kullanılan bir farktır. Bir göz cerrahı size bunun saçmalık olduğunu, erkek ve dişi gözlerinin çok az farklılık gösterdiğini veya hiç fark göstermediğini söyleyecektir, ancak bunun nedeni, bir cerrah olarak, göz küresinin kendisi ile ilgilenmesidir, karikatürist ise göz kapaklarının tipik açılış derecesiyle ilgilidir.

Yaşlı erkeklerde, üst göz kapakları genellikle ağırlaşır ve gözlere yorgun, düşük bir görünüm vermeye başlar. Bazen bu o kadar aşırı olur ki kozmetik cerrahiye başvurulur ve erkek göz kapağı kaldırma işlemi yapılır. İlginç bir şekilde, cerrahlar bunun çok ileriye götürülmemesi konusunda uyarıyor: "Sık görülen bir

hatadan, yani dişi bir görünüm yaratmaktan kaçınmak için erkek göz kapağı kaldırma operasyonları konusunda dikkatli olmak gerekir."

Göz açılmasındaki bu fark, dişi gözün beyazının genellikle erkeğinkinden daha fazla göründüğünün altını çizmektedir ve bu farkın, dişiler daha iyi yanal görmeye sahipken, erkeklerin ileri veya tünel görüşlerinin daha iyi olduğu anlamına geldiği öne sürülmüştür. Bu, evrimsel açıdan mantıklı olacaktır, çünkü erkek avcıya, uzaktaki bir ava kararlı bir şekilde bakmasını sağlayacak bir görüş sağlarken, aynı anda birkaç iş yapan kadın etrafındaki her şeyin daha fazla farkında olacaktır. Bununla birlikte, yine, çok sayıda bireysel farklılık vardır ve göz cerrahları, göz küresinin görüş becerisinde herhangi bir cinsiyet farkı olduğu fikrini reddeder. Herhangi bir fark varsa, bu dişi ve erkek göz kapaklarının çalışma şeklinin bir sonucu olmalıdır, dişi göz kapakları normalde daha fazla geri çekilir ve onlara o iri gözlü görüntüyü verir.

Göz beyazlarının görünür olması sadece insana özgü olan bir özelliktir. Örneğin bir şempanze gözünün "beyazları" aslında kahverengidir. Bu şempanzelerde bakış yönündeki değişimleri görmenin çok daha zor olduğu anlamına gelir. Bununla birlikte, insanlar bir grupta birlikte kümelendiklerinde, kimin nereye baktığı açıktır, çünkü beyazların değişen görüntüleri bize gözlerin andan ana nasıl konum değiştirdiğini tam olarak anlatır. Bunun bir sonucu olarak, kendimizi sosyal bir durumda bulduğumuzda bilinçsizce birbirimizin göz sinyallerini okuyabiliriz. Bu bilgileri, yoldaşlarımız arasında var olan ilişkiler, kimin kiminle daha çok ilgilendiği ve kimin kim tarafından daha fazla tehdit altında olduğu hakkında fikir sahibi olmak için kullanırız.

Bakış yönüne ek olarak, yine bilinçsizce birbirimizin gözbebeği sinyallerini kontrol etmekle meşgul oluruz. Retinaya düşen ışık miktarını kontrol ettiği için gözün ortasındaki siyah nokta büyür veya küçülür, ancak bu reaksiyona müdahale edebilecek duygusal bir tepki de vardır. Eğer sevdiğimiz bir şey görürsek gözbebeklerimiz daha fazla genişler ve tatsız bir şey görürsek,

gözbebekleri olması gerekenden daha fazla büzülür. Sezgisel olarak, bir erkek, bir kadının gözbebeklerinin abartılı genişlemesi ile kendisine âşık olup olmadığını bilir. Nasıl bildiğini bilmese de bilir. Öte yandan, kadın ona çok düşkün gibi davranıyorsa, ancak gözbebekleri loş bir ışıkta bile toplu iğne ucu kadarsa, yalandan bir ilgi gösteriyordur. Gözbebekleri yalan söyleyemezler, çünkü onlar üzerinde bilinçli bir kontrolümüz yoktur, bu yüzden bakış yönündeki değişiklikler gibi, gözleri önemli ruh hali sinyalleriyle donatırlar.

İnsan gözlerinin bir başka tuhaflığı, gözyaşı bezlerinin aşırı derecede aktif görünmesidir. Diğer primatlar bol gözyaşı dökmez, ancak insanlar ağlar. Bu kadınlarda daha belirgindir, ancak güçlü erkeklerin de kültürel kurallarının izin verdiği her yerde açıkça ağladıkları bilinmektedir. Bazı toplumlarda, bir erkeğin toplumda ağlaması ciddi bir zayıflık olarak kabul edilir. Bu, genellikle "metin olmak" yaklaşımının erkekler için onur meselesi olarak kabul edildiği, güçlü bir askeri geçmişi olan ülkelerde geçerlidir. Ancak bu tür kuralların uygulanmadığı yerlerde, yetişkin erkekler bir felaket yaşandığında herkesin içinde açıkça ağlarken görülebilir. Ağlamayı bastıran erkekler aslında kendilerine iyilik etmezler, çünkü mutsuzluk gözyaşlarının dökülen yaşlarla atılan stres kimyasalları içerdiği bilinmektedir. Bu yüzden ağlama eylemi aslında içsel stres seviyesini düşürmeye yardımcı olur, bu da sinirleri gerilmiş biri için kıymetli bir faydadır. Bu yüzden bir güzel ağladıktan sonra kendimizi daha iyi hissederiz. Gözyaşlarını tutmak için mücadele eden sert erkekler kendilerini bu avantajdan mahrum bırakırlar.

Geçici göz yorgunluğu uygar insanın sık görülen bir rahatsızlığıdır. Gerçek şu ki gözlerimiz modern yaşamda genellikle karşılaşıldığından çok daha uzun mesafelerde verimli bir şekilde çalışacak biçimde evrimleşmiştir. Tarihöncesi erkekler, masalara eğilip koltuklara çökmez, rakamlara dalmaz, küçük baskıları okumaz ya da ekranlardaki titrek görüntüleri izlemezdi. Avcılar olarak gözleri uzak mesafedeki görüntülerle daha fazla ilgileniyordu. Göz kaslarının gözleri uzaktaki bir nesneye odaklanması

için daha fazla çaba gerekir, bu nedenle yakınlara bakan şehirli, saatler boyunca sadece birkaç metre önündeki bir noktaya bakarak kolayca kas yorgunluğu yaşayabilir. Televizyon izlediğimizde, bilgisayarlarımızda çalıştığımızda veya bir kitap okuduğumuzda, soruna neden olan sadece yakınlık değildir, görüş derinliğindeki çeşitlilik eksikliği de söz konusudur. Bu, göz kaslarını normalden uzun bir süre boyunca belirli bir derecede kasılmaya zorlar. Gözlerimiz ağrıyabilir, ama bu bir mil koşan bir adamın ağrıyan bacaklarının gördüğü zarardan daha fazla zarar gördüğümüz anlamına gelmez. Sadece dinlenmeleri gerekir. Çözüm, gözümüzü ara sıra ekrandan veya sayfadan uzaklaştırmak ve birkaç dakika daha uzaktaki bir nesneye odaklanmaktır.

Göz makyajı, tarih boyunca büyük ölçüde insan dişisi ile sınırlı kalmıştır, ancak bazı ilginç istisnalar vardır. Eski Mısır'da, yüksek statüdeki erkekler de en çok yeşil ve siyah renkleri tercih ederek gözlerini süslüyordu. Alt göz kapaklarını yeşil, kirpiklerini ve üst göz kapaklarını siyah veya koyu gri boyuyorlardı. Yeşil aslında bir bakır oksit olan malakitten yapılmıştı ve siyah, "yanmış badem, oksitlenmiş bakır, birkaç farklı renkli bakır cevheri, kurşun, kül ve okra" içeren siyah bir toz olan *kohl* adlı karmaşık bir karışımdı. Bu siyah göz makyajına kremsi pürüzsüz bir kıvam vermek için, toza yüzde 7-10 yağ ekleyerek özel bir arduvaz palet üzerinde karıştırıyorlardı.

Mısırlıların göz makyajı bir güzelleşme yönteminden daha fazlasıydı. Güneş ışınlarından biraz koruma sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca kullanıcıyı kem gözlere ve daha gerçekçi olarak böceklere ve hastalıklara karşı koruduğuna inanılıyordu. Dezenfektan ve böcek kovucu işlevi gördüğü iddiası haklı görünmektedir. Fransız kimyagerler Louvre'un dört bin yıllık Mısır makyaj kapları koleksiyonunun içeriğini incelediğinde, Eski Mısır'da kullanılan bileşiklerin yüzyıllar sonra Yunan ve Roma medeniyetlerinde konjonktivit ve trahom gibi bulaşıcı göz hastalıklarıyla savaşmak için de kullanıldığını keşfetmişlerdir.

Modern zamanlarda, isyankâr erkekler, özellikle popüler müzik alanındakiler zaman zaman göz makyajı yapıyordu.

Bunu göze alan ilk heteroseksüeller arasında, altmışlı yılların sonlarında "Jumping Jack Flash" performansları için göz makyajı yapan Rolling Stones'dan Mick Jagger ve Keith Richards vardı. 1970'lerde, genellikle Glam Rock olarak adlandırılan bir hareketle David Bowie ve Alice Cooper gibi sanatçılar da onları izledi. Bunun ardından erkek sanatçıların da göz makyajı kullandıkları Punk Rock geldi, ancak onların makyajı fazlasıyla abartılıydı.

Sinemada, Stanley Kubrick'in şiddetli başyapıtı *A Clockwork Orange*'ın (1972) başkarakteri olan Alex'in, sağ gözünde, doğrudan göz çevresindeki cilde boyanmış büyük, yapay kirpiklerin de olduğu ayrıntılı bir makyajı vardı. Genç adam vahşi bir haydut olarak tasvir edildiğinden, bu süslü göz makyajının kadınsı görünme tehlikesi yoktu. Aksine, kozmetiğe gösterdiği titiz ilgi, aldırışsız şiddetiyle bir araya geldiğinde tüyler ürpertici görünüyordu.

Daha yakın zamanda, yirmi birinci yüzyılın ilk yıllarında, afili bir korsanı canlandırdığı rollerde Johnny Depp gibi aktörlerle çarpıcı göz makyajına geri dönüş oldu. Bazı yorumcular Johnny Depp'in cüretkâr bir erkeksi roldeyken bir zenne gibi görünmesini eleştirdi, ancak Depp göz makyajı kullanma kararını şu sözlerle savundu: "Kohl, atletlerin gözlerinin hemen altına yansımayı engellesin diye siyah boya sürmelerinden geliyor. Binlerce yıldır gözlerinin altına kohl süren Kuzey Afrika kabilelerini ve Berberileri düşündüm, onlarınki tıbbidir ve gözleri güneş ve kumdan korur." Bu açıklamalarla Johnny Depp bizi yeniden Eski Mısır'a götürüyor.

Alışılmadık erkek gözleri bazen son derece çekici bulunur. İlk "ünlü sigorta poliçelerinden" biri Hollywood'un büyük başarısı çarpıcı biçimde şaşı olan gözlerine dayanan sessiz film yıldızı Ben Turpin için hazırlanmıştı. 1920'lerin başında, Lloyd's of London firmasına, gözlerinin şaşılığının düzelmesi durumunda 25.000 dolar ödeme alacağı bir poliçe hazırlatmıştı. Bu gereksiz bir önlem gibi görünebilir, ancak gözleri genç bir yetişkinken bir kaza sonucu bu hale geldiğinden, başka bir ciddi kazanın ters

etkisi olabileceğinden endişeleniyordu. Abartılı, düşüp kalkmalı komedyenlik günlerinde, kafasına bir darbe aldığında hep bir aynaya bakıp ünlü gözlerinin hâlâ şaşı olup olmadığını kontrol ederdi.

Ben Turpin, kusurlu gözleriyle servet elde eden tek aktör değildi. Baron Frankenstein'ın tüyler ürpertici hizmetçisi Igor olarak bilinen Marty Feldman'ın ünü de rahatsız edici derecede şişkin gözlerine dayanıyordu. Bunlar şaşının tam zıddıydı, hiperaktif tiroitten ötürü birbirinden ayrıydılar. Göz küresinin arkasında doku şişmesi, göz küresi etrafındaki kasların hareket aralığında azalma ve göz kapaklarında geri çekilme vardı. Sonuç olarak, gözleri her an patlayacak gibi görünüyordu. Argo terimleriyle, bu dışa doğru şaşılık "pörtlek göz" olarak bilinir.

Garip gözlü başka bir ünlü yüz, rock yıldızı David Bowie'ye aittir. Genellikle bir gözünün diğerinden farklı bir renkte olduğu söylenir, ancak bu kesinlikle doğru değildir. Aslında, on dört yaşındayken okulda bir arkadaşıyla bir kız uğruna yumruklaşmıştır. Arkadaşının arasında bir pergel tuttuğu parmak eklemleri sol gözünün ortasına isabet etmiş ve oradaki sfinkter kaslara zarar vermiştir. İki operasyona rağmen, sol gözünün gözbebeği kalıcı olarak genişlemiştir. Yani parlak bir ışıkta sağ gözünün gözbebeği kasılırken sol gözünki kasılmayınca, gözleri iki farklı renkte görünür. Gerçekte her iki iris de mavidir, ancak genişlemiş sol gözbebeği uzaktan gözün daha koyu bir renkte görünmesine neden olur.

Kötü şöhretli gotik rockçı Marilyn Manson, bir göz kusuru var gibi görünen bir başka sanatçıdır, bir gözü normalken diğerinde bembeyaz bir iris varmış gibidir. Bu görünümü "korneayı buharlaştırmak" için ısıttığı bir iğneyle elde ettiği söylentisi uydurulmuştur. Ancak işin sıradan aslı, bu tuhaf görünümü sol gözüne stilize veya süslü bir kontakt lens takarak yarattığıdır. Manson'ın adını taşıyan bir kontakt lens stili vardır ve kafatasları, bayraklar, kan, güneş ışınları, dolar işaretleri, kalpler, alevler ve diğer motiflerle süslenmiş eğlenceli kontakt lensleri kendisi moda etmiştir.

Son olarak, gözün de dahil olduğu bazı jestler vardır. En iyi bilineni göz kırpmadır, göz kırpan ile göz kırpılan arasında paylaşılan bir sırrı gösteren, tek gözün kırpıldığı bir harekettir. Kapalı göz, hedef aldığı kişinin sırrını korurken, dünyanın geri kalanına bakan açık gözün diğer herkesi anlık yakınlığın dışında bırakması düşüncesine dayanır. Arkadaşlar arasında gerçekleştirildiğinde, paylaşılan, özel bir anlayışı ifade eder. Bir yabancıya doğru gerçekleştirildiğinde henüz oluşmamış bir ortak yakınlık ister. Başka bir deyişle, yabancılar arasında bir flört sinyali haline gelir. Görgü kitaplarında göz kırpma kaba bir jest olarak görülür. Kibar toplumda kadınlar nadiren göz kırpar, gerçekten de her nedense, birçok kadın eylemi rahat bir şekilde yerine getirmekte zorlanır, bu da göz kırpmayı ağırlıklı olarak erkeklere ait bir eylem haline getirir.

Göz kırpmanın dışında, gözler ayrıca şok veya şaşkınlıkla açılabilir, korkutucu bakmak için kısılabilir, güvensizlik içinde kırpıştırılabilir veya duygu içinde parlayabilir. Alçakgönüllülük anlarında bakışlar yere indirilebilir, öfkeyi göstermek için baş havaya çevrilebilir, masummuş numarası yapmak için yukarı bakılabilir. Göze işaret eden bir işaret parmağı, bazen alt göz kapağını aşağı çekerek, "seni izliyorum" ya da "izleniyorsun" mesajını gönderir.

Başka bir yaygın göz hareketi, işaret parmağının gözü veya gözün yakınındaki deriye sürtüldüğü göz ovuşturmasıdır. Gözler ağrılı değilse, bu eylem hareketi yapan için yanındakinin bakışlarından kaçmak istediği, ancak gerçeği kabul etmek istemediği anlamına gelir. Bu gibi durumlarda eylem bilinçsizce gerçekleştirilir ve kişinin yalan söylediğini ya da karşısındakinin yalan söylediğinin farkına varmış olduğunu belirten bir işaret olarak kullanılabilir. Her iki durumda da rahatsızlık hisseder ve göz temasını kesmeye yönelik ani bir dürtü yaşar. Sürtünme hareketi, bunu gizli bir şekilde yapmasını sağlar ve uzağa bakmak için bir bahane sağlar.

Komik bir göz hareketi, kıvrılmış ellerin tek bir gözün önünde boru biçimine sokularak sanki bir teleskoptan bakıyormuş

gibi yapılmasıdır. Brezilya'da popüler olan bu hareket genellikle bir erkek tarafından erkek arkadaşlarının dikkatini alımlı bir kadına çekmek için yapılır. Bir de iki elle yapılan dürbün hareketi vardır ve mesaj daha az röntgencidir, daha ziyade "Seni görebiliyorum!" anlamına gelir.

Son olarak, yemin ederken gözün kullanıldığı iki farklı yol vardır. Suudi Arabistan'da, sağ işaret parmağının ucu sağ gözün üst göz kapağına yerleştirilir. Hollanda'da, ilk iki parmağın parmak uçları, kapalı gözlere birer parmak gelecek şekilde yerleştirilir ve yemin edilirken orada tutulur. "Doğruyu söylemezsem kör olabilirim" mesajı verilmektedir.

6. BURUN

İnsan burnu azametli bir burundur. Yüzden dışarı uzayışı başka hiçbir şeye benzemez. Maymunlar ve primatlar genellikle düz yüzlüdür ve bu bizi neden sadece bizim bu kadar tuhaf bir profile sahip olduğumuzu düşünmeye zorlar.

Her şeyden önce, burnun kemikli çıkıntısı gözlerimizi hasardan korumaya yardımcı olur. Giderek daha tehlikeli av arayışlarına çıkan insan erkeği için bu özellikle önemliydi ve erkek burunlarının genellikle dişi olanlardan daha güçlü bir yapıda olduğunu görmek şaşırtıcı değildir. Elmacık kemiği, kaş sırtı ve burun köprüsü, gözün hassas, yumuşak dokularını çevreleyen sert, kemikli bir üçgen oluşturur. İnsan vücudunun bu kısmına gelen herhangi bir darbenin gücü ilk önce, darbenin ağırlığını alacak olan bu kemikli zırh üzerine düşecektir. Eski bir boksörün ezilmiş burnuna baksanız, ne kadar hasar sönümleyebileceğini görürsünüz.

İstisnai bir vakada, kemikli bir burnun varlığı dolaylı olarak dünyanın en büyük sanat eserlerinden bazılarının ortaya çıkmasını sağlamıştı. İtalyan dehâ Michelangelo'nun çocukken alay ettiği bir ressam, onun yüzüne şiddetle vurmuştu. Darbe o kadar ağırdı ki daha sonra saldırgan, "kemik ve kıkırdağın yumruğumun altında ince bir gofret gibi dağıldığını hissettim," diye anlatacaktı. Bundan sonra Michelangelo'nun "alnının neredeyse burnunun üzerinde çıkıntı yaptığı" söyleniyordu. Ama burun görevini yerine getirmişti. Oradaki darbenin tüm gücünü emecek

bir çıkıntı olmadan, saldırı Michelangelo'nun gözlerine o kadar kötü zarar verebilirdi ki bir sanatçı olarak geleceği tehlikeye girerdi ve asla başyapıtlarının tadını çıkaramazdık.

Kemikli bir zırh olmasının yanı sıra burun, burun deliklerine giren istenmeyen maddelere karşı da bir kalkandır. Aşağı dönük burun delikleri, dalış ve yüzme sırasında suyun buruna girmesini önlemeye yardımcı olur ve bol burun deliği kılları ve burun mukusuyla birlikte burun boşluklarına giren kir miktarını azaltmaya yardımcı olur. İlk insanların, ağaçlardan inip yerde yürümenin karşılığında ödemek zorunda oldukları bedellerden biri, rüzgârın kaldırdığı toza daha yakın olmaktı ve fazladan korumaya ihtiyaç duyuyorlardı.

Davranışımızdaki bir diğer önemli değişiklik konuşmaya başlamamızdı ve seslerimizin titreşimi daha önemli hale gelmişti. Kötü bir soğuk algınlığı ile konuşmaya çalışan herkes, sözlerini açıkça dile getirmeye çalışmanın nahoş hissini bilir. "Hasta oldum" yerine "nasta oodum" dediğinizde, büyük burun sinüslerinin insan konuşması için önemi aniden ortaya çıkar.

Daha da önemlisi, insan burnunun kesintisiz klima işlevidir. Akciğerler ılık, nemli ve temiz hava almayı sever ve burun deliklerine giren havanın soluk borusuna ulaşmadan önce gerekirse ısıtılmasını, nemlendirilmesini ve kir partiküllerinden arınmasını sağlamak burnun işidir. Örneğin, Kuzey Afrika'nın çok kuru çöl bölgelerinde yaşayan kabilelerin, Batı Afrika'nın sıcak ve nemli bölgelerinde yaşayanlardan daha uzun, daha belirgin burunlara sahip olması tesadüf değildir.

Özetle, insan burnu kemikli bir zırh parçası, bir su kalkanı, bir toz kapanı, bir rezonans devresi ve bir klima ünitesidir. Buna ek olarak, elbette, çevremizdeki dünyanın güzel ve kötü kokularını, rayihasını ve ufunetini, parfümünü ve çürüğünü tespit etmemizi sağlayan duyu organıdır. Dış dünya hakkındaki bilgilerimizin çoğunun gözlerimizden ve kulaklarımızdan geldiği doğrudur, ancak bunların bizi yüzüstü bıraktığı anlar da vardır.

Karanlıktaki sessiz, samimi anlarda, çok az şey söylendiğinde veya görüldüğünde, burunlarımız partnerlerimizin vücut

kokularına karşı son derece hassas hale gelir. Bu tepkiler o kadar ilkel olabilir ki burunlarımızın algıladığı kokuların farkında bile olmayız ama yine de güçlü bir uyarıcı etkileri vardır. Erkek, kadın koku bezlerinin salgılarına büyük ve bilinçsiz bir tepki verir ve bu bezler cinsel uyarılma esnasında salgılarını arttırır. Bütün bunlar, erkek ön sevişme ile meşgul olurken beyninin üst merkezleri tarafından fark edilmez ancak alt merkezleri tam tetikte olacaktır.

Daha sevimsiz anlarda, gözlerimiz yanlış bir şey göremediğinde ve kulaklarımız tehdit edici bir şey tespit edemediğinde, burunlarımız bir uyarı sinyali göndererek burada her şeyin yolunda olmadığını, tetikte olmamız gerektiğini bildirir. Örneğin yanık kokusu aldığımızda ancak henüz herhangi bir ateş göremediğimizde veya kaynağını görmeden önce mide bulandırıcı bir kokuyla dehşete düştüğümüzde böyle olur. İkinci örnekte, bizi böylesine iğrenç bir kokuya maruz bıraktığı için burnumuzdan nefret edebilir ve yüzümüzü bir el veya bir bezle kapatabiliriz, ancak gerçekte buna minnettar olmalıyız, pis kokulu kimyasallar ve çürüyen et kokusu potansiyel olarak son derece zararlı olan şeylerin uyarılarıdır.

Tüm kötü kokuların bir şekilde evrensel olarak berbat bulunduğu ve tüm yaşam formlarına aynı şekilde koktuğunu zannederiz ancak durum böyle değildir. Eğer bir akbaba çürümüş et kokusu alırsa bunu son derece çekici bulur ve aceleyle oraya gider. Bu bizim yememizin tehlikeli olacağı bir ettir ve evrim bizim burunlarımızı farklı bir dalga boyuna ayarlamıştır. İnsan dışkısı da tehlikeli bir enfeksiyon kaynağıdır ve yine, burunlarımız imdadımıza yetişir ve bizi onunla temas etmekten kaçınmaya teşvik eden nahoş bir koku verir. Bazı hayvanlarda durum böyle değildir. Örneğin tavşanlar, ihtiyaç duydukları tüm besinleri alabilmek için kendi dışkılarını bir kereden fazla yemelidir. Refeksiyon olarak adlandırılan bu süreç, ihtiyaç duydukları tüm vitaminleri çıkarmaları için şarttır, bu yüzden gece dışkıları -bize pis ve kötü kokulu gelse de- onlar için çekicidir.

İnsan burnunun hassasiyeti çoğu insanın farkında olduğundan çok daha fazladır. Burun boşluklarımızda en üstte yer alan ve son derece ustalıklı muhakemelerde bulunabilen beş milyondan fazla koku hücresine sahibiz. Doğru, koku söz konusu olduğunda köpeklerimizle rekabet edemeyiz, evcil bir köpek sahibinden kırk dört kat daha fazla koku tespit hücresine sahiptir, ancak yine de gerektiğinde son derece hafif kokulara tepki verebiliriz.

Burun gücümüzü hafifsememizin nedeni, işleyişini giderek daha fazla görmezden gelmiş ve müdahale etmiş olmamızdır. Doğal kokuların boğulduğu kasabalarda ve şehirlerde yaşıyoruz, doğal sağlıklı vücut kokularımızı gizleyen ve bozan kıyafetler giyiyoruz ve etrafımıza koku katilleri ve koku maskeleyicileri püskürtüyoruz. Hatta "koklamayı" bir şekilde ilkel ve kaba olarak düşünüyoruz -unutulup geride bırakılması gereken eski bir yetenek olarak. Sadece şarap tadımcısı ve parfümcü gibi bazı özel alanlarda modern burnu eğitmek, tam ve olağanüstü potansiyelini geliştirmek için girişimlerde bulunuluyor.

Burun, kokunun yanında temel tat alma organımızdır ve bu açıklama gerektirir. Dil, gerçek tat organıdır, ancak becerileri inceliksizdir. Sadece dört özelliği ayırt edebilir: tatlı, ekşi, acı ve tuzlu. Çok çeşitli mutfağımızın diğer tüm "lezzetleri" aslında lokmalarımızı ağzımıza atıp, çiğneyip yutarken salyalı dillerimizin istekli yüzeylerinde değil, burun boşluklarımızın tepesindeki kokuya duyarlı bölgelerde tespit ederiz. Koku içeren parçacıklar, oraya yiyecekleri ağızlarımıza getirirken doğrudan burun yoluyla ya da dolaylı olarak ağızdan çıkarlar. Bir yemeğin tadı dilde iyi olabilir ancak buruna enfes kokar.

Kötü kokularla ilişkisi, ilkel hayvan burunlarıyla bağlantısı ve üşüttüğümüzde damlayıp akma eğilimi nedeniyle, insan burnu bir şekilde yüzün şaka organı haline gelmiştir. İçin için yanan gözler, hassas yanaklar ve yumuşak dudaklardan hayranlıkla söz ederiz. Fakat burnumuza atıfta bulunmaya niyetlendiğimizde, bu genellikle aşağılayıcı bir tarzda olur. Nazal mühendislik ve kimyasal algılama mucizemize hakaret etmek için hortum, korna, çengel, sünger gibi isimler takarız. Yakışıklı olmak için in-

san burnunun kendine has bir karakteri olmamalıdır, tamamen karakterden yoksun olmalıdır. Parlak dergilerde erkek ünlülerin yüzlerine kısa bir bakış, en iyi burunların küçük olanlar olduğunu ortaya koyar. Bu durum yaşadığımız yüzyılda daha belirgin hale gelmiştir ve bunun nedenlerini sorgulamaya değer.

Burnun estetik açıdan gözden düşüşünü anlamak için, dünyaya nasıl bir hortumla geldiğimize bakmamız lazım. Bebekken hepimizin minik düğme burunları vardır. Çocukluk döneminde ilerledikçe, bu küçük çıkıntılar yüzün geri kalanıyla orantılı olarak büyür ve yetişkinlikte maksimum boyutlarına ulaşır. Dolayısıyla küçük bir burun genç bir buruna eşittir. Bu duruma gençliğe tapınma durumunu ekleyince sonuç açıktır: Burnunuz ne kadar küçükse o kadar genç görünürsünüz.

Kadın yüzü için durum daha ciddidir, çünkü erkekler ortalama olarak kadınlardan daha büyük burunlara sahiptir. Bu nedenle, gençlik dolu ve kadınsı olmak için küçük bir burnun olması iki kat önemlidir. Ancak bugün erkeklerde bile düğme burun veya küçük, kalkık burun tercih edilir çünkü bu onlara oğlan çocuğu görüntüsü verir. Bu, onların daha çocuksu ve daha az otoriter görünmesini sağlar, bu da feminizm sonrası ruh haline uygundur. Bir geminin pruvası gibi kendisinden önce ileri fırlayan, meydan okurcasına güçlü bir burnu olan bir adamdan, seven ve paylaşan bir eş çıkmaz. Örneğin, eski filmlerin John Barrymore gibi yürek hoplatan aktörlerinin azametli, gaga gibi burunları, bugünün Brad Pitt'inin bebeksi burnundan çarpıcı bir şekilde farklıdır.

Estetik cerrahlar, "burun şekillendirme" listenin başında olmak üzere, uygulamalar yaptırmak isteyen erkek sayısının artmakta olduğunu bildiriyor. Amerikan Estetik Plastik Cerrahi Derneği'ne göre, günümüzde burun ameliyatlarının (rinoplasti) yüzde 24'ü erkekler üzerinde gerçekleştirilmektedir. Bir zamanlar kadınlara özel olan bir alan artık "imaj bakımı ve değişimi" amacıyla ameliyata başvurmak isteyen çok sayıda erkek tarafından işgal ediliyor. Burun ameliyatları 3,000 dolardan başlarken,

banyo aynasında görülen görüntüler en hafif tabirle endişe verici olmalıdır.

Erkek burnunu yeniden şekillendirmek hiçbir şekilde modern bir fenomen değildir. Bir İtalyan cerrah, daha 1597 yılında bu konuda bir kitap yayımlamıştı. Vatikan tarafından Tanrı'nın işine karıştığı için derhal aforoz edildi. Metodu, hastanın kolundan deri almak ve yaralı burundan geriye ne kaldıysa onun üzerine yapıştırmaktı. Bu prensipte sağlam bir fikir olsa da maalesef yeni doku güçlü bir hapşırma ile kolayca yerinden çıkabiliyordu.

Bir erkeğin burnunu kesmenin zina için yaygın bir ceza olduğu on sekizinci yüzyıl Hindistanı'nda, balmumundan burun üretimi gelişen bir ticaret alanıydı. Yerleştirilen mumdan burunlar, daha sonra, bunlar kurbanın alnından alınan deri ile kaplanıyordu. Bu teknikle ilgili haberler 18. yüzyılın sonunda Avrupa'ya ulaştı ve yüksek ihtimalle Batı'daki modern kozmetik cerrahide ilk denemelere yol açmıştı.

Modern erkek rinoplastisinin en meşhur vakası şüphesiz Michael Jackson'dır. Jackson çocukken doğal burnu geniş ve iriydi, ancak onu düz ve dar hale çevirmeye kararlıydı. Bunu başarılı bir şekilde yaptı, ancak daha sonra zaman geçtikçe, burnu nihayet tamamen çökme belirtileri gösterinceye kadar bunu giderek daha ileriye götürdü. Jackson iki burun ameliyatı yaptırdığını kabul ediyordu, ancak vakayı inceleyen kozmetik cerrahlar, gerçekte, yirmi yıl boyunca otuz veya kırk kadar cerrahi prosedüre maruz kalmış olabileceğini öne sürdüler. Doğrulanmamış bir rapora göre, bir Alman cerrah son zamanlarda Jackson'ın kulaklarından bir miktar kıkırdak almış ve daha fazla çöküşü önlemek için burnuna yerleştirmişti.

Burunlarını düzeltmek için bıçak altına yatan diğer ünlü erkekler arasında Tom Jones ve Ozzy Osbourne bulunmaktadır. Her ikisi de burunlarını başarılı biçimde daraltmıştı. Ozzy, operasyonun özsaygısına çok iyi geldiğini ve özgüveninin artmasına yardımcı olduğunu söylüyordu. Şarkıcı Tom Jones'un hoş, güçlü bir burnu vardı, ancak zarif ve küçük bir burnu tercih ediyordu.

Bununla birlikte, erkek kozmetik cerrahisindeki artışa rağmen, sorun erkekler için her zaman kadınlardan daha az şiddetli olacaktır. Güçlü, belirgin bir burun hâlâ kabul edilebilirdir ve etrafa baktığımızda, her biri kendi özel çekiciliğine sahip, uzundan kancaya kadar her türlü erkek burun tipini görebiliriz. Fakat güçlü bir burun erkeksi bir özelliği vurguladığı ve büyüttüğü için, kendini tanıyan her kadın için bu bir tabu olarak kalır.

Daha önceki zamanlarda güçlü bir erkek burnu bugün olduğundan çok daha önemliydi. Aslında, sosyal statüsü yüksek bir adam için neredeyse şarttı. Edgar Allan Poe, "Basık burunlu bir beyefendi çelişkili bir ifadedir," diyecek kadar ileri gitmişti. Napolyon Bonaparte şöyle söylüyordu: "Bana burnu kendini gösteren bir adam getirin... İyi bir kafa işi istediğimde, her zaman karga burunlu bir adam seçerim."

Bu karga burun tercihi, 1831'de *HMS Beagle*'ın kaptanı Robert Fitz Roy'un Charles Darwin'in burnunun şeklinden güçlü bir hoşnutsuzluk duymasıyla neredeyse tarihin gidişatını değiştirecekti. Kendini fizyonomiye adamış olan Fitz Roy, bir adamın karakterini burnunun şeklinden anlamanın mümkün olduğuna inanıyordu ve yetersiz bulacağı biriyle uzun bir yolculuğa açılmayı düşünmüyordu. Darwin, Fitz Roy'un tercih ettiği keskin, kemerli burundan yoksundu ve kaptan Darwin'i reddetmek üzereydi, çünkü bombeli uzun burnu "yolculuk için yeterli enerjiye ve kararlılığa sahip olamayacağını" açıkça gösteriyordu. Neyse ki Fitz Roy yumuşadı ve Darwin, evrim teorisine yol açacak tarihi maceraya başlamayı başardı. Dönüşünde, büyük doğa bilimci, alaycı biçimde Fitz Roy'un nihayetinde "burnunun yanlış konuştuğunu" kabul ettiğini söylemişti.

Viktoryenler, yüz ayrıntılarını belirli kişilik türleriyle ilişkilendiren fizyonomi adı verilen revaçta sözde bilimden etkilenmişlerdi. On dokuzuncu yüzyılın başlarında, sadece burunla ilgilenen, "burun bilim" adı verilen özel bir fizyonomi dalı vardı. Beş burun tipi tanınıyordu:

Roma ya da Kartal Burun: Bu kararlı, sağlam, enerjik bir adamı ifade ediyordu.

Yunan veya Düz Burun: Bu zarif, sanatsever bir karakterdi.

Bağlaşık veya Genişleyen Burun: Bu kişinin ciddi, güçlü bir düşünür olduğunu gösteriyordu.

Şahin Burun: Bu, kurnaz, anlayışlı, dünyevi bir adamı ifade ediyordu.

Küçük ve Kalkık Burun: Bu kişinin zayıf, kötü, nahoş, küstah bir adam olduğunu gösteriyordu.

Eskiden küçük burnun beğenilmiyor oluşu, Edmond Rostand'ın *Cyrano de Bergerac* hakkındaki ünlü oyununa da yansımıştı. Yazar kahramanına şöyle bir söylev çektiriyordu: "Burnum kocaman! Aşağılık kalkık burunlu eşek, düz kafa, size böyle bir uzantıdan gurur duyduğumu bildirmeme izin verin, çünkü büyük bir burun, benim gibi arkadaş canlısı, iyi, nazik, esprili, liberal ve cesur bir adamın belirtisidir." Cyrano, birçok insanın düşündüğü gibi, hayali bir karakter değil, abartılı burnunun onurunu savunmak için bin düelloya girdiği söylenen on yedinci yüzyılda yaşamış gerçek bir insan, bir Fransız askeri ve yazardı. Aynı zamanda roketle uzay yolculuğunu anlatan ilk yazardı, bu da uzun burun/roket denkleminde hiç şüphesiz okuyacak çok şey bulan Freud'un ilgisini çekmişti.

Dünyanın en uzun burnu, on sekizinci yüzyılda yaşamış Thomas Wedders adındaki sirk ucubesine aitti. Burnu tam 19 cm boyundaydı ve öylesine olağanüstü bir şeydi ki burnunu ücret karşılığı sergileyerek hayatını kazanabiliyordu.

Bugünün en uzun erkek burnu, sadece 8,8 cm uzunluğunda, bununla aşık atamaz. Yirmi altı rakibini yenerek Ulusalararası Uzun Burun Yarışması'nı kazanan Mehmet Özyürek adlı elli yedi yaşındaki Artvinli Türk inşaatçıya ait. Yarışma, "insanların görünüşlerinden memnun olmalarını sağlamak" amacıyla başlatılmıştı ve en azından Özyürek için kesinlikle işe yaradı. Zaferinden sonra, "Dünyada daha etkileyici bir hortumu olan insan yok. Bu bir başyapıt," dediği söyleniyor.

Charles de Gaulle'den Jimmy "Schnozzle" Durante'ye kadar birçok ünlü adam, burun açısından konuşursak, büyük olanın güzel olduğu fikrine katılıyordu (ve Schnozzle, meşhur

burnu için 50.000 dolarlık bir sigorta poliçesi bile almıştı). Çok büyük burunlar erkeksi olmanın yanında falliktirler de. İnsan erkeğinin vücudunun ön kısmının orta çizgisinde sadece iki uzun etli çıkıntı vardır. Biri burnu diğeri penisidir. İkisi arasındaki bilinçli ve esprili ya da bilinçsiz ve ciddi sembolik denklemler kaçınılmazdır. Bunlar yüzyıllardır vardır ve bir erkeğin burnunun uzunluğunun erkekliğini gösterdiği söylentileri Antik Roma'da da yaygındı. Bu şekilde "Roma Burnu" özel bir övgü terimi haline gelmişti.

Kabile toplumlarında burun genellikle tamamen farklı bir rol üstlenir ve buna büyük önem verilir. Geniz yolları "ruhun yolu" olarak tasavvur edilmektedir. Farkında olmadan, bugün birileri hapşırdıktan sonra "Tanrı seni korusun!" dediğimizde hâlâ bu görüşü sürdürüyoruz. Böyle bir dua edilir, çünkü hapşırma kuvvetinin, ruhun bir kısmını burnun deliğinden dışarı atabileceği düşünülmüştür. Daha sonra, Orta Çağ'da, şiddetli hapşırma sıklıkla salgın hastalıkların ilk aşamalarına eşlik ettiğinde, duanın anlamı büyüdü ve bugüne kadar kullanılan bir söz oldu.

Bazı tropik kabile toplumlarında hasta birinin tedavisi burnunun tıkanmasını içeriyordu. Bu, ruhunun hastalık nedeniyle vücudundan ayrılmasını önlemek için yapılıyordu. Bir Eskimo geleneği, cenaze töreninde yas tutanların, kendi ruhlarının cesedin ayrılan ruhunu takip etmesini önlemek için burun deliklerini geyik derisi, saç veya saman ile tıkamasını gerektiriyordu. Celebes adasında ciddi bir hastalıktan mustarip birinin burnuna balık kancaları takılırdı, buradaki fikir ruhu kaçmaya çalışırsa onu kancalamak ve böylece vücudunu terk etmesini önlemekti. Birçok kültürde cesedin burnu, ruhun içinden geçmesini durdurmak için tıkanır ve burnun ruhun ayrılma noktası olduğuna dair yaygın inanca dair antropologlar tarafından ortaya çıkarılan çok sayıda başka örnek vardır. Bunların hepsi ruhun bir şekilde nefesle –yaşamın nefesi ile– bağlantılı olduğu fikrine dayanır. Burundan normal nefes alıp vermek dengeyi korur ve hiçbir şey kaybolmaz. Ancak şiddetli hapşırma ve ölmek üzereyken yaşa-

nan ıstıraplı nefes darlığı ile trafik tek yönlü olur ve bu durumda batıl önlemler alınmalıdır.

Daha önce de belirtildiği gibi, burun hakkındaki eski inançlardan bir diğeri, şeklinin sahibinin gerçek kişiliğini belirlemek için kullanılabileceğiydi. Bu fizyonomik argümanda sadece bir hakikat unsuru vardır ve bu o kadar aşikârdır ki önemi çok azdır. Belirli bir adamın ne şekilde olursa olsun alışılmadık derecede çirkin bir burnu ya da ne şekilde olursa olsun olağanüstü güzel bir burnu varsa, bu durumda yüzünün biçimi yanındaki kişilerin davranışlarını etkileyecektir. Çirkin bir burun için alay konusu olmak veya yakışıklı bir burun için sevilmek, kaçınılmaz olarak, burun sahibinin gelişen kişiliği üzerinde etkili olacaktır. Çirkin, alay konusu bir çocuk, yakışıklı ve popüler olandan farklı bir kişilik haline gelecektir. Bu ölçüde, burun şekli yetişkin karakteri ile bağlantılıdır, ancak bu, burun konturundaki her ince farkın kişilik özelliklerinin bir göstergesi olarak hassas bir şekilde okunabileceğini iddia etmekten çok farklı bir konudur.

Burnun yorumlanmasının mümkün olacağı önemli yollardan biri, değişen duyguların bir göstergesi olacaktır. Yüzün tamamı gibi, burun da ifade kasları ile donatılmıştır ve hislerimizi burunlarımızın hareketi ve duruşları ile en azından sınırlı ölçüde gösterebiliriz. Burun, göz veya ağızdan çok daha az şey anlatır, ancak bakan kişinin anlayabileceği bir dizi spesifik sinyale sahiptir. Burun tiksintiyle buruşturulur, güvenmiyorken bükülür, kaygılıyken seğirir, öfke ve korku anlarında kanatları şişer, nefretle büzülür, rahatsızlık ve tiksinti durumunda homurdanır, bir koku tespit ettiğinde havayı içine çeker. Bunlar basitleştirilmiştir ama elimizde bulunan burun hareketlerinin kapsamı hakkında bir fikir verir. Burun çekerek ağlamayı, horlamayı ve hapşırmayı da eklediğimizde, insan burnunun verebileceği tüm sinyalleri saymış oluruz. Karmaşık ruh halleri karışık ifadeler üretebilir, ancak bunlar temel unsurlardır.

Ayrıca burunlarımızla çeşitli şekillerde temas kurarız. Ellerimizi kullanarak, yalan söylediğimizde burunlarımıza dokunabilir veya ovalayabilir, çelişkili düşünceler içinde ya da yorgun-

luk halinde burun köprülerimizi sıkıştırabilir veya sıkıldığımız ve hayal kırıklığına uğradığımızda burunlarımızı karıştırabiliriz. Bunların hepsi, kendini rahatlatmanın işaretleri olan otomatik kendine dokunma hareketleridir. Öyle ya da böyle, hepsi burnuna dokunan erkeğin biraz yardıma ihtiyaç duyduğunu ve kendi elinin ya da parmaklarının güven verici dokunuşunu kullanmayı seçtiğini gösterir.

Zor bir soru sorulursa ve gerçeği söylemek istemezsek, elimiz genellikle burnumuza gider ve dokunur, ovalar, kavrar veya bastırır. Sanki el, yalanı gizlemek için ağzı örtmek üzere istemsiz bir hareket yapar ve sonra buruna doğru ilerler. Ağızdan buruna geçiş ise yalan söyleyen çocukların yaptığı gibi ağzı kapatmanın çok bariz olacağına dair bilinçsiz bir histen kaynaklanıyor olabilir. Buruna sanki kaşınıyormuş gibi dokunmak, gizlenmiş bir ağız örtüsü olabilir.

Bununla birlikte, bazı kişiler yalan söylemek zorunda kaldıkları anda gerçekten burunlarında bir karıncalanma veya kaşıntı hissettiklerini söylüyor, öyleyse bu eylem yalan söylemenin geçici stresinin bir sonucu olarak hassas burun dokularında gelişen bir tür küçük fizyolojik değişiklikten kaynaklanıyor olabilir.

Tüm istemsiz burun dokunuşlarının yalanı göstermediğini de belirtelim. Bazı durumlarda kişinin yalan söylemeyi düşündüğünü ancak sonunda gerçeği söylemeye karar verdiğini ortaya koyabilir. Tüm istemsiz buruna dokunma vakalarının ortak yanı, eylemin gerçekleştiği anda, dokunan kişinin dışarıdan sakin görünse de karşılaştığı duruma duygusal bir tepki göstermesidir. Yalan söylemek ya da zorlukla gerçeği söylemek arasında karar verirken içeride düşünceler dolup taşmaktadır. Burun dokunuşunun ortaya çıkardığı şey, yanındaki kişinin zor sorusunun ardından yaşanan iç karışıklıktır.

Derin düşüncelere dalındığında burun köprüsünün sıkıştırılması muhtemelen benzer bir temele sahiptir, köprünün altındaki burun sinüsleri, burnun strese verdiği yanıtın bir parçası olarak hafif bir geçici ağrıya neden olur. Köprüyü parmaklar arasında

sıkıştırma eylemi, bu ağrıyı hafifletme veya en azından varlığına tepki verme çabasıdır.

Erkek burnu sembolik jestler yapmak için sık kullanılan bir organdır. Dişiler bu eylemleri neredeyse hiç yapmazlar, birçok kültürde bir kadının herhangi bir el hareketi gerçekleştirmesi uygunsuz bulunur. Erkeklere ait bilinen kırktan fazla sembolik hareket vardır, bunların çoğu sadece yerel olarak kullanılır. Daha alışılmadık olanlardan bazıları aşağıdaki gibidir.

Burun çemberi hareketinde, bir el buruna getirilir ve burnun ucunu çevreler. Bu el halkası burnun üzerine yerleştirilir ve sanki burun kendini elin oluşturduğu tünelde daha derine sokmaya çalışıyormuş gibi saat yönünde ve saat yönünün tersine döndürülür. Bu penetrasyonu temsil eder, burun penisken el de anüstür. Bir erkeğin eşcinsel olduğunu ima eden ve genellikle hakaret olarak kullanılan bir Kuzey Amerika hareketidir. Aynı eylemin bazen biraz farklı bir anlamı olabilir. El yine anüsü temsil eder, ancak burun şimdi penis yerine kendisidir. Yalakalığı anlatan bu hareket, birinin gurursuz bir övücü olduğunu, üstlerini etkilemek için "kıç yalayacak" kadar telaşlandığını ima eder, kişinin burnu baskın bireyin anüsüne bastırılıyormuş gibi karikatürleştirilmiştir.

Herkes gizli gizli burnunu karıştırır, ancak Libya ve Suriye'de kasıtlı bir burun karıştırma eylemi hakaret olarak kullanılır. Bir burun deliğine işaret parmağı, diğerine başparmak sokulur. Daha sonra hedef alınan kişiye doğru, sanki sümük fırlatıyormuş gibi fiske atılır.

Burun buruna temas, Yeni Zelanda Maorilerinin ve diğer bazı kabile gruplarının dostane selamlaşmasıdır. Bundan genellikle burun sürtme olarak söz edilir, ancak resmi durumlarda sadece burun uçları birbirine dokunur. Kökeni, geri dönen bir arkadaşın vücudunu koklamak için burnun kullanıldığı zamanlara dayanır. Bugün her zaman farkında olmamakla birlikte, sevdiklerimizi ve yakın arkadaşlarımızı kendi vücut kokularından tanıyabiliyoruz. Birisini koklayarak selamlamak, sadece kimliğini tekrar doğrulamak için değil, aynı zamanda ayrılık dönemin-

de kokuda meydana gelen değişiklikleri araştırmak için yapılıyordu. Son zamanlarda, kişisel kokuya duyarlılığımızın burun içinde özel bir koku detektörü olarak görev yapan küçük bir boşlukta odaklandığı keşfedildi. Tespit ettiği kokuların farkında değiliz, ancak yine de onları kaydedip hatırlıyoruz. Maoriler bu nazal selamlama biçimini kullanan tek toplum değil. Bedevilerde de iki erkeğin burun uçları bir araya getirilir ve dostça bir selamlama biçimi olarak arka arkaya üç kez dokunulur.

Çoğu insan için, burnu silmek basit bir temizlik veya rahatlama eylemidir, ancak Doğu Afrika'da aynı zamanda özel bir sinyal olarak kullanılır. Burada hareket, "önemi yok,"mesajını verir. Stilize bir şekilde yapılır, el burun çevresinde vidalama hareketi yapar, ardından bir silme hareketi yapılır ve gürültülü bir sümkürme sesi çıkarılır. Sorunun burundaki sümük gibi atılıp unutulması gerektiğini ima eder.

Portekiz ve İspanya'da bir adam işaret parmağı ve orta parmağıyla burnunu yukarıdan aşağıya, köprüden uca okşayarak parası olmadığını gösterebilir. Kafa karıştırıcı bir şekilde, Hollanda'da burnu okşamak birinin adi olduğunu gösterir, ancak sadece işaret parmağı kullanılır. On beşinci ve on altıncı yüzyıllarda Hollanda'daki İspanyol varlığına dayanarak bu iki jest arasında tarihsel bir bağlantı olduğu düşünülebilir.

Burnun yan tarafına dokunmak da birden fazla anlama sahiptir. Ancak çoğu yerde, bir erkeğin "burnuna bir koku geldiğini" gösterir. Olan bitenin farkında olunduğunu gösterir, ancak bunun tam biçimi yerden yere değişir. Bir versiyon "sen ve ben saklamamız gereken bir sırrı paylaşıyoruz çünkü diğerleri onu ortaya çıkarmaya çalışacak" sinyalini verir. Belçika'nın Flamanca konuşulan bölgesinde, "Neler olduğunu biliyorum, kokusunu alıyorum," mesajını verir. Veya bir tehdit olarak kullanılabilir, yani, "Ne yaptığınızı anladım ve durmazsanız size saldıracağım," anlamına gelir. Güney İtalya'da, burnuna dokunan kişi bir başkasının gerçeği ortaya çıkarmakta iyi olduğuna işaret etmektedir. Mesaj "Ben zekiyim" değil "O zekidir"dir. Yine İtalya'da bulunan alternatif bir anlam, birinin burnunu soktuğu ve var-

lığı konusunda uyanık olmamız gerektiğidir. İngiltere'nin bazı bölgelerinde, özellikle Galler'de, buruna dokunmak bir kişinin işinize "burnunu soktuğunu" ima eden doğrudan bir suçlamadır. "Burnunu işlerimden uzak tut," mesajını verir. Tüm bu buruna dokunma mesajlarının anlamları yakından ilişkilidir, ancak bunların varlığı, basit bir hareketin bölgeden bölgeye anlamının nasıl değiştiğini ortaya koyar.

Nanik yapmak, bir erkek ya da bir oğlan çocuğunun, başparmağının ucunu burnunun ucuna yerleştirip, eli dikey olarak tutarak parmaklarını yelpaze gibi ayırdığı şakacı bir hakaret hareketidir. Parmaklar sabit tutulabilir veya ileri geri sallanabilir. Her iki el de biri diğerinin önünde kullanılabilir. Bu, tüm Avrupa, Amerika ve diğer birçok bölgede bilinen en az beş yüz yıllık eski bir jesttir. Her yerde anlaşılan bir temel mesajı vardır: alay. Kökeni belirsizdir. Deforme olmuş bir selam, grotesk bir burun, fallik bir burun, sümük fırlatma tehdidi ve agresif bir horozun ibiğinin taklidi olarak yorumlanmıştır; ancak kökleri o kadar geriye gider ki kimse emin olamaz. Böylesine uzun bir geçmişi olduğu için, diğer herhangi bir jestten daha fazla isim kazanmıştır: burnu başparmaklamak, burun yapmak, uzun burun yapmak, görme, çift görme, Şangay jesti, Kraliçe Anne'in yelpazesi, Japon yelpazesi, İspanyol yelpazesi, pastırma çekme, kahve öğütme, beş parmak selamı; Fransa'da: *Pied de nez, Un pan de nez, Le nez long*; İtalya'da: *Marameo, Maramau, Palmodinaso, Tantodinaso, Nasolungo*; Almanya'da: *Dielange Nase, Atsch! Atsch!*

Libya, Suudi Arabistan ve Suriye'de, "Burnumda!"diyerek burnun ucuna dokunmak ciddi bir vaat anlamına gelir. Bu erkek Araplar arasında bir şey yapmak için ciddi bir bağlılık anlamına gelen bir harekettir. Köken olarak, eskiden kalma yemin ettiğinde cinsel organlara dokunma geleneği ile ilgilidir. Bu durumda burun, penis için sembolik bir ikame görevi görür.

Meksika'da, bir elin işaret parmağı ve orta parmağı, burnun alt tarafına doğru dikey bir V işareti yaptığında, bela geliyorum demektedir. Bu müstehcen bir hakarettir, burun penisi, parmaktan V ise vajinayı temsil eder.

Güney İtalya'da bir adam burnunun her iki tarafına birer parmak yerleştirip bir yandan diğer yana sallayabilir. Bu, "Sana güvenmiyorum" anlamına gelir ve bir şeyden kötü kokular alındığını ima eder, hareketi yapan kişi kötü kokuyu burun deliklerinden atmaya çalışıyormuş gibi yapıyordur. Dünyanın geri kalanında, bir adamın tiksinti içindeyken burnunu buruşturması daha olasıdır.

Erkek burun süslemeleri nadirdir ancak bilinmiyor da değildir. Cesaret ve uyumsuzluk sergilemek için vücutlarını tahrip etmeyi seven modern erkekler bazen septum kıkırdağının bittiği noktada burun içinde bir delik deldirir. Orada, iki dış burun deliğini ayıran yumuşak, etli septuma doğru hızla genişleyen dar bir cilt zarı vardır. Bu zarda bir delik açmak, minimum hasara neden olur ve hareketlerini kontrol etmek için bir boğanın burnuna yerleştirilen halka gibi oldukça büyük bir metal burun halkasının takılmasını mümkün kılar.

Bazı erkekler burunlarına basit, sade, kalın bir metal halka takmayı tercih ederken, diğerleri küçük kürelerle biten dairesel çubukları tercih eder. Bu burun süslemelerinden bazıları, resmi durumlarda veya işyerindeki kıyafet kodu piercing'siz olmayı gerektirdiğinde çıkarılabilecek veya değiştirilebilecek şekilde takılır.

Kadınlar arasında popüler olan etli burun kanadına takılan hızma bazen erkeklerde de görülür, ancak yaygın değildir. Eşit derecede nadir olan, burnun tepesine yerleştirilen burun köprüsü piercing'idir, gözlerin arasında yüzeye yakın ufak bir delik açılmasına izin verecek kadar gevşek bir deri vardır.

Burnun sembolik bir penis olması nedeniyle, bu burun piercing'lerine bazen yerinden edilmiş bir sünnet vakası denir, ancak deldirenlerin delindikleri anda aklında olanların bu olup olmadığı şüphelidir.

Belki de en sıra dışı burun süslemesi, bir öğrenci kılıç savaşında burnunun ucunu kaybeden ve yerine gümüş ve altın alaşımından yapılmış bir burun takmış olan on altıncı yüzyıl Danimarka gökbilimcisi Tycho Brahe'ye aitti. Düello günlerinde,

yüz izleri gururla taşınırdı ve olağanüstü burun süslemesi bugün olduğundan daha az tuhaf görünmüş olmalıydı, ancak yine de olağanüstü bir manzaraydı.

7. AĞIZ

İnsan dudakları benzersizdir. Diğer primatlara şöyle bir bakmak, maymun ve maymunların dudaklarının çok ince olduğunu ortaya koyar. İnsanlarınki onlarla kıyaslandığında kalın ve etlidir. Çünkü minik maymun embriyolarında görülen içi dışına çevrilmiş dudaklar bizde kalmıştır. Maymunlar bu etli dudakları doğmadan çok önce kaybederler ama biz kaybetmeyiz. Onları hayat boyunca koruruz. Bu eğilim insan dişisinde daha belirgindir, ancak yetişkin erkeğin bile göze çarpan ve etrafındaki deriden daha kırmızı bir rengi olan dudakları vardır.

Bu tersyüz olmuş dudaklar, annesinin alışılmadık derecede yuvarlak memesini emen bir bebekken ve yaşamın ilerleyen dönemlerinde öpüşmek gibi oral temaslarda bulunurken insan erkeğinin işine yarar. Kadın dudakları erkeklerden daha geniş, daha etli ve daha kırmızı olduğu için, kaçınılmaz olarak kadınların süper kadınsı dudaklar yaratmak için bu farkı abarttıkları görülmüştür. Erkekler neredeyse her zaman dudaklarını süslemek veya büyütmek konusunda isteksizdirler, çünkü bu onların çok kadınsı görünmelerine neden olur, sonuç olarak erkek vücudunun bu bölümüyle ilgili kaydedecek fazla bir şey yoktur.

Erkek dudak kozmetiklerinin piyasaya sürülmesine yönelik girişimler pek başarılı olmadı, ancak yine de erkek bakımını bu açıdan sömürmeye yönelik birkaç cesur girişimde bulunuldu. Bir şirket,"... uçucu yağlar ve aroma izolatları içeriyor ... öncelikle bir ruh hali geliştirici ve antidepresan" diye tanıttıkları bir er-

kek ruju piyasaya sürmüş, ancak aynı zamanda güçlü bir cinsel uyarıcı olarak da işe yaradığını fark etmişti. Gül ve yasemin aroması içeriğiyle bugün "temel tutku aksesuarı" olarak tanıtılıyor, bunun muhtemel sebebi partnerleri bunu sürecek kadar cesur olan kadınların, erkeklerinin bira yerine gül kokuyor olmasına sevinçle şaşırmalarıdır. Bu erkek ruju daha kabul edilebilir olmuştur çünkü şeffaftır ve dudakları renklendirmez.

Erkek dudak süslemesinin daha ekstrem başka biçimleri mevcuttur, ancak muhtemelen vücudun bu kısmının büyük hassasiyeti nedeniyle yaygın değildir. Söz konusu yoğun acıya rağmen veya belki de bu nedenle, bazı erkekler alt dudaklarının içine kelimeler veya resimler içeren dövmeler yaptırır. Bu işaretler normalde görünmez, ancak alt dudak aşağı ve yukarı çekilirse görünmeye başlar. Seçilen kelimeler zorunlu olarak kısadır. Bir adamın alt dudağında ACI, diğerinde HARLEY, diğerinde ROCK-N-ROLL yazar. İçlerinden biri aynı zamanda alt dudağını deldirip iki metal çivi taktırmıştır, bunun bu tuhaf görünüme eklemek için ACI kelimesini seçen kişi olması şaşırtıcı değildir. Genç bir adam kuru kafa ve kemik resmini tercih etmiş, daha yaratıcı olan başka biriyse iki kadın memesi resmettirmiştir. Bu süsleme biçiminin nasıl bir çekiciliğinin olduğu tam olarak açık değildir. Akut ağrıya dayanma yeteneğini açıkça gösterir ve eksantrik yoldaşlara hitap edecek kadar tuhaftırlar. Belki de bu yeterlidir.

Büyük dudak kapakları veya plakaları genellikle sadece kabile kadınları tarafından kullanılır, ancak bazı Güney Amerika Kızılderili kabilelerinde, özellikle Amazon bölgesinde, onları kullanan erkeklerdir. Bunu statülerini göstermek için yaparlar ve plakalar her yıl büyür. Kabile büyükleri, yüksek statülerini plakalarının etkileyici boyutuyla sergiler. Şimdi Arjantin olan bölgede yaşayan, soyu tükenmiş Abipon kabilesinde, erkekler alt dudaklarına özel olarak dekore edilmiş plakalar takıyordu. Bunlar diğer dudak plakaları gibi ahşaptan yapılıyor, ancak daha sonra gümüş veya pirinçle kaplanıyordu.

Labret adı verilen dudak takılarının en azından 3.500 yıldır, bazı yerli Amerikalılar tarafından kullanıldığını biliyoruz. Bundan eminiz çünkü metal çivi ve halkalar cesedin eti çürüdükten sonra kafatasından ayrılıp tamamen kaybolsalar bile her zaman alt dişlerde bir işaret bırakırlar. Antik mezar bölgelerindeki kafataslarını inceleyerek, alt kesici dişlere sürtünen ağız metalinin yol açtığı yıpranmayı tespit etmek mümkündür. İskeletlerin cinsiyetini söylemek de mümkündür ve bu çalışmalardan en az 1.500 yıllık bir süre boyunca sadece erkeklerin labret taktığını biliyoruz ve bunların da sınırlı sayıda bulunması yüksek statünün sembolü olduğunu düşündürüyor.

Daha sonra, Aztekler ve Orta Amerika Mayaları arasında da labret takanlar yüksek statüdeki erkeklerdi. Bunlar en yüksek kalitedeydi, genellikle saf altından yapılır, içine taşlar eklenirdi.

Dudaklardan erkek ağzına geçerken, orta hattan 8 kesici diş, 4 köpek dişi, 8 ön azı dişi ve 12 azı dişinden oluşan 32 diş ile karşılaşıyoruz. Erkek, ortalama olarak, dişiden biraz daha ağır çenelere sahip olduğu için, erkek dişlerinin de biraz daha büyük olduğu düşünülmektedir ve güçlü, sağlıklı, düzgün, parıldayan beyaz dişler bugün erkek seksapelinin önemli bir parçasıdır.

Modern diş hekimliği, kendisini kadınlara çekici hale getirmek için ekstra yardıma ihtiyacı olmadığını iddia eden küstah genç erkeğe hiçbir mazeret bırakmaz. Buna rağmen, diş hekimliği istatistikleri, erkeklerin hâlâ koruyucu diş hekimliği hizmeti alma konusunda isteksiz olduğunu ortaya koymaktadır. Yakın tarihli bir diş hekimliği raporunda belirtildiği üzere: "Seyrek diş muayenesine gelenlere ilişkin en yaygın faktörlerden biri erkek olmalarıdır." Kadınlar düzenli "check-up" için diş hekimini ziyaret ederken, erkekler sadece ciddi bir sorun ortaya çıktığında dişlerine ilgi gösterir.

Bu erkek inatçılığından dolayı, ortalama bir adam emekli oluncaya kadar beş veya altı dişini kaybetmiş olacaktır. Eğer sigara içiyorsa, bu rakam on iki dişin kaybına yükselir. Ayrıca, erkekler ağız kanserine daha yatkındır. Bu modern bir erkeksi tutumu yansıtır: "Kişisel hijyenin üzerine titremek efeminedir.

Kadınlar erkeklerinin sert ve hızlı olmasını ister, süslü ve titiz değil." Gerçekte bu doğru değildir. Kadınlar puro dumanı veya kötü nefes kokan erkek ağızlarına tahammül edebilir, ancak erkek bıçkınlığının bu yönünden gizlice nefret ederler. Minnesota, Alexandria'da, nefesi sarımsak, soğan veya sardalye kokuyorsa, bir erkeğin karısıyla seks yapması yasadışıdır ve bir eş yasal olarak kocasının onunla seks yapmadan önce dişlerini fırçalamasını talep edebilir.

Yüzyıllardır erkekler arasında popüler olan, ancak şimdi düşüşte olan bir oral kötüye kullanım biçimi, puro içme ya da tütün dolu bir pipodan nefes çekme alışkanlığıdır. Puro ve pipolarda kullanılan tütün, nefeste alışılmadık derecede güçlü bir koku bırakır ve kadınların büyük çoğunluğu kendi adlarına bunları içmekten kaçınırlar.

1970'lerde erkeklerin yüzde 34'ü puro, yüzde 14'ü pipo içiyordu. Bugün sadece yüzde 4'ü puro, yüzde 1'i pipo içiyor. Bu azalma, sigara ve kanser arasındaki bağlantının duyurulmasından kaynaklanmıştır, ancak herhangi bir yetişkin erkeğin neden ağzını kokulu bir puro izmariti veya tükürüklü bir pipo sapı ile doldurmak isteyeceğini sormak ilginçtir. Cevap, küçük çocukların başparmak emme eyleminde yatar. Bebekler biraz daha fazla rahatlığa ihtiyaç duyduklarında, ancak annelerinin meme ucu mevcut olmadığında, genellikle kendi baş parmaklarını kullanırlar. Bu meme ucu ikamesini emmek onları rahatlatır ve bazen onlara özel olarak tasarlanmış bir emzik ve biberon verilir. Puro kemirmek ve pipo sapı emmek sadece başparmak emme davranışının yetişkin formlarıdır ve ek olarak bu oral emziklerden sıcak bir şey emilebilmesi avantajı vardır ve bu da onları uzun süredir kayıp olan annenin meme ucunun daha da iyi bir ikamesi haline getirir. Ve bu eylemlerin yatıştırıcı etkisi sigara karşısında üstünlük kazanmalarını sağlar, sigara iyi bir meme ucu ikamesi olmak için fazla incedir.

Einstein ve Churchill dahil olmak üzere birçok büyük düşünür ve lider, geçmişte pipo veya purolara bağımlıydı ve iddiaya göre bunları içmek onlara tefekkür için destek sağlıyordu.

Dumanı teneffüs etmedikleri için, akciğer kanseri riski çok azdı. Örneğin, sigara içen bir kişinin akciğer kanserine yakalanma ihtimali pipo içen birinden dört yüz kat daha fazladır. Ancak üç şeyden mustarip oluyorlardı; ağız kanseri olasılığı, etraflarındaki kişilerin dumanla çevrelenmekten duydukları dehşet ve ağır kokulu bir nefes.

Pipo içenler, oral takıntılarını eğlenceli bir şekilde savunmuşlardır. İddialarına göre pipo içmek sabrı teşvik eder ve bir erkeği "... yavaşlayıp düşünmeye zorlar. Bazı dünya liderleri sigara tiryakisi olsaydı, dünya farklı bir yer olurdu... Hitler pipo içmiş olsaydı, sanatçı olarak kalırdı. Politikaya girmezdi." Pipo içmenin bu rahatlatıcı, sakinleştirici etkisi gerçekten işe yarıyorsa, o zaman her türlü tütün ürününü içmeyi yasaklama eğilimi bize gelecekte pişman olabileceğimiz türden liderler verebilir.

Erkek dişlerinin kasıtlı modifikasyonu nadirdir ancak yok da değildir. Bazı kabilelerde, köpek dişlerinin daha korkutucu görünmesi için merkez kesici dişler çıkarılıyordu. Diğer kabilelerde ön dişler, açık ağzı şiddetli ve tehditkâr göstermek için törpülenerek sivriltiliyordu. Daha dekoratif amaçlı olarak, bazı durumlarda dişler değerli taşlar veya metallerle süsleniyordu. Bunlar genellikle dişlere bir şekilde gömülerek sabitleniyordu.

Bu tür diş süslemelerinin insan kabileler tarafından ne kadar süredir kullanıldığı bilinmemektedir, ancak yakın geçmişte dokuz bin yıl önce Pakistan'da ilkel diş hekimlerinin insan dişlerinde mükemmel delikler açabildikleri keşfedilmiştir. Ne yazık ki tedavi ya da estetik amaçla hangi dolgunun kullanıldığı bilinmemektedir.

Modern zamanlarda, erkek dişlerine elmas veya altın yerleştirmek, ilk caz icracılarının renkli dünyasından gangsta rapçilere kadar çeşitli Amerikan alt kültürlerinde "zenginlik gösterişi" yapmanın popüler bir yolu olmuştur. 1941'de ölen ilk büyük caz piyanisti Jelly Roll Morton, ön dişlerinden birine sabitlenmiş elmas tanesiyle övünüyordu. Ne yazık ki 1930'ların Büyük Buhran dönemi sırasında elmasını satmak zorunda kaldı, ancak

bugün kreşendo yapan bir trend böyle başlamıştı. Modern rap kültürü diş takılarıyla doludur.

Genellikle anlaşılması zor rap şarkı sözleri arasında, Nelly adlı sanatçının seslendirdiği, erkeklerin süslü ağızlara olan takıntısını anlatan "Grillz" adında bir parça var. Nelly bir erkektir; adı Cornell'in kısaltmasıdır ve "grillz" (ızgara) kelimesi "ağız mücevheri" anlamına gelir. Şarkıda şöyle söyler: "Kuyumcuyu soy ve bana ızgara yapın de / Üst sıra elmas ve alt sıra altın olsun." Şöyle devam eder: "Paramı ağzıma koydum ve aldım bir ızgara / 20 karat, 30 dizi, benim harbi olduğumu bilsinler." Şu açıklamayla da bitirir: "Motivasyonum 30 puan, VVS / Ağzımdaki mobilya başarıyı simgeler." Başka bir deyişle, dişlerine elmas takarken sadece servetini sergileme arzusuyla motive olduğunu itiraf eder.

Muhtemelen bu tür bir gösterişin özel çekiciliği, hırsızlığa karşı pahalı bir kol saati, kolye veya bilezikten daha dayanıklı olmasıdır. VVS teriminin kullanımı ilginçtir, çünkü elmasa dair teknik bilgisini ortaya koymaktadır. VVS "çok çok küçük inklüzyonlar" anlamına gelir ve yüksek kaliteli elmasların netlik derecesini ifade eder.

Bu ağız mücevherleri öyle ekstrem hallere geldi ki artık delik açarak dişlere sabitlenmiyorlar, bunun yerine diş teli gibi takılıyorlar. Birçoğu o kadar büyük ki dişleri tamamen gizliyor ve her ağız açıldığında göz kamaştırıcı bir görüntü sunuyorlar. Yeni bir ızgara satın almadan önce dişlerden bir kalıp yapılır. Bu daha sonra tercih edilen tasarımla tedarikçiye gönderilir. Ve "Yeni Donut Set Kübik Zirkonya Stilleri"nden "Mavi Taşlarla Bezeli Set Parlak Sınır"a yüzlerce tasarım mevcuttur. Kadın tırnak tasarımlarının girift dünyasının maskülen versiyonu haline gelmiş gibi görünse de günümüzde farklı sosyal sınıflar arasında o kadar da yaygın değildir. Kuşkusuz, ağza gösterilen bu özen, erkeğin ağzını "bira döktüğün bir huniden başka bir şey değil" diye tanımlayan eski sözü sona erdirir.

Dişlerin ardında, birçok görevi yerine getiren organ, erkek dili yatıyor. Bu harika kaslı nemli et parçası, yiyeceklerin tadını

alabilir, şarabın tadını çıkarabilir, pulları yalayabilir, çiğnemeye yardımcı olabilir, konuşmayı hassaslaştırabilir, ağzı temizleyebilir, kaba hareketler yapabilir ve kadın partnerleri penisten daha hızlı bir şekilde orgazma ulaştırabilir. Dilin yüzeyi, özel bir şekilde düzenlenmiş yaklaşık 10.000 tat tomurcuğu ile kaplıdır. Dilin ucunda tatlı veya tuzlu şeylerin, dilin yanlarında ekşi (asidik) şeylerin, dilin arkasında acı şeylerin tadını alırız. Bu arada, damakta ekşi ve acının, boğazın üst kısmında tatlı ve tuzlunun tadını da alabiliriz.

Hepimiz iyi bir yemeğin tadını çıkarırız, ancak bazı yemek profesyonelleri için bir yemeğin lezzetindeki ince varyasyonları tespit etmek bir sanat dalı seviyesine ulaşmıştır. Onlar için, tat alma duyusunu kaybetme olasılığı o kadar korkunç bir ihtimaldir ki kendilerini böyle bir felaketten korumak için sigorta poliçeleri hazırlatmışlardır. Gıda eleştirmeni Egon Ronay, tat tomurcuklarını 250.000 sterline, televizyon şefi Antony Worrall Thompsonise dilini 500.000 sterline sigortalatmıştır. Bir keresinde de bir uzman şarap tadımcısının tat tomurcukları bir milyon sterline sigortalanmıştır.

Bu ihtiyatlı dil sanatçıları, dilin kesildiği eski barbarca cezalandırma yönteminin artık ciddi bir risk olmayışına minnettar olmalıdır. Bu Eski Roma'da bile nadir bir ceza idi. İmparator Konstantin bir keresinde bir muhbirin dilinin kökünden koparılmasını emretmişti ve I. Leo bir patriğin katillerinin sürgüne gönderilmeden önce dillerinin kesilmesi konusunda ısrar etmişti, ancak bunlar münferit vakalardır. Korku oyunu *Titus Andronicus*'ta, Shakespeare popüler hayal gücünde, Eski Roma ile oyunun kurbanlarından birine bu işkenceyi uyguladığında dil kesme vahşeti arasındaki bağlantıyı canlı tutuyor ve sonra zavallı yaratığın yüzüne durumu şu sözlerle vuruyor: "Şimdi söyle, eğer dilin konuşabiliyorsa, dilini kesen kişi kimdi?.."

Modern zamanlarda, yalnızca Irak Cumhurbaşkanı Saddam Hüseyin'in canavar oğlu Uday Hüseyin'in bu tür bir cezayı tercih ettiği söyleniyor. Toplam beş talihsiz erkeğin Saddam'ın özel komando birimleri tarafından Irak'ta, genellikle dillerini Baş-

kan'larını eleştirmek için kullanmak suçundan dolayı bu şekilde sakatlandığı bildiriliyor.

İnsan dili tatma, beslenme, konuşma ve yalama görevlerinin yanı sıra çeşitli görsel mesajlar da iletir. Bunlar öncelikle bebeklikle ilgili iki ağız hareketine dayanır: Doymuş bebeğin meme ucunu reddederken dümdüz çıkarılmış dili ve bebeğin meme ucunu kıvrık biçimde arayan dili. Başka bir deyişle, reddeden bir dil ve zevk peşinde bir dil vardır ve bunlar yetişkinlerin normalde gizli olan organı sergileme biçimlerine yansır. Bazı kişisel görevlere yoğunlaşan ve rahatsız edilmek istemeyen bir adam, dilini "Meşgul, uzak dur" diyen bir tabelaymış gibi uzatır. Açıkça kaba olmak isteyen bir adam da reddi ifade eden bir hareket yaparak dilini çıkarır. Buna zıt biçimde, azgın hisseden ve eşini kelimenin tam anlamıyla diliyle keşfedebileceği cinsel bir karşılaşma arzusunu işaret etmek isteyen bir adam, araştırmacı, keşifçi bebek dilinin kıvrımlı hareketlerini kullanır.

Ek olarak, dili erkek penisinin bir yansıması olarak gören güçlü bir vücut sembolizmi söz konusudur. Müstehcen ağız hareketleri genellikle sembolik bir penis olarak dil ve sembolik bir vajina olarak dudaklarla oynar. Örneğin, cinsel davetin yaygın bir biçimi, çiftleşmeyi simüle etmek için birkaç kez tekrarlanan, dilin açık dudaklar arasından yavaş yavaş çıkmasıdır. Bir de Güney Amerikalı erkeklerin yaptığı, dilin yarı açık dudaklar içinde bir yandan diğer yana yavaşça sallanmasını içeren bir cinsel davet hareketi vardır.

Ağızlarımızla gerçekleştirdiğimiz en ilginç eylemlerden biri esnemedir. Sıkıldığımızda veya yorgun olduğumuzda, genellikle çenelerimizi sonuna kadar açarak aynı anda derin bir nefes almaktan kendimizi alamayız. Bizi izleyen herkes esneme eylemimizin bulaşıcı olduğunu görecektir ve çok geçmeden koca bir insan topluluğu esnerken ve elleriyle ağızlarını kapatırken görülecektir. Tüm bunlar ne anlama gelir? Gerçek şu ki bilgiye dayalı bazı tahminler olsa da kimse bunun cevabını gerçekten bilmiyor. Hava alımı ile ilgili tüm varsayımlar, balıklar suda esnediği için göz ardı edilir. Başka bir olasılık, kuşların tünemeden önce yap-

tıkları hareketlere benzer bir dinlenme senkronizasyonu olmasıdır. Bu şekilde bakıldığında esneme daha çok bir görsel teşhirdir, esneyen kişinin uykuya dalmak üzere olduğuna dair bir işarettir. Başkaları üzerindeki bulaşıcı etkisi bu durumda mantıklı olacaktır. Bu teorinin talihsizliği yalnız hayvanların da esnemesidir, demek ki başka bir faktör daha olmalıdır. Göğüs ve yüz kaslarını içeren özel bir esnetme hareketi olabilir mi? Buna genellikle uzuvların ve gövdenin esneme hareketleri eşlik eder ve net sonuç, vücudun beyne daha fazla kan alma girişiminin bir parçası olabilecek kalp atışında hafif bir artıştır. Her nasılsa bu tam cevap gibi gelmez, dolayısıyla şimdilik esneme ilginç bir gizem olarak kalmaktadır.

Daha az gizemli olan, insanların esneme sırasında ellerini ağızlarının üzerine götürmelerinin nedenidir. Bunun genellikle modern diş hekimliğinden önce, birçok yetişkinin ağızlarının kapkara çürük dişlerle kaplı olduğu zamandan kalma, ağzın içini gizlemenin kibar bir yolu olduğu söylenir. Bu akla yatkın bir açıklamadır ama yanlıştır. Gerçek açıklama, ağız yeterince geniş açılmışsa bir erkeğin ruhunun nefesi ile kaçabileceğine inanıldığı zamanlara kadar geriye gider. Esneyen ağzın örtülmesi, ruhun erken ayrılmasını önlemek için tasarlanmıştır. Ayrıca, kötü ruhların boşluklu delikten vücuda girme fırsatını bulmasını da engelliyordu. Bazı dini mezhepler, esnemenin Şeytan'ın bir hilesi olduğuna inanıyordu ve ağızlarını avuç içi ile örtmek yerine, şeytani varlığı korkutmak için parmaklarını esneyen ağızlarının önünde olabildiğince yüksek sesle şaklatıyorlardı. Bugün bile, Güney Avrupa'nın bazı bölgelerinde, Hıristiyanlar esnediklerinde haç işareti yaparlar.

Esnemediğimiz zaman yaptığımız ağız kapama hareketlerinin kökenleri farklıdır. Örneğin, konuşma sırasında bir kişi ağzını kapatmak için elini hafifçe kaldırabilir, hatta bazen konuşurken de orada tutabilir. Bu hem gerçek hem de sembolik anlamda bir "örtbas"tır ve hareketi yapan kişi yanındakilerden bir şey saklamaya çalışırken ortaya çıkar. Gizlilik, kaçınma veya aldatmanın bir işaretidir. El sanki dudaktan çıkacak kelimeleri

engelleyecek şekilde ağzına gelir. Bununla birlikte, böyle bir kişinin kötü niyetli olması gerektiğini düşünmek yanlıştır. Yaptığı tek şey sizden size zarar verebilecek acı gerçeği gizlemek olabilir.

Tüm dünyada popüler olan bir ağız etkinliği olan öpme, bugün hem dostça selamlama hem de sevenler arasında cinsel uyarılma biçimi olarak kullanılan iki rol oynar. Selamlaşma formunda dudaklar, öpen ve öpülenin ilişki durumuna göre diğerinin vücudunun farklı seviyelerine uygulanır. Eşit statüdeki öpüşenler buluşursa, dudaklardan veya yanaklardan eşit öpücükler verilir. Düşük statülü kişi, yüksek statülü biriyle karşı karşıyaysa, büyük kişinin elini, dizini veya ayağını veya giysisinin eteklerini öpebilir. Aşırı durumlarda, sadece ayaklarının yakınındaki toprağı öpmesine izin verilir. Bu tür uçlar günümüzde nadirdir. Tüm erkeklerin eşit yaratıldığı fikrinin hâkim olduğu kültürel bir ortamda, baskın bir erkeğin çok daha düşük statüye sahip biri tarafından yanağından öpüldüğünü gözlemlemek mümkündür. Bugünlerde, el öpmek gibi bedenin alçaltıldığı bir ağız selamıyla karşılanmak için, Papa gibi olağanüstü yüksek bir statüde olmak gerekir.

Tamamen farklı bir ağız eylemine gelecek olursak, tükürmenin garip bir geçmişi vardır. Eski zamanlarda, tanrılara adak sunmanın bir yolu olduğu düşünülüyordu. Tükürük ağızdan çıktığı için, tükürenin ruhunun küçük bir bölümünü içerdiği düşünülüyordu. Bu değerli parçacığı doğaüstü koruyucularına sunan gayretleri için yardım dileyebilirdi. Buradaki tehlike şuydu, eğer düşmanları düşmüş tükürüğün bir kısmını toplayabilirse, tükürenin üzerinde düşmanca bir büyü yapabilir ve onu kendine bağlayabilirdi. Bu nedenle, bazı büyük kabile liderleri, görevi hazreti bir tükürük hokkasıyla sürekli takip ederek içindekileri her gün gizli bir yere gömmek olan bir tükürük gömücü çalıştırıyordu.

Tükürüğün büyülü gücü, yemin ve anlaşmaların yapımında yaygın olarak kullanılmasına ve bir pazarlık yaparken avuçlara tükürülmesine yol açtı. Bir karşılaşmadan önce avuç içlerine tüküren dövüşçüler de bu eski büyülü koruma yöntemine başvu-

rurlar, ancak eylem çoktandır daha iyi kavrayabilmek için avuçları nemlendirme olarak rasyonelleştirilmiş durumda.

Nazar inancının yaygın olduğu Akdeniz ülkelerinde tükürme ona karşı bir savunma halini almıştı. Nazara uğramış biri yanlarından geçerse insanlar tehlikeli etkileri önlemek için yere tükürüyordu. Bu şekilde, tükürme kutsal bir eylemden ağır bir hakarete dönüştü. Sonunda, birisine tükürmek yoğun düşmanlığın sembolik bir eylemi haline geldi ve bu alışkanlık hâlâ sürüyor.

Ağızdan çıkan şeylere gelecek olursak, en uzağa gidebilen sestir. Erkek sesinin anlaşılabileceği normal aralık yaklaşık 200 metredir, ancak en uzak mesafe sessiz bir gecede durgun su üzerinde inanılmaz bir on yedi kilometre olarak tespit edilmiştir. Dünyanın belirli dağlık bölgelerinde, tarlalarda çalışan erkekler arasında vadiden vadiye iletişim için ıslık dilleri gelişmiştir. Kanarya Adaları'ndan biri olan La Gomera'da, *silbo* adı verilen ıslıklı bir dil vardır, bu aslında ıslıkla çalınan İspanyolcadır, ses tellerinin titreşimlerinin yerini ıslıkların ton ve perde varyasyonları almıştır. Dört ünlü ve dört ünsüz bir araya gelerek dört binden fazla kelime oluşturabilir. Havanın açık olduğu bir günde, bu ıslık mesajları beş kilometreye kadar mesafelerden anlaşılabilir.

Erkek gırtlağı dişiden üçte bir oranında daha büyüktür. Erkek ses telleri 18 mm uzunluğundayken, dişilerinki sadece 13 mm'dir. Diğer büyük maymunlarla karşılaştırıldığında, insan hayvanının ses yüksekliği ve ses derinliğinde cinsiyet farkı çok daha fazladır. Bu bizim kanıksadığımız bir şeydir ancak türümüzde cinsiyetlerin evrimsel ayrışmasında önemli bir gelişmedir. Ergenlik çağında erkeklerin sesleri kırılarak saniyede 130-145 hertz ortalamadaki yetişkin erkek sesine doğru hızla kalınlaşır. Kızların sesleri, yetişkinlik boyunca saniyede 230-255 hertz ile bir oktav daha yüksek olarak çocukluk döneminin tizliğini korur. Erkek ve dişi kahkahaları arasındaki perde farkı daha da fazladır.

Peki bu artan kontrast neden gelişmiştir? Burada yanıtlanacak iki ayrı soru vardır: Neden erkekler daha kalın bir ses

kazanıyor ve neden kadınlarda bu olmuyor? Daha kalın eril ses, yetişkin erkeğe daha korkutucu bir kükreme, hırıltı ve avaz verir. Bu, insan rakiplerini korkutmak, av hayvanlarını yönlendirmek veya yırtıcı hayvanları korkutmak için kullanılabilir. İnsan erkekleri tam zamanlı avcı olmalarından önce ilk kez et yemeye başladığında -muhtemelen leş yiyerek başladılar - etobur yırtıcıları yeni öldürdükleri avlarından uzaklaştırmak için bir araya geliyorlardı. Bu büyük bir cesaret ve aktif işbirliği gerektiriyordu. Güçlü rakiplerini korkutmak için daha derin bir kükreme kesinlikle işlerine yarayacaktı.

Daha tiz olan kadınsı ses, yetişkin kadınlara daha genç bir özellik katar. Daha az tüylü vücut derisi gibi diğer bazı özelliklerin yanı sıra, yetişkin dişinin tiz sesi erkeğe kendisini daha koruyucu hissettiren sinyaller iletir. Kadın bir çocuk gibi ses çıkararak eşinin şefkatli, babacan duygularını harekete geçirebilir ve bu şekilde çocuklarını yetiştirirken hayatta kalma şansını artırabilir.

Son derece bağımsız modern kadınlar, tiz seslerinin bu şekilde yorumlanmasını hakaret olarak görebilirler, bununla birlikte ilkel dişinin, ağır ebeveyn yükü ile kendisini ve yavrularını korumak için alabileceği yardıma ihtiyacı olduğunu hatırlatmak gerekir. Eğer eşinde koruyucu, babacan duyguları uyandırmak için çocuksu özelliklerini kullanarak bunu yapabildiyse, evrim ona bu avantajı hızla sağlamıştır.

Ağzın dahil olduğu birçok yöresel hareket vardır. Bazen aynı mesaj, ülkeden ülkeye biraz farklı eylemlerle aktarılır. Örneğin, "Sessiz olun!" sinyali genellikle işaret parmağının kapalı dudaklara bastırılması olarak düşünülür, ancak İspanya ve Meksika'da mesaj daha çok dudakları bir işaret parmağı ve başparmak arasında sıkıca bir arada tutarak verilir. Güney Amerika'nın bazı bölgelerinde sinyal, başparmağın ağzın bir köşesinden diğerine hareket ettirilmesiyle yapılır. İncil'de sessizlik, tüm elin ağzın üzerine yerleştirilmesiyle talep edilir. Suudi Arabistan'ın yerel biçiminde ise işaret parmağı dudakların yanında tutulurken, hareketi yapan kişi parmağına üfler.

Yemek sinyali tüm dünyada aşağı yukarı aynıdır, bir araya getirilen parmaklar yiyecekleri ağza itme eylemini taklit eder. Ancak içme sinyalinin en az iki formu vardır. Çoğu ülkede, hayali bir bardağın açık ağzın önüne dökülmesini taklit eden hareketi içerir, ancak İspanya'da farklı bir versiyon yaygındır, burada yüksekte tutulan yumuşak deri bir şişenin içinden, sıvının ağza püskürtüldüğü bir içme geleneği vardır. İçkiyi ima etmek isteyen bir İspanyol, sadece başparmak ve küçük parmağını havaya kaldırarak bu eylemi taklit eder. Diğer parmaklar sıkıca bükülür ve bu konumdayken başparmak aşağı doğru açık dudaklara doğru sallanır.Bu jestin Hawaii'de bulunan garip bir akrabası, Pasifik'i ziyaret eden ilk İspanyol denizcilerin mirasıdır. Hawaii halkı aynı el duruşunu, başparmak ve küçük parmağı uzatılmış olarak, dostça bir selam olarak kullanır. Ağza yöneltmek yerine arkadaşlarına doğru sallarlar. Çoğu, her gün düşünmeden yaptıkları bu jestin kökenini bilmez.

Öfkeyi gösteren ağız hareketleri arasında Akdeniz'e özgü tırnakla dişlere fiske atmak vardır. Bir elin başparmağının tırnağı üst kesici dişlerin arkasına yerleştirilir ve daha sonra hedeflenen kişiye doğru şiddetle ileri doğru kaydırılır. Her nedense bu jest yaygınlığını kaybetmektedir. On yedinci yüzyılda Britanya Adaları da dahil olmak üzere Kuzey Avrupa'da bir hakaret olarak yaygındı, ancak o zamandan bu yana orada yok olmuştur. Bugünkü kalesi Yunanistan'dır, ancak İtalya, İspanya ve Güney Fransa'da da iyi bilinmektedir. Bazı Araplar arasında da yaygındır, ancak diğerleri aynı anda alt dudaklarını ısırıp başlarını bir yandan diğer tarafa sallayarak, sıçan öldüren bir köpeğin hareketini taklit ederek öfkeyi göstermeyi tercih eder.

Övgü genellikle parmak uçlarını dudaklara koyarak ve sonra onları öpüp muhatabına doğru uzatarak gösterilir. Dudakları bir araya getirerek şapırdatmak, aslında sadece gıda övgüsü olarak tasarlanmıştı ancak şimdi genellikle çekici bir kadını beğendiğini göstermek için kullanılıyor. Bir zamanlar bir şeyin çok sıcak olduğunu gösteren nefes verirken dudakları gürültülü bir şekilde titreştirme hareketi, günümüzde bir kadının yakıcı

güzellikte olduğunu gösteren takdir edici bir yorum olarak kullanılmaktadır.

Yunanistan'da, ziyaretçiler tarafından her zaman anlaşılmayan bir ağız hareketi vardır. Bir adam işaret parmağının ucuyla dudağı hafifçe açık olarak alt dudağına birkaç kez dokunur. Bu, düşünüleceği gibi yiyecek ya da birisinin susması için bir talep değil, onlarla konuşmak istediğinin bir işaretidir.

Parmakla göstermenin kaba bulunduğu ülkelerde, bunun yerine bir ağız işareti kullanılabilir. Bu, dudakların belirli bir yöne doğru uzatılmasını ve bu sırada başın aynı yöne döndürülmesini içerir. Bu, bir dizi kabile toplumunda, Filipinler'de, Güney ve Orta Amerika'nın bazı bölgelerinde, bazı Afrika kültürlerinde ve Amerikan yerlilerinde yaygın bir "yolu gösterme" şekli olarak bulunur.

Arap kültürlerinde, dostça selamlaşırken yapılan karakteristik bir ağız selamı vardır. Sağ elin ilk iki parmağı dudaklara getirilir. Dudaklara kısa süre dokunduktan sonra, baş eğilirken el hafifçe öne doğru sallanır. Bu, bir Arap'ın iki parmağını sırayla göğsüne, ağzına ve alnına dokundurduğu selam ritüelinin en kısaltılmış ifadesidir. Sembolik olarak bu resmi selamlama "Size kalbimi, ruhumu ve kafamı sunuyorum" anlamına gelir, ancak arkadaşlar arasında genellikle sadece dudaklara dokunulan indirgenmiş versiyon tercih edilir. Batı el sıkışmasının yerine kullanılır.

8. SAKAL

İnsan erkeğinin en belirgin cinsiyet göstergesi sakaldır. Tarihöncesi zamanlarda, tıraş bıçağı ve ustura gibi hassas uygulamalar icat edilmeden önce, yetişkin erkeklerin uzun, yoğun tüyleri çenelerinden yayılıyordu. Bu sadece bir cinsiyet göstergesinden daha fazlasıydı, aynı zamanda türün işaretiydi ve karada dolaşmaya başlayan korkunç yeni primatı açıkça tanımlıyordu. Bugün dünya rekoruna sahip olan sakal 5,3 metre uzunluğundadır. Bu rakam nadir bir uç noktayı temsil etse de sakalını on yıl boyunca kesmeyen normal bir yetişkin erkek insan, kıllı yüzlü bir primat olarak harika bir etki yaratacak ve diğer çeşitli bıyıklı ve sakallı türlerin kolayca üstesinden gelecektir. Tıraşsız tarihöncesi erkekte gür sakal ve dalgalanan saçlar kombinasyonu, hayvanlar arasında oldukça yeni bir şey olmalıydı.

İnsan yüz kıllarının büyümesi ergenlik döneminde erkek hormonlarının etkisi altında yavaşça başlar. Tipik yetişkin dişide, hiçbir zaman uzaktan görünmeyen ve yalnızca aşırı yakından bakıldığında görülebilen çok ince "şeftali tüylerinden" fazlası çıkmaz. Buna karşılık, yetişkin erkeğin ağzının etrafında, yüzünün alt kısmının her yerinde, çenesi ve boynunun üst kısmında uzun kıllar çıkar. Bu kılların uzunluğu günde yaklaşık yarım milimetre artar, bu da tıraş etmeyi tamamen bırakırsa, sadece iki yıl içinde otuz santimlik bir sakala gururla sahip olabileceği anlamına gelir. Gösterişli ve etkileyici sakallar, beş veya altı yıllık uzamanın bir sonucudur ve göğüs bölgesinin çoğunu kaplayacak

uzunluktadır. Cinsel organların dışında başka hiçbir biyolojik özellik onu yetişkin dişilerden daha farklı gösteremez ve başka hiçbir hayvan türü bu uzunluğa yaklaşan bir çene uzantısıyla böbürlenemez.

Sakal kıllarının dokusu, başın üstündeki saçlardan farklıdır. Saç derisi kılları, yüzün alt kısmında sert ve belirgin bir kontur oluşturan sakalın kaba kıllarından daha ince ve daha düzdür. Başka bir deyişle sakalın daha kalın, daha tuhaf kılları, yüzü kafa derisi kıllarıyla aynı dokuda olsalar da daha çarpıcı bir şekilde dönüştürür.

Renkte de sık sık bir fark görülür. Açık renk saçlı bazı erkeklerin koyu sakalları vardır ya da tam tersi, sanki evrim bu iki bölge arasında bir kontrastı destekliyor gibidir. Ayrıca, yaşlı erkeklerde, sakalın kırlaşması genellikle tüm alandan ziyade belirgin bölgelerde gerçekleşir. İki tonlu sakalın en yaygın şekli, ağzın etrafındaki beyaz lekelerle yüzün kenarlarında ve boğazda daha koyu kılların olmasıdır. Kimi koyu kimi açık, birbirinden farklı yüz kılı bölgelerine sahip olma özelliği, insan erkeklerinin diğer birçok primatın erkekleriyle paylaştığı bir şeydir. Bazı türlerde, açık ve koyu lekeler arasındaki sınır, insan durumunda olduğundan çok daha nettir, ancak şempanze, ak elli jibon ve aslan kuyruklu makak gibi diğerlerinde oldukça benzerdir. Bu türlerin her birinde ağız altında beyaz bir kıl tutamı ve etrafında daha koyu kıllar vardır. Bu düzenlemenin hem insan erkeklerinde hem de maymunlarda etkisi dikkati ağız bölgesine odaklamaktır.

Erkek sakalının temel işlevi yüzyıllardır hararetli bir şekilde tartışılmaktadır. Narin boğaz bölgesini güvenli ve sıcak tutan doğal bir atkı olduğu konusunda oldukça makul açıklamalar yapılmıştır. Erkekler tüm hava koşullarına maruz kalacakları avlara çıkmak zorunda oldukları ve dişiler ve gençler kabile yerleşiminde rahatça evde kaldıkları için, doğa kabilenin cesur adamlarına alttaki deriyi kışın daha sıcak, yazın daha serin tutan özel bir koruma şekli sağlamıştır.

Bu teoride iki büyük kusur vardır. Birincisi, sakallı erkekler işlevsel olarak kılsız vücutlarını korumak için bir tür hayvan

derisi gibi giysiler geliştirdiklerine göre, onlar için çok önemli olsaydı, bir çeşit boğaz koruyucusu da ekleyebilirlerdi. Sakalın kıyafetlerin ortaya çıkmasından önce geliştiği düşünülüyorsa, elbette, boğazı korurken vücudun çoğunu çıplak bırakmanın bir anlamı yoktur. Bakımsız avcı erkekler soğuk Buz Devri sabahlarında avlanırken kıllı bir izolasyona ihtiyaç duysaydı, doğa elbette kürklerini geri verirdi. İkincisi, dünyanın daha soğuk bölgelerine mükemmel şekilde adapte olan bu insan ırkları –örneğin, yağ astarlı Eskimolar– en seyrek sakallara sahiptir. Eğer sakallar boğaz ısıtıcısı olsaydı, en gür sakal onların olmalıydı.

Erkek sakallarının sıcaklık kontrolü teorisinde doğru bir yan varsa, ısınma yerine soğutma ile bağlantılı olması daha muhtemeldir. Bir ter yakalayıcı olarak, kıvırcık sakal kılı çok sıcak iklimlerde verimli bir şekilde çalışarak ter buharlaşmasının serinletici etkisini artırabilir.

Alternatif bir teori, erkek sakalını eril yetişkinliğin bir göstergesinden başka bir şey olarak görmez, başka hiçbir özelliği olmayan basit bir cinsiyet işaretidir. Bir erkeklik işareti, bir tür erkek bayrağı olarak, sakalın ana etkisi oldukça görseldir, ancak aynı zamanda bir koku taşıyıcı olarak da işlev görmektedir. Yüz bölgesi bir dizi koku bezine sahiptir ve bu bezlerin ürettiği kokular kıllı bir yüzde daha iyi korunur. Ergenlik döneminde, bu bezler ilk kez devreye girdiğinde, aşırı hormonlar akne olarak adlandırdığımız cilt rahatsızlığına neden olabilir. En seksi ergenlerin en ciddi akne döküntüleri olanlar olması feleğin acımasız bir sillesidir.

Olgun, yetişkin bir erkeği gösteren görsel bir işaret olarak sakal, çıkıntılı çeneli agresif insan duruşunu ileri götürmeye yardımcı olur. Kızgın olduğumuzda, çeneyi öne doğru uzatırız itaatkâr olduğumuz zaman içeri ve geriye çekeriz. Erkeklerin dişilerden daha ağır çeneleri ve daha çıkıntılı çene uçları vardır, bu da onlara tam gevşeme anlarında bile daha agresif görünen bir yüz verir. Bu çıkıntılı görüntüye sakallar eklenince, daha da saldırgan görünürler.

Bu cinsiyet farkı nedeniyle kahraman figürleri her zaman büyük ağızlar ve etkileyici büyüklükte çenelerle tasvir edilir. Basık çeneleri olan talihsiz erkekler korkak olmakla itham edilir ve kadınsı bulunurlar. Diğer taraftan, güçlü çeneli kadınlar otomatik olarak sert, sağlam kişilikler olarak kabul edilir. Bu tepkiler, bilinen bireylerin gerçek karakterlerinin sunduğu çelişen kanıtlara bakılmaksızın devam eder. Örneğin Büyük Frederick gibi zayıf bir çenesi olan birçok insan gerçek hayatta ne kadar iddialı olduğunu göstermiştir. Ancak bilinçdışı bir düzeyde, kendimizi eski biyolojik cinsiyet sinyallerine yanıt vermekten alamayız.

Daha önceki dönemlerde sakal, erkeksi yetkinin, gücün ve cinsel iktidarın sembolü olarak görülüyordu. Erkekleri olgun ve etkileyici gösteriyordu. Erkekler sakalları üzerine yemin ederdi, sakallar kutsaldı, Tanrı'nın büyük bir sakalı vardı ve tıraşlı bir ilah düşünülemezdi. Eski Mısır firavunları, yüksek statülerini ve erkeksi bilgeliklerini göstermek için törensel olaylarda takma sakal takardı. Dişi firavun Kraliçe Hatşepsut bile büyük gücünü göstermek için takma bir sakal kullanırdı.

Günümüzde sakallı kadınlar kesinlikle sirk ucubesi olarak görülse de antik çağlarda mitolojik Ana Tanrıça figürlerinin bazıları daha önemli olduklarını göstermek için sakallı resmediliyordu. Hıristiyan Kilisesi bile sakallı bir kadın şehitle övünüyordu. Adı Azize Wilgefortis'ti, çarmıha gerilerek ölümle tanışan bir bakireydi. Efsaneye göre babası onu evlendirmek istediğinde mucizevi bir şekilde sakalı uzamıştı çünkü kendisi bekâret yemini etmişti. Erkeksi görünümü evlilik şansını yok etmişti ve öfkeli babası onu çarmıha gerdirmişti. Daha sonradan istismarcı kocalarından kurtulmak isteyen kadınların saygısını kazanmıştı.

Sakallar erkeksi bir gösterge olarak çok önemli olduğundan Pers, Sümer, Asur ve Babil gibi eski uygarlıkların yöneticileri onların bakımına ve süsüne çok büyük zaman ayırıyordu. Kıskaç, kıvırma maşası, boya ve parfüm kullanıyorlardı. Sakalları boyanıyor, yağlanıyor, kokulanıyor, kıvrılıyor, kolalanıyor ve özel durumlarda altın tozuyla süslenip altın ipliklerle işleniyordu.

Daha önceki yüzyıllarda birçok insan için sakal kesme fikri iğrenç, dehşet verici ve düşünülemezdi. Onlara göre tıraşlı bir yüze sahip olmak garip bir şekilde doğaya aykırıydı. Sakalını kaybetmek umutsuz bir trajediydi. Mağlup olmuş bir düşmana, mahkûmlara ve kölelere verilen ceza idi. Sinekkaydı tıraş olmak utanç vericiydi.

Çok dindar olanlar sakalın kesilmesini genellikle Tanrı'ya bir hakaret olarak görüyordu. Korkunç İvan şöyle söylemişti: "Sakalları tıraş etmek, tüm şehitlerin kanının temizleyeceği bir günahtır. Tanrı'nın yarattığı insan imgesini tahrif etmektir." Eski bir Rus atasözü ise şöyle der: "Tıraş olmak Tanrı'nın imgesini yok eder."

İngiltere'de, on yedinci yüzyılda yazan James Bulwer, tıraşın Tanrı'ya hakaret olduğu konusunda aynı katılığı gösteriyordu: "Sakal, Tanrı'nın tek armağanıdır, onu kesmek isteyenin daha az insan olmaktan başka hedefi yoktur. Tanrı'ya ve Doğa'ya karşı sadece uygunsuz değil, adaletsiz bir hareket, sakalın alt ve üst onurunu bozmamızı yasaklayan Kutsal Yazı'ya zıt."

Tüm bu sakal yanlısı toplanma çağrılarına rağmen, eski zamanlarda bile, temiz tıraşlı bir yüzle yaşamayı tercih eden belirli erkek gruplarının olduğu açıktır. Daha 30.000 yıl öncesinde, bir tür ilkel tıraş makinesinin varlığına dair kanıtlar vardır. En erken olanlar keskinleştirilip çakmaktaşından yapılıyordu ve kullanımı son derece acı vericiydi. Daha sonra, yaklaşık üç bin yıl önce metal bulunmuştu ve usturalar geliştirilmişti. Bir noktada, tam olarak ne zaman olduğunu bilmiyoruz, tamamen ayrı bir gelişme sırasında, Orta Amerikalı Aztekler, volkanik obsidiyenden dövdükleri jiletlerle tıraş olmaya başlamıştı.

MÖ 300 yıllarında Eski Mısır'da, en azından seçkinler tarafından, vücudun herhangi bir yerinde kıl görünmesinin son derece hayvansal olduğu düşünülüyordu ve rahip sınıfı her üç günde bir tıraş oluyordu. Mısır teknolojisi etkileyici gelişmeler kaydetmişti ve geride bazıları altınla, bazıları mücevherlerle kaplı güzel jiletlerin izlerini bırakmıştı. Ancak Mısırlılar erkek sakalına çok değer veriyordu ve bu bir çatışma yaratıyordu. Daha önce de be-

lirtildiği gibi, üst rütbeler için çözüm tıraş olmak ve daha sonra resmi durumlarda sahte bir sakal veya postiş takmaktı.

İsteğe bağlı tıraşın en eski örnekleri her zaman özel bir azınlık ile sınırlı görünmektedir. Bazıları için, "bir tanrıya esaret" arzusu ile bağlantılıydı. Genç erkekler sakallarını tanrılarına sadakatle bağlı oluşlarının işareti olarak sunuyordu. Rahipler sakallarını tevazu sembolü olarak tıraş edebiliyordu. Ancak daha kalıcı ve yaygın bir şekilde tıraş olmak, Antik Yunanistan ve Roma'da askeri bir tarz olarak ortaya çıktı.

Büyük İskender'in, birliklerine yakın dövüşte hayatta kalma şanslarını artırmak için sakallarını kesmeleri talimatı verdiği söylenir. Uzun sakalların, günümüzde bazen profesyonel güreş karşılaşmalarında görüldüğü gibi, düşman için yararlı bir el tutacağı olacağı düşünülüyordu. Romalı askerlerden tanınabilmeleri için sakallarını tıraş etmeleri isteniyordu. Tıraşlı çeneleri, savaştıkları kıllı barbarlardan kolayca ayırt ediliyordu.

Roma başkentinde tıraş modaya uygun bir trend haline gelmişti ve talebi karşılamak için Sicilya'dan profesyonel berberler getiriliyordu. *Novacila* olarak bilinen bir Roma usturası kullanılıyordu ve söylendiğine göre birçok küçük kaza oluyordu. Ancak müşterileri onları ziyaret etmeye devam ediyordu, çünkü modern zamanlarda olduğu gibi, şehir dedikodularının kaynağı orasıydı.

Tıraş artık o kadar çok tercih ediliyordu ki bir *erginlenme ayininde* bile yer almaya başlamıştı. Şık genç Romalı erkekler, özel bir İlk Tıraş Ritüeli gerçekleştiriyordu, arkadaşları onlara hediyeler getiriyordu, daha sonra kesilmiş saçlarını altın veya gümüş kutulara yerleştirip tanrılara bir armağan olarak sunuyorlardı.

Romalı komutan Scipio bir tüysüzlük fanatiğine dönüşmüştü ve günde üç kez tıraş oluyordu. Julius Sezar da son derece titizdi, ancak onu öldürmek için rüşvet almış olmaları ihtimali nedeniyle hizmetkârlarının boğazına ustura dayamasına izin veremeyecek kadar korkuyordu. Bu nedenle, kendisini sakal kıllarının bir cımbızla tek tek koparıldığı sıkıcı ve acı verici bir

sürece maruz bırakıyordu. Bu arada askerleri sakallarını ponza ile ovmak zorundaydı.

Tıraşlı ve tıraşsız olmak üzere iki köklü alternatif moda oluşunca, herhangi bir sosyal grup veya kültürün erkeklerinin sakallarını kesme biçimlerini bir bağlılık veya isyan ifadesi olarak görmesi mümkün hale geldi. Hıristiyan Kilisesi on birinci yüzyılda iki fraksiyona bölündüğünde, Batı din adamları kendilerini Doğu Kilisesi'nden ayırmak için yüzlerini tıraş ettiler. Bu fark bin yıl sürdü. Nadiren sakallı bir Papa veya Yunan Ortodoks veya Rus Ortodoks Kiliselerinin temiz tıraşlı bir lideri oluyordu.

1066 Norman Fethi'nin bir evrak hatası yüzünden meydana geldiği iddia edilir. Sakson casuslarının temiz tıraşlı Fransız askerlerini rahip zannettikleri ve yenilgiye yol açan yanlış bir rapor hazırladıkları düşünülür.

Bazen tıraşlı ve tıraşsız arasındaki sarkaç, bir liderin tıraş alışkanlıkları nedeniyle yeni bir yöne dönüyordu. Bir Fransız kralının çenesinde çirkin bir yara izi vardı ve saklamak için sakal bırakmıştı. Saygıdan ötürü dönemin tüm Fransız erkekleri sakallı gezmeye başlamıştı. Bir İspanyol kralının sakalları çıkmıyordu, bu nedenle dönemin tüm İspanyolları ona saygı göstermek için sakallarını tıraş ediyordu.

Yüzyıllar geçtikçe, tıraş olma veya tıraş olmama kararı daha karmaşık hale geldi ve her türlü kural, düzenleme ve cezaya yol açtı. Bazı mezhepler tıraşlı, bazıları sakallıydı. Bazı keşişler yılda yirmi dört kez, bazıları on yedi kez, bazıları ise altı kez tıraş olmak zorundaydı. Bir manastır tarikatında kurala uymamak, altı kırbaçla cezalandırılıyordu. Bazı keşişler birbirlerini tıraş ediyordu, bazıları ise çok sayıda zayiat nedeniyle profesyonel berberler istihdam etti.

Bazı manastırlar, sıradan insanların dinsel modayı kopyalamasının saygısızlık olacağı konusunda ısrar ederek, tıraşlı durumlarını kıskançlıkla kendilerine saklıyordu. Tüyler ürpertici bir kayda göre, sakalını kesmiş olan bir adam dinsel üstlerini taklit etmekle suçlanmış ve bu kötülüğün cezası olarak gözleri oyulmuştu. Çıplak bir çene için ağır bir bedel ödemişti.

Bir tarihçiye göre, bir sakal tıraşı Yüz Yıl Savaşı'nı başlatmaktan kısmen sorumluydu. Görünüşe göre Fransa Kralı VII. Louis, Papa karşısında zorda kalmış ve kefaret olarak sakalını kesmişti. Daha önce kocasının yüzünü hiç inceleyememiş olan karısı Akitanyalı Eleanor, gördüklerinden öyle bir dehşete düşmüştü ki kocasından uzaklaşarak bir dizi yasak ilişki yaşamıştı. Kocası daha sonra onu boşadığında, onun büyük servetini almış ve daha sonra İngiltere Kralı II. Henry olacak olan Normandiya Dükü ile evlenmişti. Savaşın başlangıcını teşvik ettiği söylenen, Eleanor'un yer değiştiren servetinin Fransız tacını zayıflatması ve İngiliz tacını güçlendirmesiydi. Bu doğruysa, tek bir tıraş eyleminden kaynaklanan büyük bir felaketin çarpıcı bir örneğidir.

Bazen tıraşlılar ve tıraşlı olmayanlar arasındaki toplumsal ayrım, İngiltere'de sakallılara vergi uygulanan Elizabeth zamanlarında olduğu gibi bir sınıf meselesi olmuştur. Sakal kullanmak için en düşük tarife, o zamanlar için hatırı sayılır bir meblağ olan üç şilin ve dört peniydi. Bu durum, sakalları üst sınıflara özgü kılmış ve finansal durum göstergesine dönüştürmüştü.

Bunun tam tersine, başka vakalarda şiddetli sosyal dışlanma bazen sakallıların kaderiydi, sadece en inatçı ve cesurlar direnebiliyordu. 1830'da Massachusetts'te, örneğin, bir kasabadaki sakallı bir adamın evinin pencereleri kırılmış, kendisine çocuklar tarafından taş atılmıştı ve yerel kilise cemaatine kabul edilmemişti. Sonunda onu zorla tıraş etmeye çalışan dört adamın saldırısına uğradı. Karşılık verince tutuklandı ve saldırı suçundan bir yıl hapis yattı.

Genellikle, bu tür katı önlemler oldukça gereksizdi, erkeklerin çoğu fazla teşvik gerektirmeden tıraş olmaktan memnundu. Sadece geçici olarak askeri savaşların veya erkek rolüne dair ataerkil bir tutumun egemen olduğu kültürlerde, geç Viktorya toplumunda olduğu gibi, sakal kısa bir süre için sosyal norm olarak yaygınlaştı ve gelişti.

Modern zamanlarda geçmişin katı kuralları ortadan kayboldu. Bugün çoğu erkek misilleme korkusu olmadan tıraşlı bir yüz, bıyıklı bir yüz, kirli sakallı bir yüz veya tamamen sakallı bir

yüzle gezebilir. Tek istisna, aşırı dini grupların fiziksel görünüm üzerinde hâlâ katı kontroller uyguladığı bölgelerdir. Bu gibi durumlarda, iyi giyimli fanatik ve dindar terörist neredeyse her zaman tamamen sakallıdır ve vücutlarını savaşçı tanrılarına hitap ettiği varsayılan bir şekilde sergilerler.

Bazı Müslüman hocalara göre, İslam'ın katı müridi olan bir erkekseniz, resmi olarak sakal bırakmak zorundasınızdır. Bu kural şimdi yaygın bir şekilde göz ardı edilmektedir ancak hocaların bazıları buna hayıflanmaktadır: "Kimse sakalı bazı Batılılaşmış Müslümanların ve hermafroditlerin yaptığı gibi bir karıştan kısa kesmeye izin vermedi... Bu yüzden, sakalını tıraş eden veya kısaltan bir Müslüman hermafrodit gibidir... Sakalın tıraş edilmesi ve kısaltılması, inanmayanların eylemidir."

Bir diğeri temiz tıraşlı Müslümanlara yalvarır: "Bir kardeşten diğerine, diyorum ki: Sakal bırakın, çünkü gerçek dünyada kardeşliğimizi gösterir... Sakalsız yakışıklı olduğunu düşündüğünüzü biliyoruz, ama kimin umurunda? Önemli olan Allah'ın sizi nasıl gördüğüdür. Ve sakal bıraktığınızda ... lütfen doğru şekilde uzatın, yani bir karış. Bu öngörülen uzunluktur ve daha kısası olmaz."

Afganistan'da iktidardayken, Taliban tıraşlı yüzlere duyduğu nefreti aşırıya taşıyarak, erkek Afganları uygun uzunlukta sakal bırakmadıkları için ciddi şekilde cezalandırıyordu. Bazı erkeklerin bu suçtan dolayı öldürüldüğü söylenirken, diğerleri dövülüyor veya burunlarının "kesilmesi" ile ciddi bir şekilde sakatlanıyordu. Taliban etkisinin yayıldığı Pakistan'ın bazı bölgelerinde, sakal tıraş eden berberler artık ölümle tehdit ediliyor.

İlginçtir ki Kur'an'da Müslüman erkeklerin sakal uzatmalarını gerektiren bir kuraldan bahsedilmiyor ve bu fikrin nasıl ortaya çıktığı belli değil. Bununla birlikte, erkek Sihlere göre bu hüküm konusunda şüphe yoktur. Onlar için sakalın bırakılması, dinlerinin beş kutsal işaretinden biridir ve modern yaşamın taleplerine uyum sağlamak için en ufak bir ölçüde değiştirilemez. Bu, özel durumlarda sorunlara neden olmuştur. Kanadalı bir hastanedeki yaşlı bir erkek Sih, tüm itirazlarına rağmen, normal

hastane hijyeninin bir parçası olarak bir hemşire tarafından tıraş edilmişti. Yaşlı adam perişan olmuş ve anlatılana göre hastaneden taburcu olduktan sonra tapınağının arkasına saklanmak zorunda kalmış, ibadet arkadaşları tarafından görülmekten çok utanmıştı. Zorunlu tıraşının tüm ailesi için utanç kaynağı olduğunu söylemişti. Aile, hastane yetkilileri için bir İnsan Hakları şikâyeti başvurusunda bulunmuş, büyük bir özür ve 'çeşitlilik görevlisinin hemşireyle ve bölümdeki tüm personelle onları Sih dini hakkında eğitmek üzere konuşacağı' konusunda bir söz almışlardı.

Ortodoks Yahudiler de sakal konusunda bu denli katıdır. İnançlarına göre Talmud sakalı bir erkeğin yüzünün süsü olarak kabul ediyordu, olgunluk ve dindarlık göstergesiydi ve tıraş edilemezdi. Söylediklerine göre Tevrat'ta İsraillilere "sakallarının köşelerini bozmamaları" emredilir. Bu nedenle, geleneksel Yahudi sakalı tam ve bıyıklıdır.

Bununla birlikte, modern, ana akım toplumda, seçme özgürlüğü göz önüne alındığında, erkeklerin büyük çoğunluğunun (en iyi tahmin yüzde 90 civarındadır) doğal sakallarını korumak yerine yüzlerini tıraş etmeyi tercih ettiği açıktır. Bugün Batı dünyasında, dini aşırılık aleminin dışında, sakallı yüzler büyük ölçüde çeşitli sosyal isyanlarla sınırlıdır. Bireyciliğine ya da eksantrik yaşam tarzına büyük değer verenler, eril saldırganlık ve baskınlık izlenimi uyandırmak isteyen maço iddialı bir gruba mensup erkekler ya da sakallı savaşçı, sakallı denizci, sakallı hippi ya da sakallı sanatçı gibi özel bir kategoriye ait olan kişiler, jiletin cazibesine yenik düşmeyi reddedenlerdir.

Tipik olarak, katı askeri sakallar düzgün bir şekilde kesilir ve sahiplerinin hem otoriter hem de iyi örgütlenmiş olduğunu gösterirken, itaatsiz ve başıboş sosyal isyancıların dağınık saçları, sahiplerinin sosyal sözleşmelere ve kontrollere saygı duymadıklarını göstermektedir.

Günümüzde siyasi liderler ve devlet başkanlarının hemen hemen hepsi temiz tıraşlıdır çünkü kendilerini toplumsal ana akıma ait olarak göstermek isterler. Sadece bir ünlü lider sakal-

lıdır ve kendisi Küba Başkanı Fidel Castro'dur. Bu ilginç bir durumdur, çünkü aynı zamanda resmi bir tören üniforması değil de bir savaş üniforması olan askeri bir kostüm giymekte ısrar eder. İkonik görüntüsü, "Başkanlık Sarayı'nda oturabilirim, ama isyancı ruhum hâlâ orada, savaşın en hararetli yerinde tıraş olacak zamanın olmadığı ön cephede," demektedir.

Sakal meraklıları için bugün uluslararası ölçekte toplantılar ve yarışmalar düzenleyen birçok sakal kulübü vardır. Çarpıcı yüz kılları olan erkekler, fikir alışverişinde bulunmak ve en heybetli uzantıya sahip olanları belirlemek için toplanır. Ayrı bıyık kulüpleri de vardır ancak hepsi Dünya Sakal ve Bıyık Derneği himayesinde bir araya getirilmiştir. On bir farklı ülkede toplam yirmi altı kulüp vardır ve her yıl yeni bir Dünya Şampiyonu seçmek üzere toplanırlar.

Yarışmacıların birçoğu görkemli, büyük, doğal sakallar sergiler, ancak diğerleri narsisizm sınırında bulunan ayrıntılı ve karmaşık tasarımlarla eksantrik bir yol izler. Onlar için sakalın uzaması özel bir hobi ve aşırı bireyselliğin kişisel bir ifadesi haline gelmiştir. Bu çarpıcı yüz süslemelerinin sürekli ilgi istemesi ve genel rahatsızlığı, son derece nadir bulunmalarının nedenidir.

Bu kulüp toplantılarında görülen birçok sakal türü arasında belki de en iyi bilinenler aşağıdakilerdir:

Miğfer Kayışı: Öne doğru uzayan ve çenenin altında biten favoriler.

Çene Sakalı: Sadece çenede bir tutam sakal.

Top Sakal: Çene sakalı ve bıyıklar ağzın yanındaki kıllarla birleşerek bir çember oluşturur.

Garibaldi: Altı yuvarlatılmış geniş bir sakal ve bütünleşen bıyıklar.

Keçi Sakalı: Çenede bir keçininkine benzeyen bir tutam kıl.

Keldorn: Dudakların köşesinden dikey uzantılarla birleşmiş keçi sakalı, ancak dudağın üzerinde bıyık yok.

Silahşor: Dar, göze çarpan bir İngiliz bıyığıyla birlikte küçük, sivri bir keçi sakalı.

Royal: Alt dudağın altında bir tutam saç, belki bir bıyıkla birlikte.

Van Dyck: Kalın bir keçi sakalı ve uçları yukarı kıvrılmış bıyıklar.

Verdi: Altı yuvarlak, yanakları hafif tıraşlı bir sakal, göze çarpan bir bıyıkla birlikte.

Viking: Sakalın kıllarının altından derinin görünmediği, yanakları, çeneyi ve üst dudağı kaplayan gür sakal.

Peki modern erkeklerin çoğunluğunun, yüzde doksanının yetişkin hayatlarının her sabahında tıraş olma isteği hissetmesinin sebebi ne? Bunu neden yapıyorlar?

Eril bir işaret olarak önemi göz önüne alındığında, kültürel kısıtlamalar olmadığında bugün erkek sakalının yok edilmesi hem tuhaf hem de sapkın görünüyor. Eski din, sınıf ve moda kuralları tümden unutulmuş ve yine de çıplak bir yüz yerel bir gariplikten ziyade sosyal norm haline gelmiştir.

Neden birçok ülkede bu kadar çok yetişkin erkek en çarpıcı cinsiyet işaretini ortadan kaldırmak istiyor? Bu vücudu korumayan veya doğal eril özellikleri belirginleştirmeyen bir kendini yaralama eylemidir. Doğrusu, tıraşlı adamın daha az erkek görünmesine neden olur. Üstelik kolay bir mesele de değildir, tıraş olmak çok fazla çaba gerektirir. Tuvalet malzemelerinin maliyetinin yanı sıra, tıraş işleminin gerçekleştiği süreyi de göz önünde bulundurun.

Bir erkek yetişkin yaşamının her gününde (diyelim ki altmış yıl boyunca) tıraş olmak için on dakika harcıyorsa, bu toplam 3.650 saatlik işe yaramaz görünen faaliyete karşılık gelir. Lord Byron tıraş olmayı şöyle tarif etmişti: "Toplam süresi doğurmaya denk düşecek günlük bir bela." Fakat iddiası abartılıydı: İnsan doğumu (gebelik dönemini kast ediyordu) ortalama 266 gün sürer, bir erkeğin ömrü boyunca olduğu tıraşlar 152 gün zaman alır. Ama yine de burada, başka şeyler yaparak daha keyifli bir şekilde geçirilebilecek 152 gün söz konusudur. Bu nedenle, ilk bakışta açık olmasa da temiz tıraşlı bir yüze sahip olmanın özel bir faydası veya faydaları olmalıdır. İşte bazı olasılıklar.

Tıraşlı bir yüz sahibinin şu özellikleri daha fazla taşıyor görünmesini sağlar:

Genç: Genç erkeklerin sakalı yoktur. *Kuru Gürültü*'de Shakespeare şöyle der: "Sakalı olan erkek bir gençten daha fazlasıdır ve sakalı olmayansa bir erkekten daha azdır." Ona göre, erkeklerin çocuksu görünmesi yetişkinliklerine hakarettir, ancak modern dünyada gençlik kültünün toplumda etkili bir güç olduğu zamanları yaşıyoruz ve hem erkekler hem de kadınlar mümkün olduğunca genç görünmeye çalışıyor. Bu nedenle tıraş olmak yetişkin bir erkeğin gerçekte olduğundan daha genç görünmesini sağlıyor.

Hijyenik: Sakallar, özellikle savruk bir şekilde yemek yedikten sonra pislik ve hastalıkları barındırabilir. On yedinci yüzyıl İrlandası'na gelen bir ziyaretçi, erkeklerin yemek sırasında sakallarını peçete gibi kullanmalarının, yağlı parmaklarını sakallarına silmelerinin yaygın bir uygulama olduğunu anlatıyordu. Dikkatli yiyen biri bile, dudaklarının altındaki kıl yumağına çeşitli sıvı ya da katı maddelerin bulaşmasını önlemekte zorlanır. Tıraşlı bir yüz potansiyel olarak hem daha temiz hem de daha sağlıklıdır. Eski bir Yunan atasözü şöyle der: *Sakal zekâyı değil, bitleri gösterir.*

Arkadaş Canlısı: Sakallar, insan erkeği ilkel ve tehditkâr bir duruş benimsediğinde ortaya çıkar. Erkek çenesinin ileriye doğru itilmesi duygusal olarak yüklü, agresif bir yaklaşımda temel unsurlardan biridir ve büyük bir gür sakalın varlığı bu itme hareketini etkili şekilde belirginleştirir. Bunun aksine, tıraşlı bir yüz çok daha az iddialı ve çok daha dostane görünmektedir.

Dışavurumcu: Sakallar yüz ifadesindeki ince değişiklikleri gizlemeye yardımcı olur ve sahibinin kişiliğini saklama eğilimindedir, bu da onun duygusuz ve sinsi görünmesine neden olur. İnsanlar bazen sakalının arkasına saklanan bir adamdan bahseder. Tıraşlı bir yüz daha açıktır ve bu nedenle okunması kolaydır.

Hoş Kokulu: Sakallar bir koku tuzağı görevi görür. Koltuk altı ve kasık kıllarında olduğu gibi, yüz bölgesinde koku bezleri vardır ve tükürük de kişisel bir koku taşır. Sakal, bir süre sonra

bozuk ve kötü kokulu olabilecek bu maddelerle kolayca kaplanabilir. Bununla birlikte tıraşlı bir yüz, potansiyel olarak daha hoş kokulu bir yüzdür.

Pürüzsüz: Sakallar dokunulduğunda serttir. Bu onları cinsel açıdan aşındırıcı yapar. Bazı kadınlar, ön sevişme sırasında yüz kıllarının erkeksi hissinden hoşlanır, ancak uzun sürerse, kadın yüzünün cildi acır ve kızarır. Tıraşlı bir yüz kadın cildine daha nazik davranır. Ancak bu sadece sinekkaydı tıraşlı bir yüz için geçerlidir. Kısa kıllar veya kirli sakal, uzun sakallardan daha fazla hasar verebilir.

Açık: Sakallar maske görevi görür ve erkek yüzünün ince ayrıntılarını gizler. Gür ve yüzü kaplayan kıllar erkeklerde bireyselliği azaltır ve birbirlerine çok benzemelerine neden olur. Ayrıca sakallı erkek ve arkadaşları arasında psikolojik bir bariyer oluşturur. Tıraşlı bir yüz daha güvenilir görünür. Bu nedenle avukatlara tavsiye edilir: "Sakallı bir müvekkiliniz varsa, jürinin ya da hâkimin kim olduğuna bakmadan, sakalını kesmesini söyleyin."

Kendinin Farkında: Sakallar temiz tıraşlı yüzlerden çok daha az özen gerektirir. Dikkatlice kesilmiş ve hassasça şekillendirilmiş sakallarına çok fazla zaman ayıran bazı sakallı erkekler varsa da büyük ve gür sakalı sadece işten kurtaran bir seçenek olduğu için kullanan pek çok kişi vardır. Yüzlerinin görüntüsü hayata karşı özensiz, düzensiz bir tutumları olduğunu akla getirirken, tıraşlı bir yüz verimlilik, çaba ve dikkatlilik havası iletir.

Kadınsı: Sakalın ortadan kalkması kaçınılmaz olarak erkek yüzlerinin kadın yüzlerine benzemesine neden olur. Sabahları tıraş olurken az sayıda erkek kendi kendine,"Bu beni daha kadınsı gösterecek," diye düşünüyor olsa da bunun etkilerinden biri olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Tıraşlı bir yüz daha az erkeksi olduğu için, erkeğin tehditkâr ifadesinin görsel etkisini azaltır ve bu nedenle erkek rekabetinin yatıştırılmasına yardımcı olur. Birçok insan için bu daha yumuşak görünüm tıraşlı yüzün çekiciliğinin bir parçasıdır, ancak geçmişte birçok kişi için iğrenç bir şey olarak görülüyordu. James Bulwer çıplak çeneye verip

veriştirmişti: "Efemineliğe kadın görünümüne geçmekten ve bir kadın gibi pürüzsüz bir ciltle gezmekten daha büyük kanıt olabilir mi, utanç verici bir başkalaşım... O iktidarsız cinsiyete benzemek için yüzü pürüzsüzleştirmek nasıl da alçakça." Ona göre tıraş olmak, "alay edilmesi ve rezilce bulunması gereken saçma bir moda" idi. Yirmi dört sayfa boyunca bu şekilde devam ediyordu.

Modern zamanlarda psikanalistler de tıraşlı yüzlere soğuk bakıyordu. Freud'a göre, rüya sembolizmi araştırması sakalın kesilmesinin garip, bilinçsiz bir anlamı olduğunu ortaya koyuyor. Sakal, içinden uzun kırmızı bir dilin çıktığı koyu, tüylü bir bölge olduğu için erkek cinsiyet motifi olarak yorumlanır. Bu nedenle, Freud'un düşüncesini benimseyenlere göre, tıraş edilmiş bir yüz hadım edilmiş bir yüzdür ve rüyada tıraş olmayı görmek kastrasyon korkusuyla ilgilidir. Freud'un kendisinin de sakallı olması şaşırtıcı değildir.

Uyumlu: Temiz tıraşlı bir yüzle gezmenin genel gelenek olduğu zamanlarda, göze çarpan bir sakala sahip olmak, bir yabancının kasıtlı eylemidir. Sakallı korsan, asi savaşçı, kıllı sanatçı, sakallı hippi, dağınık mucit, bunlar statükoyu kabul etmeyi reddeden ve bu gerçeği yüzlerini kibar toplumun yerleşik üyelerinden mümkün olduğunca farklı hale getirerek gösteren uyumsuzlardır.

Saygın: Sakallar genellikle toplumun dibine düşenler, serseriler ve aylaklar, evsizler ve bunaklar tarafından tercih edilir. Tıraş olmak için hiçbir olanakları yoktur veya bunları kullanacak durumda değillerdir. Sakalları çok düşük sosyal statülerini yansıtır.

Evrimleşmiş: Sakallar da hayvanlar da kıllıdır, bu yüzden kıllı bir yüze sahip olmak sakalın kullanıcısını daha hayvansı gösterir. Bu nedenle tıraş olmak bizi çıplak bir maymundan daha fazlası, yani daha insansı yapar. Eski Mısırlıların kendilerini tıraş etmeye başlamasının ana nedeni buydu. Sakalların tarihöncesi zamanlarda kullanılması gerekiyordu çünkü o zaman jilet mevcut değildi. Bu, bugün sakal bırakmanın tarihöncesine özgü,

ilkel bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelir. Bu nedenle tıraşlı bir yüz bilinçdışında daha sofistike bir durumla özdeşleşmiştir.

Kişiye Özel: Takma sakallar genellikle kılık değiştirme amacıyla kullanılır, bundan çıkan sonuca göre sakallı bir yüz tıraşlı olandan daha anonim durmaktadır. Tıraş edilmiş bir yüzü tanımlamak daha kolaydır.

Ilımlı: Sakallar genellikle radikal dini hareketlerle ilişkilendirilir. Örneğin Hasidik Yahudiler, sakalın tıraş edilmesini yasaklayan Tevrat Kanunu'na uyarlar. Kaçınılmaz olarak, bu dini bağlantı bazen sakala fanatizm ve bağnazlık iması katar. Tıraşlı bir yüz ise daha seküler niteliktedir ve daha orta yolcu bir havası vardır.

Bu farklı nitelikleri okuduktan sonra, tıraş olmanın bugün neden bu kadar popüler olduğu anlaşılmaktadır. Temiz tıraşlı yüz, gür sakallı yüze nazaran daha yumuşak, daha dostane "yeni adam" için çok daha uygundur. Doğrusu istenirse, hiç tıraşsız bir sakal giderek daha fazla maço kabadayılık ve potansiyel saldırganlık sembolü olan, baskıcı bir sakal olarak görülüyor. Temiz tıraşlı yüz ise artık maskülen bir hak olarak fiziksel hâkimiyet talep etmeyen, dostane olmak isteyen erkekler tarafından giderek bir kültürel taviz olarak tercih ediliyor. Diğer bir deyişle, temiz tıraşlı erkek rekabetten ziyade işbirliği talebi olan bir görsel bildirimde bulunuyor. Arkadaşına şöyle diyor: "Ben kendi erkeklik seviyemi azalttım, umarım sen de azaltırsın. Böylece kadim kavgacılığımızı fazla uyandırmadan birlikte çalışabilir ve oynayabiliriz."

Sakal yanlısı lobiye göreyse sakallı olmanın günümüzde bile birçok avantajı vardır. Sakal kullanmak, onlara göre bir erkeğin daha erkeksi, olgun ve baskın görünmesini sağlar. Zayıf bir yüzün daha güçlü, düz bir yüzün daha ilginç görünmesini sağlayabilir ve bağımsızlık, bilgelik ve gizem izlenimi uyandırabilir. Tamamen pratik açıdan baktıklarında, sakal kullanmak tıraş ekipmanı masrafından tasarruf etmenin yanı sıra her sabah tıraş için harcanan zamandan ve enerjiden de tasarruf sağlar. Tıraştan sakınan erkeklerin sabahları uzamış, kirli sakallarla uğraşmala-

rına gerek yoktur, kesik ve sıyrıklardan da korunurlar. Bir sakal yüzdeki yara izlerini gizleyebilir, kelliği telafi edebilir ve okşamaya, oynamaya ve hatta öpmeye yarayabilecek bir şey verir. Sakallı bir adam sürüyü takip etmeyi ve baskın, temiz tıraşlı modaya boyun eğmeyi reddeden kişidir.

Neyse ki yaşadığımız gelişmiş dünyada erkeklerin çoğunluğu için, kendi kararlarını verme özgürlüğü vardır. Daha önceki dönemlerin bağnazlığı ve acımasız cezaları uzak bir hatıra olmuştur. Kirli sakallara bile tahammül edilir ve hatta bazı çevrelerce hayranlık duyulur. Kıllı erkek yüzüne ne yapılırsa yapılsın, sonuç hepimizin tadını çıkaracağı daha çeşitli, daha bireysel ve daha çekici bir sosyal dünyadır.

Erkek sakalı, sözsüz iletişim için bir destek olarak da kullanılabilir. Erkek çenesini ve sakallı yüzünü içeren sadece birkaç jest vardır.

Kişinin çenesini "bu konuyu düşünüyorum" işareti olarak okşaması, sakalın bilgeliğin sembolü olduğu ve eli içinden geçirmenin derin düşünceyi gösterdiği zamanlardan kalmış bir jesttir.

Sakal birçok bölgesel işarette yavaş büyümenin ve zamanın geçişinin bir sembolü olarak kullanılır. Örneğin, Almanya ve Avusturya'da, aynı elin başparmak ve işaret parmağı gerçek ya da hayali bir sakalı okşarsa bunu anlamı şudur: "Yaptığın şaka o kadar eskimiş ki sakalı çıkmış."

Fransa ve Kuzey İtalya'da, elin arkası, sakallara sürtünüyormuş gibi, çenenin alt tarafına doğru vurulabilir. Bu sıkıntıyı anlatan bir jesttir ve şu mesajı taşır: "Bakın sakalım buna katlanmak zorunda kalırken nasıl da uzadı." Aynı hareket daha agresif biçimde yapıldığındaysa sakalın üçüncü sembolik niteliğini kullanır ve şu anlama gelir: "Erkekliğimi sana doğrultuyorum!" Yalan söylediği ya da rahatsız ettiği düşünülen kişiye yöneltilmiş bir hakarettir. Tarihöncesi erkeklerin sakallarını göz korkutmak için kullanmalarının el hareketine çevrilmiş modern bir versiyonudur.

Son olarak, ilkel sakallarından vazgeçme adımını atmış kimi erkekler için, yerine başka bir erkeksi sinyali açığa çıkarma ola-

sılığı vardır. Olağandışı çıkıntılı çeneleri olan bireylerde genellikle çenenin merkezinde küçük bir yarık veya çukur vardır, bu da çoğu kişi tarafından erkeksi bulunan bir özelliktir; öyle ki Michael Jackson cerrahi yöntemlerle bunlardan naklettirmiştir. Günümüzde bundan yoksunsanız ve Filipinler'e kadar seyahat etmeye hazırsanız, 450 dolar karşılığında bir tane edinebilirsiniz. En ünlü doğal yarık çeneler Hollywood yıldızları Kirk Douglas, Cary Grant ve John Travolta'ya ait olanlardır.

9. BIYIK

Tıraş eylemi yetişkin bir erkeğin daha samimi ve işbirlikçi görünmesini sağlıyorsa da aynı zamanda daha kadınsı görünmesine neden olur. Bazı erkekler için bu durum kişisel kaygılara yol açmıştır. Bu erkekler genç ve etkileyici ve temiz görünmek ister, ancak cinsiyetlerini ılımlı bir şekilde sergileyebilmek için bir miktar erkeksi kıl göstermeyi de isterler. Bulunan orta yol bıyıktır. Sakalın sadece burun ve üst dudak arasındaki deri şeridini kaplayan kısmını kullanarak, her iki durumdan da yararlanabilirler. Bıyıklı bir kişi elbette kadın değildir ve yine de tıraşlı yüzün ifadeliliğini ve temizliğini korur. Gençlik ölçeğindeyse olgun görünür ama yaşlı değildir.

Maço bıyığı birçok asker arasında yaygındır, onlar için açıkça erkeksi bir şeydir ama aynı zamanda katı biçimde disiplinlidir. Bıyığı cilalayarak, boyayarak, temizleyerek ve kıvırarak erkekliklerinin odak noktası haline getirirler. Her dönemin, ilk zamanların yukarı doğru bükülmüş, sivri uçlu bıyıklarından, eski film kahramanlarının minik, kalemle çizilmiş gibi duran şeritlerine ve savaş zamanı RAF pilotlarının abartılı pala bıyıklarına çeşit çeşit stili vardır.

İngiliz Ordusu'nda, on dokuzuncu yüzyıldan Birinci Dünya Savaşı'nın ortasına kadar, tüm rütbelerin üst dudağını tıraş etmesi yasaktı. 6 Ekim 1916'da bu düzenleme kaldırıldı ve askerler sonunda tamamen temiz tıraşlı yüzlerini sergileyebildiler. Bu değişikliğin, cephedeki genç askerlerin bazılarının doğru dürüst

bıyık bırakamamasından kaynaklandığı öne sürüldü, ancak alternatif bir açıklama, siperdeki koşulların çok korkunç olduğu feci bir bit istilasının yaşandığı, hijyen sağlamak için mümkün olduğunca kılın kırpılması gerektiğiydi.

Daha önceki askeri çatışmalarda, bıyık bazen rütbe nişanı oluyordu. Düşük rütbelilerin mütevazı bir bıyık bırakmasına izin veriliyorken, rütbeniz yükseldikçe bıyığınızın daha büyük ve gösterişli olmasına izin veriliyordu.

Bıyık bazen saplantılı fakat bastırılmış cinselliğin ve erkekliğin sembolü olarak adlandırılır. Ayrıca bıyıklı ama sakalı olmayan bir erkeğin cinsel sorunları olduğu da açık açık söylenir. Bu açıklamaların temeli yeterince basittir. Bıyık bırakmak erkeksi cinsiyet gösterme ihtiyacını yansıtır, ancak yüz kıllarının üst dudaktaki dikkatlice kesilmiş bu küçük bölgeyle sınırlanması, kısıtlanmışlığı ve sıkı bir özdenetimi gösterir. Bu yorumda bir hakikat unsuru vardır, ancak genel bir kural olarak uygulandığında anlamsız hale gelir. Birçok erkek için bıyık bırakma kararı kişisel değil, sadece baskın yerel modanın etkisiyledir.

Örneğin, bazen bıyığın sosyal anlamında hızlı değişimler olur. Bunun klasik bir örneği son yıllarda New York ve San Francisco'da, maço erkeklerin bıyık simgelerini geylere kaptırdığı yerlerde gerçekleşmiştir. Eşcinsel erkekler 1970'lerde bıyık bırakmaya başladığında, bıyık kullanan eski tarz, sert heteroseksüeller kendilerini eşcinsel eş adayları tarafından sokakta takip edilirken buldular. Dehşete düşerek bir zamanların maçoluk nişanını hemen tıraş ettiler ve bu şehirlerde yeni bir bıyık sergileme aşaması doğdu.

Bazı erkekler için bıyıkları bir gurur, hatta takıntı meselesi haline gelir. Sakallarda olduğu gibi, üyelerinin en iyi bıyıklara sahip olan kişiyi seçmek için uluslararası yarışmalarda yarışıp bir araya geldiği birçok bıyık kulübü vardır. Bu kulüpler on bir ülkede (Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda, Norveç, İsveç, İsviçre, Ukrayna, İngiltere ve ABD) bulunabilir. Yıllık şampiyonalar her yıl farklı bir şehirde yapılır.

Bıyık topluluklarının en ünlülerinden biri Palabıyık Kulübü'dür. 1947'de Londra Soho'daki ünlü Windmill Tiyatrosu'nda, komedyen Jimmy Edwards'ın soyunma odasında kurulmuştur. Kulübün amacı, "bıyık kullanıcılarını bir araya getirmektir... sosyal buluşmalar ve genel kutlamalar için". Bugün hâlâ Londra'daki Windsor Kalesi Pub'ında buluşuyor ve Malmö'den Svensk Mustaschklubben (İsveç Bıyık Kulübü), Lelystad'dan de Eerste Nederlandse Snorrenclub (İlk Hollanda Bıyık Kulübü), Snorrenclub Antwerpen (Antwerp Bıyık Kulübü) gibi organizasyonlar dünyanın dört bir yanından çeşitli gruplarla uluslararası toplantılar düzenliyorlar.

Bu süper bıyık kullanıcılarının dikkat çeken bir özelliği, bazılarının hile yapmasıdır. Üyelerden herhangi birinin yüzlerini takma bıyıkla süslemeye cüret ettiği iddia edilmiyor, daha ziyade kullanılan gerçek kılların tamamen üst dudaktakilerden ibaret olmadığı söyleniyor. En görkemli uzantılardan bazıları, gerçek bıyıklarını bitişik yanak tüyleriyle bir araya getirecek şekilde yana tarayan erkeklerin yüzlerinde bulunur. Bunlar çok fazla uzayabilir ve yatay olarak uzamaları sağlanabilir, bu yüzden gür bıyık, kullanıcının arkasından bile görülebilecek bir noktaya kadar uzatılmış gibi görünür, başının her iki tarafına çarpıcı bir şekilde uzanır.

Bu tip bıyıklara etkileyici bir örnek, Muhammed Raşit adındaki altmış iki yaşında bir Türk'e aittir. Sakalları tam 1,6 m uzunluğundadır ve on yıl boyunca kesilmemiştir. Dünyayı dolaşıp beraber fotoğraf çektirmek isteyenlerden 3 sterlin talep ederek alışılmadık görünüşünden faydalanmaktadır.

Bu, yana uzanan bıyıklar gerçekte bıyık ve sakalın bir kombinasyonudur. Daha da sıra dışı olan, tüm sakallarını yatay olarak, yüzün soluna ve sağına doğru uzatan, alt dudağın altına kaymış bir bıyık gibi gösteren kıllı yüzlü erkeklerdir.

Bıyık fanatikleri arasında bilinen bir dizi stil ve şekil vardır ve bunların her birine uluslararası yarışmalarda ayrı bir kategori verilir. Listelenen en popüler olanlardan bazıları şunlardır:

Vahşi Batı: Büyük ve gür.

Fu Mançu: Uzun, sivri uçları dikey olarak aşağı doğru sarkar.

İmparator: Kalın, gür uçlar yukarı doğru kıvrıktır.

Mors: Gür, genellikle ağzı kaplayarak dudakların üzerinden sarkar.

Poirot: Düzgün, dikey, ince sivri uçlu.

Burun Sakalı: Büyük ve gür kıllar ağzın kenarlarından aşağı doğru uzar.

Kalem: Dar, ince, kısa kırpılmış. Ağız kaşı olarak da bilinir.

Koyun Pirzola: Bıyıkla bağlanmış favoriler ve tıraş edilmiş bir çene.

Zappa: Kalın, alt dudağın altında küçük, kare bir keçi sakalı ile birlikte.

At Nalı: Dudakların köşelerinden çene çizgisine kadar dikey uzantılarla, baş aşağı bir at nalına benzer, gür.

Bazı ünlü figürler bıyıklarıyla hatırlanır, diş fırçası bıyıkları olan ünlü üçlü Adolf Hitler, Charlie Chaplin ve Groucho Marx da bunlar arasındadır. Sonra bir de bir eşi olmayan uzantı, Salvador Dali bıyığı vardır. Dali'nin yüzü en çok bıyıklarının garip radyo antenleri gibi havaya bakan uzun, yukarı dönük uçlarıyla hatırlanır. Bıyıklarının stili hakkında sorular sorulduğunda Dali, uzaylılardan mesaj almak için sivri uçları kullandığını söylüyordu. Başka bir sefer, parayı sevmekle suçlandığında, sivri uçları dolarlarına delik açmak için kullandığını iddia etmişti.

Dali muhtemelen yüz kılları hakkında bir kitap yayımlamış tek kişidir. Kitabın adı basitçe *Dali'nin Bıyığı* idi ve Philippe Halsman tarafından özel olarak çekilen fotoğraflarla süslenmişti. Halsman, ünlü bıyığı bir dizi garip pozda göstermiştir. Bir resimde bıyıklar "S" şeklindedir ve Dali'nin yüzüne tutulmuş iki resim fırçasıyla dolar işareti "$" tamamlanmıştır. Diğerlerinde, bıyıklar bir düğüm halinde bağlanmış, boya fırçası olarak kullanıma sokulmuş, bir saatin kolları haline gelmiş veya Mona Lisa'nın yüzünde belirivermiştir.

Dali'nin fotoğrafını çekerken Halsman ona bir dizi soru sordu ve röportaj kitapta yayımlandı. Sorularından biri şuydu: "Son

yüz yıldaki Komünist Yükseliş hakkında ne düşünüyorsunuz?" Dali'nin cevabı şöyleydi: "Yüzdeki kıllar açısından bakıldığında istikrarlı bir düşüş var."

Dali'nin meşhur bıyığıyla eksantrik meşguliyeti sınır tanımıyordu. Bir keresinde Rus besteci Igor Stravinsky, New York'ta bir otel koridorunda sanatçı ile tanışmıştı. Dali'nin elinde rahiplerin son duasını okumak için ölmekte olan bir kişinin evine giderken kullandığı türden küçük bir gümüş çan taşıdığını görünce şaşırmıştı. Stravinsky bu çanı niçin taşıdığını sorduğunda, Dali şöyle demişti: "Onu taşıyorum ve çalıyorum ki insanlar bıyıklarımı görsün."

Dünyanın en etkileyici bıyıklarından biri, kalabalıkları eğlendirmek için 6,5 metrelik uzantısını ortaya çıkarmaktan mutluluk duyan Hintli Ramnath Chaudhary'e aittir. Bıyıklarının eskiden 11 metre uzunluğunda olduğunu, ancak babası öldükten sonra tüm kıllarını kesmek zorunda kaldığını ve yeni yeni eski ihtişamına geri dönmeye başladığını iddia eder.

Hindistan ve uzun bıyıklar arasında bir bağlantı var gibi görünüyor. Kalyan Ramji Sain'in de 339 santimlik bir bıyığı vardı. Batı Hindistan'daki Ahmedabad'da, altmış yaşındaki Badamsinh Juwansinh Gurjar'ın bıyığı, yirmi iki yıl boyunca kesilmedikten sonra 2004 yılında 3,8 metre olarak ölçüldü. Rajasthan'daki Kemri'den altmış bir yaşındaki Badamsingh Gurjar Khatana, 13,5 metre uzunluğundaki bıyığıyla tüm bu rakamları aştığını iddia ediyor. Yirmi altı yıldır kesilmeyen bu bıyık, her sabah dikkatli bir şekilde yağlanıyor, ancak bunun dışında kendi haline bırakılıyor. Sahibi, köyündeki erkeklerin bir erkeklik işareti olarak bıyıklarla gurur duyduklarını söyleyerek Asya'nın uzun bıyığa olan merakını açıklıyor. İki karısı, on dört çocuğu ve devasa bıyığıyla Khatana'nın erkekliği şüpheye yer bırakmıyor.

Beden dili açısından, iki özel bıyık hareketi vardır, bıyık silme ve aynı anlama sahip bıyık ucu burma. Bunlar kur yapma hazırlığını ima eden eylemlerdir ve İtalyan bir erkek çekici bir kadın gördüğünde ve onunla ilgili hislerini arkadaşlarına iletmek istediğinde cinsel heyecan sinyali olarak kullanır. Bıyık burma

hareketi, mumla sabitlenen bıyıkların yaygın olduğu günlerden kalmıştır ve onlardan daha uzun yaşamıştır. Bugün, temiz tıraşlı erkekler var olmayan bıyıkların hayali uçlarını bükerler, ancak mumlu bıyık göremeyecek kadar genç olsalar da hareketin önemi dostlar arasında yok olmamıştır.

Son olarak, ABD'nin bazı bölgelerinde bıyık kullanıcılarını etkileyen ve hâlâ geçerli olan iki ilginç yasa vardır. Nevada'nın Eureka kasabasında, bıyıklı bir erkeğin bir kadını öpmesi yasadışıdır. Bu tuhaf yerel kısıtlama, görünüşe göre bıyığın hastalık taşıyabileceği fikrine dayanıyor. Yasa şöyle diyor: "Bıyık, bilinen bir mikrop taşıyıcısıdır ve birinin insanları öpme alışkanlığı varsa bıyık bırakamaz." Alabama'da ise "kilisede kahkahalara neden olan takma bıyıklar kullanmak yasadışıdır".

10. BOYUN

İnsan erkeğinin boynu, insan dişisinden daha kısa, daha kalın ve daha güçlüdür. Bu fark muhtemelen evrimle ortaya çıktı, çünkü ilkel erkek avcının, muhtemelen şiddetli olacak büyük bir av hayvanını zapt etme işiyle uğraşırken daha güçlü, daha zor kırılacak bir boynu olması önemliydi. Bugün şampiyon boksörlerin veya güreşçilerin kazanmasını ya da kaybetmesini belirleyebilecek olsa da daha güçlü oluşunun kullanım alanı sınırlıdır. Boğa boyunlu ve kuğu boyunlu gibi terimler hâlâ erkek ve kadın boyunları arasındaki farkı vurgulamak için kullanılmaktadır.

Boyun, büyük önem taşıyan kafa ile vücudun geri kalanı arasındaki hayati bağlantıyı sağlayan çok yönlü bir anatomi parçasıdır. Yediğimiz veya içtiğimiz her şey ağızdan mideye giderken onun dar çemberinden geçmelidir. Beynin her mesajı vücudun geri kalanına ulaşmak için boyundan geçmelidir. Aldığımız her hava nefesi akciğerlere girmek için boyundan geçmek zorundadır. Beyne ulaşan her kan damlası, kalpten pompalanarak boyundan geçmelidir. Ve kafanın her hareketi, her eğim, bükülme ve baş sallama, güçlü boyun kasları tarafından düzenlenmelidir. Böylece boyun, yemek borusu, omurilik, nefes borusu, büyük arterler, damarlar ve karmaşık kas sistemi için temiz, kompakt bir muhafaza sağlar.

Boyutun yanı sıra, erkek ve dişi boyunlar arasındaki en belirgin fark, erkek boğazının önünde, dişi eşdeğerinden çok daha büyük, görünür bir yumru olan çıkık bir âdemelmasının bulun-

masıdır. Bu yumru, gırtlağın altındaki kıkırdaktan kaynaklanır ve yaşamlarını kadın kılığına girerek kazanan erkekler için bu, gizlenmesi en zor erkeksi özelliklerden biridir.

Âdemelması teriminin kökenini tahmin etmek zor değildir. Din folkloru, erkek boğazındaki yumrunun, Âdem'in ilk günahını, Havva'nın kendisine sunduğu elmayı yeme eylemini sürekli hatırlatmak için oraya yerleştirildiğini iddia eder. Bu elmanın bir parçasının yasak meyvenin ilk ısırığını aldığı zaman boğazına takılıp kaldığı söylenir. Gerçekte, elma kelimesi *İncil*'deki *Cennet Bahçesi* hikâyesinde kullanılmaz. Bu daha sonra uydurulmuştur ama âdemelması adı cüretkârca hayatta kalmıştır.

Erkekteki bu ekstra anatomik çıkıntının sebebi, daha önce belirtildiği gibi, erkek ses tellerinin 18 mm uzunluğunda, dişilerinkinin ise sadece 13 mm olmasıdır. Erkek ses telleri ayrıca dişi ses tellerinden daha kalındır. Sonuç olarak, onları barındıran erkek gırtlağı ya da hançeresi, dişininkinden kabaca yüzde 30 daha büyüktür. Ayrıca boğazda biraz daha aşağıda yer alır, bu da onu daha da belirgin hale getirir. Gırtlak boyutundaki fark, oğlanlar ergenliğe girip de erkek sesinin çocukluktaki 230 ila 255 hertz'ten 130 ila 145 hertz arasına kırılıp kalınlaştığı zamana kadar ortaya çıkmaz. Bu, insan erkeğini uzak mesafeden duyulabilecek etkileyici, gırtlaktan bir kükreme ile donatır.

Temas sporcuları için güçlü bir boyun, kıymetli bir varlıktan daha fazlasıdır, ciddi yaralanmaları önlemeye yardımcı olabilir. "Boynun kalemden mi yapılmış?" diye patlar bir antrenör, böylelerinin tercih ettiği ses tonuyla, "Öyleyse, yakandan çıkan çırpı gibi uzantıyı ne yapacaksın?" Onun vereceği yanıt, kalem boyun yenilmez boğa boyun haline gelinceye kadar, en az taşıdığı kafa kadar genişleyene kadar dört kas grubunun çalıştırılması olacaktır. İlgili kas grupları, başı bir yandan diğer yana döndüren ROTATÖRLER, başı çeneden göğse doğru aşağı hareket ettiren FLEKSÖRLER, başı kulaktan omuza, yana doğru eğen LATERAL FLEKSÖRLER ve başı geriye, gözleri yukarı çeviren EKSTENSÖRLER'dir.

Yeterince güçlü bir boyun geliştirmek için yapılan egzersizlere rağmen, her zaman bir düşmeyle ya da başa sert bir darbe alınmasıyla boynun kırılması riski vardır. Bu, anında ölüme veya ciddi felce yol açabilir. Son yıllardaki en trajik kamu olaylarından biri, *Süpermen* aktörü Christopher Reeve'in yaşadığı kazaydı. Başarılı bir at sürücüsüydü ve fiziksel durumu mükemmeldi, 1995 yılında bir atlama etkinliğinde yarışırken atı üçüncü çitte aniden durmuş ve onu kafa üstü yere savurmuş, boyun omurlarından ikisinin kırılmasına ve omuriliğinin bir daha asla yürüyemeyeceği kadar hasar almasına neden olmuştu. Aslına bakılırsa bir daha pek hareket bile edemeyecek, boynunu bile çevirememeyecekti.

Amerikalı bir futbolcu olan Mike Utley, 1991'deki bir maç sırasında büyük bir çarpışmadan sonra benzer bir akıbete uğramış, ancak başparmaklarıyla cüretkârca her şey yolunda hareketi yapmıştı. Aylarca süren tedavi sonrasında alt bacaklarını biraz kullanabilmeye başladı ve başka felçli spor kurbanlarına yardım etmek üzere bir vakıf kurdu. Buz hokeyi yıldızı Steve Moore da benzer bir olay yaşamıştı, rakip bir oyuncunun çarpmasından sonra kırılan boynu kariyerinin sona ermesine neden olmuştu.

Fiziksel kondisyonu son derece iyi olan erkeklerin yaşadığı bu üç yaralanma örneği, boynun ne kadar önemli olduğu ve ne kadar savunmasız olabileceği hakkında bir fikir verir. Ancak boyun kırıldığında yaşanan hasarın ne olacağı tahmin edilemez, ani ölümden tam felce, kısmi felçten boyun ağrısına değişiklik gösterebilir. Her şey boyun kemikleri kırıldığında omuriliğin ne kadar hasar gördüğüne bağlıdır. Bazı durumlarda sporcular kırık bir boynu tamamen göz ardı etmiş ve hiçbir şey olmamış gibi devam etmiştir. Kurt Angle, kırık boynuyla olimpiyatlarda bir altın madalya kazanmıştır. Manchester City kalecisi Bert Trautmann, maçın bitiminden on beş dakika önce boynunu kırmasına rağmen 1956 FA Kupası finalini meşhur biçimde tamamlamıştır.

Daha yakın zamanlarda, 2003 yılında eksantrik rock yıldızı Ozzy Osbourne, arazi aracının kafasına düşmesiyle Heavy Metal (ağır metal) terimine yepyeni bir anlam kazandırdı. Neyse ki

kırık boynu iyileşti ve ince ayarlı boyun kaslarına sahip süper fit bir sporcu olmaktan uzak olmasına rağmen felç olmadı. Bu, boyun kırıldığında bunun aslında bir piyango olduğunu ve sonucu tahmin etmenin ne kadar zor olduğunu vurguluyor.

Ayrıca, "insancıl" cellatların işlerini icra ettikleri günlerde, yirminci yüzyılın ilk yarısında, anında ölüme neden olacak kadar güçlü bir "düşüş" sağlamak için neden büyük özen gösterildiğini de açıklıyor. Uzun düşürme yöntemi, boynu kırarak ve omuriliği koparak ölüme neden oluyordu. Daha önceki günlerde, halka açık idamın popüler olduğu zamanlarda, cellat ölümün boğulmadan kaynaklandığından emin olmak için kısa düşüşü kullanıyordu. Bu çok daha yavaş bir süreçti, asılan kurbanın ümitsiz mücadelesinden zevk alan izleyici kalabalığı için daha fazla eğlence demek oluyordu, buna acımasızca celladın dansı adı verilmişti. Bu acımasız kamu tiyatrosu günümüzde, kurbanların güçlü teleskopik vinçler üzerinde yukarı çekildiği İran İslam Cumhuriyeti'nde hâlâ devam ediyor.

Başka bir İslam ülkesi olan Suudi Arabistan'da, erkek boynu halka açık idamlarda hâlâ dikkatin odağıdır, ancak burada yöntem başın kılıçla kesilmesidir. Avrupa'da, eski günlerde, boynu kesmek için kullanılan balta o kadar verimsizdi ki –genellikle kafayı tamamen koparmak için birden çok darbe gerekiyordu– Guillotin adındaki nazik bir doktor, büyük bir yükseklikten boynun arkasına düşen ağır bir bıçak formunda daha verimli bir yöntem geliştirmişti. Fikir, ölümün bir saniyede gerçekleşeceği idi ama ne yazık ki durum böyle değildi. Giyotin o kadar etkiliydi ki kafatası üzerinde nispeten az bir zararı oluyordu, sonuçta kesilen kafalar bıçak düştükten sonra yedi saniyeye kadar yaşamaya devam ediyordu. Bu, beyindeki kan basıncının bilinç kaybına sebep olacak kadar düşmesi için gereken süreydi ve Fransa'daki halka açık giyotin idamlarının izleyicileri kesik başların sık sık ağızlarıyla yüz ifadeleri yaptığını, gözlerini hareket ettirdiğini ve göz kapaklarını açıp kapadıklarını gördüklerini söylüyordu.

Haiti'deki vudu gibi okült uygulamaların gizemli dünyasında, insan ruhunun ense kökünde ikamet ettiğine inanılmaktadır.

Bu, boynun değerli olduğu ve özel korumaya ihtiyaç duyduğu anlamına gelir. Bu, dekoratif amaçlı olmadan önce kolyelerin de takılma nedeniydi. İlk kullanıldıklarında, insan anatomisinin bu hayati bölümünü nazar gibi düşmanca etkilerden koruma işlevine sahip oldukları düşünülüyordu.

Modern zamanlarda, dekoratif kolye esas olarak dişinin koruyucusu haline gelmiştir. Erkekler yüzyıllar içinde büyük ölçüde farklı bir boyun giysisine, boyun bağına veya kravata geçti. Freud'cu bakış açısıyla, kravat her zaman penis sembolü olarak görülmüştür, herhangi bir kravatın parlaklığı veya sönüklüğü, kullanıcının cinsel eylemlere karşı tutumunun bilinçsiz bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Bağın ucundaki V şeklinin, bize esas anlamını hatırlatıyormuş gibi, gerçek penisi gösteren bir ok gibi olduğuna da dikkat çekilir.

Bazı feministlere göre, bir kravatın gösterişi, erkeğin penisinin büyüklüğüyle övünmesine eşdeğerdi. Hatta bir Alman ofisindeki kadın patron, erkek memurların kravatlarını çıkarmalarını emretmişti ancak bu yasak hiç rağbet görmedi.

Diğerleri ise kravatı sistemin bürokratik kontrolünün sembolü olarak görür. Bir yorumcuya göre, "kravat, kullanan kişiye sürekli olarak işvereninin onu boynundan yakaladığını hatırlatır. Kravat, boğanın burnundaki halka, atın ağzındaki gem gibi işlev görür. Kravat boynun etrafına dolanmış bir iptir, sürekli kabul edilen köleliği çağıran bir tasmadır..." Bir diğeri bu görüşü tekrarlıyordu: "Kravat işe giderken onu takanlar için bir yük... Rahatsızlığın özünü temsil eder, çünkü hepimizin nefes almak için kullandığı boruya baskı yapar, kapitalizme ömür boyu mahkûm olduğumuzu hatırlatır... Teslimiyetin özüdür."

Süsün ötesinde, erkeklerin boyunlarına taktıkları bağların iki farklı ve çelişkili, sembolik değeri var gibi görünüyor; ya küstah bir fallik gösteriş ya da köleliğe teslimiyetin simgesi. Bundan yola çıkarak kravatı çıkarmak ve açık yakalı bir gömlek giymek de ya alçakgönüllülük ya da isyan eylemidir, veya belki de sadece rahat olma ve boynuna daha büyük bir özgürlük verme arzusudur.

Erkek kolyeleri bazen bir geri dönüş yaparlar, ancak kullanımları genellikle 1970'lerin Madalyonlu Adamı, 1990'ların Bling Bling Adamı ve yirmi birinci yüzyıl Metroseksüel'i gibi özel erkek türleri ile sınırlıdır. Metroseksüel Erkek, "kadınsı tarafı ile temas halinde olan heteroseksüel bir erkek" olarak tanımlanmıştır. Eski usul züppenin modern bir versiyonudur, narsisizm noktasına gelecek kadar görünüşüyle ilgilidir ve mücevher takmak da bu trendin bir parçasıdır. Buna kolyeler de dahildir, ancak genellikle geçmişteki Madalyon Adamı veya Bling Bling Adamı kadar kabaca abartılı değildirler.

1970'lerde madalyon takan kişinin tanımı "erkek, genellikle yaşlı bir adam, kadınların çekici bulduğunu düşündüğü biçimde, göğsünü ve çok sayıda altın mücevherini gösteren açık bir gömlek giymiş bir adam" olarak yapılıyordu. *Penthouse* dergisinin kurucusu Bob Guccione, bu stil karikatür ve alay konusu haline gelmeden önce Madalyon Adamı'nın somut örneğiydi.

Amerikan rap ve hip-hop kültüründen doğan Bling Bling geleneği, "Gümüş Köpek Künyesi" ve "Buzlu Haçlar" gibi tasarımlarla gösterişli kolyeleri tercih ediyordu. Bling Bling terimi, 1990'ların sonunda bir New Orleans rapçisi tarafından uydurulduğu ve "Bling Bling" adlı bir şarkı ile ulusal bilinirlik kazandı. Bu tür gösterişli, pahalı mücevherlerin takılması o zamandan beri profesyonel boks dünyasına ve "çeşitli elmasla bezeli haçları ve iki tane taç logolu kolyesi olan, bunların büyük olanında dört karatlık bir elmas göbek ve elmas ve beyaz altından yapılmış bağlantıları olan 36 inçlik zincir bulunan" meşhur girişimci Don King'e de yayıldı. Eğer kolyelerin gerçekten eskilerin inandığı gibi koruyucu güçleri varsa, Don King yıkılmaz olmalıdır.

Boyun süslemesinin başka bir şekli de kuyumcu dükkânında değil, dövmeci salonunda bulunur. Bununla birlikte, bu kalıcı işaretler nadirdir ve nedeni yeterince açıktır. Kollar, göğüsler, sırtlar ve bacaklar üzerindeki dövmeler, sahibinin onları göstermek istemediği zamanlarda kıyafetlerle gizlenebilir. Boyun dövmeleri, uygunsuz olabilecekleri durumlarda bile, her zaman bir yaka üzerinde veya saçın altında kendilerini gösterecektir.

Belki de en ünlü boyun dövmesi, futbolcu David Beckham'ın ensesindeki kanatlı haçtır. Çocuklarını koruyacak bir tılsım olarak yaptırmıştı bunu, ancak halka ilk kez gösterdiğinde basından gelen tepkiler onu dehşete düşürmüş olmalıdır. Bir gazete onu maganda olarak damgalarken, bir diğeri de Cehennem Melekleri motorcu çetesinin üyesi gibi göründüğünü söylemişti. Kısa bir süre sonra kırpılmış saç modelinin yerini, rahatsız edici tasarımı kapatacak çok daha uzun bir model aldı. Sadece daha sonra, yaygara sona erdiğinde, kısa saça geri döndü.

Boyun ayrıca bazı garip cinsel uygulamaların odak noktası haline geldi. Erotik ritüellerin daha karanlık tarafını araştıran maceracı erkekler, boynun yanından geçen ve beyne kan taşıyan büyük karotid arterlere baskı uygulayarak, birinin başını döndürüp kafasını karıştırabileceğini ve cinsel önerilere kolay yem olmalarını sağlayabileceklerini keşfetti. Elbette olan, öznenin beyninin oksijenden yoksun kalmasıydı. Bu durumda mağdur, tüm duyuları yerinde olsa direneceği türden cinsel eylemlere izin veriyordu.

Bu elbette tehlikeli bir uygulamadır, çünkü biraz fazla bastırılırsa ölüme neden olur. Bu nedenle, bunun tecavüzcülerin vahşi dünyasıyla sınırlı olmasını bekleyebiliriz, ancak maalesef, uygulamasında dikkatli ve sınırlı olursa hoş erotik yan etkileri vardır ve bu nedenle daha yaygındır. Aslında, günümüzde kısmi boğulma, artan sayıda genç erkek tarafından cinsel zevklerini arttırmak için kullanılmaktadır. Eşlerinin boyunlarına veya kendi boynuna bir ilmik takmak ve daha sonra onu sıkmak, "hipoksik öfori"ye neden olur, bu da kontrol kaybına, baş dönmesine, sersemlemeye ve sarhoşluğa yol açar. Bu öforik durumun orgazm anında cinsel zevki yoğunlaştırdığı söylenir, bunu tehlikeli bir şekilde yaşamaktan hoşlananlar için dayanılmaz biçimde çekici kılan da budur.

Bazı erkekler, uygulamanın etkisi altına girdikten sonra, sonunda sadece yarı gırtlaklanmış veya yarı boğulmuşken cinsel heyecan duyabildiklerini görürler. Bu, bilimsel terimlerle Asphyxiophilia olarak bilinen bir durumdur ve sıklıkla ölüme yol

açar. Bunun nedeni, yeterince sık tekrarlandığında, çok ileri gitme şansının, sadece bir kez olsa da, çok yüksek olmasıdır.

Her yıl yüzlerce genç bu şekilde ölüyor. Yakın geçmişten dikkate değer bir örnek, ilk başta Sydney'deki otel odasının kapısının üzerindeki bir kancadan deri kemeriyle kendini asarak intihar ettiği düşünülen rock yıldızı Michael Hutchence vakasıydı. Ancak intihar eğilimi olmadığı, not bırakmadığı, günün ilerleyen saatleri için plan yaptığı ve ölümü sırasında çıplak olduğu için, genel kanı, bir raporun belirttiği gibi, "ölümle sonuçlanan kaza eseri oto-erotik boğulma, tehlikeli bir mastürbasyon şekli" idi. Birkaç yıl önce muhafazakâr partiden bir milletvekili benzer koşullarda ölü bulundu. Boynuna bir ilmek halinde dolanmış bir elektrik kordonuyla boğularak ölmüştü, başında siyah bir çöp poşeti vardı ve üzerinde jartiyer ve çoraptan başka bir şey olmayacak şekilde çıplaktı, bunlar, "oto-erotik seks uygulamalarıyla tutarlı" özelliklerdi.

Boyun bölgesinin vücut diline dönülürse, buradan iletilen iki tür sinyal vardır. Birincisi boyun ile temas eden el veya elleri içerir, ikincisi ise boyun kaslarının kasılarak bir kafa hareketi veya özel bir kafa duruşu oluşturmasıdır. Daha ilginç el-boyun hareketlerinin bazıları şunlardır:

Boyun kavrama hareketinde, bir el kulağın hemen arkasına, boynun yan tarafına temas edecek şekilde getirilir. Bir şey aniden feci bir şekilde yanlış gittiğinde, kendini rahatlatan bir eylemdir, hareketi yapan kişi kendini avutmak üzere kucaklıyormuş gibi kavrar. Yaygındır, ancak en çok Yahudi topluluklarında görülür.

Ortadoğu'da, bir adam eliyle boynunun arkasına hafifçe dokunursa, birinin eşcinsel olduğunu düşündüğü anlamına gelir.

Boyna hafifçe vurmak Doğu Avrupa'da rastlanan bir harekettir, bir adam başka bir adamın ensesine vurur. İşaret parmağıyla vurulan hafif fiske, beraber içki içmek için bir davettir, ancak sadece eski arkadaşlar arasında kullanılır. Bir yabancıya yapmak kabalık olarak görülür.

Boğaz kesme hareketi, bir erkeğin başka birine ne yapmak istediğini kendi üzerinde gösterdiği bir tehdit sinyalidir. Dik du-

ran işaret parmağı, başka birinin boğazını kesen bir bıçağın hareketini taklit ederek kendi boynu üzerinde yatay bir çizgi çizer. Düz duran elin kenarını kullanan bir versiyonu da vardır. Bu, televizyon stüdyolarında zamanın dolduğunu, spikerin hemen durması gerektiğini, yoksa yayının kesileceğini belirtmek için sık sık kullanılır.

Boğazın sıkılması, bir erkeğin başka birine yapmak istediğini kendi üzerinde gösterdiği başka bir eylemdir. Kesin mesaj bir yerden bir yere değişmektedir. Birçoğunda eylem,"seni boğacağım," anlamına gelir. Bununla birlikte, diğerlerinde, aynı eylem, hareketi yapanın kendisinin veya başka birinin intiharını ifade etmek için de kullanılabilir. İtalya'da, "buraya kadar doydum" ve "yeterince aldım" anlamına gelmesi daha olasıdır. Güney Amerika'da, birinin yakalandığını ve hapse gireceğini ya da şu anda yaptığı şeyin hapse girmesine neden olabileceğini gösteren bir işarettir. Kuzey Amerika'da, sporcular tarafından hata yaptıklarını ifade etmek için kullanılır. Amerikan Kızılhaç'ı da bu jestin bir kişinin gerçekten boğulduğunu gösteren resmi bir işaret olarak kullanılmasını önermiştir. Kişinin boğazında bir parça yiyecek sıkışmışsa, eliyle boğulma hareketini yapması gerekir, ancak sorun şu ki, bu eylem dünyanın farklı bölgelerinde çok farklı anlamlara sahip olduğundan, düzgün anlaşılmaması olasıdır. İzleyenler bu ümitsiz hareketleri yorumlamaya çalışırken, sorununu mosmor kesilerek çözebilir, bu da az sayıda insanın yanlış okuyacağı bir işarettir.

Bu el-boyun hareketlerine ek olarak, eli içermeyen, ancak boyun kaslarının başı iki yana sallama, aşağı yukarı sallama, eğme ve bükme gibi farklı hareketler oluşturacak şekillerde gerildiği bazı hareketler vardır. Bu hareketlerin sayısı yirmiden fazladır ve daha önemli olanlardan bazıları şunlardır:

Baş sallamada boyun, eşit kuvvette yukarı ve aşağı hareketlerle veya aşağıya doğru biraz daha güçlü olacak şekilde başı bir veya daha fazla kez dikey olarak yukarı ve aşağı hareket ettirir. Bu, onay veya mutabakatın en bilinen ve yaygın eylemidir. Bazı kültürlerde rıza gösteren başka eylemler olmasına da baş her

sallandığında aynı anlama sahip olmayı sürdürür: Her zaman "evet" anlamına gelir. Baş sallama tüm dünyaya yayılmıştır ve eski gezginler henüz Batı etkisine uğramamış uzak kabilelerde bile rastlandığını görmüşlerdir.

Baş sallamanın kökeniyle ilgili iki öneri yapılmıştır. Birincisi hareketi reverans yapmanın modifiye edilmiş bir versiyonu olarak görür ve itaatkâr eğilme hareketinin epey kısaltılmış hali olarak yorumlar. "evet" diyen kişi, karşısındakine geçici olarak teslim olmuştur.

İkinci öneri baş sallama hareketini bebeklerin meme emme eylemiyle ilişkilendirir. Baş sallama hareketi, bebeğin ağzı aşağı yukarı hareket ederek meme ucunu bulmaya çalıştığı yakalama kalıbının bir parçası olarak görülür. Buna karşılık, aksine, memenin reddedilmesi bebeğin kafasını yanlara ya da yukarıya savurmasıyla belli olur ve bunun da yetişkinlerin olumsuz baş hareketinin yana ya da yukarı hareketleri içermesinin sebebi olduğu söylenir.

"Evet" için başka bir sinyalin kullanıldığı kültürlerde, bu genellikle baş sallamanın yerini almaktan ziyade ona bir alternatiftir. Örneğin, Sri Lanka'nın bazı bölgelerinde, olan bitenle ilgili bir soruya cevap verirken baş sallanır, ancak bir teklifi kabul ederken başın yana doğru eğildiği başka bir hareket yapılır. Her ikisi de "evet" der, ancak bu iki "evet" birbirinden farklıdır.

Baş eğmede, baş aşağı pozisyona indirilir ve sonra tekrar kaldırılır. Baş sallamanın aksine her zaman tek bir aşağı-yukarı eylemden ibarettir ve hareketler daha sert ve daha ağırdır. Bu baş eğme hareketi neredeyse tüm dünyada bir selam işareti olarak görülür. Köken olarak, itaatkâr bir bireyin tüm vücuduyla eğilmesinin küçük bir versiyonudur. Bununla birlikte, temel mesajı "Senin önünde eğiliyorum" olsa da yalnızca aşağı konumda olanlarla sınırlı değildir. Eşit veya baskın bireyler tarafından gerçekleştirildiğinde, mesaj olumsuz biçiminde "Ben kendimi savunmayacağım" şeklinde ifade edilir ve bu da "ben dostum" olarak genelleşir. Kuvvet olarak, hareket başın neredeyse algılanamayan bir şekilde inip çıkmasından boynun dramatik olarak

abartılmış bir şekilde indirilmesine kadar değişir. Ana kültürel fark, eylemin sertliğindedir, Doğu'daki baş eğme, Batı'dakinden çok daha yumuşak görünmektedir.

Başı keskin bir şekilde geri atmak, baş eğmenin tersidir, baş aşağı inmek yerine yukarı çıkar. Bazen karışıklığa yol açan oldukça farklı şekillerde kullanılır. En yaygın olanı, yakından etkileşim başlamadan önce karşılaşmanın hemen başlangıcında gerçekleştirilen uzak bir dostça selamlamadır. Mesajı şudur: "Sizi görmek ne hoş bir sürpriz." Sürpriz burada anahtar faktördür, baş geriye atmak tam irkilme tepkisinin oldukça değiştirilmiş bir formunu temsil eder. Başı geriye atma ve onun zıddı kafa eğme hareketlerinin ikisinin de tebrik olarak kullanılabilmesi, başı geriye atmanın uzak mesafeden, baş eğmenin yakın mesafeden gerçekleşmesiyle açıklanır. Başı geriye atma samimi, baş eğme daha resmiyetli bir harekettir.

Başı geriye atmanın ikinci bir kullanımı, bir anlama sinyali olacaktır. Bu rolde, birisinin aniden bir meseleyi anladığı ve, "Ah evet, elbette!" diye bağırdığı bir konuşma sırasında ortaya çıkar. Bu yine bir şaşkınlık anıdır. Sanki ilgili kişi ani bir telaşla ayağa kalkmış ya da geriye atılmıştır. Şaşkınlık hızlı bir şekilde dağılır ve kafa nötr hale gelir, geriye sadece ufak bir geri çekilme niyeti olarak hızla geriye atılmış bir baş kalır.

Yunanistan ve komşu ülkelerde, başı geriye atmak, "Hayır!" demenin bir yoludur. Yunanlıların bu "hayır" hareketi Doğu Akdeniz'e ilk kez gelen birçok ziyaretçinin kafasını karıştırır. Nazik bir soru sorarlar ve yanıt olarak hızla geriye atılmış bir başla karşılaşırlarsa, hareketi yapanı rahatsız ettiklerini düşünür ancak nedenini anlayamazlar. Bunun nedeni, Avrupa'nın diğer bölgelerinde, başın yukarı doğru atıldığı, gözlerin yukarı baktığı ve dilin şaklatıldığı yaygın olarak anlaşılan ortak bir rahatsızlık tepkisinin olmasıdır. Bu, "Ne kadar aptalca!" mesajını iletir ve Yunanlıların"hayır" hareketi ziyaretçi için buna o kadar benzer ki sorusunun eleştirildiğini zanneder. Ancak Yunanlılar için bu sadece "hayır" anlamına gelir ve kabalık içermez.

Yunanlıların negatif anlamlı başı geriye atma hareketlerinin kökeninin, doğrudan bebeğin memeyi reddetme tepkisinden kaynaklandığı görülmektedir. Ebeveynlerin aç olmayan bir bebeği kaşıkla besleme girişimleri, kolayca başın benzer bir şekilde yukarı doğru atılmasına neden olabilir ve bunun yetişkinlikte olumsuz bir harekete nasıl dönüşeceğini görmek kolaydır.

Negatif sinyal vermenin daha yaygın yolu, elbette, başı bir yandan diğer yana sallamaktır. Bu da yine memeyle ya da kaşıkla beslenirken gıdaların reddedilmesinden çıkmıştır. Bazı ülkelerde başın iki yana sallanması "evet" anlamına gelir, ancak bu zayıf gözlemlere dayanmaktadır. Bazen olumlu olan yanal kafa hareketi, kafayı döndürmek yerine bir yandan diğer yana yatırmayı içerir.

Başı bakılan bir yerden uzaklaştırarak yana doğru çevirmek temelde koruyucu bir yöntemdir, ancak belirli, kasıtlı bir jest olarak "kesme" veya reddetme olarak kullanılır. Bu formda, birine onunla sosyal teması bıraktığınızı söyleyen sessiz bir hakarettir. Ancak hareket iyi yapılmazsa, hakaret niyetiyle yapılan hareketin yüzün utangaç bir şekilde saklanmasıyla karıştırılabileceği sorunu vardır. Hakaret hareketinin cesurca ve abartılı olarak yapılması gerekir. Ne yazık ki bu, hareketin modern zamanlarda kullanımını kısıtlayan ağdalı bir hava katar. Ancak, 19. yüzyılda son derece popülerdi. Daha sonra ana kullanımı, yeni zenginleri yerinde tutmaktı. Sanayi devrimi, en çok istedikleri şey sosyal sınıflarını yükseltmek için yeni konumlarını kullanmak olan orta sınıfların zenginliğini önemli ölçüde artırmıştı. Buna direnen üst sınıflar "kesme" hareketini getirdi. Görgü kitapları tekniği şöyle açıklıyordu: "Bireyin yaklaştığının fark edildiğini gösterecek şekilde kafanızı çevirirsiniz." Günümüzde resmi ortamlarda son derece nadir olsa da aile kavgaları sırasında yoğun alınganlık anlarında hayli yaygındır.

Başın geriye doğru eğilmesi ve eğik pozisyonda tutulması, alışılmadık derecede iddialı bir bireyin burnu havada duruşudur. Kafasını geriye doğru eğen insanın duyguları, kendini beğenmişlik ve kibirden, büyüklük taslama ve meydan okumaya kadar

uzanır. Bu aslında hâkimiyete meydan okunmuş olmasının hareketidir. Hareketin başarısı, gözlerin seviyesinin hafifçe yükselerek boy uzaması yanılsamasına neden olmasına bağlıdır. Onlarla konuşurken arkadaşlarına bakmaya zorlanan kısa erkekler, genellikle öyle olmadıkları halde kibirli olma izlenimi verir, çünkü başı geriye eğme hareketinin tamamen fiziksel nedenlerle benimsenmesi doğaldır.

Gözler yanındakine bakmıyor, aynı zamanda yukarı bakıyor veya belki de kapanıyorsa, mesaj oldukça farklıdır. Bu şekilde geriye doğru eğilen başlar, büyük bir acı veya zevk deneyimleyen ve ıstırap ya da esriklik yaşayan kişilere aittir. Ani aşırı uyarımdan mustariptirler ve tepkileri çevrelerindeki dünyadan kopmaktır. Hissettikleri yeterince aşırı ise o zaman duygunun tam niteliğine bakılmaksızın, baş geriye eğilir ve böylece hissin kaynağından geçici bir uzaklaşma gerçekleşir.

Başı bir yana yatırmak, çocuğun rahatlık ararken başını ebeveyninin vücuduna dayadığı bir çocukluk eyleminden kaynaklanır. Yetişkin bir erkek bu eylemi kur yapmanın bir parçası olarak kullanırsa, yana yatan başta sahte bir masumiyet havası vardır. "Senin ellerinde ben küçük bir çocuğum ve başımı böyle omzuna koymak istiyorum," mesajını verir. Eğer itaatkârlık gösterisinin parçası olarak kullanılırsa, hareket şunu söyler: "Seninle bir çocuk gibiyim, başımı annemin vücuduna dayadığım zamanlarda olduğu gibi sana bağlıyım." Bu itaatkâr formdaki baş yatırma, müşterilerinin üstünlük hissini arttırmak isteyen eski moda tezgâhtarlar ve yağcı garsonlar arasında da yaygındır.

Çok çeşitli kafa duruşları ve eylemlerinin bu birkaç örneği, insan boyun kaslarının ne kadar karmaşık olduğunu ve destekledikleri kafaya ne kadar esneklik sunduklarını göstermektedir. Timsah veya gergedan gibi bir hayvanla karşılaştırıldığında, insanın kafa hareketleri inanılmaz derecede incelikli ve etkileyicidir ve onlardan yanımızdakilerin ruh hali ve niyetleri hakkında bilinçli veya bilinçsiz olarak çok şey öğreniriz.

Son olarak, erkek anatomisinin bu dar ama güçlü kısmı İngilizceye birkaç terim bahşetmiştir. Bunların arasında, örneğin, *redneck*, *rubberneck* ve *necking* bulunur.

"Redneck" (kırmızı boyun), "ABD'nin güneydoğu eyaletlerinden alt sınıf beyaz bir kişiye" verilen hakaret içeren bir addır. Genellikle açık havada el emeğiyle çalıştırıldığını ifade eder, bunun sonucu olarak boynu güneşten kızarmıştır.

"Rubberneck" (lastik boyun) aslında New York'u ziyaret eden ve yüksek binalara bakmak için boyunlarını kaldıran turistlere verilen addı. Daha sonra meraklarını gidermek için boynunu çeviren herkesi –mesela yol kazasına bakmak isteyen sürücüler– tanımlayacak şekilde yayıldı. Son olarak, "necking", daha gelişmiş yakınlık biçimlerinin hâlâ yaygın bir tabu olduğu 1940'lar ve 1950'lerde öpüşüp koklaşan çiftlerin eylemlerine verilen addır. Çiftler genellikle giyinik kalıyorlardı ve dudaklar en fazla boyna kadar inebiliyordu.

11. OMUZLAR

Omuzlarımızın temel işlevi çok amaçlı kollarımız için güçlü bir temel sağlamaktır. Atalarımız dik bir yaşam tarzını benimsediğinden beri ön bacaklarımız giderek daha becerikli hale geldi ve omuz kemerimiz veya göğüs kuşağımız daha esnek hale gelerek bu çok yönlülüğe hizmet etmek zorunda kaldı. Kürek kemikleri yaklaşık 40 derece hareket edebilir ve güçlü kaslarıyla kolların sallanmasına, bükülmesine, kaldırılmasına ve şaşırtıcı sayıda şekilde dönmesine yardımcı olabilir.

Her bir kürek kemiği veya skapula, köprücük kemiği veya klavikula yoluyla vücudun ön tarafına ve küresel mafsal bağlantısıyla üst kola veya *humerus*'a bağlanır.

Bu hareketli kolların en önemli ilk görevlerinden biri savaş için değil avcılık için silah taşımaktı. Bu bir erkek uzmanlaşması haline geldiğinde, erkeklerin kadınlardan daha güçlü kollarının olması gerekti. Bunun ardından, erkek omuzlarının da daha büyük olması ihtiyacı doğmuştu, sonuç olarak omuz bölgesinde insan vücudunun en çarpıcı üreme dışı cinsiyet farklılıklarından birini görüyoruz. Erkek omuzları dişininkinden daha geniş, daha kalın ve daha ağırdır, bu fark dişinin daha geniş kalçalarıyla da iyice vurgulanır. Tipik erkek vücudu aşağı doğru incelirken tipik dişi vücudu genişler.

Ortalama bir erkeğin omuzları, dişininkinden yaklaşık yüzde 15 daha geniştir, ancak farklılıkları sadece burada değildir. Daha da önemlisi, önden arkaya ölçüleridir. Bu yönde fark daha

da açıktır, kadın omuz kaslarının orantılı olarak ne kadar zayıf olduğunu yansıtır.

Kaçınılmaz olarak bu cinsiyet farkı, çeşitli kültürel suistimallere yol açmıştır. Erkekler daha erkeksi görünmek istiyorlarsa, omuzlarına bir çeşit yapay genişlik eklemeleri yeterliydi. Bunun en açık örneği, hem omuz çizgisini sertleştiren hem de çıkıntılı uçlarla genişlik ekleyen askeri apolettir. Bu erkeksi özelliğe dikkat çekmek için, apoletlere genellikle özel rozetler veya rütbe amblemleri eklenir, gözün gelişmiş omuz şekli üzerinde daha uzun süre kalmasını zorunlu kılar.

Günümüzde erkek omuz genişlemesinin en abartılı şekilleri üç farklı bağlamda görülür: Japon tiyatrosu; resmi, askeri geçit törenleri ve Amerikan futbolu.

Geleneksel Japon kabuki tiyatrosunda güçlü, ciddi, erkek rolleri gerçek omuz genişliklerini neredeyse iki katına çıkaran sert brokardan geniş kanatlar takan aktörler tarafından oynanır. *Kamishimo* olarak bilinen bu giysi, onlara anında hâkimiyet ve otorite havası verir.

Kamishimo, Samuray savaşçılarının resmi açık hava kostümü olarak on yedinci yüzyılda kullanılmaya başlandı ve kalitesi kullanıcının durumunu yansıtıyordu. Samuraylar statüye çok önem veriyordu ve kişisel stile takıntılıydı, bu da omuz parçalarının dramatik genişliğini ve sertliğini açıklayabilir. Giysinin pelerin benzeri üst kısmının sertliği, balina kemiği ve kâğıt kullanımı ile sağlanıyordu.

Bu omuz pelerinlerinin garip bir özelliği, gerçek omuzların gerçek genişliğini gizleme girişiminde bulunmamalarıdır. Önde, büyük kanatlar giysinin alt kısmına iki geniş askı gibi görünen şeyle bağlanır. Bu askılar, kullanıcıya önden bakıldığında gerçek omuzların yuvarlak uçlarını açıkça ortaya çıkarır. Sanki yapay olarak aşırı genişletilmiş omuzların sergilenmesi o kadar güçlü hissettiriyordur ki, gerçek omuz genişliğini gizleyerek daha gerçekçi hale getirme zorluğuna gitmeye gerek yoktur. Bu, "geniş omuzlara gösterilen tepkiye direnmesi o kadar imkânsızdır ki bir simge bile yeterlidir" diyen kibirli bir gösteriştir.

Bu Japon modası, yedinci yüzyılın başlarında Edo döneminin başlamasından yirminci yüzyılın başlarına kadar çok az değişiklikle devam etti. Ancak o zamandan sonra bu heybetli erkeksi tasarım ortadan kalkmaya başladı ve zaman içinde sadece tiyatro performanslarında ve belirli tören olaylarında kullanılır oldu.

Etkisi aynı olsa da askeri apolet çok farklı bir tasarıma sahiptir. Etkisini, ceketin dışına, omuz çizgisi boyunca sert, düz bir şerit ekleyerek ve daha sonra bu şeridi asılı altın örgüler şeklinde bir süslemeyle tamamlayarak yaratır. Çok abartılı omuzlar baskın erkeklik belirtileri olduğundan, daha yüksek askeri rütbelerle sınırlı olmaları şaşırtıcı değildir.

Eupaulette adı, "küçük omuzlar" anlamına gelen Fransızca bir kelimedir, sanki gerçek omuzlara bir çift küçük, ilave omuz eklenmiştir. Farklı zamanlarda ve farklı askeri kurumlarda, apoletlerin detayları değişmiştir, ancak her zaman aynı nedenden, yani farklı rütbeler arasında yapılması gereken ince ayrımlardan ötürü. Apoletin kesin konumu, rengi ve asılı, altından saçaklarının uzunluğu ve genişliği, kullananın seviyesini göstermenin yollarıydı. Bugün, tam apolet sadece törenlerde üniformanın bir parçası olarak takılıyor, ancak geçmişte savaş alanında da sergileniyordu. İngiliz Ordusu tarafından savaş alanında kullanımı 1855'te kaldırıldı.

Amerikan futbolcuları, abartılı yastıklı omuzlarıyla, saha kenarında hareketsiz dururken bile tehditkâr ve aşırı erkeksi görünürler. Futbol yastıklarının tasarımı inanılmaz derecede karmaşıktır. Örneğin, bir reklam "yüksek darbeye dayanıklı plastik gövde ve aksesuarlara sahip, su geçirmez naylon kaplı hava yastıkları ve isabet alanında çift yoğunluklu köpük" bulunan omuz yastıklarının reklamını yapar.

Tüm bu yüksek teknoloji ürünü vücut zırhının şaşırtıcı özelliği, diğer futbolcuların onu tamamen göz ardı etmesidir. Eğer bu Amerikan futbolcularının hayatta kalması için çok önemliyse, Avustralya Futbolu, Rugby Union Futbolu ve Rugby Ligi Futbolu oyuncuları da aynı derecede şiddetli temasla birbirle-

rine çarptıkları halde neden sahaya yine de tamamen yastıksız omuzlarla çıkar? Cevap, elbette, Amerikan yastıklarının, resmi olarak koruyucu işlev taşımalarına rağmen, gerçekte eril gösteriş aksesuarları olmasıdır.

Günümüzde askeri ve sportif arenadan uzak birçok erkek, sıradan iş kıyafetleri veya takım elbiselerinde, omuzlarının boyutunu büyütmek için çok az şey yapıyor. Bazı resmi kıyafetlerin, omuz çizgisine biraz daha fazla ağırlık vermek için ceketin içine dikilmiş küçük, göze çarpmayan vatkaları vardır, ancak durum bununla sınırlıdır. Daha fazlası, erkekliğin çok fazla karikatürize edilmesi ve sert görünmek için çok uğraşan bir erkeğin bir örneği olarak kabul edilir. Sıradan günlük yaşam daha incelikli ayarlar gerektirir.

Modern kadınlar kendilerini kanıtlamak ve erkeklerle eşit bir temelde rekabet etmek istediklerinde, bazen omuzlarının bir erkek kadar geniş olduğu izlenimini vermek için ağır vatkalı giysiler kullanarak erkeksi omuz çizgisini kendilerine uyarlamışlardır. 1890'ların özgürleşmiş kadınları, İkinci Dünya Savaşı'nın savaşan kadınları ve 1980'lerin serbest kadınları, köşeli omuzlarını bir tür tehdit göstergesi olarak sergiliyordu.

Erkeklerin dünyanın farklı bölgelerinde kullandıkları, omuzları içeren beş hareket vardır. Örneğin Güney Amerika'da, bir adamın omzundaki hayali tozu hafifçe fiskelediği omuz fırçalama hareketi vardır. Bu alaycı bir yorumdur, birinin üst konumda birinden iyilik istemek için yaltaklandığını ima eder. Yöresel olarak *cepillar* veya elma parlatma olarak bilinir. Elma parlatma terimi, sınıftaki iyi çocuğun, prim yapmak için öğretmenine vermek üzere olduğu elmayı parlatması fikrinden ortaya çıkmıştır.

Bu sefer Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan ikinci bir omuz hareketi omuz sıvazlamadır, bir adam şakayla kendi sırtını sıvazlıyormuş gibi yaparak kendini kutlar. Genellikle bir şeyi başardığında veya bir sınavda ya da oyunda doğru yanıtı bildiğinde ve başkaları tarafından sırtı sıvazlanmadığında gerçekleştirilir. Bir omuz hareketi haline gelir çünkü kolunu

sırtının ortasına denk gelecek kadar bükemez ve sadece omuz çizgisine kadar ulaşabilir.

Üçüncü bir hareket, donmuş kuzeydeki Eskimolar arasında yaygındır. Bu, iki adam buluştuğunda kullanılan omuz vuruşudur. Yoğun soğuk nedeniyle, normal temas hareketlerini gerçekleştirmenin zor olduğu veya çok az etki bıraktığı kalın koruyucu giysiler giyerler. Sonuç olarak Eskimo erkekleri, dostça bir selamlama olarak omuzlarını aşağı doğru birbirine vurma eylemini benimsemiştir.

Bir dördüncüsü Malezya'daki omuz kavrayışıdır, hareketi yapan kişi omuzlarını kendi elleriyle tutar ve kollarını göğsü üzerinde çaprazlar. Bu, başka bir kişinin vücuduyla temastan genellikle uzak durulan Asya kültüründe bulunan saygılı bir selamlamadır. Hareketi yapan kişi şöyle der: Sana bu sarılmayı sunuyorum ve bunu senin alanına girmek yerine kendi üzerimde yapıyorum.

Beşinci omuz hareketi, vazgeçme mesajı olarak yaygınca kullanılan omuz silkmedir. Omuzlar kambur bir duruşla kısa bir süre kaldırılır ve sonra tekrar indirilir, mesaj "hiçbir fikrim yok" veya "elimden bir şey gelmiyor" veya başka bir bilgisizlik kabulüdür. Cehaletimizi kabul ederek konumumuzu anlık olarak aşağı çekeriz ve durumu hazmettikçe omuzlarımız da yükselir.

Omuz silkme en yaygın olarak Akdeniz ülkelerinde veya Akdenizli kökleri olan ülkelerde bulunur. Duygusal vücut hareketlerinin yerel geleneklerce güçlü bir şekilde engellendiği Doğu'da, özellikle Japonya'da nadirdir. Bununla birlikte, son zamanlarda, Batı etkilerinin araya girmesiyle Japonlar bile değişiyor. Yaşlı bir Japon geçenlerde, "Gençlerimiz omuz silkmeye başladı," diye hayıflanmış.

Omuz silkme özünde bir savunma duruşudur. Fiziksel olarak saldırıya uğradığımızda ya da bir şeyin ya da bir kişinin bize çarpmak üzere olduğunu düşündüğümüzde, koruyucu bir hareketle omuzlarımızı hızla kamburlaştırırız. Omuz silkme bunun sembolik versiyonu, durumla başa çıkamayacağımızın geçici bir kabulüdür.

Bir adam daha ciddi bir şokla veya tehditle karşılaşırsa, omuz silkmez ancak omuzlarını yukarıda tutar ve tehdit geçene kadar kambur kalır. Yetişkin yaşamları gerçek veya hayali tehditlerle dolu olan bazı erkeklerin, omuzlarını çoğu zaman yarı kambur bir duruşta tutma eğilimi vardır. Düşmanlığın odağı olan ve iş çevresinde veya aile hayatında alay konusu olan karamsar, mazlum madun, kolayca kalıcı olarak kamburlaşabilir ve omuzlarını normal bir dinlenme pozisyonuna getirmesi mümkün olmayabilir. Başını gururla dik tutmak yerine, kaçınılmaz yetersizlik duygularıyla eğer.

Genel sembolizmde erkek omuzları genellikle gücü ve desteği temsil eder. Omuz omuza yürümekten, sorumluluğu omuzlamaktan, omuz vermekten, ağlayacak bir omuz sunmaktan söz ederiz. Bir kahramanı omuzlarımıza alırız ve öldüğünde tabutunu da aynı şekilde taşırız. Bazı Katolik ülkelerde, yerel festivallerde erkekler ağır dini heykelleri omuzlarında sokaklarda taşıyarak yarışırlar. Bugün devasa kutsal emanetleri taşımanın başka birçok yolu olmasına rağmen omuzlar kabul edilebilir tek destek şekli olarak seçilmiştir. Bunu düzenli olarak yapan erkekler, büyük bir izle yaralanırlar ve bir omuzları kalıcı olarak diğerinden daha düşük olur, bu da onların sırtlandıkları yüktür.

12. KOLLAR

İnsan erkeğinin güçlü kolları, *Homo sapiens*'in evriminin ilk günlerinde önemli bir rol oynadı. Neandertallerin keskin bir silahı ava saplarken tercih ettiği kaba yöntem, silahların doğru bir şekilde fırlatılmasına dönüştüğünde, atalarımızın avcılık hayatlarında çarpıcı bir ilerleme oldu. Uzaktaki avlarına mızrak fırlatan güçlü sağ kollarıyla, gelişmiş avcılar çok daha büyük bir başarı elde etmiş olmalıdırlar.

Erken avcı/toplayıcı toplumlarımızda avcı olarak uzmanlaşan erkek atalarımız olduğu için, erkek ve kadın kolları arasındaki güç farkı dikkate değerdir. Dikkatli çalışmalar, ortalama erkek kolunun yüzde 72 kas, yüzde 15 yağ ve yüzde 13 kemikten oluştuğunu, dişide ise sadece yüzde 59 kas, yüzde 29 yağ ve yüzde 12 kemik olduğunu ortaya koymuştur. Bu fark erkek ve dişi cirit rekorları arasındaki karşılaştırmaya yansır, erkekler dişilerden yüzde 33 daha ileriye atar. Bu, pist etkinliklerinde erkek ve kadın hızları arasındaki farkın üç katından fazladır.

Erkek kolundaki güç şişkin deltoid, biseps ve triseps kaslarından gelir. Deltoid kolu yana kaldırır, biseps kolu büker ve triseps uzanır. Üst koldaki ağır *humerus* kemiğine bağlıdırlar. Önkolun iki kemiği, daha ince olan *radius* ve *ulna*, eli döndürmek için bükülebilir.

Kadınlardan kendilerine en çok hangi erkek kaslarının çekici geldiğini derecelendirmelerinin istendiği yakın tarihli bir araştırmada, biseps kasları, vücutlarına iyi bakan erkeklerin karın-

larında kasılarak ünlü "baklavaları" oluşturan kasların hemen ardından, ikinci sıraya yerleştirildi.

Üst kolun alt kolla buluştuğu noktadaki dirsek, genellikle doğal bir silah olarak kullanılmıştır. Kol büküldüğünde, dirsek geriye doğru hızlı bir saplama ile kullanıldığında ciddi hasara neden olabilecek kemikli bir nokta haline gelir. Bir saldırgan arkadan yaklaşırsa, bükülmüş kolu savunma amacıyla keskin bir şekilde geriye doğru itme hareketi onu karın boşluğundan acıyla vurur. Bu işe yaramazsa, kol kaldırılmış olarak ikinci bir darbe yapılabilir, böylece dirsek yukarı doğru vurur ve onu çenenin altından veya ağzın yan tarafından yakalar. Bunlar, öz savunma kurslarında kişiyi arkadan yakalamaya çalışan saldırgana karşı gösterilen önerilerdir ve sadece dirsek kullanmanın ne kadar çok yaralanmaya neden olabileceği şaşırtıcıdır.

Bu tür bir savunma bazen futbol sahasında, bir oyuncunun sıkı bir adam adama markajdan mustarip olduğu durumlarda görülür, rakibi tam anlamıyla tepesine binmiş ve her hareketini gölgelemektedir. Tecrübeli bir oyuncu, sahada başka bir yerde hakemin dikkatini çeken bir olay olmasını bekler ve sonra dirseğiyle geriye doğru eğilir ve bazen peşindeki kişinin yere çökmesine neden olur. Hakemin düşmüş oyuncuyu gördüğü sırada, dirsek atan kişi çoktan sahanın başka bir köşesine gitmiş ve masummuş gibi yapmaktadır. Acemi oyuncular, rakipleri tarafından itilip kakıldıkları bir bıkkınlık anında dirseklerini hakemin gözlerinin önünde kullanırlar ve bu eylem neredeyse her zaman ağır cezalandırılır.

Dirsek atmak, profesyonel futbolda o kadar büyük bir tehlike haline geldi ki son zamanlarda yönetim organı FIFA tarafından bu konuya dikkat çekildi: "Tıp komitesi oyun sahasına giren yeni bir şeytanı tespit etti: dirsek... Takım yöneticilerine, oyunculara dirseklerini kullanmamalarını söylemeleri konusunda özel görev düşüyor." Buna rağmen, saldırılar devam ediyor ve bunlardan en fecilerinden birinde, yükselen bir dirsekten gelen iyi yerleştirilmiş bir darbe rakibini bilinçsiz bıraktı. Oyuncu beyin sarsıntısından mustarip olarak hastaneye kaldırıldı, bu da

erkek bedeninin bu doğal silahının ne kadar güçlü olduğunu gösteriyor.

Erkek kolunun genellikle olduğundan daha yakın incelenmeyi hak eden bir özelliği koltuk altıdır. Bugün, çoğu kadın koltuk altı kıllarını kadınsılıklarını arttırmak için alıyor. Erkeklerden daha az tüylü vücuda sahip olmak, tamamen tüysüz vücutların tamamen kadınsı olacağı anlamına gelir. Ancak erkekler için böyle bir dürtü yoktur ve büyük çoğunluğu koltuk altındaki kıl tutamlarını korur ve görülmelerinden memnun olurlar. Modern hijyen için verdikleri tek taviz, genellikle günde bir kez onları yıkamak ve sosyal bir etkileşime başlamadan önce antiperspirant veya deodorant spreyleri kullanmaktır.

Koltuk altlarının koku sinyali aktivitesini azaltma isteği o kadar büyüktür ki en iyi altı deodorant/anti-perspirant ürününün dünya çapında yıllık satışı, yirminci yüzyılın sonunda 8,5 milyar dolara ulaşmıştır. Koltuk altı kokularının yarattığı bu endişe, modern zamanlarda kollu giysiler giyme alışkanlığımızdan kaynaklanmaktadır. Bu kollar, koltuk altındaki koku bezlerinden gelen taze, hoş kokulu terin hızla bayatladığı ve çekici bir seks sinyalini hoş olmayan bir vücut kokusuna dönüştüren bakterilerin saldırısına uğradığı küçük bir kapalı ısı ve ter dünyası yaratır.

Başlangıçta, çıplak durumumuzda, özel koltuk altı terini oluşturan apokrin bezleri, insanların cinsel ilişki öncesi oyunlarına katkıda bulunuyordu. Ürettikleri koku, sıradan ısı azaltıcı terden oldukça farklı ve bilinçli olarak tespit edilmesi zor olan önemli bir uyarılma aracıydı.

Bu bezlerin salgıları erkeklerde ve kadınlarda farklıdır. Erkeklerin daha az apokrin bezleri vardır, ancak yine de salgıları yakın vücut teması sırasında kadınlarda güçlü bir tepki üretir. Erkek arkadaşlarının yeni yıkanmış, çıplak bedenlerine yanaşan kadınlar, kaynağın farkında olmasalar bile, bu ilkel koku alma sinyallerinin etkisi altına gireceklerdir. Cinsel bir karşılaşmadan önce yeni yıkanmış ya da duş almış ve son dakika hazırlığı olarak

kollarının altına deodorant püskürtmüş bir adam, bu eski erotik uyaran formunun desteğinden kendini mahrum bırakacaktır.

Son zamanlarda yapılan kontrollü deneyler, bu erkek koku bezlerinin önemini kuşkusuz kanıtlamıştır. Ürettikleri feromonların kadınların hormonal dengesini etkilediği gösterilmiştir. Bu deneyde, erkek gönüllülerin koltuk altlarına yerleştirilen pedlerde taze ter toplanmıştı. Bu pedlerden toplanan özler daha sonra altı saatlik bir süre boyunca kadın gönüllülerin burunlarının altına yerleştirildi. Kadınlar daha sonra testten önce olduğundan daha az gergin ve daha rahat hissettiklerini bildirdi. Daha da önemlisi, yumurtlamayı tetikleyen kadınlık hormonlarında önemli bir artış vardı. Bu, gelecekteki araştırmaların erkek koltuk altı bezleri tarafından salgılanan önemli kimyasalları izole edebilmeleri halinde, bunları yeni doğurganlık ilaçları veya gevşetici kadın parfümleri için temel olarak kullanmanın mümkün olabileceğini düşündürmektedir.

Başka bir testte, testosterona kimyasal olarak benzeyen ve erkek koltuk altı tarafından salgılanan bir insan feromonu olan androstenolün, yumurtlama dönemindeki kadınlarda daha güçlü bir reaksiyon ürettiği bulunmuştur.

Bu koltuk altı kokularının çalışma şeklini incelerken, yalnızca çok yakından işledikleri ortaya çıktı. Feromonların koku menzili birkaç santimetreden fazla değildir. Kalın giysiler de feromonların bayatlamasına neden olmanın yanı sıra, taze olduklarında onları tamamen engeller. Çıplakken bile, sevgi dolu bir çift, kadının burnu erkeğin koltuk altına olabildiğince yakın olacak şekilde birlikte yatmalıdır ve bunun kadınların erkeklerden ortalama yüzde 7 daha kısa olmasının nedeni olduğunu söylemek fazla hayalcilik olmaz. Alternatif olarak, kadınlar başka bir nedenden dolayı yüzde 7 daha kısaysa, o zaman bu durum koku sinyalinin neden kadın burnunun durduğu noktaya odaklandığını açıklar.

Erkek vücut kokusundaki genetik farklılıkların bilinçsiz olarak eş seçiminde rol oynayabileceği öne sürülmüştür. Başka bir deyişle, eğer bir erkekseniz, genleriniz belirli bir kadın için çekici

kokup kokmayacağınızı belirlemekte yardımcı olabilir. Dikkatli bir laboratuvar çalışması, kadınların kendilerine benzer, ancak aynı olmayan bir kokusu olan erkeklere en güçlü yanıtı verdiğini keşfetti. İlginç bir biçimde, aynı veya çok farklı kokulara en düşük yanıtı verirler. Bu, genetik olarak kendileriyle yakından ilişkili, ancak çok da yakın olmayan erkeklerle çiftleşme olasılıklarının yüksek olduğu anlamına gelir. Bu mantıklıdır, çünkü hem ensest ilişkilerinden hem de genetik olarak kendilerinden uzak erkeklerle ilişki kurmaktan kaçınacakları anlamına gelir. Kuşkusuz, kadınların karşılaştıkları erkeklerde genetik farklılıkları koklayabileceklerinden ya da bu farklılıkların erkek partner seçimlerini etkilediğinden oldukça habersiz oldukları da eklenmelidir. Belki de inandırıcı ekran çiftlerini tarif etmek için kullanılan zorlama Hollywood klişesi, yani aralarındaki kimyanın inanılmaz olması, sonuçta gerçekten önem taşımaktadır.

Erkek koltuk altlarının koku sinyali yeteneklerinde önemli ırksal farklılıklar vardır. Basitleştirmek gerekirse, genel olarak, Batılı koltuk altlarının Doğulu olanlardan daha fazla koku bezine sahip olduğu söylenebilir. Sonuç olarak, Doğulular genellikle Batılıları fazlasıyla kokulu bulur, ancak kibarlıktan bunu söyleyemezler. Bazı ülkelerde fark çarpıcıdır. Örneğin, Kore'de nüfusun yarısının hiç apokrin bezi yoktur.

Bildiğimiz kadarıyla, vücut kokusunu maskeleme fikrini ortaya atan ilk insanlar, narenciye yağları ve baharat kombinasyonlarını kullanan eski Mısırlılardı. Ayrıca koltuk altı kıllarının bakteriyel büyüme için geniş bir yüzey alanı sağladığını ve koltuk altlarını tıraş etmeye başladığını keşfetmişlerdi. Bu eski temizleme yöntemleri elbette sadece Mısır toplumunun üst kademelerine uygulandı ve Mısır medeniyetinin çöküşüyle kısa sürede tarihe geçti Avrupalıların pis kokusu yüzyıllar boyunca onların yerini aldı. Daha titiz Avrupalılar, çevrelerindeki kötü kokulara tepki göstererek kokuları yok etmeye çalışmak için parfümeri sanatını geliştirdiler ve bu, yirminci yüzyılla birlikte modern hijyen, ileri tesisat ve kimyasal deodorantlar ortaya çıkana kadar temel silah olarak kaldı.

Bugün, tipik erkeksi kıllı koltuk altı görüntüsünü reddeden birkaç özel erkek kategorisi var. Örneğin Müslüman erkeklere, koltuk altı kıllarını çok zor veya acı verici olmayan herhangi bir yöntemle gidermeleri gerektiği öğretilir. Yolma, tıraş etme, kısa kesme, ağda, tüy dökücü şeritler veya özel tüy dökücü kremler ve merhemler gibi yöntemler kullanmaları ve kılların en az kırk günde bir veya uzadıkça alınmaları tavsiye edilir.

Batı'da erkek eşcinsel topluluğu, fetişist ve sado/mazoşist alt kültürler tüysüz koltuk altlarını tercih etme eğilimi gösteren diğer gruplardır. Son olarak, yeni tanınmış bir kategori olan metroseksüellikte de kılsız koltuk altı tercih edilir. Metroseksüel erkek kavramı, 1994 yılında ortaya çıktı ve güçlü bir estetik duygusu olan, görünüşü ve yaşam tarzına büyük miktarda zaman ve para harcayan kentli erkek olarak tanımlandı. Modern erkek modalarının bir gözlemcisi, onu "üç farklı ürün kullanarak saçlarını şekillendiren, kıyafetleri ve kıyafet alışverişini seven ve kendini hassas ve romantik olarak tanımlayan heteroseksüel bir erkek" olarak tasvir etti. Başka bir deyişle, "cinsel yönelimi haricinde basmakalıp gey gibi görünen bir adam."

Maço adamın yerini metroseksüel erkeğin alması, erkek bakım endüstrisine bir lütuf gibi görünebilir, ancak burada bir bit yeniği vardır. Bu yeni trendin simgeleri, David Beckham ve Frank Lampard gibi, her ikisi de büyük bir maçın sonunda forma değiştirme sonrasında üstsüz biçimde hayranlarını alkışlarken kılsız koltukaltlarını sergileyen futbolcular. Elbette, sert, erkeksi sporcular ve tanınmış ünlüler olarak biliniyorlar. Ateşli heteroseksüellikleri herkesin görebileceği biçimde dedikodu dergilerinde sergileniyor. Dolayısıyla, titiz ve moda bilincine sahip olmaları kafa karışıklığı yaratmıyor. Ancak, tanınmayan bir heteroseksüel erkek aşırı bakımlı, narsistik eğilimler gösterecek olursa, cinsel tercihleri, onunla tanışan herkes tarafından otomatik olarak yanlış yorumlanacaktır. Bu, metroseksüel kategorisini büyük ölçüde heteroseksüellikleri herkesçe malum olan ünlülerle sınırlar.

13. ELLER

Arka ayaklarımız üzerinde durduğumuz ve ön ayaklarımızın elimiz olduğu evrim anı, gerçekten insan olduğumuz zamandı. Daha önce ön ayaklarımız yürüme ve kavrama arasında paylaştırılıyordu. Artık sadece kavramaya odaklanabilir ve bu görevde mükemmelleşebilirlerdi. Gelişmiş, tamamen bükülebilen başparmaklarla, hem mecazi hem de kelimenin tam anlamıyla çevremize sağlam bir şekilde tutunabiliriz.

Güçlü kavrama ve hassas kavrama olmak üzere iki çeşit kavrama hareketi geliştirdik. Erkek ve dişi elleri bu açıdan farklıydı. Erkekler güçlü kavramada, kadınlarsa hassas kavramada daha iyi hale geldi. Erkek eli güçlendi ve kadın eli daha esnek oldu. Üstelik fark kayda değerdi, erkek elleri dişininkinden iki kat daha güçlüydü. Bugün bile, bir spor salonuna yolu düşmemiş ağırkanlı kocaları olan zinde kadınlar bazen eşlerinden kavanoz kapaklarını açmak için yardım istemek zorunda kalıyor.

Medeniyet erkek ellerine nazik davranmamıştır. Bir zamanlar kabile başarısındaki kilit unsurlardılar, vücudun avın esası olan silahların üretilmesi, kavranması ve fırlatılması için uzmanlaşmış parçasıydılar. İlkel rollerinde eril bedenin asil uzuvlarıydılar, günümüzdeyse el emeği terimi kulağa daha az etkileyici geliyor. En başarılı erkekler artık güçlü kavramalarını sadece boş zamanlarında, bir tenis raketi tutarken veya bir golf sopasını sallarken kullanıyorlar.

Erkek elleri kadın elinden daha güçlü olmakla kalmaz, aynı zamanda daha büyüktür. Bu, erkek piyanistlere kadın sanatçıların karşısında haksız bir avantaj sağlar, çünkü parmaklar tamamen yayıldığında daha büyük bir açıklığa sahiptirler. Erkek boksörler için de yararlıdır ve bir ağırsıklet şampiyonuyla el sıkışan herkes, elinin onu kaplayan bir et kitlesi içinde kaybolmasının ne kadar garip bir his olduğunu bilir. Muhammed Ali'nin yumruklarının ortalama erkek yumruğunun bir buçuk katı büyüklüğünde olduğu söylenir.

Erkek elleri evrim sırasında çok fazla güç kazanmış olsalar da hassasiyetlerini kaybetmediler. Görme engelli bir adamın ellerinin bir Braille sayfası üzerinde ilerleme hızını izleyen herkes bunu takdir edecektir. Ve sıcak bir sobaya dokunan herkes, aynı parmak uçlarının acıya ne kadar duyarlı olabileceğini bilecektir, sonuçta yüz binlerce sinir ucu ile donatılmışlardır.

Parmakların alt kısmı ve avuç içi, erkek vücudunda hiçbir kılın çıkmayacağı ve cildin asla bronzlaşmayacağı birkaç yerden biridir. Koyu tenli insanların bile avuç içleri soluk renklidir. Diğer bir özellik, avuç içlerinin, vücudun geri kalanının çoğundan farklı olarak, aşırı sıcaktan dolayı asla terlememesidir. Sadece strese tepki olarak terlerler. Endişelendiğimizde avuçlarımız terlemeye başlar, bu önemli biriyle el sıkışmak üzere olan gergin bir adam için her zaman bir güçlüktür. Yapışkan avuçlarınızın, tanıştığınız kişiye rahat, gülümseyen yüzünüze rağmen gerçekte bir sinir yumağı olduğunuzu göstermesi kaçınılmazdır. Onları istediğiniz kadar silip kurutmaya çalışın, derhal yeniden korkuyu sızdırırlar ve yanınızdaki kişi üzerinizde nasıl bir etkisi olduğunu anında öğrenir.

Bugün bir baş ağrısından başka bir şey olmamasına rağmen, bu palmar terlemesi, anksiyetenin genellikle av üzerindeki yoğun fiziksel aktivite gösterisini müjdelediği eski günlerde büyük değer taşıyordu. O günlerde yararlıydı çünkü elleri nemlendirerek kavramayı iyileştiriyordu. Günümüzde çoğu endişe fiziksel değil psikolojik olduğundan, insan erkeğinin eskide kalmış kaslı yaşam tarzının istenmeyen bir kalıntısından ibarettir.

Parmaklar ve avuç içlerindeki küçük kabarcıklı çıkıntılar kavrama için ek bir yardım sunar. Bunlar insan embriyosunun ellerinde yaklaşık üç aylıkken oluşmaya başlar. Başlangıçta her biri tepesinde bir ter gözeneği olan küçük şişliklerdir. Dördüncü ayda bu volkanlar sıradağlar halinde birbirine bağlanır, kabarcıklı çıkıntılara dönüşecek küçük sürtünme hatları oluştururlar. Bu çıkıntılar parmak izlerimizi oluşturur. Bu çizgilerin gayet gelişigüzel biçimde oluşması sebebiyle her birimizin benzersiz bir deseni vardır. Tek yumurta ikizlerinin bile biraz farklı parmak izleri vardır. Çünkü gözeneklerin çizgilere kaynaşma yolları genler tarafından sadece kısmen belirlenir. Desenlerin ince ayrıntıları, rahimde rahatça oturan embriyonun ellerinin cildindeki basınçtaki küçük lokal değişimlerle tesadüfen belirlenir.

Bir bardağı veya başka bir pürüzsüz, sert yüzeyi tuttuğumuzda parmak izi bırakmamızın nedeni, küçük ter gözeneklerinin, avcumuzun kuru olduğunu düşündüğümüzde bile kabarcıkların üst kısımlarını nemlendirmeye yetecek kadar sıvı sızdırmasıdır.

Bir kez oluştuktan sonra, parmak izi desenlerimiz öldüğümüz güne kadar aynı kalacak ve onları herhangi bir kişiyi tanımlamanın en kolay yolu haline getirecektir. Küçük kesikler veya sıyrıklar bir fark yaratmaz. Parmak izi deseni, tam olarak yaralanmadan önceki haliyle yeniden ortaya çıkar. Sadece çok derin bir kesik kalıcı bir yara izi bırakacaktır.

Parmak uçlarının üst tarafında, ellere iki şekilde yardımcı olan sert tırnaklar vardır. İlk olarak, parmakların uçlarını koruyan bölgesel bir zırh görevi görürler. Bir tırnağını yaralanma yoluyla kaybeden herkes, tırnak yeniden uzamadan önce parmağın ucuna gelen herhangi bir sert darbenin alışılmadık derecede acı verici olduğunu bilir. İkincisi, tırnakların ön kenarı bir tutma cihazı olarak işlev görür. Muhtemelen tırnak makasının ya da başka bir tırnak düzeltme aracının bulunmadığı günlerde, onları elverişli bir boyda tutmaya yetecek kadar aşınma ve yıpranma oluyordu. Bu işe yaramazsa da her zaman ısırarak koparmak mümkündü.

Tırnakların uzunluğuyla ilgili bahsedilmeye değer garip bir erkek geleneği vardır. Bu, en yaygın olarak Ortadoğu, Hindistan ve Güneydoğu Asya'da görülen dokuz tırnağı kısaltıp sadece birini uzun bırakma alışkanlığıdır. Uzun tırnak genellikle sağ elin küçük parmağındadır ve bunun neden yapıldığına dair çelişkili açıklamalar vardır.

En basit açıklama, uzun tırnağın el emeğiyle uğraşmadığınızı göstermesidir. Bu tür şeyleri aşmış olduğunuzu gösteren bir işarettir. Uygulama aslında Mandarin-Çin'de başlamıştı, ancak daha sonra Uzak Doğu'ya yayıldı. Eski Japonya'da, kutsal adamlar, zengin tüccarlar ve asilzadeler genellikle en az bir küçük parmağın tırnağını uzun bırakıyordu. Tayland'da da çeltik tarlalarında çalışmadığınızı gösterdiği söylenir.

Daha özel bir işlev, uyuşturucu ticareti ile bağlantılıdır; uzun tırnak, beyaz gücü burundan çekmek için uygun, doğal bir kokain kaşığı görevi görür. Bazen kokain tırnağı olarak da adlandırılır. Bir Amerikan okulu, bu kullanımın yayılmasıyla öyle telaşlanmıştı ki ağır resmi kurallarına bu açık sözlü maddeyi de eklemişlerdi: "Uyuşturucu kullanımı iması taşıyan tek uzun tırnak kesinlikle yasaktır."

Tek bir uzun tırnak bırakmanın üçüncü açıklaması, cinsel amaçlarla kullanılmasıdır. Bunların tam olarak ne olabileceği net değildir, ancak muhtemelen hafif sadistçe çimdikler ve tırmıklar söz konusudur. Bunun tek uzun tırnağın pezevenklerin işareti olduğu iddiasıyla da ilgisi olabilir. Başka bir cinsel açıklama, yeni erkek arkadaşı ondan bir küçük parmağının tırnağını uzatmasını ve seks yaparken anüsüne sokmasını, prostat bezini uyarmasını isteyen bir kadın tarafından ortaya atıldı.

Ateşli bir tırnak gözlemcisi, erkeklerin uzun, küçük parmak tırnaklarını kullandığını gördüğü bir dizi küçük, pratik alanı listeledi. Bunlar arasında burun deliklerinin içini temizlemek, kulak temizlemek, bir çocuğun kulağını temizlemek, zarf açmak, ayakkabıların dibinden sakız kazımak, vakumlu paketleri açmak, düz bir yüzeyden küçük nesneleri toplamak, kafa kaşımak ve hapishanede kendini savunmak bulunuyordu. Son olarak, bir

adam, üzerine Kolombiya bayrağı boyayabilmek için küçük parmak tırnağını beş santim uzattığını iddia ediyordu.

Erkekler ve kadınlar arasındaki önemli bir kültürel fark, ellerin ne ölçüde süslendiği olmuştur. Yüzükler, bilezikler, oje ve kına boyası her zaman ağırlıklı olarak kadınsı süslemeler olmuştur. Bu süslemeler, o kadar katı biçimde kadınsı bulunur ki genel olarak, sadece en efemine erkekler bunları kullanmaktan zevk alır. Ancak, bu kuralın bazı önemli istisnaları vardır.

Bunun en önemli istisnası mühür yüzüğü takmaktır. Bunlar, önemli belgeleri imzalama aracı olarak kullanılmaya başlanmıştı. Eski zamanlarda yazılı imzalar yerine resmi mühürler kullanılıyor ve mührün bir parmak halkasına yerleştirilmesiyle bir koruma unsuru sağlanıyordu. Asilzadeler, üzerinde kendi arması veya başka bir amblem olan bir yüzük takıyor ve daha sonra bir belgeyi mühürlerken yumuşak, ısıtmalı balmumuna bastırıyordu. Sadık kulları da bu yüzüğü öperek sadakatlerini gösterebiliyordu.

Bugün, en ünlü mühür yüzüğü Papa tarafından kullanılan Balıkçı Yüzüğü veya *Pescatorio*'dur. Onunla tanışırken doğru selamlama şekli Papa'nın elini sıkmak yerine, sol diz üstünde diz çöküp bu yüzüğü öpmektir. Bu, büyük bir liderseniz ve kendinizi Papa'yla eşit veya daha yüksek statüde görürseniz bir sorun yaratır. Papalık diplomasisi bu sorunu çözer. Ziyaretçinin ruhani liderin önünde diz çökmesi beklenemezse, ruhani lideri elini kaldırır ve yüzüğü ağız seviyesinde uzatır, böylece herhangi bir eğilme olmadan yüzük öpülebilir. Örneğin, Yaser Arafat, Papa John Paul'u ziyaret ettiğinde böyle yapılmıştır. Böyleyken bile, olayın fotoğrafında, kaldırılan yüzüğü öpmek için Arafat'ın başını eğmesi gerekmiş ve bir Müslüman lider bir Katolik liderin karşısında eğiliyormuş gibi görünmüştür.

Her Papa için yeni bir halka yapılır ve bu, yeni ruhani lider ilan edildiğinde sağ elinin dördüncü parmağına yerleştirilir. Öldüğünde, yüzüğü törenle yok edilir, kardinallerin şahitliğinde parçalanır. Bu, Papa'nın mührünün ölümünden sonra, belgelerin üzerine eski tarih atılmasını veya sahte belgeler oluşturulmasını

engellemek için yapılır. Bugün bu sadece bir formalite çünkü yüzük artık belgeleri mühürlemek için kullanılmıyor. On dokuzuncu yüzyıldan beri, papalık mührünün yerini kırmızı mürekkep kullanan bir damga aldı.

Günümüzde birçok erkek Papa gibi, yüzükleri belgeleri mühürlemek için kullanmasalar bile, mühür yüzüğü takmaya devam ediyor. Bununla birlikte, yüzük orijinal işlevinden daha uzun yaşamış olsa da genellikle bir tür amblem veya kullanıcının baş harfleriyle süslenmiş geniş, düz üst kısmıyla orijinal tasarımını hâlâ korur. Bugünün "bling-bling" yüzükleri bile hâlâ eski mühür yüzükleriyle aynı tıknaz, düz tepeli biçimdedir. Bu şekilde, modern bir erkek tamamen süsleme amaçlı olan ancak yine de geleneksel olarak erkeksi bir form sergileyen bir yüzük takabilir.

Mühür yüzüğünün yeri konusunda farklı gelenekler vardır. Örneğin bir İngiliz, yüzüğü sol elinin küçük parmağına takar, bir Fransız asilzade sol elinin yüzük parmağına takar, bir İsviçreli ise sağ elinin yüzük parmağına takar.

Erkeklerin alyans takması, sadece yirminci yüzyıldan kalma çok daha yeni bir gelenektir. Savaş zamanlarında, eşlerini uzun süre bırakmak zorunda kalan erkeklerin, yanlarında evlilik yeminlerini hatırlatacak bir şey taşımaları gerektiğini hissetmeleriyle başlamıştır. Savaş bittiğinde de birçok erkek arasında bir gelenek olarak kalmıştır, şüphesiz kuyumcular ve eşlerden de biraz destek alarak.

Doğu Avrupa'da erkek alyanslarının takılmasıyla ilgili tuhaf bir batıl inanç ortaya çıkmıştı. Eğer yüzüğünüzü günde dört saatten fazla takarsanız, cinsel gücünüzü elinizden alacağına inanılıyordu. Sonuç olarak, Slav erkekler kendilerini bu hayal edilen kaderden korumak için yüzüklerini belirli aralıklarla çıkarırlardı. Şüpheci bir zihin, bir alyansın bulunmayışının, evli bir erkeğin evinden uzakta olduğu zamanlarda cinsel gücünü korumasını kolaylaştırabileceği sonucuna varabilir.

Erkek bilezikleri yakın zamana kadar nadirdi, ancak bugün genç erkekler arasında yaygınlaşıyor. Burada yine, genellikle er-

keklerin bu tür vücut süslerini takmaları için bir bahane sunan özel bir işlev vardır. Bu durum, yüksek statülü erkeklerin kötü ruhlara karşı önlem almak için koruyucu bir bilezik taktıkları Eski Mısır'da başlamıştır.

Günümüzde, Afrika'dan dönen gezginlerin genellikle fil kılından bir bilezik taktığı görülür. Kalın ama bükülebilir kıllar, filin kuyruğundan alınır. Burada da, bu takının koruyucu değere sahip olması ve kullanıcıyı hastalıktan, kazadan ve yoksulluktan uzak tutması beklenir. Eski bir efsaneye göre, bilekliğin düğümleri yaşam güçlerini temsil eder ve teller yılın mevsimlerini sembolize eder.

Erkeklerin fonksiyonel nesneler olarak gizlenmiş süslü el takılarını gösterebilmelerinin son bir yolu pahalı veya modaya uygun kol saatleri takmaktır. Bunlar elmaslarla bezeli ve küçük bir servet değerinde veya büyük ve sportif olabilir, ancak teoride amaçları saati söylemektir. Yine bu onlara erkeksi bir nitelik kazandırır ve bir erkeğin eşi kadar kadınsı hissetmeden süslenebilmesini sağlar.

Beden dili söz konusu olduğunda eller, yakınımızdakilere görsel sinyaller iletirken yüzün hemen ardından gelir. Kadınların erkeklerden daha etkileyici yüzleri olsa da erkeklerin el hareketleri daha çok şey anlatır. Aslına bakılırsa, bazı kültürlerde kadınların herhangi bir el hareketi yapmasına izin verilmez.

İki tür el hareketi vardır. Birincisi, konuşurken bilinçsizce yaptığımız hareketlerdir. Bunlar sözlerimizi vurgulamaya yardımcı olur ve aynı zamanda ruh halimizi de gösterir. Bunlara değnek sinyalleri denir, çünkü konuşmamızın ritmini tutarlar ve ifademiz ne kadar duygusalsa eller havayı o kadar çok döver.

Konuşanın ruh hali avuç içlerinin yönüyle belirtilir. Avuç içleri yukarıda tutulursa, onunla aynı fikirde olmanızı istiyor demektir. Bu bir dilencinin el duruşudur. Avuç içi aşağıda tutulursa, sizi sakinleştirmeye çalışıyor, ellerini aşağı doğru bastırarak ruh halinizi aşağı çekmeye çalışıyor demektir. Avuç içleri öne doğru tutulursa, sizi geri itmeye, sizinle konuşmaya devam ederken sizi püskürtmeye veya reddetmeye çalışıyor demektir. Avuç içleri size

doğru uzanırken birbirine bakıyorsa, sizi fikirleriyle kucaklamak istediğini ima eder. Avuç içleri kendi göğsüne doğru dönmüşse, kendini kucaklamak ya da sizi kendine çekmeye çalışmak üzeredir.

Bu değnek hareketleri her zaman konuşmaya eşlik eder, ancak konuşmanın yerini alan başka bir tür daha vardır. Bunlar, istenirse yüksek sesle söylenebilecek bir mesaj gönderen sembolik hareketlerdir. Onları kullanma nedenimiz genellikle arkadaşımızın bizi duyamamasıdır, ya çok uzaktadır ya da çok fazla gürültü vardır, veya suyun altındayızdır ya da bir cam bölmenin diğer tarafındayızdır.

Elin beş basamağının her birinin kendi özel anlamı ve kendi özel hareketleri vardır. İlk hane, başparmak, birkaç önemli mesaj iletir. Yolu gösterebilir, işlerin yolunda gittiği anlamına gelen popüler başparmak yukarı hareketini, bir şeyin iyi olmadığı anlamına gelen başparmak aşağı hareketini veya fallik bir hakaret olarak kullanılan yukarı dikilmiş başparmak hareketini yapabilir.

Başparmağın işaretçi olarak kullanılması, işaret parmağının kullanımından daha az yaygındır ve sıradan bağlamlarda oldukça kaba bulunur. Bu kuralın bir istisnası yol kenarında görülebilir. Modern zamanlarda, başparmak otostopçunun işareti olmuştur, seyahat etmek istediği yönü gösterir.

Eski zamanlarda yenilmiş gladyatörün düşmüş bedenini hedefleyen aşağıya doğru işaret eden başparmak, Roma amfi tiyatrosundaki yazgısını belirlerdi. Baş parmağını kurbana doğru döndüren kalabalık onu öldürme arzusunu gösterebiliyordu. Öte yandan, onu bağışlamak istiyorlarsa, başparmaklarını kapatıyorlardı. Bu kapatma işareti daha sonra, yukarı döndürülmüş başparmak olarak yanlış tercüme edildi ve bizim işler yolunda anlamında kullandığımız başparmak işaretine dönüştü. Bu hatanın meydana gelmediği ülkelerde, yukarı kaldırılmış parmağın eski anlamı olan "Bunun üstüne otur!" hâlâ kullanılmaktadır ve gezginlerle turistlerin epey kafasını karıştırır. Bazı Akdeniz ülkelerindeki otostopçular, oranın yerlisi olan sürücülere otostop

çektiklerinde karşılaştıkları öfkeye şaşırırlar, müstehcen bir küfür ettiklerinin farkına varmazlar.

İşaret parmağı veya şehadet parmağı, dört parmağın en önemlisidir. Tetik parmağı, gösterme parmağı, arama parmağı, çağırma parmağı ve bombayı patlatan düğmeye basma parmağıdır. Eski günlerde zehirli olduğuna inanılırdı ve ilaçlarla uğraşırken kullanılması yasaklanmıştı.

Erkek işaret parmağı garip bir şekilde dişininkinden farklıdır. Kadınların yüzde 45'inde işaret parmağı yüzük parmağından daha uzundur, ancak bu erkeklerin sadece yüzde 22'sinde geçerlidir. Bu farkın bilinen bir nedeni yoktur.

Yaygın olarak kullanılan işaret etme ve çağırma hareketlerinin yanı sıra, işaret parmağı da birkaç müstehcen sinyalde kullanılır. Pek çok kaba el hareketi gibi, bunlar da neredeyse sadece erkeklere özgüdür. Bunlardan en iyi bilineni, bir elin dik işaret parmağının diğer elin parmaklarının veya kıvrılmış başparmak ve diğer işaret parmağından yapılmış bir halkanın içine itildiği *pistola*'dır. Bu, vajinanın içine sokulan bir penisin o kadar bariz bir taklididir ki dünyanın hemen hemen her yerinde anlaşılmaktadır ve en az bir vakada hareketi yapanın ölümüne yol açmıştır.

Pistola ölümü vakası tuhaf bir olaydır çünkü tarihte tek müstehcen banknotun oluşturulmasını içerir. Japonlar Çin'i İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen önce işgal ettiklerinde, bazı Çin şehirlerinde kukla bankalar kurdular. Bunlar Japonlar tarafından kontrol edilse de Çinli gravürcüler yeni banknotlar yapmakla meşguldü. Bu gravürcülerden biri öylesine öfkeliydi ki ilk başta fark edilmeyen küçük bir detay ekledi. Banknotta elleri resmi bir saygı duruşunda olması gereken yaşlı bilge, bunun yerine müstehcen işaret parmağı hareketini yaparken gösterildi. Japon yetkililer sonunda isyankâr oymacıyı buldu ve herkesin önünde başını uçurdu, bu kaba bir hareketin tatmini uğruna ödenmiş ağır bir bedeldi.

Erkek Araplar arasında, eğer akıllıca kullanılmazsa hızla cezalandırılabilecek başka bir müstehcen işaret parmağı hareketi vardır. Diğer elin parmaklarının demetlenmiş uçlarına işa-

ret parmağının hafifçe vurulmasından ibaret olan hareket hayli masum görünür. Bu durumda işaret parmağı fallik bir sembol olarak değil, hareketin hedeflediği kişinin annesinin bir sembolü olarak kullanılır. Diğer elin beş parmağı, annenin çiftleştiği erkekleri sembolize eder ve hareket "Beş baban var" mesajı taşır. Hareketi yapanın ölümüne yol açtığına dair herhangi bir kayıt yoktur, ancak bu muhtemel görünüyor.

Orta parmak, parmakların en uzunudur. Antik zamanlarda çok çeşitli isimler almıştır, en çok bilinenler Roma'da kullanılan *impudicus*, *infamis* ve *obscenus* isimleridir. Küstah, rezil veya müstehcen parmak olarak adlandırılmalarının nedeni, en kaba el hareketinin merkezi olmasıdır, bu hareket iki bin yıl sonra ABD'de hâlâ kullanılır ve sadece Parmak adıyla bilinir. Bu harekette diğer tüm parmaklar kıvrılırken orta parmak dik tutulur. Bu, testis torbasından çıkıntı yapan dik bir penis görünümü verir.

Dördüncü basamak olan yüzük parmağı, Romalılar tarafından *digitusmedus*, tıbbi basamak olarak biliniyordu ve iyileştirme törenlerinde kullanılıyordu. Bunun sebebi muhtemelen parmakların en az kullanılanı olarak en temizi olmasıydı. Aynı zamanda parmakların en az bağımsız olanıdır; kendi başına hareket ettirmesi en zor olan parmaktır. Bu yüzden gelin ve damadın nikâh yüzüklerini yerleştirdiği yüzük parmağıdır ve her ikisinin de bağımsızlıklarından vazgeçtiklerini simgelemektedir.

Küçük parmağa, beşinci basamağa İngilizcede genellikle *pinkie* denir ve bu ismi nasıl elde ettiği konusunda iki teori vardır. Birincisi, bunun bir İskoç sözcüğü olduğudur ve 1808 yılında yayımlanan bir İskoç sözlüğü Edinburgh'daki çocukların o tarihlerde küçük parmak anlamında *pinkie* sözcüğünü kullandıklarını kaydetmiştir. New York'a göç eden İskoçların sözcüğü oraya taşıdıkları ve oradan Kuzey Amerika'nın her yerine ve sonunda dünyanın İngilizce konuşulan diğer yerlerine yayıldığı düşünülmektedir. İkinci bir görüş, kaynağın New York'un New Amsterdam olarak bilindiği günlerde, ilk Hollandalı yerleşimciler tarafından New York'a taşınan Hollandaca *pinkje* kelimesi olduğunu düşünüyor.

Çocuklar arasında oyun sırasında zaman zaman birilerinin "küçük parmak sözü" istediği bir an vardır, burada çocukla arkadaşının küçük parmaklarını birbirine kenetleyip yemin etmesi gerekir. Bu yapıldığında verilen sözlerin bağlayıcı olduğu söylenir ve eğer tutulmazsa verileceği söylenen ceza kefalet olarak küçük parmağın kesilmesidir.

Bu çocukça bir oyundan daha fazlası olmasa da ciddi bir kökene sahiptir. Yıllar önce, *bakuto* adı verilen Japon kumarbazlar, bir borcu temizleyemezlerse, alternatif bir ödeme yöntemi olarak küçük parmaklarından birini kesmek zorunda kalacaklarını biliyorlardı. Ellerini deforme etmenin yanı sıra bu, kılıcı tutarken tutuşlarının zayıflayacağı ve daha sonra herhangi bir kılıç dövüşünde dezavantajlı olacakları anlamına geliyordu.

Daha sonra *yakuza* olarak bilinen Japon gangsterleri bu ampütasyonu *yubitsume* olarak bilinen özel bir ritüel haline getirdiler, bu da kelimenin tam anlamıyla parmak kısalması anlamına geliyordu. Bu bir cezalandırma şekli ya da bir kabahat veya *yakuza* grubundan atılmayı gerektiren bir eylem için özür dilemenin yoluydu. Onu özel yapan şey, cezalandırılan adamın kendi parmağını kesmek zorunda kalmasıydı, bu başka biri tarafından kesilmesinden çok daha zor bir hareketti. Ritüel için, küçük bir temiz bez parçasının döşenmesinden başlayan çeşitli kurallar vardı. Suçlu daha sonra sol elini avuç içine, bezin üzerine koyuyordu ve *tanto* adında keskin bir bıçakla küçük parmağının uç eklemini hızlıca kesiyordu. Ritüeli tamamlamak için kesilen bölümü bir bez parçasına sarıyor ve diyetini olayı denetleyecek olan *yakuza* yöneticisine teslim ediyordu.

Bir öfke anında parmağını kesen başına buyruk Hollywood aktörü Mickey Rourke'un başka türlü açıklanamayan bu hareketi, muhtemelen bu ritüelden haberdar olmasından kaynaklanıyordu. Olayı şöyle anlatmıştı: "Küçük parmağımı kestim çünkü onu istemediğimi düşündüm. Bir şeye kızdım, bu yüzden sol elimdeki küçük parmağın ucuna ihtiyacım olmadığına karar verdim. Tamamen kesmedim, hâlâ bir sinire bağlıydı... Cerrahın

dikmesi sekiz saat sürdü. Hâlâ düzgün bir şekilde bükemiyorum."

Belirli bir parmakla ilgili eylemlere ek olarak, elin tamamını içeren birçok sembolik jest vardır. Bunlar yüzün üzerindedir, birçoğu dünyanın farklı bölgelerinde farklı anlamlara sahiptir. Öfkeli erkekler tarafından belirli ülkelerde müstehcen hakaret olarak kullanılanlar, istemeden yabancılar tarafından kullanıldıklarında yanlış anlaşılıp potansiyel olarak şiddetli karşılaşmalara yol açabilir.

Erkekler tarafından çok farklı şekillerde kullanılan cinsel bir jest gizemli incir işaretidir. Bu harekette el kapalıdır, ancak başparmağın ucu bükülmüş birinci ve ikinci parmaklar arasından dışarı uzanır. Kuzey Avrupa'da bu başparmağın sokulmuş bir penisi simgelediği müstehcen bir cinsel yorumdur. Temel mesaj "yapmak istediğim şey bu"dur. Güney Avrupa'nın çoğu yerinde anlam biraz değişir. Orada müstehcen bir hakaret ya da "sana girsin" mesajını ifade eden bir tehdit olarak kullanılması daha olasıdır. Ancak Portekiz ve Brezilya'da, nazara karşı bir savunma olarak kullanılır. Diğer erkekler kötü şanstan kaçınmak için "tahtaya vurur", parmaklarını çaprazlar ya da haç işareti yaparken, Portekizliler ve Brezilyalılar incir işareti yapar. Onlar için cinsel anlamı yoktur, gezginler bir ülkeden diğerine geçtiğinde bariz bir utanç kaynağıdır.

İncir işaretinin koruyucu bir yöntem olarak kullanılması tuhaf görünebilir, ancak kökenleri açık bir şekilde cinsel gösterilerin, kötü ruhlara çok çekici geleceğine ve dikkatlerini dağıtarak onları meşgul edeceğine dair eski inanışlara dayanır. Bu nedenle, bazen kötü ruhların içeri girmesini engellemek için kilise kapılarına müstehcen çörtenler yerleştiriliyordu ve en az iki bin yıl boyunca incir konumunda bir el gösteren küçük muskalar, Eski Roma'dan modern Rio'ya batıl inançlı kişiler tarafından takıldı. Bununla birlikte, bugün, kullanıcılar genellikle şans muskalarının cinsel anlamından habersizdir ve müstehcen bir el işaretinin ufak bir oymasını cesurca taşıdıklarını öğrenmek onları endişelendirebilir.

Diğer iki parmak başparmak tarafından bastırılırken işaret parmağı ve küçük parmağın sert bir şekilde dik tutulduğu İtalyan boynuz işareti, incir işaretine benzer bir geçmişe sahiptir. Bu boynuzlu eli Sicilya'daki bir adama işaret etmek, geçmişte muhtemelen hareketi yapanın hayatına mal olurdu. Yerel olarak *cornuta* olarak bilinen bu hareket,"karınız başka biriyle yatıyor," mesajı verir ve bu Akdeniz'in kıyılarında hafife alınacak bir yorum değildir. Texas Üniversitesi'ndeki öğrencilerin bu boynuzlu el hareketini amblemleri olarak gururla kullanmaları ve spor etkinliklerinde özgürce kullanmaları talihsiz bir durumdur, İtalya'daki Amerikalı turistleri her an bir el hareketi kavgası beklemektedir.

Bu boynuzlu elin neden böyle saldırgan bir mesaj taşıdığına dair birkaç açıklama vardır. En popüler olanı boynuzlu eli boğanın sembolü olarak görür. Çoğu boğa daha uysal hale getirilmek için hadım edilir, bu yüzden el işareti,"sembolik olarak sadakatsiz eşiniz tarafından hadım edildiniz," der.

Aynı boynuzlu hareket, İtalya'nın bazı yerlerinde ve civar bölgelerde nazara karşı bir koruma olarak da kullanılır. Bu anlamı taşıdığında, harekette genellikle eli havaya kaldırmak yerine boynuzlar doğrudan nesneye veya kötü olduğu düşünülen kişiye doğru uzatılır. Bu versiyonda boynuzlar sembolik olarak eski zamanların büyük, koruyucu boğa tanrısına aittir. Yine, kötü şansa karşı kesintisiz koruma sağlamak için bu hareketin küçük bir muska olarak takıldığı iki bin yıllık bir geçmişi vardır.

Başparmak ve işaret parmağı uçlarının bir daire oluşturacak şekilde bir araya getirildiği el halkası hareketi, dünyanın farklı bölgelerinde birkaç anlam ifade eder. Çoğu yerde, her şey yolunda demektir, ancak Akdeniz bölgesinin bazı bölgelerinde, Almanya, Rusya, Ortadoğu ve Güney Amerika'nın bazı bölümlerinde, bir delik göstermek için yapılan müstehcen bir hareket-tir. Bugün bu hareket genellikle başka bir erkeğin homoseksüel veya en azından kadınsı olduğunu düşünen bir erkek tarafından kullanılır. Fransa ve Belçika'nın bazı bölgelerindeyse bir şeyin hayal kırıklığı yarattığını göstermek için kullanılır – ve burada

halka şekli sıfırı simgeler. Japonya'da halka şekli bir madeni parayı simgeler ve hareketin mesajı paradır. İngiltere'de günümüzde halka işaretinin popüler bir versiyonu vardır, burada el, erkek mastürbasyonunu taklit ederek aşağı yukarı sallanır.

V işareti, çelişkili anlamlara sahip başka bir jesttir. Dünyanın her yerinde V, zafer (victory) kelimesini ifade eder, işaret parmağı ve orta parmak V şeklini oluşturacak şekilde birbirinden dik ve ayrı bir şekilde tutulurken, diğer parmaklar bükülür. Bu şekilde havada tutulursa, işaretin anlamı hakkında şüphe yoktur, yalnızca tek bir ülke, Büyük Britanya hariç. Orada hareketi yapan kişi, el hareketini elin avuçlarını vücudundan uzak tutarak gerçekleştirmeye dikkat etmelidir. Elini avucu vücuduna bakacak şekilde döndürecek ve ardından V işaretini havaya kaldıracak olursa, Britanya'da bu hareketin anlamı zafer yerine "sana girsin" olarak çarpıcı bir şekilde değişir. Bu benzersiz İngiliz hakareti, kimi zaman düşmanca olan hareketi dostane zanneden yabancılar tarafından nadiren anlaşılmaktadır.

Bu hareketin 1415'te Fransızların, savaşta çok fazla sorun yaratan İngiliz okçuların yay parmaklarını kesmekle tehdit ettiği Agincourt Savaşı'nda başladığına dair hoş bir hikâye vardır. Anlatılana göre Fransızlar savaşı kaybettikten sonra, İngiliz okçular bu iki parmağın hâlâ yerinde durduğunu göstermek için ok attıkları iki parmağı, işaret ve orta parmaklarını havada tutarak onlarla alay etmişlerdir. İki parmaklarını havaya savurarak, yenilmiş rakiplerine gülmüşlerdir ve söylenene göre İngiliz V işaretini doğuran bu olmuştur. Ne yazık ki bu çekici hikâye için somut bir kanıt yoktur. Kesinlikle Agincourt Savaşı'ndan kaynaklanmıyordu, çünkü bu savaş gerçekleşmeden önce ölen tarihçi Jean Froissart, çok daha erken bir kuşatma sırasında İngiliz okçuların parmaklarını Fransızlara salladığını kaydetmişti. Ancak bu sataşmanın düzgün bir V işaretine dönüşüp dönüşmediği belirsizdir. Okçu hikâyesi modern hakaretin güçlü cinsel mahiyetini de açıklayamıyor. Bugün V işaretini kullanan çoğu erkek için, bunun sadece çifte güçlü, fallik parmak hakareti olması daha muhtemel görünüyor.

El hareketlerinden el temaslarına dönersek, çoğu yetişkin erkeğin bir yabancıya, özellikle başka bir adama dokunma veya onun tarafından dokunulma konusunda güçlü bir dirence sahip olduğu açıktır. Bu nedenle, el temasları yüzyıllar boyunca resmileştirildi ve bir utanç hissetmeden yapabileceğimiz özenle stilize edilmiş bir tebrik eylemine dönüştürüldü. Tokalaşma, bir zamanlar yerel bir Avrupa hareketiyken, günümüzde neredeyse küresel bir hareket olmuştur.

Avrupa'da, bir anlaşmayı kutlamak veya bir sözleşmeyi bağlamak için el sıkışmak öteden beri süregelen bir gelenekti. Bir selamlama hareketi haline gelmeden önce tokalaşmanın esas rolü buydu. Orta Çağ'da şeref veya bağlılık sözü olarak ve genellikle düşük statüdeki kişinin, astın, diz çökmesiyle birlikte kullanıyordu. Ellerin kenetlenmesi, sallama unsurundan daha önemliydi. Tam tokalaşmanın on altıncı yüzyılın başlarında gerçekleştiğini biliyoruz, çünkü Shakespeare'in *Nasıl Hoşunuza Giderse*'sinde şöyle bir replik vardır: "Tokalaştılar ve kardeşlik yemini ettiler."

Günümüzde tokalaşmanın birkaç farklı biçimi vardır. Her iki elin karşı tarafın elini eldiven gibi sararak kullanıldığı siyasetçi tokalaşması vardır. Bu güçlendirilmiş tokalaşmada, sağ el her zamanki gibi sallamayı yaparken, sol el kişinin elinin diğer tarafını tutar. Çok dostane olduklarını göstermek isteyen halk figürlerinin en sevdiği harekettir ve bazen sıcak karşılama olarak adlandırılır. Küçük bir sarılmaya benzer, karşıdakinin eli olabildiğince samimi bir şekilde kucaklanır. Anlamı, aynı zamanda bu tip selamlamanın formalitesini korurken güçlü bir dostluk sinyali vermektir. Daha yoğun bir versiyonda sol el, karşıdakinin ön kolunu sanki sarılmak üzereymiş gibi sıkar.

Baskın bir erkeğin el sıkışmanın eşitlikçi mahiyetini yok etmesinin bir yolu, elini avuç içi aşağı gelecek şekilde uzatarak eylemi başlatmaktır. Bu, karşıdakini eli aşağıdan, avuç içi yukarı gelecek şekilde kavramaya zorlar. Bu şekilde baskın insan tam anlamıyla üstünlük kazanabilir.

El sıkışma adabıyla ilgili birkaç kural vardır. Eylemi daha kıdemli olan başlatmalıdır. Bir ast, amirinden önce elini uzat-

maz. Bir erkek elini bir kadına uzatmamalı, kadının uzatmasını beklemelidir, tabii eğer büyük önem taşıyan bir adam değilse.

İzcilerin gözettikleri garip bir gelenek, tokalaşmak için sol ellerini kullanmalarını gerektirir. Bu, olağanüstü bir güven gösterisidir, çünkü teorik olarak, karşısındaki sağ elinde bir silah tutabilir. Ayrıca sol elin izcinin kalbine daha yakın olduğu için kullanıldığı iddia edilir. İşin aslı şudur ki olağandışı bir el tokalaşma yöntemi kullanmak, eyleme gizli bir tören niteliği verir. Birçok gizli cemaat de parmak pozisyonlarında küçük değişikliklerle karşıdaki kişiye özel bir gruba veya kuruma ait olduklarını gösteren kendine özgü el sıkışmaları kullanır.

1960'larda Amerika'da geliştirilen ayrıntılı bir el sıkışma *Soul Brother Handshake* olarak biliniyordu. Erkek Afrikalı Amerikalılar tarafından başlatılmıştı, ancak o zamandan beri daha kapsamlı bir şekilde yayıldı ve genç yetişkin erkekler arasında yakın bir arkadaşlık hareketi olarak popülerleşti. Geleneksel, avuç içlerinin birbirine baktığı tokalaşmayla başlayıp, başparmakların tabanının kavranmasıyla devam eden ve son olarak parmakların kanca biçiminde birbirine kenetlendiği, birbirini hızla takip eden üç bölümlü bir eylemdir. Bazen son bölüm atlanabilir ve eller avuç içlerinin birbirine baktığı pozisyona geri dönebilir.

El sıkışmanın kökeninin geleneksel açıklaması, Roma döneminde dirseklerin veya ön kolların karşılıklı kenetlenmesi olarak başlamış, güçlü sağ kolların silah taşımadığını gösteren bir güven jesti olduğudur. Alternatif olarak, arkadaşının kolunun gücünü test etmenin bir yolu olarak ortaya çıktığı, el sıkışanların karşılıklı fiziksel güçlerini değerlendirmek için birbirlerinin kol kaslarını yokladığı öne sürülmüştür. Bugün bazı güvensiz bireyler bu güçlü kavrayışı hâlâ kullanıyorlar, tanıştıkları insanların parmaklarını ezerek bunun karşılarındakini etkilemesini umuyorlar.

El sıkışmanın modern toplumda bulaşıcı hastalıkların yayılmasının en yaygın yolu olduğu iddia edilmiştir ve erkeklerin genellikle ne kadar sürerse sürsün diğer erkeklerin elini tutma-

yı sevmemesi şaşırtıcı değildir. Ayrıca, el ele tutuşmanın kadınsı olduğu ve toplumda görülürse eşcinsellik işareti yerine geçeceği hissi de vardır. Bununla birlikte, bu duygu tüm dünyada yaygın değildir, çünkü yetişkin erkeklerin en ufak bir eşcinsellik iması olmadan dostane biçimde el ele tutuşarak birlikte oturdukları, ayakta durdukları veya yan yana yürüdükleri birçok ülke vardır.

Bu çoğu Ortadoğu ülkesi ve ayrıca Asya ve Afrika'daki bazı ülkeler için de geçerlidir ve Başkan Bush'un Texas'taki çiftliğinde utana sıkıla bir Suudi Arabistan prensiyle el ele yürüdüğü bir fotoğrafı vardır, bu Arap liderinin son derece doğal bulduğu bir şey olsa da tüm gülümseme çabalarına rağmen Texaslının mutsuz olduğu bir durumdur. Bir eleştirmenin o sırada yorumladığı gibi, "bazı insanlar petrol fiyatlarını düşürmek için her şeyi yapar". Başka bir yorum daha da kötüydü: "Dubya biri hariç her fotoğrafta, Suudi Hazrete sol eliyle, *Arapların kıçlarını sildikleri elle* dokunuyor!" Burada Bush karşıtlığı sağduyuyu yenmiş, zira iki adam yan yana yürüyorsa, içlerinden biri sol elini kullanmak zorundadır.

Güney Afrika'yı ziyaret eden genç bir Afrikalı-Amerikalı, orayı şöyle anlatıyor: "Genç ve yaşlı tüm erkeklerin el ele tutuşması yaygındır. Gangster pozu ülkesinden gelen bir Afrikalı-Amerikalı olarak bu geleneği kavramakta ilk başlarda zorlandım. Benim dünyamda kardeşler birbirine dokunmazdı ve bunu yapanlar genellikle gizli eşcinsellerdi." Sözlerini şöyle bitiriyor: "İki Afrikalı-Amerikalı erkeğin el ele tutuşması görüntüsünün homofobik hakaretler ve rahatsız edici bakışlardan başka bir şeye yol açması için çok zaman geçmesi gerekiyor. Ama belki yurtdışından ders alabiliriz... Afrika'da, el ele tutuşan bu adamların çoğu apartheid hükümetini deviren silahlı devrimcilerdi. Belki de hepimizin bu kardeşçe sevecenliği denemesinin zamanı gelmiştir."

14. GÖĞÜS

Eski atalarımız hayatta kalma aracı olarak avlanmaya geçtiğinde, insan vücudu üzerinde yeni baskılar oluştu. Kovalamaya başlayan erkekler daha iyi bir solunum geliştirmek zorundaydılar. Nefesleri tükenirse yiyecekleri de tükenirdi. Diğer maymunlar ve maymunsularla karşılaştırıldığında, büyük göğüslü olmak zorundaydılar. Daha büyük akciğerleri barındırmak için, omurga, kaburgalar ve göğüs kemiğinin oluşturduğu kemik kafesinin daha fıçı gibi olması gerekiyordu. Hem uzunluğu hem de genişliği arttı. Erkek göğsü bir sporcunun göğsüne dönüştü.

Dişiyse farklı bir şekilde gelişti. Hamilelikler ve bebekler yüzünden engellendiği için daha az hareketliydi. Göğsü erkeğinki gibi genişlemedi. Başka bir yönde gelişti, göğüs kafesi küçük kaldı, ancak memeler bir çift yumuşak yarım küre biçiminde şişti. Bu genişlemiş memelerin biri annelikle ilgili diğeri cinsel olmak üzere iki biyolojik işlevi vardır. Buna karşılık, erkek göğsü basitçe geliştirilmiş bir solunum makinesiydi. Cinsel çekiciliği varsa da bu ikincildi ve daha geniş, daha kaslı bir göğse sahip bir adamın daha iyi bir avcı olması ve bu nedenle eş olarak daha güvenilir bir aday olması nedeniyleydi.

Bugün çok sayıda erkek atletik olmayan hayatlar yaşadığından modern erkek göğüsleri çoğu kez eş adaylarına hitap edemeyecek kadar dar ve cılız oluyor. Göğüslerini biraz daha şişirebilmek için göğüs kaslarını geliştirmek isteyen bireyler için, artık onlara "daha biçimli ve yontulmuş göğüs kasları" sunan basit

bir operasyon var. Her iki koltukaltına yapılan küçük bir kesiyle, cerrahın pektoralis majör kaslarının altında açtığı ceplere katı ve konik uçlu implantlar yerleştiriliyor. Bununla birlikte, çoğu erkek için, iyi dikilmiş bir ceket işi yeterince görüyor.

Çıplakken ise yeni bir sorun ortaya çıkıyor. Erkek göğüsleri kıllı ve pürüzsüz olmak üzere iki çeşittir ve buradaki ikilem, bu ikisinden hangisinin erotik anlamda daha çekici olacağını bilmektir. Kıllı bir göğsü olan adam için, acı verici olsa da, bu bölgedeki tüyleri gidermek ve herkesin görebileceği parlak, pürüzsüz bir göğüs sergilemek mümkündür. Tüysüz bir göğsü olan bir erkek için tek umut, göğüs peruğundan, 1970'lerde kısa bir popülerlik dönemi yaşayan aksesuardan faydalanmak ve yakınlaşma anlarında yerinden çıkmamasını ummaktır.

Kıllı bir erkek göğsü mü yoksa pürüzsüz bir göğsü mi tercih ettikleri sorulduğunda, kadınların cevapları son derece farklıydı. Bazıları, erkekler genellikle kadınlardan daha tüylü vücutlara sahip olduğundan, aşırı kıllı bir göğsün aşırı erkeksi ve bu nedenle çok çekici olduğu konusunda ısrarcıydı. Sadece seksi görünmekle kalmayıp oyuncak ayı gibi seksi bir his verdiklerini de eklediler. Ayrıca pürüzsüz erkek göğsünü de çok çocuksu bularak eleştiriyorlardı.

Pürüzsüz bir göğsü tercih eden kadınlar ise o bölgedeki kıl eksikliğinin erkeklerin daha genç görünmesini sağladığını ve yakın temas anında pürüzsüz cilt yüzeyinin dokunmaya çok daha duyarlı ve erotik olduğunu belirtiyordu. Görünüşe göre jüri bu konuda henüz bir karara varabilmiş değil.

Burada kültürel bir varyasyon olabilir, çünkü ABD'de başarıyı yakalamayı ümit eden İrlandalı şarkıcı Ronan Keating, Amerikalı hayranlarının desteğini kazanmak için göğsüne ağda yaptırmıştı. Ancak bunu fiziksel olarak yapma zahmetine girmemiş, göğsündeki kılları Amerikan tanıtım fotoğraflarından sildirmişti. İngiltere'de çıkardığı teklinin kapağında, düğmesiz gömleğinden küçük kıl tutamları görünüyordu, ancak Amerika'da, aynı teklinin kapağında, bunlar sihirli bir şekilde yok olmuştu. Bunun onun daha az karamsar ve daha dostça görünmesini sağlamak

için yapıldığı söyleniyordu. Ya da başka bir deyişle, daha az erkeksi ve daha çocuksu.

Fotoğrafa değil de deriye yaptırılan gerçek ağda, Kaliforniya'da popülerlik kazanıyor gibi görünüyor ve birkaç erkek Hollywood yıldızı yakın zamanda göğüs kıllarının yolunduğu o acı verici süreci yaşadı. Aktörler Brad Pitt ve George Clooney'nin bunu yapmış olduğu söyleniyor, bu da kadınların tercihlerinin parlak, pürüzsüz bir erkek tenine doğru yöneldiğini gösteriyor.

Sanat uğruna bu akıma karşı gelen Orlando Bloom, Ridley Scott'ın Haçlı Seferleri hakkındaki destansı filmi *Cennetin Krallığı*'nda oynadığı sırada tam tersi yönde hareket etti. Onu sert bir savaşçı olarak daha inandırıcı hale getirmek için, pürüzsüz gövdesini örtmek için sahte göğüs kılları kullanmak zorunda kaldı.

Şu asırlık soruyu cevaplamadan erkek göğsünün konusunu ele almak imkânsızdır: Erkeklerde neden meme ucu vardır? Bu, boş bir anında, aç bir bebeğe süt tedarik etmeye yarayan anatomik bir özelliğin neden sütü olmayan insan erkeğinin göğsünde bulunduğu sorusunu düşünen herkesi şaşırtan bir şeydir. Sadece birkaç erkeğin meme ucu olsaydı, sakallı kadının erkek muadili olan ucubeler olarak görülürlerdi. Ancak tüm erkeklerin meme uçları vardır, bu nedenle normal erkek ekipmanlarının bir parçasıdır ve varlığı bir açıklama gerektirir.

Erkek meme uçlarının nasıl geliştiğini anlamak kolaydır. Anne karnındaki ilk on dört hafta boyunca, cinsiyete bakılmaksızın insan embriyosu erkeksi cinsiyet özellikleri göstermez. Bu aşamada meme uçlarının her iki cinsiyette de geliştiği görülebilir. Daha sonra, on dördüncü haftada, erkek hormonu testosteron devreye girer ve erkeksi özellikler erkek embriyolarda görünmeye başlar. Ancak yeni erkeksi özellikler giderek güçlenmeye başlasa da meme uçları baskılanmaz, her iki cinsiyetin göğsünde de kalır.

Bu bazen "Neden erkeklerin meme uçları var?"sorusuna yeterli bir cevap olarak verilir, ancak evrim nadiren bu şekilde işler.

Bir özellik işe yaramazsa kaybolur. Meme uçları korunuyorsa, sadece embriyonik bir hata olmaktan ziyade erkekler için olumlu bir değere sahip olduklarını varsaymak mantıklıdır.

Cevap, ön sevişme sırasında insan erkeği için önemli bir erojen bölge sağlamalarıdır. Bir rapora göre, her erkek meme başı yaklaşık 3.000 ila 6.000 ultra dokunmaya duyarlı sinir ucu ve yaklaşık 2.000 ila 4.000 erojen sinir ucu içerir. Erojen sinir uçları dokunmaya duyarlı olanların hemen altında bulunur ve bu iki tip birlikte oldukça hassas bir cilt bölgesi oluşturur.

Şaşırtıcı bir şekilde, erotik duyarlılık söz konusu olduğunda erkeklerin sol ya da sağ memelerinin baskın olduğu keşfedilmiştir. Hepimizin bunu bilmeden baskın bir sol göze veya baskın bir sağ göze sahip olması gibi, meme uçlarında da durum böyledir, çoğu erkek ön sevişme sırasında onlara hangi meme ucunun daha büyük cinsel zevk vereceğinden habersizdir.

Kötü şöhretli Barbie bebeğin plastik erkek arkadaşı Ken'in meme uçlarından yoksun olduğu ve bunun küçük kızlar arasında biraz kafa karışıklığına yol açtığı belirtiliyor. Bazı yetişkinler daha gerçekçi hale getirmek için Ken'e meme çizdiklerini hatırlıyor ve bir zamanlar bu bebeklerle oynamış olan diğerleri, Ken'in meme uçlarının olmayışının erkek meme uçlarının erojen bir bölge olduğunu kanıtladığını ve bu yüzden Barbie'yi tahrik etmemek için yasaklandıklarını öne sürer.

Meme uçlarını bastırmak şöyle dursun, bazı erkekler onlarla bilfiil gösteriş yapıyor, deldiriyor ve sonra gümüş veya altın halkalarla süslüyor. Delinmiş erkek meme uçları en az iki bin yıldır mevcut, Roma komutanları cesaretlerini ve erkekliklerini sergilemek için bu uygulamayı benimsiyordu. Modern zamanlarda, meme uçları günümüzde giderek daha popüler olan piercing uygulamasına maruz kalan birçok vücut kısmından biridir. Dört meme halkasına sahip bir adam bile vardır, çünkü kendisi dört meme ucuna sahip nadir erkeklerden biridir.

Erkek meme uçlarıyla ilgili bir diğer önemli soru şudur: Hiç süt üretiyorlar mı? İnsan erkeği süt verebilir ve bir bebeği emzirebilir mi? Büyük Charles Darwin gibi bir otorite, vaktiy-

le insan erkeklerinde meme uçlarının varlığının, bir zamanlar, uzun zaman önce, "erkek memelilerin dişilere yavru emzirmede yardımcı olduğunu ve daha sonra bir nedenle, erkeklerin bunu yapmayı kestiğini" gösterebileceğini söylemişti. Daha sonra "olgunluk sırasında organların kullanılmamasının atıl hale gelmelerine neden olabileceğini" ancak "daha erken yaşlarda bu organların etkilenmeyeceğini, böylece her iki cinsiyetten gençlerde de neredeyse eşit derecede iyi gelişeceklerini" belirtmişti. Ne yazık ki doğrudan atalarımızın erkeklerinin süt verdiği fikrini destekleyen bir kanıt yoktur ve bugün yaşayan dört bin memeli türünden, yalnızca Dayak meyve yarasasının erkeklerinde aktif meme bezleri vardır ve dişilerinin emzirmesine yardım edebilir.

Bununla birlikte, bir erkeğin süt vermesi çok nadir görülse de birkaç durumda olur. En sık erkeklerin tıbbi olarak kadın hormonları ile tedavi edildiği durumlarda gözlenir, ancak tuhaf biçimde, aşırı stres ve kötü beslenmenin bir arada olduğu durumlarda da görülmüştür. Nazi toplama kamplarından kurtulan erkekler ve Kore ve Vietnam'daki çatışmalardan dönen erkek savaş esirleri de bazen süt veriyordu. Bebeklerini emzirmek için anormal derecede yoğun dürtüler geliştiren bazı babalar, meme uçlarını da az miktarda süt üretecek şekilde uyarmayı başardılar, ancak yeterli beslenmeyi sağlayacak kadar değil.

Diğer birçok erkek için sorun, süt üretip üretemeyecekleri değil, şişkinlikleri haşin erkek egosuna uymayacak kadar memeye benzemeye başlayınca göğüslerinin çok kadınsı olup olmadığıdır. Gençken, okulda, bu tür erkeklere "erkek memeleri" nedeniyle sık sık işkence yapılırdı ve Memiş ya da Meminto gibi zalim takma adlar verilirdi.

Bu tür bir alay genellikle derin depresyon ve kendinden şüphe duymaya neden olur ve bu erkekler çaresizce bir çözüm arar. Onlar için tek umut kozmetik cerrahidir ve hâlâ tabu konusu olmasına rağmen "meme kaldırma" operasyonları giderek daha popüler hale gelmektedir. Geçen yıl 14.000 Amerikalı erkek memelerini küçültmek için bıçak altına yattı. Doğru, memelerini büyüten 400.000 kadınla karşılaştırıldığında bu küçük bir ra-

kamdır, ancak yine de birçok erkek için erkeksi bir göğüs sergileyebilmenin ne kadar önemli olduğuna dair etkileyici bir noktadır. Cerrahi düzeltmeden yardım almış bir erkeğin söylediği gibi: "Artık seks yaparken gömlek giymek zorunda değilim."

Göğüs hareketleri söz konusu olduğunda, iki ana sembolik unsur vardır. Göğüs bölgesi ya benliğin temsili olarak ya da cinsel bölge olarak kullanılır. Bir konuşmacı "ben" kavramını vurgulamak istediğinde benlik anlamındaki göğüs ortaya çıkar. Bu kelimeyi kullanırken göğsüne parmaklarıyla dokunur veya vurur. Büyük mutluluk anlarında, ilgili kişinin kendi göğsünü kollarıyla kucakladığı göğüs kucaklama hareketini yapabilir.

Göğsün şişirilmesi veya eller ya da yumruklarla dövülmesi, birçok kültürde yaygın olan maskülen bir görüntüdür. Kendini ortaya koymanın işaretidir ve bu harekette de göğüs bölgesi kişinin tamamını temsil etmektedir. Eski zamanlarda yas tutanlar, göğüslerini açıyor ya da öfkeli bir kederle dövüyordu.

Bu "benlik" bölgesini örtmek tam tersi yönde bir işaret olabilir. Doğu'da kolların göğüs boyunca çapraz olarak katlanmışken eğilmek bir alçakgönüllülük işaretidir, Araplar arasında ağız ve alınla birlikte göğse dokunmak, kibar bir selamlama şeklidir. İtalya'da, çapraz avuç içlerini göğsüne düz olarak yerleştirmek, Hıristiyan haçının bir sembolüdür ve bazen yemin ederken kullanılır.

Cinsel içerikli göğüs hareketleri arasında, erkeklerin dişinin cinsel küreciklerini taklit etmek ya da onlara dikkat çekmek istediğinde yaptığı, çeşitli elle meme avuçlama hareketleri bulunur. Yunanistan'da, erkek göğsünün iki elle tek bir kere yumruklandığı bir göğüs yumruklama hareketi vardır, yumruklar kadın memelerini temsil eder.

Göğse düz bir el yerleştirme eylemi hayli eskidir, klasik Yunanistan ve ötesinde bile görülmüştür. Bir sadakat işareti olmanın yanında yemin ederken de kullanılıyordu. Yunanlı köleler için göğse koyulan sol el, ustalarının emrini beklediklerini belirten bir itaat hareketiydi.

Günümüzde kullanılan göğüste el hareketi en çok ABD'de görülür, asker olmayan kişiler tarafından milli marş çalınırken, normal askeri selam yerine kullanılır. Bu durumlarda sağ el kullanılır ve eylemin kaynağı yeterince açıktır. Eli kalbe yerleştirmeyi sembolize eder.

Modern zamanlarda kalbi tutkuların ve duyguların sembolü olarak görüyoruz, ancak kalbin üzerine el koyma hareketinin başladığı eski zamanlarda durum böyle değildi. O günlerde kalp kişinin özü, zekâsı ve varlığının merkezi olarak kabul ediliyordu. Ellerini kalplerine koyan eski insanların sembolik olarak dokundukları buydu. Beyin, o ilk günlerde, sadece kalbin zekâsının bir aracı olarak görülüyordu. Bugün hâlâ bizi etkileyen bu köken nedeniyle, eli bir başkasının göğsüne koymak oldukça mahrem bir eylemdir, genellikle sadece sevgililer veya çok eski arkadaşlar arasında gerçekleştirilir.

15. KARIN

İnsan karnı, Dr. Johnson tarafından vücudun göğüslerden uyluklara uzanan ve bağırsakları içeren kısmı olarak doğru bir şekilde tanımlanmıştır. Tıbbi adı abdomendir. Cinsel organları dışarıda bıraksa da üreme bölgesine o kadar yakındır ki bir dereceye kadar sansüre maruz kalmıştır. Viktorya döneminde bu kelime çok kaba bulunuyor, kullanılmıyordu. Karın ağrısı yerine mide ağrısı demeyi tercih ediyorlardı. Uzun zaman önce Viktorya dönemindeki ihtiyatlılığı terk etmiş olsak da bugün hâlâ bu yanlış terimleri kullanma eğilimindeyiz ve mide ile karın arasındaki karışıklığı sürdürüyoruz.

Görsel olarak, karın bölgesinde hafif cinsiyet farklılıkları vardır. Erkek karınları dişi eşdeğerlerinden daha kıllıdır. Ergenlik çağındaki genç erkeklerde, karın kılları kasık bölgesinden göğse kadar uzanan dikey çizgiler olarak görünmeye başlar. Argoda "hazine yolu" olarak bilinen bu kıllar daha sonra genç yetişkin erkek yaşlandıkça karın bölgesinin geri kalanına yayılmaya başlar.

Dört karın kılı motifi vardır:

Yatay: Burada kasık kıllarının üst sınırı yataydır ve daha yukarıda karın kılı yoktur. (Yirmi beş yaşın altındaki erkeklerin yüzde 40'ında bulunur. Bu aynı zamanda neredeyse tüm kadınlarda bulunan modeldir.)

Oksal: Burada kasık kıllarından dikey olarak göbeğe uzanan dar bir karın kılı şeridi vardır. (Erkeklerin yüzde 6'sında bulunur.)

Sivri Uçlu: Bu, kasık kıllarının üst çizgisinden yükselen ve göbeğe, hatta göbeğin yukarısına uzanan ters V şeklinde karın kılları olan tipik erkeksi bir modeldir. (Erkeklerin yüzde 55'inde bulunur.)

Dörtgen: Dağınık desen olarak da bilinen bu modelde, karın bölgesine az çok eşit dağılmış kıllar bulunur. (Erkeklerin yüzde 19'unda bulunur.)

Bugün birçok erkek için, göbek üzerinde herhangi bir kılın varlığı nahoştur ve bu bölgeye ve vücudun başka birçok bölgesine ağda yaptırarak pürüzsüz, çocuksu bir cilt oluşturmaya yönelik artan bir talep vardır.

Kıllılığın yanı sıra, karın bölgesinin biçiminde de cinsiyetler arasında farklılıklar vardır. Sağlıklı genç yetişkinlerde, erkek göbeği daha kısa ve daha az kıvrımlıdır. Daha spesifik olarak, erkek göbeği ile erkek cinsel organları arasındaki mesafe dişilerinkinden daha kısadır. Atletik bir erkeğin, seksapelini olumsuz niteliklerine borçlu olan küçük, düz, göze çarpmayan bir göbeği vardır.

Modern Narkissos'un hayallerinden biri, karın kaslarının kaya gibi sert olacak kadar mükemmel biçimlenmiş olması, güçlü bir yumruğa dayanabilmesi ve şu meşhur baklava desenini sergileyebilmesidir. Bazı erkekler için bu ideal karın modeli, bunun cinsel güç ve seksapel dolu bir erkeksi fiziksel üstünlüğe eşit görülen makaleler yayımlayan erkek dergilerinin de kamçılamasıyla bir takıntı haline gelir.

Erkek karnını geliştirmek ve baklava desenini oluşturmak için özel spor salonu cihazları pazarlanmaktadır. Bunlar bölgesel egzersizlerle belirli noktalarda küçülme sağladıkları gibi şüpheli bir iddiaya sahiptir. Kaya gibi sert karınlar vaat ederler, ancak genellikle istenen sonucu elde etmek için vücudun genel yağ oranının yüzde 12,5 olan normal erkek ortalamasında yüzde 10'a düşürülmesi gerektiğini belirtmezler, bu değişimi sağlamak için-

se dikkatle tasarlanmış bir diyet ve genel güç antrenmanlarının uzun vadeli bir disiplinle sürdürülmesi gerekir. Sadece gerçekten adanmış bir spor salonu kölesi, idealize edilmiş genç karnı ortaya çıkaran sihirli baklavalara sahip olmayı umabilir.

Tüm bunlar yaş arttıkça değişir. Yiyecek ve içeceklere aşırı düşkünlük hem erkeğin hem de dişinin kilo almasına yol açar, ancak bu tam olarak aynı şekilde olmaz. Dişiler tüm vücutlarında yağlanma eğilimindeyken, erkekler göbek bölgesinde orantısız bir artış gösterir. Koca göbekli fakat çöp gibi vücutlu birçok yaşı ilerlemiş erkek vardır, bu kadınlarda nadiren görülen bir şeydir. Sanki insan erkeğinin karnında fazladan yağın depolandığı bir "deve hörgücü" var gibidir, dişiler ise fazla yağı vücudunun her yerinde saklamaktadır.

Yiyeceklerin az olduğu ve birçok fakir insanın aç olduğu günlerde, erkekler koca göbeklerini zenginlik ve başarının havalı bir göstergesi olarak gururla sergilerdi. Bugün, gençlik konusundaki takıntılı kültün ve kişisel sağlık ve zindelik kaygılarının yükseldiği daha varlıklı, gelişmiş ülkelerde, koca göbekler üzücü rahatına düşkünlük örnekleri olarak görülmektedir. Bugünün politik olarak doğru olan erkek göbeği düz bir göbektir.

Erkeğin koca göbeği genellikle bira göbeği olarak adlandırılır, burada ima edilen şey, düzenli bira içmenin bu durumun temel nedenlerinden biri olmasıdır. Şaşırtıcı bir şekilde, bunun bir efsane olduğu ortaya çıkmıştır. Dikkatli araştırma çalışmaları, "alkol tüketiminin, henüz anlaşılmayan nedenlerle kilo alımı ile ilişkisiz olduğunu" bulmuştur. Öyleyse, kafayı çekme ve büyük göbekler arasındaki bariz bağlantının açıklaması nedir? Cevap, tipik içki içicisinin kişiliğinde yatmaktadır. Dünyevi zevklere izin vermeyi seven keyifli bir adam, genellikle sosyal içicilik kadar abur cuburdan oluşan büyük öğünlerden de hoşlanan bir hedonisttir, bu şişkin göbeği oluşturan şey biradan ziyade budur.

İtalya'daki yeni araştırmalar, erkek göbeğinin bir geni olduğunu keşfetmiştir. Bir grup insan aynı ölçüde aşırı ve aşırı derecede içerse, sadece bazıları obez olur. Deney kümesinde, büyük göbek geliştirenlerin, genetik yapılarında ortak bir özelliğe sahip

oldukları görülmüştür. Bu özelliğe sahip olmayanlar bel çevrelerini genişletmeden kendilerini şımartabilirler.

Bu bulgular tuhaf biçimde koca göbekli erkeklere bir bahane sağlamak için kullanıldı ve çok şişman olmalarının kendi hataları olmadığı söylendi. Genlerinden kaynaklanıyordu. Resmi ifadeyi kullanacak olursak, "Kilo almaya genetik yatkınlığı anlamak, obezitenin her zaman bir bireyin hatası olduğu yönündeki damgalamaya son vermek için önemli bir adımdır." Bu, iğrenç "şişman" kelimesi yerine "enden engelli" ifadesini kullanan politik doğruculuğun çarpık düşüncesinin klasik bir örneğidir. Gerçek şu ki hiçbir sağlıklı insan aşırı yemeden ve egzersizi ihmal etmeden şişmanlamaz. Genetik faktör, acımasız bir şekilde, bazı bireylerin aşırı yiyip yeterince egzersiz yapmadıkları halde yağlanmayacağı anlamına gelir, ancak bu, göbekli erkekleri mazur göstermez. Çok fazla yemek onların suçu değilse, o zaman kimin suçudur? O fazladan lokmayı ağza atmak söz konusu olduğunda, hepimiz gönüllüyüzdür.

Bunun sadece sağlık durumu en başından iyi olan kişiler için geçerli olduğu unutulmamalıdır. Belirliglandüler problemleri, özellikle hiperaktif tiroidleri olan küçük bir azınlık için, aşırı yemeden obeziteden mustarip olmak mümkündür ve problemlerini sadece özel tıbbi tedavi ile çözebilirler.

Bazı erkekler, orantısı büyük göbeklere yapılan moda saldırısına karşı sert bir şekilde başkaldırıyor. Bunlardan birinin renkli olarak ifade ettiği gibi, engellenmemiş, mutlu bir yaşamın tadını çıkardıktan sonra genç bir yaşta kalp krizi nedeniyle ölmek, biraz aksi, sefil, sıska bir yaşlı vegan olarak yaşayıp gitmekten daha iyidir, diye düşünüyorlar. Böyle düşünenlerin kendi tişört sloganları bile var: "Bu Bir Bira Göbeği Değil – Bir Seks Makinesinin Yakıt Deposu."

Bu muhalif erkek tutumu, erkeklerin yüzde 43'ünün aşırı kilolu olduğu, yüzde 20'sininse obez olarak sınıflandırıldığı İskoçya'da yaygındır. Bir araştırma ekibi, İskoç erkeklerin cılız bulunmaktansa fazla kilolu olmayı tercih ettiklerini keşfedip dehşete düşmüştü. Endişe verici olan durum, aşırı kilolu erkekle-

rin kilo vermek istememesinin yanında, normal kilolu erkeklerin de aslında kilo almak istemeleriydi.

Araştırmaları, Edinburgh ve Glasgow'da, iç çamaşırı giymiş bir dizi erkek figürü çizimi gösterilen erkek vardiyalı işçiler üzerinde gerçekleştirildi. Resimler çıkıntılı kaburgaları ve kalça kemikleri olan sıska bir fizikle başlayarak, bira göbekli aşırı derecede kilolu bir vücut şekline kadar değişiyordu. İnce erkek ünlülerin göz alıcı görüntüleriyle dolu bir kültürde yaşamalarına rağmen, tüm erkekler ideal vücut şekli olarak klinik olarak kilolu bir erkeği gösteren resimlerden birini seçti.

Bu reaksiyon ayrıca aşırı kilolu erkekler sorgulandığında da doğrulanmıştır. Sağlık uzmanları, bu adamların fazlalıklarını gerçekten azaltmak istediklerini öğrenip sevinmiş, ancak istedikleri ideal vücut şeklinin modaya uygun ince bir figür değil, yine de teknik olarak aşırı kilolu olduğunu görerek telaşlanmıştı.

Bu bulgular sağlık otoritelerini o kadar korkuttu ki mantıklı biçimde taktik değişikliğine gittiler. İskoç erkeğini marul yaprağı kemirmeye ve başarısızlığa mahkûm olduğunu kabul ettikleri bir diyet yapmaya teşvik etmek yerine, daha fazla egzersiz yapmaya ikna edilmeleri gerektiğini söylediler.

Diyet yapmadan egzersiz, koca göbekli Japon sumo güreşçilerinin ünlü sporcular olarak saygıyla ve hayranlıkla izlendiği dünyanın diğer tarafındaki bazı sporcular için altın kuraldır. İki nedenden dolayı devasa bir göbek büyütürler. Bu onları ağırlaştırır ve böylece rakiplerini ringden atmalarını kolaylaştırır, ayrıca ağırlık merkezlerini alçaltır, bu da onları devirmeyi zorlaştırır. Büyük karınlarını her gün özel bir güveç dağı yiyerek inşa ederler. *Chanko-nabe* olarak adlandırılan bu güveç balık, kümes hayvanları, et, yumurta, sebze, şeker ve soya sosundan yapılır ve on iki büyük kâse pirinç ve altı bardak bira eşliğinde yenir. Günlük tüketimleri yaklaşık yedi bin kaloridir, yani ortalama erkeğin üç ya da dört katı.

En ağır sumo güreşçisi sevgiyle Damperli Kamyon lakabı takılmış olan Konishiki adında bir Hawaiiliydi. Ağırlığı 272 kiloya kadar çıkmıştı ve otellere geldiğinde tuvaletlerin ağırlık testin-

den geçmesi, yatak ve sandalyelerin güçlendirilmesi gerekiyordu. Şimdi emekli oldu, karısının altı katı ağırlığında. Ne yazık ki sumo güreşçilerinin ortalama ömrü sadece kırk beş yıldır, ancak bu dönemde sıradan erkeklerin ancak on hayatta görebileceği heyecan ve övgüden nasiplenme şansları vardır.

Modern zamanlardaki düz karın takıntısı nasıl açıklanabilir? Öyle ki bazı erkekler büyük bir yağ kitlesinin ameliyatla kesilerek küçültülmüş göbeğin yerine geri dikildiği karın germe operasyonlarına binlerce sterlin harcıyor. Böyle şiddetli ve muhtemelen ağrılı bir ameliyatın düşünülebilmesi, göbekli bir görünümden kaçınma arzusunun yoğun olduğu anlamına gelir. Karın boşluğundaki derin yağ katmanları büyük arterlere yakın olduğu için büyük bir göbeğin sadece çirkin değil, aynı zamanda sağlık için de bir tehlike olduğu iddia ediliyor ve bu nedenle şişman bir göbek kalp krizi olasılığını önemli ölçüde artırıyor. Büyük bir göbek ayrıca sahibinin rahatına düşkün, tembel ve disiplinsiz olduğunu gösterir, bunlar da karşı cinse ya da potansiyel işverenlere çekici gelen nitelikler değildir.

Göbek deliği, bir zamanlar hepimizin bebek olduğunun görsel bir hatırlatmasıdır. Bir erkeğin göbek deliğinin etrafı yumuşak, yuvarlak bir göbekle çevriliyse, daha bebek gibi görünür ve narin bir savunmasızlık havası yaratır. Göbek deliğini sert kas tabakalarıyla çevreleyerek sembolik savunmasızlığını yok etmek mümkündür. İçimizden gelen hislerden bahsettiğimizde, aslında karnımızı güçlü duygusal tepkilerle eşitleriz. Bir adam duygularını gizleyerek sert görünmek istiyorsa, içinde olan biteni de gizlemelidir. Karnını sert kaslarla çevreleyerek, duygularını kontrol etme yeteneğini de sergiler. Kendini kontrol edebiliyorsa, başkalarını da kontrol edebilir ve başarılı bir güç oyuncusu olabilir.

Eninde sonunda hangi yolu izlemek istediğine, nazik kıvrımlı hedonist mi, ince ve sert karınlı mı olacağına karar vermek insanın kendisine bağlıdır.

Din dünyasında sadece bir göbekli imge vardır ve bu da iyi şans ve refahın sembolü olan Mutlu Buda heykelidir. Her zaman kel, cüsseli, çömelmiş bir figür olarak tasvir edilen Mutlu

Buda'nın çıplak, yuvarlak göbeği genellikle kıyafetlerinden dışarı taşar ve karnını ovalarsanız size iyi şans getireceği söylenir. Bu açıkça, iri göbeğin iyi yeme şansına sahip olmayı simgelediği zamanlardaki yaklaşıma dayanmaktadır.

Oryantal dans her zaman tamamen kadın aktivitesi olarak düşünülür ama erkek dansözler de uzun bir geçmişe sahiptir. 1345'ten 1922'ye kadar süren Osmanlı İmparatorluğu zamanlarında, kadın oryantal dansı sultanların haremlerinde bir eğlence biçimi olarak başladı ve sadece sarayların mahremiyetinde gerçekleştirildi. Sıradan erkekler hiçbir zaman bu egzotik dansları görme şansı bulamadılar ve o zamanki sıradan kadınlar bu tür açıkça seksi dans hareketlerini halkın önünde gerçekleştirmeyi hayal bile edemezdi.

Sorunun çözümü, erkek oryantal dansının yaratılmasıydı. İstanbul'un gece meyhaneleri, egzotik ve taşkın erkek oryantal dans gösterileri ve erkeklerin keyfi için dans eden erkekler ile yeni bir eğlence biçiminin yükselişine tanıklık etti. *Rakkas* denilen yakışıklı genç dansözler parıltılı kostümler giyiyor ve erkek izleyicilerin karşısında sahne alıyordu. Müslüman olmayan, genellikle Hıristiyan ailelerden seçilen dansçılar, yedi yaşında dans eğitimine başlıyordu. Eğitimleri, ergenlik çağına ulaşana kadar yaklaşık altı yıl sürüyordu. Sakalları çıkmaya başlayana kadar dans edecek, daha sonra emekli olup evleneceklerdi. Bundan sonra bir grup yeni çocuğu eğiteceklerdi.

Tavşan oğlan ve *köçek* olmak üzere iki farklı erkek dansöz vardı. *Tavşan oğlan*lar özel şapkalar takıp dar pantolonlar giyiyordu. *Köçek*ler kadın kıyafetleri giyiyor, saçlarını uzatıyordu. Yedinci yüzyılın ortalarında, hepsi çok yetenekli, erotik, efemine ve cinsel olarak kışkırtıcı olan bu dansçı erkeklerden en az üç bin tane olduğu tahmin ediliyor. Hareketleri, yavaş göbek dalgalanmaları ve müstehcen hareketleriyle harem kadınlarının kimliğini temsil ediyordu. Yasaklanmış kadın dansçıların yerini alan bu çocuklar, ünlü olmuşlardı ve aklı başından giden izleyiciler onların güzelliklerini öven romantik şiirler yazıyordu. Bazen izle-

yiciler arasında en yüksek teklifi verene kendilerini cinsel olarak sunuyorlardı.

Bu erkek göbek dansı geleneği, erkek izleyicilerin belirgin bir şekilde daha saldırgan olduğu on dokuzuncu yüzyıla kadar devam etti. Erkekler en yakışıklı oğlanlarla sevişebilmek için yarışırken bardakları kırmaya, kavga etmeye, dövüşmeye ve hatta öldürmeye başlayacaklardı. Sonunda kargaşa o kadar ciddileşti ki 1856'da Sultan nihayet Türkiye'deki tüm erkek oryantal danslarını yasakladı. Bu durum dansçı oğlanları Ortadoğu'ya sürdü, burada egzotik danslarını halinden memnun erkek izleyicilere sunmaya devam edebileceklerdi.

Yirmi birinci yüzyılda, erkek dansçılar Türkiye'de hâlâ bulunabilir, ancak eylemleri genellikle geleneksel folklorik gösterilerden birazcık daha fazlasıdır. Bununla birlikte, sofistike İstanbul'da bazı gece kulüpleri kadın kılığına girmiş erkeklerle bir kez daha orijinal seksi oryantal dansları sergiliyor. İlginç bir şekilde, bu yeni erkek dansçıların en ünlülerinden biri sadece erkeklerden oluşan izleyiciler için gösteri yapmayı reddediyor ve yalnızca karışık izleyicilerin karşısına çıkıyor, böylece "özel" bir erkek cinsellik gösterisi imasından kaçınıyor.

Türk toplumundaki daha muhafazakâr unsurlar bu gelişme konusunda derinden mutsuzdur ve öfkeli bir baba, dans kariyerine son vermek için oğlunu üç gün boyunca yatağına zincirlemek gibi bir aşırılık bile yapmıştır. Bundan sonra ne olacağı, gelecekteki Türkiye'de İslam eğitiminin ne kadar ılımlı ya da katı olacağına bağlıdır.

Erkeklerin göbek deliği, kadın göbeğinden çok daha az ilgi uyandırmıştır. Kadınların göbek deliği genellikle hafif erotik olarak görülür, çünkü daha aşağıdaki kadın cinsel organ açıklığının sembolik bir yansımasıdır. Bu yansımadan yoksun olan erkek göbek deliği, nadiren erkek vücudunun erotik bir parçası olarak görülür. Gerçekten merak konusu olduğu tek alan, dindeki önemidir: Adem'in göbek deliği var mıydı? Eğer vardıysa, bu, Adem'i kendi suretinden şekillendiren Tanrı'nın da bir göbek deliği olduğu anlamına mı geliyor? Tanrı'nın göbek deliği

varsa, annesi kimdi? Bunlar, birçok insan için dini bir saçmalığa indirgeyen teolojik sorulardır. Kendilerini alaydan korumak için, bazı Müslümanlar, ilk insan Allah tarafından yaratıldığında Şeytan'ın, adamın vücuduna tükürecek kadar öfkelendiği fikrini ortaya atmıştır. Tükürüğü adamın karnının ortasına isabet etmiştir ve çok büyük hasar vermek üzereyken Allah tükürüğü oyarak çıkarmış ve felâketi önlemiştir. Ancak bu eylem, ilk göbek deliği olacak küçük bir iz bırakmıştır.

Göbek deliklerini dikkatle izleyerek çok fazla zaman harcayan Budistler, ilk bakışta göründüğü kadar benmerkezci olmayan alışılmadık bir meditasyon biçimiyle meşgul olurlar. Onlar için göbek deliği küçük bir yara değil, evrenin sembolik merkezidir, bu yüzden ona odaklanmak, kendine değil, tüm varoluşa odaklanmaktır.

Buna karşılık, filozof Nietzsche için "Göbek, insanın kendisini bir Tanrı'yla karıştırmamasının sebebidir." Başka bir deyişle, göbek, manevi her şeye taban tabana zıt olan kaba, dünyevi bir yiyecek torbasıdır. Bu kötüleyen Batı sembolizmi, göbeği yaşamın merkezi olarak gören Doğu sembolizmiyle tam bir çelişki içindedir. Japonya'da göbek vücudun merkezi olarak kabul edilir ve bu nedenle erkeklerin intihar ritüeli oraya yönelmiştir. Japon *hara-kiri* eylemi, keskin bir kılıçla kendi karnını deşmektir. *Hara-kiri*'nin gerçek bir çevirisi göbek kesimidir. Bu acı verici eylem bir intihar yöntemi olarak o kadar etkisizdir ki intihar eden kişinin yanında onu sefaletinden hızlı bir şekilde kurtarmanın bir yolu olarak başını kesmek için bekleyen bir yardımcı bulunur.

Beden dili açısından, nispeten az sayıda karın hareketi vardır. Yanımızdakilerin bizi tehdit ettiğini hissettiğimizde, bazen karınlarımızı kavrar veya kucaklarız. Kollar vücudumuzun ön tarafında bir bariyer işareti görevi görür. Bilinçsizce şöyle derler: Yumuşak göbeğimi olası saldırılardan korumalıyım. Bu, kolların göğüste sıkıca çaprazlandığı beden kavrayışının başka bir biçimidir. Tüm bu tür beden bariyeri hareketleri, kişisel ilişkilerde hafif bir huzursuzluğun bulunduğu rahatsız bir sosyal durumu

gösterir. Bununla birlikte, unutmamamız gerekir ki, karnına sarılmış kişinin çok sayıda ham elma yememiş olduğundan emin olmamız önemlidir, bu durumda hareketin anlamı bilinçdışı karın korumasından ziyade karın ağrısıyla ilgili de olabilir.

Birkaç sembolik göbek hareketi vardır. En yaygın olanı, büyük bir yemek yedikten sonra, doymuş olduğunu belirtmek için yapılan göbek okşamadır. Tam tersini, yani açlığı gösteren birkaç yerel göbek hareketi de vardır. İtalya'da bu, avuç içi aşağıya doğru duran düz elin göbeği yanlara doğru ileri geri kestiği ritmik bir göbek kesimi şeklini alır. Latin Amerika'da, ağız açık tutulurken, açlık ağrılarının acısını taklit ederek yumruklar karna sert bir şekilde bastırılır. Ve birçok ülkede, elin göbeği tuttuğu ve dairesel bir hareket yaptığı göbek ovma vardır, bu da adamın boş bir midenin neden olduğu ağrıyı hafifletmesi gerektiğini ima eder.

Bu son hareket, elin karnın önünde yukarı ve aşağı ovulduğu Orta Avrupa hareketiyle karıştırılabilir. Buradaki mesaj, "Talihsizliğinden keyif alıyorum"dur ve "O kadar çok güldüm ki karnıma ağrılar girdi" fikrine dayanmaktadır.

Fransa'da, düzleştirilmiş elin, avuç içi yukarı bakacak şekilde göbeği soldan sağa doğru dilimlediği bir göbek kesme hareketi vardır. Bu jest "*Plusrien!*" ifadesiyle ilişkilidir ve "Yeterli!" mesajını verir.

Genital bölgeye yakınlığı nedeniyle bir başkasının karnına dokunmak genellikle tabudur, ancak iki eski içki arkadaşı birbirlerinin bira göbeğine şaka yollu vurabilir ve giderek artan genişliği hakkında yorum yapabilir. Güreş arenasının dışında, bir erkeğin karnının herhangi bir süre boyunca başka bir bedenle yakın temasa girebileceği tek kamusal alan dans pistidir. Göbek göbeğe teması içeren ilk dans vals idi. Günümüzde kesinlikle antika bulunan bu dans, 1812'de İngiltere'de ilk ortaya çıktığında, iğrenç ve müstehcen bulunarak vahşice saldırıya uğramıştı. "Balo salonlarında kirlenme başladı" diyordu haykırışlar. "Eşlerin birbirine yakınlığı, dansı kaba yapıyor... izleyicide yeni bir

cins siyam ikizleri hissi uyandırıyor... Hayvanat bahçeleri için güzel bir sergi ... ancak seçkin balo salonu için değil."

Genç bir erkeğin karnını genç bir kadınınkine karşı bastıracağı diğer tek zaman, çiftleşme eylemi sırasında olduğundan, valstaki ön vücut teması Viktoryen gözler için çok fazlaydı. "İrade ayartıcı" ve "en gayri meşru sonuçlara yol açmak ve uygunsuz tutkuları uyandırmak için tasarlanmış" deniyordu. On dokuzuncu yüzyılın başlarında gençler arasında bu kadar popüler bir çılgınlık haline gelmesine şaşmamalı.

16. SIRT

Erkek vücudunun tüm farklı bölümleri arasında en kötü muameleyi muhtemelen sırt görür. Sorun milyonlarca yıl önce ilk kez arka ayaklarımızın üzerinde durduğumuzda ve sırt kaslarımızı fazla mesai yapmaya, yeni dikey duruşumuzu desteklemeye zorladığımızda başladı. Ancak o günlerde kabile erkekleri fiziksel olarak aktifti ve ağır yüklerine rağmen kasları iyi durumdaydı. Bugün günlük yaşamlarımızda gittikçe pasif hale geldik ve dolayısıyla sırt kaslarımız giderek zayıfladı. Bütün gün masa başında oturmak ve daha sonra eve dönüp televizyon karşısında yumuşak mobilyalarda dinlenmek sırt kaslarını, trapezius, latissimusdorsi ve gluteus'u en iyi durumda tutmanın en iyi yolu değildir. Böyleyken hantal bir nesneyi kaldırmaya veya ağır bir yük taşımaya karar verirsek, bela arıyoruz demektir. Uzun süre gözden ve gönülden uzakta kalan sırt kaslarımız aniden bize orada olduklarını ve uymaları istenen beklenmedik emirden memnun olmadıklarını bildirir.

Sırt ağrısı, hafif bir rahatsızlıktan felç edici bir acıya kadar değişkenlik gösterebilir ve modern insanı rahatsız eden en yaygın hastalıklarından biridir. Her on erkekten dokuzu yaşamları boyunca, en sık otuz beş ile elli beş yaşları arasında bundan mustarip olacaktır. Her on kişiden beşi ise çalışma hayatı boyunca yılda bir kere deneyimleyecektir. Doktora gitmenin beşinci en yaygın nedeni olarak sırt ağrısı gösteriliyor. En çok sorunun yaşandığı yer bel bölgesi. Üst vücudun tüm ağırlığını ve kolların

veya omuzların taşıdığı fazladan ağırlıkları taşıyan bu bölge, yani lumbar bölgesidir. Ne zaman eğilsek, dönsek ya da bir şey kaldırsak, gerginliği taşıması gereken bölge burasıdır.

Fiziksel gerginliğe ek olarak, zihinsel stres, bastırılmış öfke ve depresyonun da sırt ağrısına neden olabileceği keşfedilmiştir. Bu tür zihinsel nedenli sırt ağrısı, endişeli veya dertli bir ruh hali içinde olduğumuzda belirli biçimlerde durmamızın yarattığı uzun süreli kas gerginliğinden kaynaklanıyor gibi görünüyor.

Egzersiz eksikliği, zayıf duruş ve uzun süreli stres bir araya geldiğinde, olabildiğince başarılı biçimde tasarlanmış erkek sırtına çok fazla geliyor. Sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde sırt ağrısının her yıl 50 milyar dolara mal olduğu hesaplanmıştır.

Acıdan hazza dönersek, sırt bölgesinin bir erkeğe verdiği tek zevkin, kırbaçlanan bir mazoşistin yaşadığı zevk söylenmelidir. Yüzyıllar boyunca ciddi fiziksel cezaların yükünü taşımak zorunda olan sırt olmuştur. Büyük bir deri alanı sunduğu ve hayati organlara zarar vermeden ciddi acılar çektirilebildiği için tercih edilmiş gibi görünüyor. Mağdurun bakış açısından, sırtın derisinin vücudun diğer herhangi bir kısmındaki deriden daha kalın olması ve daha az sinir uçlarına sahip olması en büyük şanstır.

Kamçılama, daha önceki yüzyıllarda Kraliyet Donanması'ndaki geleneksel cezaydı, kurbanın çıplak sırtına vurmak için dokuz kuyruklu kedi adı verilen işkence aracı kullanıyordu. Bu özel kamçı bir Hıristiyan temasına dayanıyordu: Üç Kere Üç, Kutsal Üçlü Teslisi. Burada düşünülen, kırbaçlandıktan sonra denizcinin dürüstlük yoluna geri döndürüleceğiydi. Kedi olarak biliniyordu, çünkü işi bittikten sonra, denizcinin sırtı öfkeli bir kedi tarafından tırmalanmış gibi görünüyordu. Bazı denizciler kurnazca, hiçbir gemi kaptanının, ne kadar ciddi bir durum olursa olsun, bu kadar kutsal bir imgeye saldırmaya cesaret edemeyeceğini düşünerek sırtlarına Hıristiyan haçı dövmesi yaptırıyordu.

Sırtın kırbaçlanması Kraliyet Donanması ile sınırlı değildi. Aynı zamanda orduda ve hapishanelerde de verilen bir cezaydı. Avustralya'daki eski ceza kolonilerinde, dokuz kuyruklu kedi-

nin, kuyrukların her birine kurşundan bir ağırlık eklenmiş olduğu daha da acımasız bir versiyonu kullanılıyordu.

Resmi kırbaçlamalar İngilizler tarafından on dokuzuncu yüzyılda terk edildi, ancak başka yerlerde erkek sırtları acı çekmeye devam etti. 1990'lar kadar yakın bir tarihte, bazı Karayip adaları (Antigua, Barbuda, Bahamalar, Barbados ve Trinidad) suçluların kırbaçlanması kuralını yeniden yürürlüğe soktu. Bazı Müslüman ülkelerde, bu yüzyılda bile, katı şeriat yasası, birtakım suçlar için kamusal kırbaçlama yapılmasını gerektiriyor.

Suudi Arabistan, İran ve Nijerya'nın bazı bölgelerinde, alkollü içki içen, kumar oynayan veya evlenmeden seks yapan bir Müslüman, 80 hatta 100 kırbaç cezasına maruz kalabilir. Afganistan'da Taliban yönetiminde erkekler tıraş oldukları için bile kırbaçlanıyordu. Birleşik Arap Emirlikleri'nde, trafik kurallarını göz ardı eden erkeklerin cezası, evlerine en yakın camide halka açık olarak kırbaçlanmaktır. Cezalar hız sınırını aşanlar için 50 kırbaç, sarhoş araba kullananlar için 80 kırbaçtır.

İran'da iki iş adamı, ekonomik sabotaj anlamına gelen ticari suçlar sebebiyle sırasıyla 339 ve 229 kırbaca mahkûm edildi. Yine İran'da, Ramazan ayında orucunu bozan bir çocuğa yakın zamanda 85 kırbaç cezası verildi, bu ceza o kadar sertçe uygulandı ki çocuk bu nedenle öldü.

Saddam Hüseyin'in cumhurbaşkanı olduğu sırada Irak'ta, milli futbol takımına alışılmadık bir motivasyon yöntemi uygulandığı söylentileri var. Ulusal spordan sorumlu olan Saddam'ın oğlu Uday'ın, eğer iyi oynamamışlarsa oyuncuların kırbaçlanmalarını emrettiği söyleniyor. Bazı oyuncular bu tehdidi bir gerçeklik olarak yaşamış görünüyor. Onlardan biri, "sırtı kan içinde kalana kadar kırbaçlandığını ve atıldığı El Rıdvaniye hapishanesindeki küçük hücrede karın üstü uyumak zorunda kaldığını" anlatıyor. Anlaşılır bir şekilde, daha sonra kötü bir oyun yüzünden almayı bekleyebileceği en kötü ceza biçiminin fırça yemek olduğu Avrupa'ya kaçmıştı.

Sırt ağrısı ve kamusal kırbaçlamadan kaçınmayı başaranlar için, etrafı kuşatılmış erkek sırtının kötüye kullanımının üç yolu

daha vardır. Kıllı erkek sırtının –ki bazıları kürkle kaplıymış gibi kıllıdır– karşı cins için çekici olduğu düşünülen bir zaman vardı, ancak moda değişti. Kadınlar artık çıplak erkeklerinin iddialı bir biçimde tüylü olmasındansa parlak ve pürüzsüz olmasını tercih ediyor gibi görünüyor. Burada ağda devreye giriyor. "Erkek tımarı" olarak bilebileceğimiz bu süreç, erkeğin kadınlara cinsel açıdan daha cazip gelmesinin yanı sıra, maymunlarla yakınlığa dair tüm izleri ortadan kaldırmaya niyetlenen gizli bir dini hareket olmasıyla erkek vücut kıllarının giderilmesi için çifte teşvik sunuyor.

Bu modern erkek için bir ikilem yaratır; sırtını ağda ettirip ipeksi pürüzsüz bir parlaklığa kavuşursa, korkunç derecede kadınsı mıdır, yoksa ağda şeritleri çekilirken hissettiği acı yüzünden, sabırlı ve güçlü ve bu nedenle son derece erkeksi midir? Bu bilmecenin cevabı hâlâ net değildir, ancak söylentilere göre, erkek sırt ağdalarının popülaritesi artmaktadır, en azından genç kadınların kıllı erkek sırtlarının iğrenç olduğunu fısıldadığı duyulan, modaya uyan şehirlilerin sofistike dünyasında. Ağdanın rahatsızlığına dayanamayacak korkaklar için, artık bir erkeğin kendi sırt kıllarını güvenle tıraş edebileceği özel bir sırt jileti vardır. Razorba olarak bilinen bu jilet, ucuna emniyetli bir jilet sabitlenmiş bir sırt kaşıma âletine benzer.

Geniş, düz alanı nedeniyle sırt, dövme gibi ayrıntılı süslemeler için en popüler bölgelerden biridir. Dövmeli kişi için, en iyi tuvalin en kötü konumda olması vücut tasarımının en büyük ironilerinden biridir, sadece fotoğraflarda incelenebildiği veya aynalarda görülebildiği için sahiplerinin bu görüntüyü takdir etmesi zordur. Derinize büyük bir dövme yaptırmanın başka bir dezavantajı da vardır. Kalıcıdır ve yeni modalara ayak uyduramaz. Bazıları gerçekten karmaşık sanat eserleri olan sırt dövmeleri, "geleneksel moda karşıtlığının nihai biçimi" olarak tanımlanmıştır. Ekonomik açıdan hayatta kalması için sürekli değişime ve stillerin döngüsüne bel bağlayan moda endüstrisini komik duruma düşürürler.

Buna rağmen, giderek daha fazla ünlü dövmeli saflarına katılıyor. Kuşkusuz, hepsi sırtlarını sanat eserlerine dönüştürmüyor. Bazıları sadece ön koldaki küçük bir sembol kadar ileri gidiyor, ancak herhangi bir iğne işi için bir dövmeci ziyaret etmeye hazır olmaları önemli bir yeni sosyal eğilime işaret etmektedir.

Daha önceki günlerde, dövme yaptırmak genellikle kullanıcının denizci olduğunu gösteriyordu. Daha sonra, yirminci yüzyılda dövmeler gangsterler, motorcular, punk müzisyenleri ve heavy metal grubu üyeleri arasında popüler oldu. Şimdi, yirmi birinci yüzyılda, film oyuncuları, pop yıldızları, ünlü sporcular ve erkek modeller arasında yaygın. Dövmeler her yerde ve dövmeli ünlülerin hayranlarının idollerinin izinden giderek dövme salonlarının yolunu tutması yakındır.

Robert De Niro, Bruce Willis, Mickey Rourke, Sean Connery, Ewan McGregor, Gerard Depardieu, Colin Farrell, Ben Affleck, Johnny Depp ve Nicholas Cage gibi aktörlerin hepsinde dövmeler var. Nicholas Cage'in dövme tasarımı alışılmadık. Sırtının üst kısmında şapka takmış bir monitör kertenkele var. Müzik dünyasından David Bowie, Marilyn Manson, Liam Gallagher, Justin Timberlake, Jon Bon Jovi, Eminem ve Robbie Williams'ın da dövmeleri var. Robbie Williams'ın belinde, "Allyouneed is love" şarkısının müzik notaları var.

Sporcular arasında Diego Maradona, Michael Jordan, Muhammad Ali, Mike Tyson, Dennis Rodman ve David Beckham'ın dövmeleri var. Eksantrik Amerikalı basketbol oyuncusu Dennis Rodman, bir Harley-Davidson tasarımı, kızının resmi, köpekbalığı ve haç da dahil olmak üzere dövmelerle kaplıdır. İkonik futbolcu David Beckham'ın en az dokuz farklı dövme tasarımı var. David'in sırtının üst kısmında koruyucu bir melek, belinde de oğlu Brooklyn'in adı var.

Şaşırtıcı bir şekilde, geçmişte hem Winston Churchill hem de Franklin D. Roosevelt de dahil olmak üzere çeşitli devlet başkanları dövmeliydi. Dövme yaptırmak Yugoslavya Kralı Alexander, İspanya Kralı Alfonso, Danimarka Kralı IX. Frederik, Yunanistan Kralı II. George ve İngiltere Kralları II. Harold, Aslan Yürek-

li Richard, IV. Edward, VII. Edward ve V. George da dahil olmak üzere birçok Avrupa hükümdarı için de popüler bir eğlenceydi.

Günümüzde bu kadar hızlı yayılan dövme çılgınlığının devam edip etmeyeceği veya dövme kaldırma için kullanılan lazerlerin gelecekte daha fazla çalışıp çalışmayacağı henüz belirsizliğini koruyor.

Garip çivili yatakta yatma geleneği, köklerinin dayandığı Hindistan'da Hint fakirleri tarafından binlerce yıldır uygulanıyor. Bu çileciler, gönüllü fedakârlıkların aydınlanma ve göksel güçlere giden yol olduğunu göstermek istediklerini söylüyorlar. Uzun süre çivi yatağında yatarak meditasyon yaptıkları biliniyor ve vücutlarını fiziksel sıkıntılardan geçirirlerse sonunda gerçeği anlayacaklarına inanıyorlar.

Fakirlerin kendilerini maruz bıraktığı, metal kancaları etlerinden geçirmek veya yanaklarına şiş sokmak gibi kimi işkenceler gerçekten dehşet vericidir, ancak gerçek şu ki bir çivi yatağında yatmak yalnızca görüntüde dehşetlidir. Bu herkesin biraz cesaret ve sabırla yapabileceği bir şeydir. Batı'da son yıllarda popüler bir sihirbaz hilesi haline gelmiştir ve potansiyel olarak zarar verici görünse de gerçekte nispeten güvenlidir.

Bir adam sırtını çok sayıda eşit aralıklı çivinin üzerine yatırdığında,sırtın ağırlığı çivilerin deriye nüfuz etmeyeceği şekilde aralarında dağıtılır. Adamın göğsünün üzerine düz bir tahta yerleştirilse ve bu tahtanın üzerine dizilen nesneler bir balyozla ezilse bile çiviler sırtın derisine nüfuz etmez. Adamın yaşayacağı tek sorun çivili yataktan emniyetli şekilde kalkabilmektir. Çünkü vücudunu büyük bir dikkatle kaldırmazsa, ağırlığının sadece birkaç çivi üzerinde duracağı bir an gelecektir ve o sırada bir delinme yaşanabilir.

Son olarak, zaman zaman sırtta bir kambur oluşturmak üzere beliren talihsiz bir gen vardır. Kamburluğa neyin neden olduğu konusu gizemli değildir –bu bir bozukluk, omurganın aşırı eğriliğidir– ancak bu özel bedensel engelliliğin şans tılsımları dünyasında neden önemli görüldüğü konusu gizemlidir. Çünkü,

geçmiş zamanlarda, bir erkeğin kamburuna dokunabilmek son derece uğurlu bulunuyordu.

Bu, özellikle kamburun ovulmasının nazara karşı koruma sağlayacağı düşünülen İtalya'da geçerliydi. Gobbo adıyla bilinen kambur bir figürün kırmızı mercan, altın, gümüş ve fildişinden muskaları üretiliyordu. Özellikle Gobbo muskalarını elinde tutan ve rulet çarkı dönerken, zar atılırken veya kartlar dağıtılırken kamburunu ovalayan kumarbazlar arasında popülerdi.

Gobbo'nun ünü Akdeniz'in çoğuna yayıldı. Kambur şeklinde küçük gümüş takıların, on dokuzuncu yüzyılda Konstantinopolis pazarlarında satılan popüler muskalar oldukları kaydedilmişti. Aynı dönemde, Monte Carlo kumarhanelerinde de tercih edilen şans tılsımı buydu. İngiliz diline bile iz bıraktılar. Kambura dokunduktan sonra oyun masalarında elini oynayanlara atıfla ortaya çıkan "playing a hunch" deyimi, "önseziyle hareket etmek" anlamına gelir. Fransa'da, Paris borsacıları arasında spekülasyon yapmadan önce kambura dokunmak yaygın bir uygulamadır.

Günümüzde bile, modern İtalya'da, engelli insanlara ilişkin artan hassasiyete rağmen, nazara karşı bir koruma olarak Kambur Gobbo'yu gösteren plastik bir anahtarlık satın almak mümkündür. Tuhaf biçimde, Gobbo her zaman erkek bir kamburdur. Erkek kamburlar ne kadar uğurluysa, kadın kamburların o kadar uğursuz olduğu söylenir.

Kamburluğun neden iyi şansla ilişkilendirildiğine dair olası bir açıklama bulmak için, Bes olarak adlandırılan cüce bir iyi şans tanrısının olduğu Eski Mısır'a dönmek gerekir. Bes her zaman deforme olmuş, şişman, bodur bir vücuda, kocaman, geniş, sakallı bir kafaya ve çıkıntılı bir dile sahip grotesk bir cüce olarak tasvir ediliyordu. Kötü ruhları kovmak için kullanılan en popüler görüntülerden biriydi. Bir Maori savaşçı selamını anımsatan tehditkâr ifadesi ve taşıdığı müzik aletleriyle yaptığı gürültülerin kötü varlıkları korkutması gerekiyordu. Eski Mısır'da imgesi her yerdeydi, sadece vücudu değil, aynı zamanda ev eşyaları ve binaları da süslüyordu. MÖ 1500'den MS 400'e kadar Mısırlılar

tarafından yaklaşık iki bin yıl boyunca koruyucu bir ruh olarak istihdam edildi ve hem Yunanistan hem de Roma tarafından kabul edildi. İtalyan Gobbo'suna yol açan geleneği başlatan, muhtemelen Mısır'dan Antik Roma'ya transferiydi.

Bes ve Gobbo, cücelerin, cin cücelerin, leprekonların ve elflerin de içinde bulunduğu iki tür "küçük insan" idi. Bu "küçük insanlar" yere çok yakın olduğu için, özel becerilerinden birinin "hazinenin nereye gömüldüğünü bilmek" olduğu düşünülüyordu. Bundan dolayı, bunlardan birine dokunmanın, kendiniz için bir hazine elde etmenize yardımcı olabileceği sonucuna varılıyordu. Çoğu dokunulmazdır, fantezi dünyasında yaşar, ancak kambur gen ne zaman ortaya çıkarsa, gerçek dünyada dokunmak için mevcut olan alışılmadık derecede kısa boylu bir kişi yaratır. Dokunulacağı yer de bariz biçimde sırtının onu özel yapan o parçası, yani kamburudur.

Kamburdan iyi şans elde etme girişimleri yirmi birinci yüzyılda hâlâ bizimledir. Batı Afrika'daki Togo'da, yakın zamanda bir kilise baskına uğradı çünkü polis, sunağın yakınındaki büyük bir tencerede kesilmiş bir kambur sırt olduğu ihbarını almıştı. Sorgulanan bir kilise yetkilisi, kambur sırtı ve diğer fetişleri bir büyücü hekimden aldığını ve kilisesine daha fazla insan çekebilmek için büyüden faydalandığını söylemişti.

Beysbol dünyası bile kambur büyüden muaf değildir. 1911'de Philadelphia takımı, New York Giants'ı yenmek için o kadar can atıyordu ki oyundan önce kamburunu okşamak için Louie Van Zelst adlı küçücük bir kamburun yardımını istediler. Bu onlara öyle bir inanç verdi ki, gerçekten de Giants'ı yendiler.

17. KALÇALAR

Geniş insan pelvisi, gövdenin bacaklarla buluştuğu noktada vücudun genişlemesini sağlar. Bu çıkıntıyı kalça olarak adlandırırız ve adını "hoplamak" fiilinden alır. Erkek pelvisi dişininkinden daha dar olduğundan, ince kalçalı bir adamın çekici bir şekilde erkeksi olduğu düşünülür. Ortalama bir erkeğin kalça genişliği 36 cm iken, ortalama bir kadının kalça genişliği 39 cm'dir. Bu çok büyük bir fark gibi görünmez, ancak kadının ince beli görsel etkiyi arttırır.

Kadınlar için ideal bel/kalça oranı 7:10, erkekler için 9:10'dur. Erkeklere çeşitli bel/kalça oranlarına sahip bir dizi kadın resmi gösterildiğinde ve hangisinin en çekici olduğunu belirtmeleri istendiğinde, 7'ye 10 oranını seçtiler. Benzer bir testte, kadınlara çeşitli bel/kalça oranlarına sahip bir dizi erkek resmi gösterildiğinde ve hangisinin en çekici olduğunu belirtmeleri istendiğinde, 9'a 10 oranını seçtiler. Bu kontur farklılıklarına verilen yanıt çok yerleşmiş görünmektedir, erkek ve dişi yağ yataklarının dağılımının bunu destekliyor olması da ilginçtir. Bir kadın kilo aldığında, bel bölgesi başka yerlere göre daha az değişir. Bu şekilde, vücudu ağırlaşsa bile, önemli bel/kalça oranı bir dereceye kadar korunur. Bir erkek kilo aldığında, bel kısmı bu şekilde korunmaz.

İnsan vücudunun bir parçasında cinsiyet farkının küçük olduğu her durumda, her iki cinsiyet de bu farkı arttırmanın yollarını bulmak için çabalar. Yani, kadınlar kalça dolgusu veya

sıkı korselerle oranlarını abartmakla meşgulken, erkekler ince yılan kalçalarını sergilemek için ellerinden geleni yaparlar. Süper-erkek silueti, omuzlarda geniş başlayan ve kalçalara ulaştıkça daralan hatlara sahiptir. İdeal eril abartı, pelvik çıkıntının hiç olmaması olacaktır. Bu amaçla, erkek kıyafetleri kalçaları mümkün olduğunca sıkı bir şekilde sarma eğilimindedir. Ve kalçaları sallama veya savurma içeren tüm hareketlerden kaçınılmalıdır, çünkü vücudun bu bölümünü vurgularlar. Bu kuralın bir istisnası vardır ve bu pelvik itmedir. Çiftleşme sırasında, penisin ritmik sokulmasına eşlik eden kalçaların sarsıntılı hareketleri en özlü biçimde erkeksidir.

Elvis Presley 1950'lerde müzik dünyasında ilk meşhur olduğunda, Pelvis Elvis olarak bilinirdi çünkü şarkı söylerken kalçalarını çılgınca sallıyordu. Performanslarını izleyen genç kadınlar, hareketlerini cinsel açıdan heyecan verici fakat kadınsılıktan tamamen uzak buluyordu. Dar kalçaları, bir Hawaii dansçısının kıvrımlı dalgalı kalçalarından ziyade, cinsel olarak aktif bir erkek vücudunu anımsatan oldukça güçlü, neredeyse şiddetli hareketler yapıyordu. Hareketleri o kadar ahlaksız bulunuyordu ki televizyon şirketleri onun görüntülerini sadece belden yukarıdan göstermeye zorlanıyordu. Bu, "genç izleyicilerin kalça hareketlerinin görüntüsünden tahrik olmaması için" yapılıyordu. Günümüzde olsa ufak bir gülümseyişe yol açacak bu sallamalar, 1950'lerde korkunç derecede müstehcen bulunuyordu.

Frank Sinatra, hiç kuşkusuz kıskandığı Presley'in performanslarına dil uzatanlar arasındaydı, bunların "en korkunç, çirkin, çaresiz ve kötücül ifade biçimi" olduğunu ve "dünya üzerindeki tüm suçlulara özgü" olduğunu söylüyordu. Öfkeli din adamları, Presley'in rock plaklarının aleni olarak parçalandığı protesto gösterilerine önderlik etti. Davranışının "kısıtlamaların kaybolmasında ve gençlik isyanlarında ana faktör" olduğu söyleniyordu. Ve tüm bunlar bir çift sallanan erkek kalçasından kaynaklanıyordu.

Bu kalça karşıtı kampanyada ırksal bir unsur vardı. Presley'den önce, beyaz şarkıcılar şarkı söylerken genellikle sa-

bit dururken, siyah sanatçılar daha özgürce hareket ediyordu. Pentekostal vaizler ve diğer dini bağnazlar radyo istasyonlarının Presley'in müziğini çalmamasını talep ediyor, "şeytan müziği" ve "zenci müziği" olarak kınıyor ve günahkâr, dinsiz ve kötü olarak nitelendiriyordu. Presley, "dinden dönmüş Pentakostal yavrusu olarak damgalandı. Bir Florida yargıcı, 1956'da bu eyalette sahnede kalçasını sallarsa onu tutuklamakla tehdit etti. Presley, performansı boyunca ayakta durarak, ancak parmaklarından birini kalça hareketlerini taklit edecek biçimde sallayıp seyirciler arasında bulunan yargıca yönelterek intikamını ince bir şekilde aldı.

Presley'den çok önce, pelvik dans yaklaşımının simgesi olan siyah sanatçı, Earl Snakehips Tucker adında şimdi büyük ölçüde unutulmuş bir gece kulübü yıldızıydı. 1920'lerde ve 1930'larda Cotton Club'daki rutinleri sansasyon yaratmıştı ve daha sonra Presley tarafından böyle yıkıcı bir etkiyle taklit edilecek olan bir nesil dansçıyı etkilemişti.

Yılan Kalça dansı "karın, kalça ve arka bölgeler civarında yapılan ve aşırıya götürülen bir eğilme, bükülme ve titreme dansı" olarak tanımlanıyordu. Tucker'ın işvereni olan Duke Ellington, "Sanırım pagan ritüellerin uygulandığı ilkel kayıp kolonilerden birinden geldi ve dans tarzları dini nöbetlerden evrildi," diyordu. İnsan Boa Yılanı olarak da bilinen Tucker, dansına vücudunu sokmaya hazır bir yılan gibi kıvırarak başlıyordu. Ardından, rutini ilerledikçe, "kalçaları müziğin melodik aksanlarına uygun biçimde çivisi çıkmış biçimde sallanıyormuş gibi görünene kadar giderek daha geniş daireler çiziyordu". 1930'larda Harlem gece kulübünün müstehcen atmosferinde kabul edilebilir bulunan bu dans, savaş sonrası 1950'lerin katı ortamında Elvis adında Tanrı'dan korkan genç bir beyaz çocuk tarafından benimsendiğinde başına bir sürü dert açmıştı.

Yirmi birinci yüzyılda, Tucker'ın ve Presley'in mirası, kalça hareketlerinin açıkça cinsellik çağrıştıran doğası nedeniyle bir kez daha ebeveyn öfkesine neden olan hip-hop ve ucube dans tarzlarında bulunur. Son zamanlarda, Amerika'daki bazı liseler hem öğrencilerin hem de ebeveynlerinin okul dansları sırasında

"samimi dokunma, erotik çömelme ve erotik eğilme hareketlerini" yasaklayan bir form imzalamasını talep ediyor. Ayrıca "tipik olarak kızın oğlanın önünde durarak cinsel olarak müstehcen pozisyonlarda sürtündüğü" ucube dansları da yasaklanıyor. İnsanın kalça hareketlerinin gücü bir kez daha ortaya çıkıyor.

Bazı ülkelerde, özellikle Güney Amerika ve Ortadoğu'da, popüler bir müstehcen jest, kalça sarsmadır. Bunun dansla bir ilgisi yoktur ve bir erkek tarafından sadece "Onunla yapmak istediğim şey bu" ya da "Bunu yapacaklar" diyen cinsel içerikli bir sinyal olarak kullanılır. Erkek pelvik itiş eyleminin sessiz bir taklididir. Duran adam, dirseklerini yanlarında tutarken kalçalarını ritmik olarak ileri doğru iter. Güney Amerika versiyonunda, ön kollar öne doğru eğilir ve kalçalar her hareket ettiğinde geriye doğru sarsılır, çiftleşme sırasında kadın vücuduna tutunma eylemini taklit eder. Bağımsız olarak ortaya çıkan Ortadoğu versiyonunda, kollar sabit tutulurken kalçalar ileri geri sarsılır.

El hareketleri söz konusu olduğunda, sadece önemli bir erkek kalça hareketi vardır ve bu, her bir kalçanın üzerine bir elin yerleştirildiği, dirseklerin dışa baktığı akimbo, yani eller belde hareketidir. Bu, sosyal bir ortamda anti-sosyal hissettiğimizde gerçekleştirdiğimiz bilinçsiz bir eylemdir. Sporcular hayati bir puanı, maçı veya yarışmayı kaybettiklerinde de görülür. Sanki ne yaptığını fark etmeden otomatik olarak "kucaklama karşıtı" bir duruş benimsiyorlarmış gibidir. Birkaç erkek birlikte durduğunda ve bunlardan biri başka birisini küçük gruplarından çıkarmak istediğinde de ortaya çıkar. Düşünmeden, elleri belindeyken bir kolunu kaldırıp uzakta tutmak istediği adama doğrultacaktır.

Akimbo duruşu, bir anlamda, "Bu özel anda kimse tarafından kucaklanmak istemiyorum, bu yüzden lütfen uzak durun," demektedir. Sanki gövdenin yanlarına yapışan dirsekler, dışa dönmüş dev ok başları gibidir. Ya da okçuların okları yanlara doğru ateş etmeye hazır yayları olabilir. Bu, bu garip ifadenin kökenini açıklayabilir. Yüzyıllar önce, okçular hâlâ savaşta aktifken, akimbo kelimesi "sivri bir yay" olarak yorumlanabilen "a keenbow" anlamına gelen "a kenbow" olarak yazılıyordu.

Sivri nokta, elbette, dışa dönük dirseklerle oluşturulur. Garip bir şekilde, kelimenin diğer dillerde eşdeğeri yoktur. Bazen "popodaki yumruklar" veya "iki tutamaçlı kap" gibi açıklayıcı bir ifade verilir, ancak küresel olarak kullanılmasına rağmen eylemin tek kelimelik bir eşdeğeri yoktur. Bu, hareketi düşünmeden gerçekleştirdiğimiz gerçeğini yansıtır.

Akimbo eyleminin özellikle hafif bir hakaret olarak kullanıldığı bir meslek vardır ve bu sahne aktörleri arasındadır. Bir performanstan sonra, oyunculardan biri abartılı oynadıysa, diğeri "bu gece biraz akimbo idi" diyebilir, yani çok fazla vücut dili kullanıyordu.

Güneydoğu Asya'da, özellikle Malezya ve Filipinler'de, akimbo eylemi ciddi bir öfke belirtisi olarak benimsenmiştir. Bu sadece sıradan kullanımının abartısıdır, her zamanki akimbo duruşunun "üzgün" duyguları dışarıda bırakılır ve saf öfke veya kızgınlık haline getirilir.

Aynı zamanda, eller belde duruşunun dirseklerin yine yana doğru çıkıntı yaptığı, ancak elleri öne getirilip başparmakların ön ceplere ya da kemere yerleştirildiği, diğer parmakların görünür biçimde gizli erkek genital organlarına işaret ettiği hafifçe değiştirilmiş bir versiyonu vardır. Burada vurgu, dirseklerin dışa doğru işaretinden, ellerin içeri doğru ve aşağı doğru, penis yönünde işaretine kaydırılır. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bu, genç bir kadının şikâyet ettiği gibi bilinçsizce "gurur duydukları kısma bakmanızı, dokunmanızı ve hayran kalmanızı isteyen" cinsel açıdan iddialı erkekler arasında popüler bir jesttir.

Genç yetişkinler olduğumuzda, kalça itme gücümüz atletik yeteneğimizin önemli bir parçasıdır. Bir antrenörün dediği gibi: "Tüm spor dallarındaki seçkin sporcuların ortak bir noktası vardır güçlü ve patlayıcı kalçalar. Karın kaslarının ve patlayıcı gücün geliştirilmesi sporda mükemmelleşmek için gereklidir." Ancak yaşlılıkta kalçalar bizi hayal kırıklığına uğratma eğilimindedir. Küresel mafsallar kötü bir şekilde aşınır ve yaşlılar arasında bastonlar, yürüteçler ve nihayetinde tekerlekli sandalyeler giderek daha fazla görülmeye başlar.

Dik yürüyen maymunlar olarak, yeni hareket biçimimizi mükemmelleştirmek için hâlâ uzun bir yolumuz var gibi görünüyor. Sorun, elbette, bu kalça gerilemesi gerçekleşmeden çok önce üremiş ve genlerimizle aktarmış olacak olmamızdır, bu yüzden bize fayda sağlayacak çok az evrimsel baskı olacaktır. Bununla birlikte, modern cerrahi her zaman gelişmektedir ve bugün kalça protezi ameliyatı giderek daha etkili ve daha yaygın hale gelmektedir. Bilinmeyen bir nedenden ötürü, insan erkeği bu açıdan insan dişisinden daha iyi durumdadır. Hastaneler, kadın/erkek kalça protezi oranının 4:1 olduğunu bildirmektedir.

Son olarak, *hipster*, *hip* ve *hippi* terimleri hakkında konuşalım. Bunların erkek vücudunun kalçalarıyla bir ilgisi olduğunu düşünmek affedilmez bir suç değildir ama bir ilgisi de yoktur. *Hipster* terimi, 1940'ların ve 1950'lerin caz ve swing kültürlerinde kullanılıyordu, birinin olan bitene hâkim veya *hip* olduğu anlamına geliyordu. Bu bağlamdaki *hip* kelimesi, yüzyılın başındaki askeri jargondan ortaya çıkmıştır. Tatbikat çavuşu "up (ileri)-iki-üç-dört" yerine "hip-iki-üç-dört" dediğinde, iyi senkronize olan grubun *hip* olduğu söyleniyordu. Gruptaki kişiler ne yaptıklarını biliyorlardı, çünkü hepsi bacaklarını aynı anda *hip* (ileride) tutuyordu. 1960'larda, o canlı on yılın uzun saçlı, uyuşturucu kullanan, sevmeyi teşvik eden sosyal isyancıları yeni bir tür gençlik kültürü ortaya çıkardı. *Hipster* kelimesinden alıntı yaptılar ve kendilerine *hippiler* dediler. Hiç kuşkusuz, olan biteni bilmenin yanı sıra, askerlik karşıtı olan hareketlerine seçtikleri ismin, askerlikle ilişkili olduğunu öğrenseler dehşete düşerlerdi.

Yirmi birinci yüzyılda, *hipster* kültürü yeniden ortaya çıktı, ancak yeni bir biçimde. *Hipster* terimi şimdi "ironik retro modalara, bağımsız müzik ve filme ve ana akımın dışındaki diğer ifade biçimlerine adanmış" olanları ifade eder. Kendisini *neo-hippiler* olarak adlandıran yeni bir orta sınıf alt kültürü de vardır, bunlar 1960'lı yılların hippilerinin modern eşdeğeridir. Hayvan hakları, eşcinsel hakları, kadın hakları, organik ürünler, geri dönüşüm, emzirme ve çevrecilik gibi yeni meselelere vurgu yaparak kapitalizme ve pespayeliğe karşı gelirler.

18. KASIK KILLARI

Kasık kılları ilk olarak erkekler genellikle on üç yaşında ergenliğe ulaştığında, penisin hemen üstünde, kısa kıvırcık kıllardan üçgen biçiminde bir bölge olarak ortaya çıkar. Bu, elbette, seks hormonlarının devreye girdiği ve sperm üretimini başlatmanın yanı sıra, erkekte vücut kıllarının ani büyümesini tetiklediği zamandır. Testosteron seviyeleri arttıkça, yeni kılların ortaya çıkma sırası farklı bölgelerin hormonal duyarlılığını yansıtır. Kasık bölgesi en hassas olanıdır ve yeni kıllar genellikle ilk önce orada uzar.

Erkeklerde, ilk kasık kılları testis torbasında veya penisin tabanında seyrek vaziyette çıkar. Bir yıl sonra, penisin tabanındaki kıllar sayılamayacak kadar çoğalmıştır ve üç ila dört yıl içinde kıllar kasık bölgesini doldurur. Erkeklerin baş tüylerinin aksine kasık bölgesi asla kelleşmez ve yaşlandıkça asla kırlaşmaz. Yani, en azından kasık açısından, sonsuza kadar genç kalır.

Bu karakteristik kasık kılı bölgesi, cinsel olgunluğu gösteren dolaysız bir görsel sinyal görevi görür ve çıplak gezdiğimiz günlerde uzaktan bile tespit edilebilmiştir. Bunun, insan tarihinin ilk günlerinde, ataların kürk katmanının çoğunun yitirildiği bir zamanda, kasık kıllarının birincil işlevi olduğu ileri sürülmüştür.

Soluk tenli ırklarda koyu kıl üçgeninin hayli göze çarptığı kesinlikle doğrudur. Ancak bu argüman, koyu tenli insanlar için daha az ikna edicidir ve muhtemelen başka işlevleri de olduğu görülmektedir. Bu işlevlere dair iki iddia daha vardır. Birincisi,

kıl kümelerinin, yüz yüze çiftleşmedeki güçlü ve sıklıkla uzun süreli pelvik itilme sırasında deri tahrişini önlemek için tampon görevi gördüğüdür. Tüm kültürlerin kasık bölgelerinde herhangi bir deri hasarı olmadan epilasyon uyguladıkları düşünüldüğünde, bu da biraz uzak görünüyor.

Gerçeğe daha yakın görünen üçüncü işlevdir. Buradaki iddia, koltuk altlarındaki kıl tutamlarında olduğu gibi, kasık tutamlarının esasen koku taşıyıcı olmasıdır. Kasık bölgesinde apokrin koku bezlerinin güçlü bir yoğunluğu vardır ve yoğun kıllar salgıladıkları feromonlar için bir koku kapanı görevi görür. Vücudun diğer kısımlarında olduğu gibi, sıkı giysiler bu koku sinyali sisteminde kolayca sorun yaratabilir, salgıların bayatlamasına ve doğal cinsel kokuların hoş olmayan vücut kokularına dönüşmesine yol açabilir, ancak çıplak olduğumuz ilk günlerimizde, türümüzde çarpıcı evrimsel değişimler gerçekleşirken yeterince işe yaramıştır. Ergenlik döneminde, erkekler her zaman yeni filizlenen vücut kıllarıyla gurur duyarlar, ancak bazı kızlar daha az heyecanlanır. Kasık kıllarının cinsel olgunlaşmanın bir nişanesi olduğunun farkındadırlar, ancak bilinçsiz olarak bunun bir şekilde erkeksi olduğunu düşünebilirler çünkü yetişkin erkeklerin vücutları genellikle kadınlardan daha kıllıdır. Bunun bir yansıması olarak, ergenlik çağındaki kadınlarda kıllı örümceklere yönelik oldukça mantıksız bir korku söz konusudur. On yaşındaki oğlanlar ve kızların örümcek tepkileri arasında bir fark yoktur, ancak on dört yaşına gelindiğinde örümcek nefreti kızlarda erkeklerden iki kat daha güçlüdür ve kıllı tasviri her zaman bir ürpertiyle eklenir.

Bazı bağnaz din yazarları, olanca ciddiyetle, kasık kıllarının gerçek işlevinin iğrenç genital ayrıntıları maskelemek olduğunu öne sürüyordu ve bu tür konuları tartışmaya cesaret eden eski yazarlar bunun Yüce Tanrı'nın akıllıca bir stratejisi olduğu görüşündeydi. Ancak, Tanrı bir şeyleri örtmeye çabaladıysa, insan erkeğinde bunu kesinlikle başaramamıştı. Hem penis hem de testisler, her yerinden kıllar fışkırmasına rağmen, inatla göze çarpar.

Tanrı şüphesiz Kore'de kadın kasık kıllarının eksikliğinin bazen sevdalı erkekler arasında ciddi bir endişe kaynağı olduğunu ve

oradaki bazı cesur kadınların istenen miktara ulaşmak için başlarından alınan saçları cerrahi yöntemlerle genital bölgeye ektirecek kadar ileri gittiğini öğrenmekten memnuniyet duyacaktır. Ancak ne yazık ki birincil motivasyonları genital bir örtü yaratmak değil, erkeklerinin erotik özlemini tatmin etmekmiş gibi görünmektedir.

Bu sıkı önlem, mevcut kasık modasına garip biçimde aykırıdır, çünkü günümüzde hem kadınlarda hem de erkeklerde kasık bölgesinin epilasyonu oldukça yaygınlaşmaktadır. Bunun beş nedeni vardır. İlk olarak, bir hijyen meselesi söz konusudur. Çıplak cinsel organlar potansiyel olarak kıllı olanlardan daha temizdir ve yoğun kıllı ormanda gizlenebilecek herhangi bir hastalığın çıplak bir cilt yüzeyinde hayatta kalma şansı azdır. Bu özellikle, genital kıllara sıkıca yapışmak ve acıktıkça bulundukları bölgedeki kanı emmekten hoşlanan kötü şöhretli kasık bitlerini içerir.

İkincisi, net biçimleri daha açık biçimde tanımlanmış olan dış cinsel organların hassasiyeti ve sergilenmesi söz konusudur. Üçüncüsü, tüysüz kasık bölgesinin genç görüntüsü, yetişkin bir erkeğin birkaç yıl kazanmasını sağlar ve gençliğe giderek daha takıntılı olan kültürde onu cinsel açıdan kaçınılmaz olarak daha çekici hale getirir.

Dördüncüsü, bazı erkekler kasık kıllarının giderilmesini penisin daha uzun görünmesini sağladığını fark etmiştir. Ve son olarak, bazı kadınlar tarafından genital bölgesi tüysüz bir erkeğin, yasak ilişkiler esnasında suç kanıtı olabilecek kasık kılları dökmedikleri belirtilmiştir.

Can sıkıcı bir şekilde, kasık kılları oldukça kolay dökülüyor gibi görünmektedir. Tuhaf istatistiklerden hoşlananlar için, ortalama yetmiş beş yıllık ömrü olan bir erkeğin toplam 45.260 kasık kılı dökeceği hesaplanmıştır. Başka bir ifadeyle, her yıl dünyanın erkek nüfusu toplam 2.190 milyar kasık kılı dökecektir. DNA testlerine gösterilen yeni ilgi nedeniyle, bunlardan birkaçı şüphesiz mahkemeye çıkacaktır.

Bu durumda, kasık kıllarını gidermek için iyi nedenler vardır, ancak erkek dünya nüfusu içinde bu adımı atması en muhtemel olanlar kimlerdir? Önemli bir grup, Muhammed'in rehberli-

ğinde olduğu söylenen Müslümanlardır: "Erkeğin doğal durumu beş şeydir: sünnet, bıyığı kesmek, tırnakları kesmek, koltuk altı kıllarını yolmak ve kasık kıllarını tıraş etmek."

Müslüman inancında, genel hijyen ve temizlik amacıyla kasık kıllarının ve koltukaltı kıllarının alınması gerekli bir davranıştır. Bu bölgelerdeki kıllar istenmeyen olarak kabul edilir. Kırk günden fazla uzamalarına izin vermek kesinlikle önerilmez, ancak yasak değildir.

Müslümanlar için kasık kıllarının giderilmesi aslında bir kişisel bakım eylemidir ve belirli bir cinsel çağrışımı yoktur. Diğer erkekler için, kadınların ağdalarının ardından modern bir moda haline gelmiştir ve onlar için sadece temizlik meselesi değildir, aynı zamanda güçlü bir cinsel unsuru da vardır. Bunun nedeni vücudun en cinsel bölümünü ilgi odağına çevirmesidir. Kasık bölgesi üzerinde durup dikkatlice dönüştürerek, vücutlarına yerleştirdikleri erotik değeri otomatik olarak arttırırlar. Belirli avantajların ne olup ne olmadığına bakılmadan, bu tür değişikliklere eşlik eden ve sürdürmesi bıktırıcı olsa bile bu yeni modayı canlı tutmaya yardımcı olan genel bir cinsel uyanıklık artışı vardır. Ama elbette modalar asla sonsuza kadar sürmez ve kıllı gövdeli bir adamın düşüncesiz bir ilkel olduğu ve modasının geçtiği söylenmelerinin yerini bir gün, tüm hazırlanma ve tımarlamayı gereksiz yere benmerkezci ve narsistik olarak gören doğal erkeğe dönüş alabilir.

Son olarak, kılsız vücut akımını reddeden erkekler için, son zamanlarda erkekler için Kasık Kılı Boncukları sunan bir reklam çıktı. Kadın vücudundaki en hassas erojen bölge olan klitorisin, insan çiftleşmesinin pelvik itilmenin neden olduğu sürtünmeye doğrudan dahil olmadığı gözlenmiştir. Sistemdeki bu zayıflığı düzeltmek için, erkeklerin kasık kılı yumaklarına, yüzeyleri penetrasyon sırasında klitorise karşı ritmik olarak sürtünecek şekilde özel, pürüzsüz boncuklar takmaları önerilmiştir. Bu boncukların reklamı şöyledir: "İlgi gösteren erkek için Kasık Kılı Boncukları'nı tanıtmaktan gurur duyuyoruz ... böylece partnerinin uyarılmasını destekleyebilir. Parlatılmış bronz, demir ağacı, taşlaşmış kemik ve mors dişi renginde mevcuttur."

19. PENİS

Diğer maymunların penisleriyle karşılaştırıldığında, insan penisi en sıra dışı olandır. Çok daha uzun, çok daha kalın, garip şekilli bir uca sahip ve ereksiyona yardımcı olan penis kemiğinden yoksundur. Böyle bir tuhaflığın hem akademik hem de pornografik olarak çok fazla ilgi odağı olması şaşırtıcı değildir. Bu konuda onlarca kitap yazıldı, hakkında tabular ortaya çıktı, bu konuda yasalar uygulandı ve bir milyon şakanın konusu oldu.

Modern, müsamahakâr toplumumuzda bile, dik penis tüm görüntülerin en yasaklarından biridir. Açık kalp cerrahisi kadar müdahaleci ve mahrem bir şey, bir bomba patlamasında yaralanmış ve sakatlanmış bedenlerin resimlerinin gösterildiği gibi televizyonda gösterilebilir, ancak insan fallusu hâlâ müstehcen ve yasaktır. Birinin özetlediği gibi: "Mermileri ölüm saçan bir silahı gösterebilirsin ama mermileri hayat saçan bir penisi gösteremezsin."

Bu kitabın amaçları doğrultusunda, bu tabu bir kenara atılmalı ve erkek vücudunun diğer tüm parçaları gibi, penis objektif olarak incelenmelidir. İlk olarak, temel anatomisiyle başlayalım.

Ortalama insan penisi, tamamen dikildiğinde, 15,2 cm uzunluğa ve 12,7 cm bir çevreye sahiptir. Bu rakamlar Kinsey'in 3.500 Amerikan erkeğiyle yaptığı ünlü çalışmasına dayanmaktadır. Daha sonraki araştırmaların sonucu da aşağı yukarı aynıdır, 3.000 erkekle yapılan bir araştırma ortalama rakamları 16 ve 13 cm olarak; bir doğum kontrol şirketi tarafından, 27 farklı ülke-

den yaklaşık 3.000 erkek üzerinde yapılan bir diğeri ise 16,3 ve 13,3 cm olarak vermiştir.

Dikilmediğinde penisin uzunluğu 7,6 ila 10,1 cm arasındadır ve çevresi yaklaşık olarak aynıdır, bu nedenle ereksiyon sırasındaki genişleme dikkate değerdir. Bölgesel kan dolaşımının bozulduğu, penisin içindeki kanda bir tür "trafik sıkışıklığı" yaratan dikkate değer bir mekanizma ile elde edilir. Boşaltım damarları sıkıştırılırken, penisin içindeki damarlar genişler. Bu olurken, penis sadece genişlemekle kalmaz, aynı zamanda çok daha sertleşir ve sarkmak yerine yatay düzlemin üzerine çıkar. Erkeklerin yüzde 20'sinde yatay düzlemden kırk beş derece yükselir ve yüzde 10'unda dikey bir pozisyona ulaşır. Sünnetsiz erkeklerde, bu eylem sünnet derisini geri çeker ve penisin ucundaki hassas penis başını ortaya çıkarır.

Tipik bir cinsel karşılaşmada vajinaya sokulduğunda, penis boşalmaya ulaşmadan önce 100 ila 500 itme yapar. Bu diğer primatlardan çok daha fazladır. Tipik bir maymun sadece birkaç itmeden sonra boşalır ve çıkar, örneğin makak maymunu 2-8 itme, gece maymunu 3-4 itme, uluyan maymun 5-20 itme sonrasında boşalır.

Dik penis şekline dair üç varyasyon tanımlanmıştır: Künt Tip, Şişe Tipi ve Pruva Tipi. Künt Tip, düz bir şaft ve biraz daha geniş bir kafa ile en yaygın olanıdır. Şişe Tipi, kafadan biraz daha geniş bir şafta sahiptir. Pruva Tipi ise, uca doğru hafifçe yukarı doğru kıvrılır ve penise muz şekli verir.

Pruva Tipi, dişi G-noktasının konumuna yönelik bir erkek adaptasyonu gibi göründüğü için özel ilgi çeker. Bu küçük erojen bölge, vajinanın ön veya üst duvarında bulunur ve pelvik itme sırasında üzerine ekstra baskı uygulanması, kadın uyarılmasını artırır. Yukarı doğru kıvrılan Pruva Tipi penis, dik penis vajinal tüpte yukarı ve aşağı hareket ettikçe otomatik olarak bu basıncı artıracaktır. Evrimsel açıdan, bu insan penisinin en gelişmiş şekli olarak görülmelidir.

Penisin uzunluğu, cinsel doruğa ulaşıldığında ve boşalma meydana geldiğinde, spermi içeren seminal sıvının, vajinal geçi-

din uzak ucunda, servikal açıklığa yakın olarak birikmesini sağlar. Bu, spermin yumurtaya başarılı bir şekilde yerleşmesi olasılığını önemli ölçüde artırır.

Penisin şekli, hâlihazırda mevcut olan seminal sıvının dışarı atılmasını sağlar. İnsan penisinin ucundaki penis başının, kadın sadakatsizliğini yenmeye yardımcı olacak bir stratejinin parçası olarak sıra dışı bir tasarımla evrimleştiği iddia edilir. Bir erkeğin kadın partneri sadakatsizse ve vajinasının içinde başka bir erkeğin seminal sıvısını taşıyorsa, erkek partnerin, istenmeyen spermleri sıkıştıracak bir piston olarak hareket edecek genişletilmiş bir başlığı olan bir penise sahip olması büyük bir avantajdır. Penisin ucunda kask gibi oturan penis başı, korona veya koronal sırt adı verilen çıkıntılı bir kenara sahiptir. Penis vajinaya doğru daldıkça, servikse hâlihazırda yakın olan herhangi bir sıvı bu kenarın gerisine sıkışır ve daha sonra penis çekilirken dışarı atılır ve yok olur. Bunun ardından, erkek partnerin kendisi boşaldığında, seminal sıvısı rakip erkeğin sıvısının yerini alacaktır. Anlamlı bir şekilde, boşalma anında, insan erkeği aniden itmeyi durdurma dürtüsü hisseder. Bu önemlidir, çünkü durmazsa, kendi seminal sıvısını dışarı atma riskiyle karşı karşıya kalır.

Bu semen yer değiştirme teorisini test etmek için Amerikalı bir araştırma ekibi, yapay penisler ve yapay modeller kullanarak cinsel karşılaşmalar simüle etti ve yapay penislerin derine itilmesinin gerçekten semeni büyük bir verimlilikle değiştirdiğini gördüler. Kısa yapay penislerin ve yeterince derine itmeyen uzun penislerin böyle bir işlevi yoktu. İlginç bir şekilde, altı yüz genç yetişkine verilen bir anket, eş bağı kurmuş erkeklerin, kadın sadakatsizliği olasılığının arttığı durumlarda daha derine itme eğiliminde olduğunu ortaya koyuyordu. Erkek bir partnerin kadınını açıkça aldatmakla suçladığı durumlarda, itme daha da güçlüydü.

Bu teori, insan penisinin alışılmadık derecede büyük boyutlarına ve alışılmadık şekline bir açıklama sunar, ancak dikkate alınması gereken alternatif bir iddia vardır. Bu, insan penisinin özel tasarımını öncelikle uyarılma cihazı olarak görür. İnsan tür-

lerinin büyük oranda artan ebeveyn yükünün eş bağına dayanan bir üreme sistemine yol açtığı daha önce belirtilmişti. Bakması gereken bir dizi yavrusu olan insan dişisi uzun süreli bir erkek eşin yardımına ve korunmasına ihtiyaç duyuyordu. Onun varlığı, ebeveyn bakımını ikiye katlayacak ve yavrularının hayatta kalma şansını büyük ölçüde artıracaktı.

Uzun süreli cinsel karşılaşmalardan elde edilen yoğun karşılıklı zevk, bu eş bağını güçlendirmeye yardımcı olacaktır. Tipik bir maymunda pelvik itme yaklaşık sekiz saniye sürer. İnsanlarda ortalama olarak sekiz dakika, yani altmış kat daha uzun sürer. Ve bazı durumlarda bir saate kadar bile uzayabilir. Ek olarak, insan penisinin artan genişliği ve uzunluğu, vajinayı gerip doldurarak kadın uyarılmasını büyük ölçüde artıracaktır. Penis başının tasarımı, aşağı değil yukarı doğru çıkıntı yapan etli sırtı ile, hassas G-noktasının bulunduğu vajinanın üst veya ön duvarına ek bir stimülasyon sağlayacaktır. Bu şekilde bakıldığında, insan penisi bir zevk cihazı olarak bir pompadan ibaret değildir ve insan dişisini diğer primat türlerinde bilinmeyen bir orgazm seviyesine ulaştırır.

Orgazmı takiben gelen hoş bir bitkinlik hissi, genellikle dişinin daha az vücut hareketi ile bir süre yatay pozisyonda kalmasına neden olur. Bu, insan cinsel karşılaşmasının bir başka önemli yönüdür, çünkü hızlı bir şekilde dikey duruşa geçmek önemli ölçüde semen kaybına neden olabilir. Muhtemelen tek iki ayaklı primatın aynı zamanda yoğun bir orgazm yaşayan dişileri olan tek tür olması tesadüf değildir.

Özetle, büyük, benzersiz şekilli insan penisi ve benzersiz derecede yoğun dişi orgazmı birlikte yabancı spermlerin dışarı atıldığı ve eşin sperminin korunduğu bir üreme sistemi oluşturur. Ayrıca, her iki partnerin büyük ölçüde artmış ve uzun süreli cinsel uyarılması, insan eş bağını güçlendirmeye ve korumaya yardımcı olur. Bu sistemin öncelikle eş bağıyla ilgiliyken sperm kontrolü üzerinde ikincil bir etkisi olup olmadığı veya sperm yer değiştirmesi ve tutulmasının birincilken eş bağının ikincil olup

olmadığı şu anda net değildir. Her durumda, iki teori arasında bir çelişki yoktur, bu sadece evrimsel bir öncelik meselesidir.

Boşalma mekanizmasına dönecek olursak, iki aşamadan oluşur. Birincisi, seminal sıvının ve içeriğinin çeşitli kaynaklarından yayılmaya hazır bir pozisyona hareketini içerir. Bu olduğunda, erkek boşalmanın yakın ve kaçınılmaz olduğunu hisseder. Daha sonra, hiçbir bilinçli kontrolün süreci durduramayacağı veya geciktiremeyeceği iki ila üç saniyelik bir duraklama olur. İkinci aşamanın başlangıcında, seminal sıvıyı ucundan iten penisin güçlü ekspulsif kasılmaları vardır. Bu kasılmaların ilk ikisi veya üçü o kadar güçlüdür ki penis vajina dışındaysa seminal sıvı 61 cm kadar dışarı atılabilir.

Kasılmalar yatıştığında, dik penis sarkık durumuna geri döner ve bu noktada yeniden uyarılma imkânsızdır. Bir ereksiyonun geri kazanılması için geçen süre erkekten erkeğe ve en belirgin şekilde yaşla değişir. Masters ve Johnson tarafından gözlemlenen en hızlı iyileşme süresi, on dakikada üç kez boşalma yapabilen bir genç erkekti, ancak bu istisnai bir durumdu. Otuz yaşından sonra, çoğu erkek kısa bir dinlenme sonrasında ikinci bir boşalma yapmanın imkânsız olduğunu düşünmektedir. Sonunda, yaş ilerledikçe, erkek sadece tek bir boşalmayı kotarabilir ve daha sonra bir sonraki cinsel doruktan önce bir gün veya daha fazla beklemesi gerekir. Yaşlı erkeklerde, gençliğin patlayıcı boşalması seminal sızıntıdan azıcık daha fazlasına dönüşür. Bu, yetmiş beş yaşında testosteron düzeylerinin yirmi beş yaşındakilerin yarısına düştüğü gerçeğiyle bağlantılıdır. Ayrıca, yetmişli yaşlarındaki erkeklerin yüzde 70 ila 80'i tam bir ereksiyona erişememektedir. Evrimsel açıdan bu mantıklıdır, çünkü ileri yaşta, yaşlılık veya ölüme çok yakınken, baba olabilecekleri yeni yavrulara bakacak kadar donanımlı değildirler.

Spor ve atletizm dünyasında, spermin boşaltılmasının erkeğin fiziksel durumunu bir şekilde zayıflattığına ve bir yarışmaya hazırlanırken bundan kaçınılması gerektiğine dair güçlü bir inanç vardır. Birçok eğitmen ve koç, büyük bir etkinlikten önce cinsel perhiz konusunda ısrar ediyor, ancak Masters ve Johnson,

insan cinselliğini detaylı bir şekilde incelediklerinde, bu teoriyi destekleyen hiçbir fizyolojik kanıt göremediklerini açıkça belirtiyorlar. Eğer işe yarıyorsa, erkekleri iyice öfkeli kılıp rakiplerini yenme dürtüsünü arttırdığı içindir.

Amerikalı araştırmacıların son bulguları, aktif spermin yüzdüğü seminal sıvıda özel bir yan olduğunu öne sürüyor. Spermin varış yerine taşınmasına yardımcı olan sıvı olmasının yanı sıra, kadın vücudu üzerinde doğrudan kimyasal bir etkiye sahip olduğu iddia ediliyor. Cinsel olarak aktif genç kadınlar incelendiğinde, erkek partnerleri prezervatif kullanmayanlara şimdiye kadar var olduğu bilinmeyen bir fayda sağladığı görülmüştür. Vajinalarındaki meni, psikolojik durumlarını bir şekilde etkiliyordu, bu da onları genellikle partnerleri her zaman prezervatif takan kadınlardan daha mutlu ediyordu.

Tartışmalı sonuç, semendeki ruh hali iyileştirici hormonların vajinal duvarlardan emildiği idi. Bu kesinlikle mümkündür ve doğurganlık potansiyeli olan faaliyetlerden alınan hazdan ötürü bir esenlik hissi yaratarak üreme arzusunu arttırması açısından iyi bir evrimsel anlam ifade eder. Bununla birlikte, bu sonuçta bir kusur vardır, çünkü ilgili kadınlar ortaklarının prezervatif takıp takmadığının farkındadır. Korunarak seks yapanlar üreme şansı olmadığı düşüncesinden ötürü bilinçsizce mutsuz olabilirler. Bu, gizlice bir hamilelik umdukları anlamına gelmez, daha ziyade, daha derin bir düzeyde, eğlence amaçlı cinselliğe, üreme amaçlı cinselliğe nazaran daha az yoğun tepki verdikleri anlamına gelir.

Bu araştırmadan ilginç bir soru ortaya çıkar, yani bir çift, kontraseptif bir hap kullanarak yaptıkları güvenli seks esnasında, prezervatif ile yaptıkları güvenli seks esnasında olduğundan daha yoğun bir şekilde mi uyarılmaktadır? Her iki durumda da eğlence amaçlı cinsel ilişkiye girdiklerinin farkında oldukları doğrudur, ancak hap durumunda bunun doğrudan bir kanıtı yoktur. Hapı, prezervatifin varlığını fiziksel olarak hissedebilecekleri şekilde hissedemezler ve bu, psikolojik olarak, hapla seksin daha tatmin edici olduğu anlamına gelebilir.

Penise karşı kültürel tutumlar çok çeşitlidir. Batı toplumunda genel yaklaşım, onu gizli tutmak ve kibar toplumlarda neredeyse yokmuş gibi davranmak olmuştur. Bununla birlikte, bu kuralın olağanüstü bir istisnası vardı: kasıklık.

Kasıklık, erkek cinsel organları için mütevazı bir kap olarak kullanılmaya başlandı. On dördüncü yüzyılda erkek modaları değişmişti, böylece daha kısa bir çamaşırla kasık bölgesini özel bir kese ile örtmenin gerekli olduğu düşünülüyordu. İngilizcesi "codpiece" olan kasıklıktaki "cod" kelimesinin bu morina balıklarıyla hiçbir ilgisi yoktur, eski İngilizceden gelir, bir torba veya testis torbası anlamındadır. Yani kasıklık, erkeklerin "özel yerlerini" yanlışlıkla teşhir etmesini önlemek için üretilmiş bir testis torbası tutucudur.

Bununla birlikte, kullanılmaya başladıktan sonra, mütevazı bir örtü olmaktan çok, giderek daha fazla göze çarpan ve belirgin hale gelerek erkek cinselliğinin açık bir reklamına dönüşmüştü. Yastıklı, dekore edilmiş, mücevherli iğnelerle süslenmiş ve sevgiyle şekillendirilmiş halleriyle, şık bir adamın bacaklarının arasından azametli bir gemi pruvası gibi yükseliyorlardı. Savaş zırhlarında bile özenle oyulmuş kasıklıklar bulunuyordu. Zaman geçtikçe hilal şeklini aldı, sonunda dikey olarak yükseldi ve kalıcı bir erkek ereksiyonunu koruyan bir kaplama izlenimi yarattı.

On altıncı yüzyıl Fransız hicivcisi François Rabelais, kasıklığın ölçüsüz biçimini, içlerinden birini şu sözlerle tarif ederek alaya almıştı:

"Üstte, her birine bir Portakal kadar büyük Zümrütler yerleştirilmiş iki emaye Toka ile nazikçe tutturulmuş bir Zafer Takına benziyordu; ... dik bir tepeye ve doğal organların rahatlığına sahipti. Kasıklığın açıklığı, çıkışı ya da fırlayışı, bir yarda uzunluğunda, sivri ve pembemsi ve torbalıydı ve patlamış damasko astarı ile dizlikleri gibi şişkindi..."

Bununla birlikte, bazı erkekler için, genişletilmiş kasıklık erotik olmaktan çok uzak bir işleve sahipti. Frengiden mustarip soylular, onu ilaçları ve özel genital bandajları için koruyucu

bir örtü olarak kullanıyordu. Onlar için, acı verici ve üzücü durumlarını, gösterişli bir fallik moda ifadesi olarak gizlemek bir nimetti.

Söylemeye gerek yok, Kilise bu "günahkâr kıyafetler" karşısında dehşete düştü, ancak hiçbir şey onu durduramadı, sonunda ise tüm kostüm stillerinde olduğu gibi modası geçti. Bu, 16. yüzyılda I. Elizabeth döneminde oldu ve o günden II. Elizabeth dönemine kadar bir daha asla büyük bir moda olarak görülmedi. Modern zamanlarda, sadece daha eksantrik pop yıldızlarının bazılarının giydiği egzotik kostümler üzerinde yeniden ortaya çıktı veya bilimkurgu filmlerinde kısaca göründü.

1970'lerde, kasıklığı standart bir erkek giysisi öğesi olarak geri getirmek için sonuçsuz bir girişim oldu, ancak en isyankâr genç erkekler için bile fazla ortadaydı. 1975 yılında Amerikan sivil haklar lideri ve Kara Panter Partisi üyesi Eldridge Cleaver, Cleaver Sleeve olarak adlandırdığı yeni bir erkek dar pantolon serisini tanıtmaya çalıştı. Bu, esas olarak pantolonun önünden çıkıntı yapan, penisi barındıran ve "serbest hareket ve boyut değişikliklerine" izin veren büyük bir çoraptı. Tuhaf bir şekilde Cleaver, yeni moda tasarımının "cinsel tutumları sonunda tecavüz gibi suçları ortadan kaldıracak şekilde kökten değiştireceğini" iddia etti. "Aynı zamanda 'edepsiz teşhir' suçunu da ortadan kaldırıp yerine 'edepli teşhiri' getirecek" diyordu.

Cleaver'ın kampanyasına rağmen, sıradan gündelik kıyafetler giyen hiçbir erkek, kasıklığı erkeksi bir moda aksesuarı olarak geri getirmeye cesaret edemedi, ancak açık cinsel teşhire karşı gittikçe artan liberal tutumumuz devam ederse ve gelecekteki moda tasarımcıları yeni bir fikir bulamazsa bir Rönesans yaşayabilirler.

Daha geriye, eski uygarlıklara baktığımızda, penisin bugün olduğundan daha cesur bir şekilde kutlandığı zamanlar da olmuştur. Örneğin, Eski Yunanlılar sünnet derisini özellikle güzel olarak görüyordu ve sünnet derisi kaldırma uygulaması yapan Fenikeliler, Mısırlılar, Etiyopyalılar ve Suriyeliler gibi komşularına tepeden bakıyorlardı. Yunanlılar, "kanlı penis küçültme ayin-

leri" için verilen dini mazeretleri reddettiler ve hatta Fenikelileri genital sakatlamadan vazgeçmeye ikna etmeyi başardılar.

Yunanlıların sünnet derisi takıntısı öyle büyüktü ki farklı bölümleri için özel isimler bile vardı. Penis başını kapsayan bölüm *posthe* olarak, penis başının ötesine uzanan, en uçtaki delikle biten konik kısım ise *akroposthion* olarak adlandırılmıştı. Dikkatlerinin ana odağı gibi görünen bu uç kısımdı ve ne kadar uzun olursa o kadar iyiydi.

Yunan sporcular jimnastik sırasında ve Olimpiyat Oyunları'nda yarışırken tamamen çıplaktı. (Kadınların varlığı yasaklanmıştı.) Yunanlılar, erkek cinsel organlarının gösterilmesinde bir istisna dışında hiçbir sakınca görmediler. Güreş maçları veya diğer güçlü aktiviteler sırasında, sünnet derisi yanlışlıkla geriye doğru çekilirse, penis başının görünür olma riski vardı. Penis başının aniden ortaya çıkması ereksiyonla ve dolayısıyla cinsel aktiviteyle ilişkili olduğundan ve atletizmin cinsel olmayan mahiyetini vurgulamak için çabaladıklarından bu görüntüyü önlemek için adımlar attılar. Bunu sünnet derisinin uç kısmının etrafını bir kordonla sıkıca bağlayarak penis başının gizlendiği yerden çıkmasını imkânsız hale getirerek yaptılar. Bu kordonun özel bir adı bile vardı. Buna "köpek tasması" anlamına gelen *kynodesme* denirdi. İnce bir deri kayış, *akroposthion*'un etrafına sarılıyor, sonra da ya bir fiyonk yapılıyor ya da bele bağlanıyordu.

Bu küçük sünnet derisi kayışı, Antik Yunan vazo resimlerinde görülebilir ve bir tasvir, bir yarışmacıyı bunu bağlayarak yarışmaya hazırlanırken gösterir. Bazı Yunan yazarlar, kayışı takmanın işlevinin öncelikle sporcunun çıplakken haysiyetini sürdürmesini sağlamak olduğunu ve atletik bir koruma cihazı yerine tevazu işareti olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Diğerleri, kayışın uzun süre takılmasının sünnet derisini gerip uzatma ve böylece Yunan gözleri için estetik olarak daha hoş hale getirme etkisine sahip olacağına dikkat çekmektedir.

Diğer kültürlerdeki erkekler de penislerini bazıları nazik, bazıları oldukça acımasız çeşitli şekillerde giydiriyor veya süslü-

yorlardı. Yeni Gine'de, bazı geleneksel kabile erkekleri hâlâ uzun altın sarısı bir sukabağı kılıfı dışında tamamen çıplak gezdikleri eski bir geleneği sürdürerek olağanüstü penis kabaklarını sergiliyorlar.

Şekil açısından, kabak veya "horim", uca doğru hafifçe sivrilen çok uzun bir havuç gibi görünüyor. Bu kabak büyüdükçe özel olarak şekillendirilir, böylece giderek daha uzun hale gelir. Takıldığında, tabanına yerleştirilen penisi tamamen kapatır ve gizler. Bununla birlikte, testislerin altında serbest kalmasına izin verilir. Bazen düzdür ve bazen yukarı doğru kıvrılır ve bel çevresinde bağlanan bir kordon olan bilum ipi ile yerinde tutulur. Kabak için en popüler açı, yatayın yaklaşık 45 derece üzerindedir ve dik bir penis gibi görünmesini sağlar. Batılı gözlere müstehcen görünür, ancak Yeni Ginelilerin gözünde yetişkin erkek statüsünün gururlu ve onurlu bir göstergesidir ve daha da dikkat çekici hale getirmek için bazı kabaklar püsküller ve kabuklarla süslenmiştir. Yüksek statüdeki bir kabile erkeği, bazıları sadece özel, törensel olaylarda giyilen birkaç su kabağına sahiptir.

Yeni Gine'deki mevcut hükümet, bu alışılmadık yerel kostüm biçimini yasaklamaya çalıştı ve başarısız oldu. Şimdiye kadar sadece devlet dairelerinde giyilmesini yasaklamayı başardılar.

Borneo'daki Dayakların geleneksel penis süslemesi, penis başı boyunca soldan sağa doğru açılan bir delikten oluşan ve bayram günlerinde içine küçük bir cilalanmış kemiğin yerleştirilebileceği daha acı verici bir şeydir. Diğer zamanlarda günlük kullanım için bir parça tahta veya tüy yerleştirilebilir. Daha yakın zamanlarda, küçük bir çakıl taşı veya bir ucunda sabitlenmiş bir metal top ile bakır, gümüş veya altın metal bir çubuk kullandıkları söylenir. Bu çubuk yaklaşık 2 mm kalınlığında ve 4 cm uzunluğundadır ve yerleştirildikten sonra diğer uca başka bir top takılır. Bu, penis başının her iki tarafında birer tane olmak üzere iki küçük çıkıntılı küreye sahip olmasıyla sonuçlanır. Normalde bunlar sünnet derisiyle kaplıdır, ancak ereksiyon ile gizlendikleri

yerden çıkarlar ve Dayak dişileri için bu penis ilavesi olmadan yaşanan penetrasyonun tuzsuz yemeğe benzediği söylenir.

Sanskritlerin aşkla ilgili ilmi eseri *Kama Sutra*'da benzer bir penis süslemesinden bahsedilir, ancak orada penis çubuğu yatay yerine dikeydir. Bu, uyarılma cihazı olarak daha başarılı olur, çünkü üst küre üst vajinal duvardaki erojen G-noktası bölgesine sürtünür.

Java'da kabileler, penislerini daha farklı bir şekilde, ancak aynı zamanda kadınlara hitap etmesi için hesaplayarak modifiye ediyordu. Penis başında küçük kesikler açarak, cildin altına küçük taşlar veya küçük çakıl taşları yerleştiriyorlardı. Kesikler iyileştiğinde, taşların üstü kapanıyordu ve penisin ucu artık kabilelere kadınlara daha fazla cinsel tatmin sağladığı söylenen topaklar ve çıkıntılarla kaplanıyordu. Bazı modern prezervatifler ağrılı cerrahi yöntemlere başvurmadan aynı etkiye sahip olacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu penis düzeltmeleri aşırı görünüyorsa, bir dizi kabile halkında, özellikle Avustralya Aborjinlerinde bulunan törensel penis sakatlamalarına kıyasla önemsizleşirler. Onlarda, erkekliğe ulaşan bir çocuğun penisinin önce sünnet edildikten sonra neredeyse ikiye bölündüğü, alt kesi adı verilen bir ameliyat şekli uygulanıyordu.

Sünnet için, yaklaşık on üç yaşında olan çocuk, çığlıklarını susturup, bazen ona ısırması için bir bumerang veren yaşlı bir kabile erkeği tarafından tutuluyordu. Bir diğeri sünnet derisini tutuyor ve bükerek yukarı doğru uzatıyordu, bir diğeri ise çok keskin bir kırık volkanik cam parçasıyla iki veya üç yerden kesiyordu. Bu eylem diğer kabileler tarafından yakından izleniyordu ve görevlerinde başarısız olmaları halinde sünnetçileri öldürmek onların göreviydi.

Yaklaşık dört yıl sonra, sünnetli genç adam daha ciddi bir operasyon olan alt kesiye maruz kalabiliyordu. Bu kez, bıçağı olan adam penisin altını boydan boya veya kısmen keserek üretral tüpü yarıyordu. Bu yaranın tekrar kapanmasına izin verilmiyordu, böylece sakatlanan penis, birinin zarif bir şekilde tarif

ettiği şekilde, "tuzlanıp tütsülenmiş" olarak kalıyordu. Bu şekilde açılan taraklı penis çok daha genişti ve bunun kadınlara daha fazla zevk verdiği iddia ediliyordu. Erkekler için bu, aşırı durumlarda, bir kadın gibi otururak işemek zorunda kalmaları anlamına geliyordu, çünkü sıvı artık penisin ucundan değil, tabandan aşağı doğru akıyordu. Bazı erkekler hedeflerini düzeltmek ve bu aşağılamadan kaçınmak için küçük içi boş tüpler taşıyorlar, diğerleri ise sıvı akışını normal erkek tarzında ileriye doğru yönlendirmek için testis torbasını penisin alt kısmına doğru çekmeye çalışıyordu. Aborjin kabilelerinin hayatta kalması, bazılarının geçmeyi başardığını açıkça kanıtlasa da sperm iletiminin etkinliği de bozuluyordu.

Bu geçiş ayininin sosyal önemi muazzamdı. Genç bir adam bu süreci tamamlayamazsa, babasının yetişkinler grubuna alınmıyor ve dini törenlerde bulunmasına izin verilmiyordu. Daha da önemlisi, resmi olarak bir eş edinemiyor ve aslında sosyal bir serseri oluyordu. Kabiledeki bütün geleceği, bu tuhaf penis sakatlama ritüeline bağlıydı.

İnsan merak ediyor, yüksek sosyal statü kazanmak için bir penisi ortadan yarmak gibi alışılmadık bir fikir nereden kaynaklanmıştır? İkiye bölünmüş penisin daha çok bir vulvaya benzemesinin amaçlandığı ve kanamanın yalancı adet kanamasıyla bağlantılı olduğu yönünde iddialar var, ancak bu çok ihtimal dışı görünüyor.

Ayrıca, alt kesi operasyonun Aborjinlerin kanguruların çatallı penisini taklit etme girişimi olduğu ileri sürülmüştür. Eğer öyleyse, taklit zayıftır. Kanguru penisi sadece uçta çatallanır ve alt kesi operasyonu bu şekli oluşturmaz. Penisi iki yana açar, ancak ucu iki çatala bölmez.

Daha olası bir açıklama, operasyonun mitolojik bir kökene sahip olmasıdır. Aborjin efsanelerine göre, alt kesi ritüeli, atalarına rüya sırasında bir kertenkele adam tarafından verilmişti. Kertenkelelerin eski Aborjinler için özel bir önemi varsa, bu sürüngenlerin erkeklerinin çiftleştiklerinde çift penis gibi görünen bir şeyi uzattıklarını fark etmiş olabilirler. Kertenkelelerin çiftleş-

me organı bir çift yarı penisten oluşur ve ilk insan penisi yarma işlemi bu durumu taklit etme girişimi de olabilir. Eğer efsanevi kertenkele adam büyük güçlere sahip olarak tasavvur edildiyse, çiftleşme davranışını taklit etmenin bu güçleri kabilelere devredeceği düşünülmüş olabilir.

Tesadüfen, çok daha yaygın olan penis sakatlama biçimi olan Mısır sünnetinin de sürüngen kökenli olduğu görülmektedir. Bunun eski Mısırlıların ölümsüzlük takıntısının bir parçası olarak başladığı düşünülmektedir. Yılanların derilerini döktüklerini fark ettiklerinde hayvanların yeniden doğduğuna inandıkları söylenir. Yılan parlak yeni bir gövdeyle ortaya çıkarken, eski beden yerde kuru ve buruşuk olarak duruyordu. Bir deri parçasını atmak yılana ölümsüzlük sunabilirse, o zaman bir insan da bir deri parçasını atarak ölümsüz hale gelebilirdi. Penis ve yılan benzer bir şekle sahip olduğu ve penisin ucunda biraz gevşek bir deri olduğu için, ne yapılması gerektiği açıktı. Sünnet derisini çıkar ve yılan gibi yeniden doğ. Ancak bunun için sabır gerekiyordu, çünkü insanın yeniden doğuşu ölüm anını beklemek zorunda kalacak ve ölüm sonrasında gerçekleşecekti.

Eski dünyanın seçkinleri olan ilk Mısırlılar kısa süre sonra diğer Ortadoğu kültürleri tarafından taklit ediliyordu ve çok geçmeden bölgedeki genç erkeklerin çoğu Mısırlılara ayak uydurmanın acılı bedelini ödedi. Yılana tapınma kısa süre sonra unutulmuştu ve şimdi verilen tek neden, Tanrı'nın sünnetli penisleri tercih etmesiydi, ancak tanrının neden bu olağandışı çocuk istismarı biçimine taraftar olduğu asla açıklanmıyordu. Bir dini uygulama olarak o kadar yerleşti ki tüm tuhaflığına rağmen yüzyıllarca hayatta kalmayı başardı ve bugün hâlâ bizimle birlikte. Her yıl yaklaşık on beş milyon erkek çocuğun sünnet edildiği tahmin edilmektedir ve bu da onu insanoğlunun bildiği en yaygın ve en kârlı ameliyat şekli haline getirmektedir.

Gelişmiş dünyada eğitimdeki ilerlemelerle, insanlar yakın zamanda bu kutsal cinsel organ yontma biçiminin uygunluğunu sorgulamaya başladı ve sünnetçiler, eski ritüellerinin nesnel sağduyunun büyümesine yenik düşeceği konusunda endişeleniyor-

lardı. Sünnetin erkek için tıbbi faydaları olduğu konusunda ısrar ederek, hassas ampütasyonları için daha modern bir bahane uydurarak pozisyonlarını savundular. Olası faydaları araştıran birçok bilimsel çalışma yapılmıştır ve bu yeni kampanya nedeniyle, birçok şüpheci kişi çocuklarını genital sakatlamaya maruz bırakmaya devam etmeye teşvik edilmiştir.

Erkek sünnetinin lehine ve aleyhine olan bu tartışma, dengeli bir görüşe pek rastlanmadan, hararetli olmayı sürdürüyor. Buna karşı olanlar, onu destekleyen tıbbi argümanların hepsinin sahte ve kurnazca çarpıtılmış olduğu konusunda ısrar ediyorlar. Modern tıbbın, zaten yerleşmiş bir dini uygulama olmasaydı, böyle bir prosedürü asla hayal etmeyeceğini söylüyorlar. Bu, doğal ve mükemmel derecede sağlıklı bir doku parçasının insan vücudundan cerrahi olarak çıkarılmasının tek örneğidir. Eğer evrim onu oraya koyduysa, neden buna müdahale edesiniz ki? Yetişkin bir erkek, herhangi bir kişisel nedenden dolayı kaldırılmasını istiyorsa, bırakın yapsın. Estetik nedenlerden dolayı vücut sakatlıkları yeterince yaygındır. Ancak sağlıklı bir bebek veya çocuğa dayatılması affedilemez.

1980'lerde ve 1990'larda sünnet karşıtlığını dile getirmek için çeşitli örgütler kuruldu. Tıbbi uygulamaların açgözlülük ve dini baskılarla bozulduğunu düşünüyorlardı ve bunu düzeltmek için yola koyulmuşlardı.

İddiaları arasında, rutin sünnetin genital sakatlamaya eşdeğer olduğu ve kısa ya da uzun vadeli bir hijyenik faydasının olmadığı vardı. Aslına bakılırsa, hafif ve şiddetli olumsuz fizyolojik etkileri vardır, bebeklerde ve çocuklarda şiddetli ağrı ve korkuları ortaya çıkarır, şiddeti beyne kodlar. Prosedürün uzun vadeli etkileri intihar ve depresyonu içerir, terapistler sünnet derisi olmayan erkeklerin bir kayıp hissettiklerini, şiddeti yeniden yaşadıklarını, "bütün" olmadıklarını ve azaltılmış bir penisleri olduğunu savunurlar. Sünnet derisindeki erotik doku kaybının cinsel zevki azalttığı da iddia edilmektedir.

Sünnetin yeni doğan erkek çocuklarda *stafilokok* enfeksiyonu riskini arttırdığı ileri sürülmüştür. *Stafilokok* birçok bölgede

salgın boyutuna ulaşmış ve dünya çapında bir sorun haline gelmiştir. Sünnet derisi ampütasyonunun penisin tek hareketli kısmını çıkararak, çiftleşme sırasında artan sürtünmeye yol açtığı, dokuda mikro yırtıklara ve dolayısıyla HIV enfeksiyonu riskinin artmasına neden olduğu tartışılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde erkek sünneti oranı da HIV enfeksiyonu oranı da yüksektir. İskandinavya'da erkek sünneti oranı da HIV enfeksiyonu oranı da düşüktür.

Sünnet karşıtı lobi, azaltılmış mesane enfeksiyonu, penis kanseri ve kadın partnerin serviks kanseri de dahil olmak üzere erkek sünnetinin tıbbi faydalarının test edildiğini ve bunların son derece önemsiz olduğunu ya da mevcut olmadığını tespit etti. Doktorun bakış açısından, erkek çocukların sünnet edilmesi hastanın bedensel bütünlüğüne ilişkin yasal haklarını ve ayrıca Avrupa Birliği'nin İnsan Hakları Sözleşmesi'ni de ihlâl etmektedir. Son olarak, bazı hekimlerin bebeklerin sünnetini savunmasının nedenlerinin öncelikle para ve kendi sünnetleri sırasında yaşadıkları acının intikamını almak ile ilgili olduğu yorumları yapılmıştır.

Sünnetin en aşırı muhalifleri UNCIRC adlı bir örgüt oluşturdular ve grubun kurucusu tarafından *Sünnetsizliğin Sevinci* başlığını taşıyan bir kitap yayımlandı. Yaklaşımlarının temelinde, bazı kabile halkları kulak memelerini uzun süre çekerek uzatabiliyorsa, sünnetli bir penisle de aynısını yapmanın mümkün olmasının gerektiği yatıyordu. Çeşitli yollarla sünnet derisini orijinal ihtişamına yaklaşan bir şeye geri getirmenin mümkün olması gerektiğini savunuyorlardı. Penis derisinin alışılmadık derecede elastik olduğunu ve üzerine ağırlık asarak veya aşağı doğru çekilecek şekilde bantlayarak veya diğer her şey başarısız olursa, bir cerrahi rekonstrüksiyon prosedürüyle penisin yeniden bütün hale gelebileceğine işaret ediyorlardı.

Erkekler kendilerini bu tür olağanüstü yöntemlere tabi tutmaya hazırlarsa, en azından bazıları için sünnetin gelecekte tamamen ortadan kaldırılması gereken sürekli bir kâbus olduğu açıktır. Sünnet yanlısı lobi, sünnetin önemli tıbbi faydaları oldu-

ğunu iddia eder ve daha sonra psikolojik zarar veya cinsel zevk kaybına yol açtığına dair herhangi bir kanıt olduğunu reddeder.

Açıkça görülüyor ki bu iki düşünce ekolü üç temel konuda birbiriyle çelişmektedir: psikolojik, cinsel ve tıbbi. Her iki durumda da kapsamlı tıbbi araştırmalara dayanan sonuçları, birbirlerine zıttır. Belli ki duygusal faktörler burada çok büyük bir rol oynamaktadır ve şüphesiz, nihai, tarafsız, nesnel bir ifadenin elde edilmesi biraz zaman alacaktır.

Alt kesi ve sünnetin yanı sıra, kısaca bahsetmeyi hak eden iki genital sakatlama şekli daha vardır. Biri, insizyon, cerrahinin en az zarar veren şekliyken, diğeri yani deri sıyırma, en zarar verici olanıdır.

İnsizyon, sünnet derisinde yapılan tek bir kesimin, penis başının bir kısmını herhangi bir deri kaldırma olmadan ortaya çıkarmak için yapılan hafif bir sünnet versiyonudur. Doğu Afrika kıyılarındaki bazı insanlar arasında ve Asya ve Okyanusya'daki adalarda gözlemlenmiştir. Muhtemelen, bir erginlenme ritüeli olarak kullanılabilen, ancak minimum cerrahi hasar veren simgesel bir sünnet formu olarak geliştirilmiştir.

Bir zamanlar Arabistan'ın bir bölümünde gerçekleştirilen en ciddi penis sakatlama şekli, penis şaftındaki tüm derinin çıkarıldığı, deri sıyırma olarak bilinen acımasız uygulamadır. Sadece bu aşırı şiddetli genital işkence biçimine çığlık atmadan katlanabilen genç erkekler saygın yetişkinler olarak görülüyordu.

Bazı Afrikalı kabilelerde, modern prezervatiflerin varlığından önce, bazen erkeklerin üreme riski olmadan çiftleşmenin tadını çıkarmalarını sağlayan küçük bir değişiklik yapılıyordu. Bu sadece üretral tüpte, penisin altında testis torbasının yakınında küçük bir delik açmaktan ibaretti. Bu, penisin ucundan ziyade tabanından boşalmalarını sağlıyordu, böylece spermleri asla vajinaya girmiyordu. Üremek istediklerinde, boşalma anında deliğin üzerine bir parmak yerleştirebiliyorlardı. İdrara çıkmayı da aynı şekilde kontrol edebiliyorlardı.

Modern bir süsleme amaçlı penis modifikasyonu olan genital piercing'lerden de söz etmeden edemeyiz. Eski penis sakatla-

ma yöntemlerini ortadan kaldırmaya yönelik kamuoyu gelgitleri sürerken, bir de penis süslemesi diye bir çapraz akım ortaya çıkmıştır.

Bu modern piercing'lerde kabilesel, dinsel veya mistik bir yan yoktur. Sadece zevk için, seks sırasında dokunsal veya ön sevişme sırasında görsel tatmin amacıyla yapılırlar. Profesyonel bir piercing'cinin söylediği gibi: "Bu, piercing'ler ve içine takılan mücevherlerin verdiği hisle elde edilir. Ayrıca, birçok kişi görselliğin de hisler kadar heyecan verici olduğunu düşünüyor. Piercing'ler egzotik ve erotiktir. Delinmiş alanlarda hassasiyet artışının somut bir fiziksel temeli vardır. Piercing'lerde takılan mücevherler, normalde erişilemeyecek veya uyarılmayacak sinir uçlarıyla temas eder."

Süsleme amaçlı sakatlamaları aykırı bulanlara, günümüzde kendini isteyerek sakatlayanlara takılan en az sekiz farklı penis mücevheri olduğunu öğrenmek şok edici gelecektir. Bunların en geleneksel olanı Prens Albert'tır. Kraliçe Victoria'nın kocası tarafından kullanılırken, aslında o zaman moda olan çok dar pantolonların düzgün hattını korumak için uyluğa bağlanan penise takılı bir giysi halkasından oluşuyordu. İtalyan diktatör Benito Mussolini de Prens Albert takıyordu ve cebinde bir delik vardı, böylece stresli anlarda elini sokup onunla oynayabiliyordu.

Piercing'i icat eden Prens Albert değildi. Savaşta erkekler arasında, kılıç yaralanmalarını önlemek için penislerin bacaklarının arasına sıkıca bağlandığı köklü bir Alman geleneğiydi. Yirminci yüzyılda modern penis piercing'leri ortaya çıktığında kullanılan ilk model oldu. Penisin alt kısmında ucuna yakın bir delik açılır, burada delinen alan ince bir zar gibidir çünkü üretral tüp şaftın alt derisine çok yakındır. Daha sonra üretranın doğal açıklığına bir metal halka yerleştirilir ve bu delikten itilir. Bu hem sünnetli hem de sünnetsiz erkeklerde yapılabilir ve iyileşmesi yaklaşık dört hafta sürer. Daha bol pantolonlarla takılan bu modern halkalar genellikle on dokuzuncu yüzyılda olduğu gibi uyluğa bağlanmaz.

Yunus piercing de benzerdir, ancak penis şaftına Prens Albert için yapılan delikten 1,6 cm daha aşağıya yerleştirilir. Daha sonra bükülmüş bir metal çubuk, Prens Albert deliğinden içeri sokulur ve yeni delikten çıkarılır. Daha sonra bükülmüş çubuğun her bir ucuna küçük, pürüzsüz bir metal top takılır. Sonuç, üretranın içinde bükülmüş bir çubuk ve penisin alt tarafında iki metal toptur.

Ampallang piercing'i, adını Borneo'da erkekliğe ulaşan Dayak kabilesi çocuklarının penis başına yerleştirilen yatay çubuktan alır. Bunun modern versiyonu aynı pozisyondadır, penis başında yatay olarak açılmış bir delikten her iki ucunda küçük bir top bulunan metal bir tüp geçirilir. Bu, "canavarın gözleri" olarak adlandırılan şeyi yaratır. Bu daha şiddetli piercing'in düzgün bir şekilde iyileşmesi birkaç ay alır.

Apadravya piercing'i benzerdir ancak yatay değil dikeydir. Adını ilk kez *Kama Sutra*'da söz edilmesiyle almıştır.

Frenum piercing, penisin alt tarafındaki yüzey dokusuna, tabana yakın bir yerden girer. Bazı erkeklerde, penisin alt kısmında, popüler olarak "hız tümsekleri" olarak bilinen birden fazla frenum vardır.

Lorum piercing, penisin tabanının testis torbasıyla buluştuğu bağlantı dokusuna takılan bir alt frenumdur.

Dydoe piercing penis başının kenarına takılır. Bu tip genellikle çift olarak yapılır ve genellikle sadece penis başı hatlarının güzel olduğu erkekler üzerinde uygulanır.

Son olarak, deliğin vücudun ön kısmının şaftın tabanıyla buluştuğu noktada, penisin üst tarafında açıldığı kasık piercing'i vardır. Bunun, misyoner pozisyonu esnasında sekse ekstra zevk kattığı söylenir.

İnsan bu yeni moda piercing'lerden takmış erkeklerin yıldırıma yakalanmamasını diliyor.

Son olarak, Frankie Jakeman adında bir İngiliz erkek striptizcinin penisinin 1,6 milyon dolara sigortalandığı söyleniyor. Bu organın sahne performanslarında ayrılmaz bir rol oynadığın-

dan şüphe duyulmasa da, başına hangi talihsizliğin geleceğinden korktuğu açık değildir.

Belki de aklında 1993 yılında, karısı Lorena'nın uyurken penisini bir mutfak bıçağıyla kestiği Amerikalı John Wayne Bobbitt vakası vardı. Kadın kızmıştı, çünkü onu orgazma ulaştıramıyordu. Sorun yaratan uzantıyı kopardıktan sonra, arabasının camından dışarı atmıştı. Penis dikkatli bir araştırmadan sonra polis tarafından bulunmuş ve cerrahi olarak yerine takılmıştı. Bu pahalı operasyonun masrafını ödemek için Bobbitt, *Frankenpenis* de dahil olmak üzere çeşitli pornografik filmlerde yer aldı. Daha sonra bir Nevada genelevinde çalıştı ve bir Las Vegas kilisesinde vaizlik yaptı, iki kez daha evlendiğine göre penisi çalışır durumda görünüyor.

Bobbitt'in durumunda, elbette, cerrahi olarak yerine dikilen kendi penisiydi, ancak Çin'de başka birine ait bir penisin dikildiği daha çarpıcı bir operasyon yapıldı. Korkunç bir kazada penisini kaybeden talihsiz bir adam, dünyanın ilk penis nakli operasyonuna maruz kaldı. Çin'in Guangzhou Genel Hastanesi'ndeki cerrahlar, donör penisi nakletmek için on beş saat süren titiz bir mikro cerrahi uyguladılar ve operasyon başarılı oldu. Yeni penis adamın vücudu tarafından reddedilmedi, ancak maalesef bir yabancının seks organıyla yakınlık kuramayacağını fark eden karısı tarafından reddedildi. Cerrahlar bu nedenle büyük bir teessüfle penisi kesmek zorunda kaldılar ve şaşırtıcı tıbbi başarıları boşa çıkmış oldu.

20. TESTİSLER

Akil adamlar sık sık ölümsüz ruhun tam olarak nerede olduğunu düşünürdü. Beyinde mi? Kalpte mi? Hayır, doğru cevap testislerdir, çünkü burası erkeğin spermini ürettiği yerdir ve tek gerçek ölümsüzlük umudunu –yavruları aracılığıyla ulaşacağı genetik ölümsüzlük– taşıyan bu spermdir.

Testislerin erkek vücudunun çok hayati bir parçası olduğu göz önüne alındığında, neden bu kadar kötü konumlandıklarını sormak yerindedir. Uylukların arasında vücudun dışında sallanmalarına izin veren evrim biraz dikkatsiz davranmış gibidir. Bu şekilde açıkta dururken, bacakların arasına gelen keskin bir darbe ile kolayca hasar görebilirler. Yaralı, mücadele eden, kemikli bacaklarıyla oradan oraya çırpınan bir avla boğuşan ilkel avcıların inanılmaz derecede savunmasız kalmış olmaları gerekir. Modern sporcular da bu bölgeden darbe aldıkları takdirde yaşanabilecek acıların farkındadırlar.

Daha az dramatik ama aynı zamanda sinir bozucu olan, çıplak bir adamın testislerinin birbirine çarptığını hissetmeden hızlı koşamamasıdır. Erkek vücudundaki bu bariz tasarım hatası, muhtemelen ilk insan giysisinin, suspansuvarın ilkel eşdeğerinin keşfine yol açmıştı. Bununla birlikte, bu şekilde sıkı tutulduğunda, yeni bir sorun ortaya çıkıyordu; gevşek testis torbası derisinin sürtünmesi, yaralara ve tahrişlere yol açıyordu.

Bundan kaçmak mümkün değildir. Diğer birçok hayvanda bulunan türden iç testisler, yeni iki ayaklı, gelişen insan erkek

için daha güvenli ve daha rahat olurdu. Açıkça sormak gerekir: Erkeklerin testisleri neden dışarıdadır?

Yıllardır var olan geleneksel bir cevap, karnın dışında bulunmalarının onları biraz daha serin tuttuğu ve sıcaklıktaki bu hafif düşüşün sperm üretimini desteklediğidir. Bu teoriyi desteklemeyecek birçok araştırma projesi yürütülmüştür.

Bir otorite sperm üretimi için ideal sıcaklığın normal vücut sıcaklığından yaklaşık 3 santigrat derece düşük olduğunu belirtir. Bir başkası, on gün boyunca saunada on dakika geçirmenin on hafta sonra sperm üretimini tam yüzde 50 oranında azalttığını öne sürer.

Testislerin sıcaklığını zararlı bir şekilde artırdığı söylenen diğer faaliyetler veya alışkanlıklar, kucağınızda bir dizüstü bilgisayarla çalışmak, kamyon sürerek uzun yolculuklar yapmak, ısıtmalı bir su yatağında uyumak, yoğun egzersiz yapmak veya çok sıkı iç çamaşırı veya pantolon giymektir.

Bunlar boş öneriler değildir dikkatli araştırmaların sonucudur. Mesela, dizüstü bilgisayar örneği, yirmi dokuz genç erkekten bacaklarının üzerinde dengede tuttukları dizüstü bilgisayarlarıyla bir saat geçirmelerinin istendiği bir çalışmaya dayanmaktadır. Bu, testis sıcaklığında 2,8 santigrat dereceye kadar bir artışa neden oldu. Başka bir deyişle, neredeyse içerideyken olacakları sıcaklığa ulaşmışlardı. Bunun sadece bir kısmı dizüstü bilgisayarın kendisinden gelen ısıdan kaynaklanıyordu. Erkeklerden bacaklarını sıkıca bastırarak, ancak kucaklarında dizüstü bilgisayarları olmadan oturmaları istendiğinde, sıcaklıkta yine 2,1 santigrat gibi önemli bir artış oluyordu. Bu nedenle, dizüstü bilgisayarı dengeleme eyleminin, aslında bilgisayarın ürettiği ısıdan daha büyük bir etkisi vardı.

Başka bir deyişle, testislerdeki ısı artışının birincil nedeni, duruş veya dar kıyafetlerle bacaklarınız arasındaki testisleri sıkıştırmaktır. İster işte ister oyunda, bacakları bir araya getirerek uzun süre oturmayı içeren herhangi bir faaliyetin sperm üretimini azaltması muhtemeldir. Testislerin daha serbest hareket etmesine izin verilirse, yükselip alçalmalarını kontrol eden bir kas

mevcut sıcaklığa uyum sağlayacaktır. Isı yükseldiğinde, kas testis torbasının daha alçağa sarkmasına ve havalanmasına izin verir. Soğuduğunda, kas kasılır ve testisler rahat, daha sıcak bir pozisyona yükselir. Bu şekilde, kısıtlanmamış testisler, tam olarak sperm üretimini en verimli haline getiren sıcaklıkta tutulur.

Bir erkek üşüdüğünde testisleri geri çeken kas, stres altındayken de bunu yapar. Bunun nedeni, ilkel bir durumda, stresteki ani artık fiziksel tehlikeyle ilişkilendirilmesi, bu durumda da testislerin zarar görmekten korunması gerektiğiydi.

İlginç bir şekilde, kasın kasılarak testisleri erkeğin vücuduna yaklaştırdığı bir diğer zaman, boşalmadan hemen öncedir. Bunun tek açıklaması, eğer her iki partner de birlikte cinsel bir doruğa ulaşıyorsa, testislerin çok gevşek olması durumunda birbirine çarpan uzuvlar arasında ezilecek olması tehlikesinden korunmadır.

Testislerin karşılaştığı sorunlardan biri erkek bacakları arasına sığabilmektir. Özellikle söz konusu erkeğin atletik olarak sağlam uylukları varsa, onlara kalan çok fazla yer yoktur. Evrim, bu sorunu bir testisi diğerinden daha fazla sarkıtarak çözmüştür. Bu şekilde daha az alana ihtiyaç duyarlar. Eğer tamamen aynı hizada sarksalar, simetrileri daha fazla yer gerektirirdi.

Erkeklerin çoğunda, sol testis sağdan daha aşağıda sarkar. 386 erkeği kapsayan bir çalışmada yüzde 65'inin sol, yüzde 22'sinin sağ testisinin daha sarkık olduğu, yüzde 13'ünün ise eşit olduğu ortaya çıkmıştır. Kinsey Seks Araştırmaları Enstitüsü'nde, tam 6.544 kişinin katıldığı çok daha büyük bir çalışma yapıldı ve bu kez rakamlar daha çarpıcıydı: yüzde 90'da sol, yüzde 5'te sağ testis alçaktaydı, yüzde 5'te ise eşitti.

Kimse neden erkeklerin sadece yüzde 10'unun sol testis özelliğinden yoksun olduğunu bilmiyor gibi görünüyor, erkeklerin sadece yüzde 10'unun neden solak olduğunu bilmediğimiz gibi, ancak bu iki grubun bir şekilde ilişkili olduğu yönünde öneriler var. Ne var ki bu ilişki kalıcı bir ilişkidir. Sağ elini kullanan erkeklerin yüzde 90'ının sol testislerin de düşük olduğu düşüncesi doğru değildir. Daha ince gerçek şudur ki sol testisin alçakta

olma ihtimali sağlak bir erkekte solak bir erkekte olduğundan biraz daha yüksektir. Bu o kadar zayıf bir bağlantıdır ki şu an için testislerin orantısızlık eğilimi bir gizem olarak kalmak durumundadır.

Devasa uylukları olan vücut geliştirmeci erkekler için, testislerin yer eksikliği bazen ciddi bir sorun haline gelir, ancak yardım el altındadır. Genellikle kaslarının büyüklüğünü önemli ölçüde arttırmak için aldıkları anaboliksteroidler aynı zamanda testislerin boyutunu yarı yarıya küçültme etkisine sahiptir. Böylece, vücut geliştiricinin kasları şişmeye başladığında, testisleri küçülmeye başlar, bu da böylece onları yerleştirmeyi kolaylaştırır. Bunun olmasının nedeni, steroidlerin testosteronun etkilerini taklit etmesidir ve testisler bu erkek hormonunun ana kaynağı olduğundan, üretime devam etmeye gerek yokmuş gibi tepki verirler. Vücut geliştiriciler steroid almayı bıraktığında, testisleri kısa sürede normal boyutlarına döner.

Etkin biçimde çalıştıklarında, 5 cm uzunluğunda, yumurta şeklindeki insan testisleri, her yirmi dört saatte bir yaklaşık iki yüz milyon sperm üretir. Testisler çok sayıda dar kanal içerir ve sperm bunların içinde üretilir. Bu kanalların çevresinde testosteron adı verilen erkek cinsiyet hormonunu üreten hücreler bulunur. Spermler miniciktir, baştan kuyruğa dizilmiş beş tanesi ancak iki buçuk santim boyunca uzanır. Üretildikten sonra olası boşalma için hazır halde depolanırlar. Erkek cinsel doruğa ulaşırken, birkaç bezden gelen sıvı ile karıştırılır ve penisin içindeki üretral tüpten aşağı doğru fışkırır.

Ön sevişme sırasında, erkek cinsel doruğu, tam ereksiyon sağlandıktan sonra uzun bir süre için kasıtlı olarak ertelenirse, sperm hazırlığının ilk aşamaları anormal bir biçimde testislerin ağrımaya başladığı bir noktaya varır. Bu durum o kadar tanıdıktır ki "mavi toplar" diye bir argo isim almıştır.

Bir erkek cinsel olarak aktif değilse, sperm oluşumu, genellikle "ıslak rüyalar" olarak adlandırılan ve uykusunda kendiliğinden boşaldığı ve sperm deposundaki gerilimi serbest bıraktığı gece salımlarına neden olabilir. Boşalma olmazsa, kullanılmayan

sperm sonunda tekrar emilir. Ancak bu üreme sisteminin sorunsuz çalışmasına yardımcı olmaz ve düzenli boşalmanın sperm üretimini iyileştirdiği görülmüştür. Bu nedenle, geçici olarak aktif olmayan bir erkek için, mastürbasyonun sisteminin iyi durumda kalmasını destekleyeceği sonucu çıkar.

Her boşalma ile salınan sperm sayısında geniş bir farklılık vardır; iki milyondan iki yüz milyona kadar. Bunlardan sadece biri dişi yumurtanın içine girip dölleyecek olsa da genellikle başarılı döllenme için minimum altmış milyonluk bir rakam gerekir. Bu sayı, sonuçta başarılı olacak spermin uzun yolculuğunda seyahat edebileceği mükemmel kimyasal alanı oluşturmak için gereklidir.

Pek çok çalışma, testislerin sıcaklığı biraz düşürüldüğünde sperm üretiminin verimliliğinin arttığını şüpheye yer vermeyecek şekilde kanıtladığından, bu durumun soruya tam bir cevap sağladığı kabul edilmiştir: Testisler neden vücudun dışında böylesine savunmasız bir konuma yerleştirilmiştir? Açıkça görülüyor ki risk altındadırlar çünkü bu onları daha verimli kılar. Her ders kitabı, bu kavramı ortak bilgi olarak kabul edilene kadar tekrarlamıştır. Ancak ne yazık ki evrimsel gerçeklere uygun değildir. Tam bir açıklama olarak, iki ana kusuru vardır.

Birincisi, eski atalarımızın evrimleştiği tropikal Afrika gibi çok sıcak iklimlerde, hava sıcaklığı genellikle o kadar yüksektir ki testislerin dışarıda olmasının bir faydası olmaz. Gerçekten de, termometrenin 58 santigrat dereceye kadar çıkabildiği en sıcak bölgelerin bazılarında, dış testisler, rahat bir biçimde içeride kaldıklarında olacağından daha sıcak olabilir. İkincisi, diğer memeli türleri incelendiğinde, birçoğunda testis torbası dışarıda olsa da, birçoğunda da değildir.

Bunca tür sıcak bir iklimde veya iç testislerle başarılı bir şekilde üreyebiliyorsa, onları dış dünyada riske atmanın başka bir avantajı olmalıdır. Şimdiye kadar, bunu açıklayacak tek bir argüman sunulmuştur, bu da Michael Chance Sarsıntı Teorisi'dir. Fikir, adı geçen kişinin Oxford ve Cambridge tekne yarış ekiplerinde yapılan idrar testleri raporunu okumasıyla ortaya çıkmış-

tır. Birçok spor etkinliğinde olduğu gibi, bu testler yasaklanmış ilaçların kullanımını kontrol etmek için yapılır, ancak Michael Chance'in fark ettiği tamamen farklı bir şeydi. Raporda, yarıştan sonra alınan idrarda, yarış başlamadan önce bulunmayan prostat sıvısının olduğu belirtiliyordu.

Başka bir deyişle, spermin boşaltıldığı seminal sıvıyı sağlayan iç bezlerden biri, zorluğuyla bilinen tekne yarışı sırasında kürek hareketinin yoğun kas basıncı altında sızıntı yapıyordu. Küreğin her hareketi, kürekçinin karnında ani, sarsıntılı bir baskıya neden oluyordu. Mesanenin aksine, erkek üreme yolunun büzücü kası yoktur ve kuvvetli kürek eylemleri ile prostat bezi üzerinde tekrarlanan basınç, içeriğinin üretral tüpe sıkışmasına neden olarak yarış sonrası testler için dışarı atılan idrara karışmasına neden oluyordu.

Bu, Chance'in, erkeklerin testislerinin içeride olması durumunda, bunların da herhangi bir güçlü, ani baskı ile sıkıştırılacağını ve bunun ciddi sperm kaybıyla sonuçlanabileceğini fark etmesini sağladı. Kabile erkeklerinin avcılık faaliyetleri kaçınılmaz olarak, avcılar sıçradığı, atladığı ve genellikle büyük avlarıyla savaştığı için bu tür baskıları içerecektir. Testisleri içeride olsaydı, karın kaslarının tekrar tekrar gerilmesi ve sıkılması, sperm kaybına ve seminal sıvının kaybına neden olurdu. Ancak dış testislerde sperm, bu tür basınç değişikliklerinden etkilenmez ve gereksiz yere harcanmaz.

Bu temelde, içinde yaşadığı ortamın sıcaklığına bakılmaksızın herhangi bir memeli türünün, sakin bir yaşam sürüyorsa iç testislere ve ani, sarsıntılı baskılarla dolu bir yaşam sürüyorsa dış testislere sahip olması gerektiği düşünülebilir. Başka bir deyişle, sürünen, yürüyen veya çukur kazan bir türün testisleri içeride olmalı, sıçrayan, yarışan, dövüşen bir türün testisleriyse dışarıda olmalıdır. Çok çeşitli türleri incelediğinde tam olarak bunu görmüş, fikrini doğrulamış ve soğutma prensibini ikincil bir adaptasyon seviyesine indirmiştir.

Sadece iki örnek vermek gerekirse, tüm erkek karıncayiyen ve armadillolar sarsıntısız bir yaşam tarzına sahiptir ve hepsinin

iç testisleri vardır, çok sıcak tropik bölgelerde yaşayanlar bile. Tüm erkek boynuzlu hayvanlar –sığırlar, keçiler, antilop, geyik ve diğerleri– özellikle kafalarını öfkeli güç yarışmalarında birbirlerine çarptıkları kızışma dönemlerinde çok ciddi darbelere maruz kalmak durumundadır ve nerede yaşadıklarına bakılmaksızın hepsinin dış testisleri vardır.

Bu evrimsel gelişmenin talihsiz sonuçlarından biri, insan erkeğini hadım etmenin kolay olmasıdır. Dahili testislerin çıkarılması özel cerrahi gerektirir. Üstünkörü uygulandığında ölüme neden olur. Ancak dış testislerde bu sadece hızlı bir kırpmadan ibarettir. Bunun sonucunda, geçmişte, iki özel insan erkeği kategorisinin, castrato ve haremağalarının ortaya çıkmasına tanık olduk.

Castrato'lar, Roma Katolik Kilisesi'nin on altıncı yüzyılda korolarında kadınların şarkı söylemesine izin vermeyişinin kurbanlarıydı. Rahipler korodaki küçük çocukların saf, tiz tonlarını seviyordu ve mümkün olduğunca uzun süre bu şekilde şarkı söylemelerini istiyorlardı. Ne yazık ki sesleri ergenlikte kırıldığında, güzel şakımalar yok oluyordu. Çözüm, bazı küçük erkekleri ergenliğe ulaşmadan seçmek ve testislerini kesmekti. Testosteron kaynağını bu şekilde çıkararak, eril yetişkin özelliklerin gelişmesi önleniyordu ve çocuklar büyüdükçe, sesleri rahiplerin zevk aldığı tiz, saf niteliği koruyordu. Ayrıca, boylarının uzamasıyla, yetişkin Castrato'lar daha güçlü sesler geliştiriyordu ve bu durum onlara küçük erkeklerden, yetişkin erkeklerden veya yetişkin kadınlardan farklı olarak benzersiz bir ses veriyordu. Rahipleri heyecanlandıran ve üç yüzyıldan uzun bir süre boyunca testis kırpmalarına neden olan işte bu sesti.

Bu küçük oğlanlar için trajik olan, Castrato'ların sadece yüzde 1'inin başarılı yetişkin şarkıcılara dönüşmesiydi. Ancak bunu başaranları lükse ve hayranlığa doyacakları bir hayat bekliyordu. Onlar, o günlerin pop yıldızlarıydı, kilise korolarından operalara başarılı bir şekilde yayıldılar ve gittikleri her yerde büyük ünlüler olarak muamele gördüler, her ihtiyaçlarına koşan geniş bir çevreleri ve büyük bir hayran kitleleri vardı.

Roma Katolik Kilisesi çocuklara yapılan bu korkunç cinsel istismarı ancak Viktorya döneminde sona erdirdi. Son sakatlama 1870 yılında İtalya'da yapıldı ve 1902'de Papa uygulamayı sonsuza dek yasakladı. Eski Castrato'ların bazıları o sırada hâlâ şarkı söylüyordu, en sonuncusu kilise korosunda şarkı söylemeyi nihayet 1913 yılında bırakacaktı.

Hadımların başka nedenlerle yapılması çok daha uzun bir geçmişe sahiptir. Kaydedilen en eski örnekler eski Sümer'e, dört bin yıldan fazla bir zaman öncesine dayanmaktadır ve uygulama bugün dünyanın bazı bölgelerinde hâlâ gerçekleşmektedir. Asıl neden her zaman üremeden zevk alamayan ve bu nedenle baskın, rakip erkeklere tehdit oluşturmayan yetişkin erkekler yaratmaktı.

Bir tiran, üreyen dişilerden bir harem kuracak kadar güçlenirse, onları korumak ve cinsel olarak aktif başka erkeklerin onlara erişmesini engellemek gibi bir sorunla karşılaşıyordu. Bu, güçlü erkek gardiyanlar gerektiriyordu, ancak bunlara nasıl güvenilebilirdi? Elbette güvenilemezdi ve tek çözüm onları iktidarsız hale getirmekti.

Bu amaçla, genç erkekler hadım ediliyor ve hizmete koşuluyordu. Genital kayıplarının telafisi, efendileri için çok değerli olmaları ve dolayısıyla emniyetli bir işe sahip olmaları ve alışılmadık derecede rahat bir yaşam tarzının tadını çıkarabilmeleriydi. Birincil görevleri, harem dişilerinin efendilerine sadık kalmasını sağlamaktı ve tam anlamıyla "yatak bekçisi" anlamına gelen özel unvanlarını bu şekilde elde etmişlerdi.

Bazı efsanelere göre, hadım edilmemiş genç erkekler testislerini karınlarına geri çekmeye çalışıyordu. Bu olağandışı başarıya ulaştıklarında, kendilerini hadım olarak tanıtabiliyorlardı ve daha sonra üst kademelerdeki korunan kadınlara ayrılmış günlerde ortak hamama girmelerine izin veriliyordu. Daha sonra olanlar kayıtlı değildir ancak kolayca hayal edilebilir.

Harem muhafızları olarak rollerine ek olarak, haremağaları aynı zamanda yaygın olarak güçlü hükümdarların ve eski sarayların hizmetkârları olarak istihdam ediliyordu. Herhan-

gi bir aileye bağlılıkları veya hırsları olmadığı için sıradan erkek hizmetçilerinden daha güvenilirlerdi. Antik Çin'deki Ming Hanedanlığı'nda İmparatorluk Sarayı'nda hizmetçi olarak çalışan en az 70.000 hadım vardı. Rolleri o kadar çekici bulunuyordu ve ödüller o kadar büyüktü ki bunlara ulaşmak için sık sık kendini hadım edenler oluyordu. Bu o kadar yaygınlaştı ki sonunda yasadışı hale getirildi. Yüzyıllar geçtikçe, Saray'daki hadımların sayısı azaldı ve uygulama tesadüfen Castrato'ların iş bırakmasıyla aynı dönemde, 1912'de nihayet durdurulduğunda, 500'den az hadım kalmıştı.

Çin'in kastrasyon uygulaması durdurulduğunda, hayatta kalan hadımlar artık onlara değer vermeyen bir dünyada ellerinden gelen en iyi biçimde yaşadılar. 1960'lı yıllarda sayıları otuzdan azdı ve sonuncusu 1996'da doksan üç yaşındayken öldü.

Bugün, çok sayıda hadımın görülebileceği tek yer, şu anda yaklaşık bir milyonunun bulunduğu Hindistan'dır. *Hicra* olarak bilinirler ve çeşitli gelir kaynaklarına sahiptirler. Bunlardan biri, sokaklarda insanlara yanaşıp operasyon izlerini göstermekle tehdit ettikleri agresif dilenciliktir. İnsanlar bu utancı engellemek için gitsinler diye para verirler.

Hicralar ayrıca doğum ve düğün gibi özel sosyal etkinliklere katılarak, insanlar bunu istese de istemese de etkinliği kutsamak konusunda ısrar ettikleri bir sosyal mevki edinmişlerdir. Özel gettolarda birlikte yaşayan hadımların her yerde onlara yaklaşan bir doğum veya evliliği haber veren casusları vardır ve bu büyük gün geldiğinde, bir araya gelir, şarkı söyler ve dans ederler ve sonra da haklarını helâl etmeleri için büyük miktarlarda para talep ederler. Ödemeleri yapılmazsa, kutsamaları lanete dönüşür ve kurbanlarının batıl inançlı olanları bundan korkar ve genellikle yeni bebeklerini veya evliliklerini korumak için güç kazanılmış paralarını vermeye ikna olurlar.

Bir Hint *hicra*sının yapımı, diğer hadımlardan daha şiddetlidir, çünkü testisleriyle birlikte penisini de kaybeder. Çocuk afyonla uyuşturulur ve kordonlar cinsel organların etrafına sıkıca bağlanır. Daha sonra penis ve testisler keskin bir bıçağın tek bir

hamlesiyle kesilir. Yara iyileştikten sonra, çocuk ona bir yetişkin olana kadar bakacak olan bir gurunun kanadının altına girer. Hayatının geri kalanı boyunca ona bir kadın adı verilecek ve dişi zamirleriyle anılacaktır. Ve muhtemelen eşcinsellere ya da kadın fahişeye parası yetmeyen heteroseksüellere hizmet eden bir fahişe olarak fazladan para kazanacaktır.

Bu modern hadımlar kendilerini Hindistan'ın üçüncü cinsiyeti olarak adlandırıyorlar, ancak yabancılar için herhangi bir oğlan veya gencin neden böyle bir gruba katılmak uğruna kendini büyük bir sakatlığa maruz bırakmak isteyeceğini anlamak zordur. Bu sorunun cevabı birlikten kuvvet doğar stratejisinde yatıyor. Çoğu, eşcinsel eğilimlerle hayata başlar ve kendilerini toplum tarafından lanetlenmiş bulurlar. Evlenip aile kurma ihtimaliyle yüzleşemeyince iki seçenekleri vardır: ya izole bir yabancı olarak kalır, toplum tarafından dışlanırlar ya da devasa, yöndeş bir hadım topluluğunun saflarına katılırlar. Kastrasyon böylece bir başlangıç ritüeline dönüşür, kalıcı ve geri döndürülemez bir şekilde bu özel, farklı grubun üyesi olurlar.

Son yıllarda, daha liberal tutumlarla, hadım topluluğunun düşük statüsünü yükseltme girişimleri oldu. *Hicra* güzellik yarışmaları ve moda şovları bile yapılmaya başladı ve gelecekleri daha parlak görünüyor. Bu eğilim devam ederse, bir gün Hindistan'daki eşcinsellerin özel bir topluluğa ait olmak için testislerini kesme ihtiyacı hissetmediği günler gelebilir.

Başka bir konuya dönersek, vasiyetname anlamına gelen "testament" kelimesinin "testis" kelimesinden türediğine dair bir inanç vardır; bu fikir bazı dindar *İncil* âlimlerini rahatsız eder. Gerçek şu ki her iki kelime de Latince tanık anlamına gelen *testis*'ten türemiştir. Bu kelime kökü, vasiyetname ve testisin yanı sıra anlamı ifade, yarışma, tanıklık ve kanıt da dahil olmak üzere bir dizi modern kelimeyi de doğurmuştur. Hepsinin tanıklık etme fikriyle bir ilişkisi vardır.

İncil öncesi zamanlarda, erkeklerin bazen yemin ederken ve tanıklık ederken ellerini başka bir erkeğin testislerine koydukları, buradaki fikrin testislerin bir erkeğin erkekliğine tanıklık et-

mesi olduğu bilinir. *Genesis*'te "hizmetçi elini efendisi İbrahim'in uyluğuna koyup onun üzerine yemin etti" ifadesiyle bu konuya utangaç bir gönderme yapılır. Daha sonra, Roma döneminde, erkekler sağ ellerini kendi testislerine götürüp ve mahkemede tanıklık vermeden önce bu şekilde yemin ediyordu. Bunun nedeni, Antik Roma'da hadımların ve kadınların mahkemede tanıklık etmelerine izin verilmemesi ve erkeklerin "bütün" olduklarına dair kanıt sunmaları gerektiğidir. Roma kanunu, her iki testise de sahip olmadıkça, hiç kimsenin şahit olamayacağını söylüyordu. Bir savcı bunun kanıtını isteyebilirdi ve şöyle bir eski yasal söz vardı: *Testis Unus, Testis Nullus*, yani sadece bir testisiniz varsa, tanıklığınız geçersizdir. Bugün bu ifade hukukta hâlâ kullanılmaktadır, ancak anlamı değişmiştir. Artık şu anlama gelmektedir: "Tek bir tanık, tanık değildir".

Papa'nın testisleriyle ilgili popüler bir efsaneden kısaca bahsedilmelidir. Yaklaşık iki bin yıldır Kutsal Baba rolüne hiçbir hadımın veya kadının seçilemeyeceğine dair katı bir kural mevcuttur. Ruhani lider iki testise sahip olmalı ve bu gerçek şüphe götürmeyecek şekilde doğrulanmalıdır. Bekârlık yemini etmiş bir Papa'nın neden iki testise ihtiyaç duyduğu açık değildir, ancak muhtemelen Roma Katolik Kilisesi'nin cinsiyetçi önyargısı ile ilgisi vardır. Bir çift papa uzantısının varlığını kanıtlamak için, yeni bir Papa'nın seçim süreci, koltuğunun ortasında bir delik bulunan özel bir "testis sandalyesinde" oturmasını gerektirir. Bu koltuk ya eski bir Roma doğum sandalyesi ya da büyük adamın alt takımını indirmesine izin verecek şekilde özel olarak tasarlanmış bir sandalyeydi.

Bu sandalyeye oturduktan sonra testisleri resmi olarak incelenir. Hikâyenin bir versiyonuna göre, kardinaller sırayla geçerek tam olduğundan emin olmak için bir bakarlar, diğerlerine göreyse atanmış bir kardinal elini sandalyenin altına uzatır ve testisleri yoklar. Gerçekten iki tane olduğunu doğruladığında, "*Testiculoshabet*" ("Testisleri var") diye yüksek sesle bağırır ve tüm din adamları "*Deogratias*" ("Tanrıya şükürler olsun") diye yanıt verir. Bazı yazarlar, kardinal tarafından söylenen tam ifa-

denin "*Testiculoshabet et bene pendentes*" olduğunu ve "Testisleri var ve güzelce sarkıyor" anlamına geldiğini söylüyor. Bu ritüelin bin yıldan fazla süredir gerçekleştiği ve ilk olarak Musa Yasası'na göre hadımların kutsal alana girememesinden ötürü başladığı iddia edilir.

Hikâye, muhtemelen bir papalık karşıtı hiciv olarak, dokuzuncu yüzyılda Roma'ya seyahat eden ve kendini Papa seçtirmeyi başaran genç bir İngiliz kadın olan Papa Joan efsanesi ile süslenir. Hilesi, papalık ayini sırasında uygunsuz bir şekilde doğum yaptığında keşfedilmiştir. Öfkeli kalabalık daha sonra onu ve yeni doğmuş çocuğunu taşlayarak öldürmüştür. Bu skandaldan sonra, Papa Joan'ın Papa VIII. Joan olarak 855 ve 858 yılları arasında iki yıl, dört ay ve sekiz gün süren kısa yönetimi kayıtlardan çıkarılmış ve kardinaller işlerini şansa bırakmamaya karar vermişti: Testis sandalyesi böylece getirilmişti. Bugün, bu hikâye saf kurgu olarak kabul edilir, ancak mahrem Papa muayenesi ritüeline dair temel gerçekler genellikle kabul edilir.

Son olarak, süsleme amaçlı gövde sakatlamaya dair giderek daha moda olan takıntının bir parçası olarak, son yıllarda popüler hale gelen iki testis piercing'i vardır. İlk olarak, testis kesesine bir halkanın geçirildiği Hafada piercing'i vardır. Genellikle bir tarafa yerleştirilir, ancak orta hatta da yerleştirilebilir. Bazen bir çift halka eklenir. Adın, ergenlikte gerçekleşen bir Arap ayininden geldiği söyleniyor.

Bir de adını Güney Pasifik'in belirli bölgelerinde gerçekleştiği söylenen bir ergenlik ayininden alan Guiche piercing'i vardır. Bu, testis torbasının arkasında perineum ile buluştuğu noktada konumlandırılmış yatay bir piercing'dir. Kendilerini buna maruz bırakanlarca bu metal süslemelerin erotik bir zevk kaynağı olduğu söylense de örneğin Tour de France'a katılan erkekler için tavsiye edilmez gibi görünüyor.

21. POPO

İnsan bir çift kaslı yarım küreden oluşan bir poposu olan tek hayvandır. Bizi diğer tüm primatlardan ayıracak bir isim ararsak, Çıplak Maymun'a bir alternatif, hepimizin gerisinde bulunan güçlü *gluteusmaximus* kasları sayesinde Yuvarlak Popolu Maymun olurdu.

Popomuz, yeni geliştirilen dikey duruşumuza yanıt olarak gelişti ve uzun süre dik kalmamızı sağladı. Bu nedenle, benzersiz karakterimizin asil bir parçası olarak görülmelidir, ancak bunun yerine daha çok alay konusu olur. Belki de anüs insan vücudunun başka bir yerinde olsaydı, popoya biraz daha saygıyla yaklaşırdık, ancak bugünlerde her şakanın konusu olmayı sürdürüyor.

Bununla birlikte, bir grup kadına erkek vücudunun en çok hangi bölümünü heyecan verici buldukları sorulduğunda, çoğunluğunu cevaplarının tek rakibi gözler olan bu bölge olduğunu itiraf etti. Atletik bir adamın bir kadının yanından geçerken rahatlıkla sergilediği gergin, güçlü bir popo, kabul etmeye isteksiz olsa da kadının bakışlarının odak noktasıdır.

Aşağılanmayı göze alma ve erkek poposunu öven şarkılar söyleme cesaretine sahip bir genç kadın, Kaliforniyalı aktris Christie Jenkins'ti. 1980'de kendi fotoğrafladığı bir dizi erkek kıçının da bulunduğu *A Woman Looks at Men's Bums* (Bir Kadın Erkeklerin Kıçlarına Bakıyor) adlı kitabını yayımladı. Bu resimler bir erkeğe dikkat çekici görünmez, sadece bir araya gelmiş

erkek gerileridir, ancak bir kadın için görünüşe göre, muazzam bir çekiciliği vardır, tabii eğer kabul ederse.

Yazar, bu konuda çok uzmanlaştığını, bir atletle ara sıra koşan birini ve masa başında çalışan birini tek bakışta ayırabileceğini söylüyor, işte işin sırrı da burada. Kadınlar için seksi çekiciliği olan gergin, kaslı popodur ve ne kadar güçlü olursa kadının puanı o kadar yüksek olur. Bunun iki temel nedeni vardır. Birincisi, kaslı popo, koşup atlayabilen ve kovalayabilen ve ailesini beslemek için avını eve getiren başarılı bir avcının sağlıklı zindeliğini simgeler. İkincisi, kaslı popo, bir erkeğin pelvik itme kabiliyetinin etkileyici ve bir kadının cinsel ihtiyaçlarını karşılayacak kadar güçlü itici olduğunu gösterir. Yumuşak, gevşek kalçalar entelektüel bir dehâya ait olabilir, ancak her zaman bu ilkel çekicilikten yoksun olacaktır.

Erkek vücudunun diğer kısımlarında olduğu gibi, günümüzde popo şeklini ve sıkılığını geliştirecek yardımlar mevcuttur. Kozmetik cerrahlar, eksik doğal hacmi değiştirmek için özel implantların yerleştirilmesini içeren bir popo şekillendirme ya da popo büyütme hizmeti sunar. Bu implantların varlığının hissedilmediği, harekete müdahale etmediği ve otururken tamamen doğal bir his sağladıklarını iddia ederler. Hiçbir yara izi görünmez, çünkü implantlar, kalçalar arasındaki dikey yarıkta yapılan kesilerden sokulur.

Bu kalça implantları aşınma ve yıpranmaya daha dayanıklı olduğu söylenen katı silikondan veya daha doğal bir his veren, ancak büyük bir basınçla yırtılabilecek bir silikon torbaya yerleştirilmiş daha yumuşak bir yapışkan silikondan yapılır.

Arka taraflarını güzelleştirmek için cerrahiye başvurmak konusunda isteksiz olan erkekler için, uygun şekilde giyinmek gibi daha az zorlayıcı bir yöntem mevcuttur. Bu, on dördüncü yüzyıla kadar uzanan uzun bir tarihe sahiptir. Moda tarihçilerine göre: "O dönemde asilzadeler uzun cüppelerini terk ettiler ve halkın karşısına çıkarken, vücuda oturan ve kalça ve popoyu açığa çıkararak vurgulayan kısa pantolonlar veya yastıklı ceketler giydiler."

Modern zamanlarda, bir ceket örtüsü olmadan dar pantolon veya kot pantolon giymek benzer bir etkiye sahip olmuştur ve moda dünyası bir noktada popo bölgesini şişkinleştirmek için takma popo dolguları geliştirmiştir, ancak bu kadınlar tarafından erkeklere göre daha fazla tercih edilmektedir.

Popo insana has olduğundan, eski zamanlarda Şeytan'ın kalçalardan yoksun olduğu varsayılıyordu ve onun imgelerinde bazen poposunun olması gereken yerde başka bir yüzü olduğu görülüyordu. Çok batıl inançlı insanlar, Şeytan tarafından kontrol edilen kötü güçler onları tehdit ediyorsa, en etkili savunma biçiminin, Şeytan'a birinin muhteşem poposunu göstermek ve böylece ona zayıflığını hatırlatarak işkence yapmak olduğuna inanıyordu. Buradaki düşünce, bu eşsiz insan parçasına bakamayacak kadar kıskanacağı ve bu yüzden bakışlarını başka tarafa çevireceğiydi. Böylece batıl inançlı "teşhirciler" Şeytan'ın kötü bakışlarından korunacaktı.

İlk popo teşhiri örnekleri şaka amacı taşımıyordu. Son derece ciddiydiler. Martin Luther'in bile Şeytan'ın tasavvurlarıyla eziyete uğradığında bu koruma yöntemini kullandığı söylenir ve bazı eski Hıristiyan kiliseleri, binalarını kem gözden korumak için çıplak popolarını sergileyen figürleri gösteren taş oymalar ile süslenmiştir. Geceleri Şeytan'ın gazabının neden olduğuna inanılan yıldırım ve gök gürültüleriyle korkutucu bir fırtına çıkarsa, bazı erkekler evlerinin kapısına koşup çıplak popolarını fırtına yönüne döndürerek uzaklaştırmaya çalışıyordu.

Modern popo teşhirciliği tamamen farklı bir konudur ve seleflerinin daha ciddi faaliyetleri hakkında herhangi bir bilgiye sahip olup olmadıkları şüphelidir. Onlar için, pantolonlarını indirip çıplak popolarını korkmuş ya da eğlenen izleyicilerin suratına doğrultma eylemi, cüretkâr bir alay ya da hakaretten daha fazlası değildir. Cinsel bir jest değildir, çünkü cinsel organlar her zaman özenle gizlenir. Daha çok kişinin kurbanının üzerine dışkılaması ya da bunu yapmakla tehdit etmesiyle ilişkilidir.

Popo teşhirinin bu modern versiyonu 1968'de Amerikalı üniversite öğrencilerinin pencerelerden popolarını göstererek

gelip geçenleri şok etmesiyle başladı. O zamandan beri gelenek yaygınlaştı ve kendi terminolojisini geliştirdi. Örneğin, bir arabanın penceresine bastırılan popoyu sergilemek "preslenmiş jambon" olarak adlandırılırken, çok soğuk bir günde popoyu sergilemek "mavi ay" diye adlandırılır.

Popo teşhirinin yasallığı sıklıkla sorgulanır. Cinsel organları ifşa etmenin yasadışı olduğu ülkelerde, yasaklama girişimleri olmuştur, ancak cinsel organlar hiçbir zaman sergilenmediğinden, bu hukuk mesleği için bir baş ağrısı yaratmıştır. Son zamanlarda, Maryland'deki bir mahkeme "popo teşhirinin ABD'nin anayasal ifade özgürlüğü hakkı tarafından korunan bir ifade biçimi olduğu" kararına varmış olsa da söz konusu poponun tam olarak hangi cümleleri ifade ettiği açık değildir.

Şaka amaçlı popo teşhir etme çılgınlığını Amerikalı öğrenciler başlatmış olsa da diğer bölgelerde ve diğer kültürlerde de bilinmektedir. Yeni Zelanda'da Maoriler saygısızlık ifadesi olarak popolarını gösterir. Onlara göre popo bir tabu alanıdır ve birine göstermek hakaretten sayılır. Kraliçe II. Elizabeth bir keresinde Yeni Zelanda'yı ziyaret ettiğinde, bir Maori onu protesto etmek için poposunu gösterdi ve derhal tutuklanarak edepsiz teşhir suçundan ceza aldı. Kendisini geleneksel bir protesto hareketi yaptığını ve bunun kültürünün bir parçası olduğunu söyleyerek savundu.

Kraliçe, bir grup anti-monarşistin Buckingham Sarayı önünde "Monarşiye Karşı Popolar" etkinliği düzenlediği 2000 yılında Londra'da benzer bir muamele gördü. Kraliyet gözlerini bu olağandışı kitlesel popo gösterisinden korumak için çok sayıda polis hazırlandı ve bu, çoğu teşhirciyi caydırdı, ancak bazıları direndi ve tutuklandı.

Spor dünyasında, popo teşhiri pahalıya patlayabilir. Amerikalı bir futbolcu 2005 yılında bir gol attıktan sonra rakip taraftarlara poposunu gösterdiğinde, sadece otobüsleri stadyumdan çıkarken kendi takımına ve rakip takıma aynı hareketi yapan taraftarlara misilleme yaptığını söyleyerek kendini savundu, ancak yine de 10.000 dolar para cezası ödemesi gerekmişti.

Marlon Brando için doğaçlama popo teşhiri eylemi, tutuklama ya da para cezasıyla değil, bir film ekibinin alkışlamalarıyla sonuçlanmıştı. Ünlü *Paris'te Son Tango* filminin sonuna doğru Brando, yaşlı çiftlerin titizlikle tango yaptığı havasız bir dans salonundan ayrılır. Yönetmen bu çıkıştan memnun değildi ve Brando'dan tuhaf bir şey yapmasını istedi. Bir sonraki çekimde, Brando haber vermeden pantolonunu indirdi ve çıplak poposunu dans salonundan sorumlu olan hanımefendinin yüzüne doğru tuttu.

Gluteusmaximus kaslarının kalınlığı nedeniyle, popo genellikle bedensel ceza uygulamak için en uygun yer olarak seçilmiştir. Poponun eti, altta yatan kemiklere veya diğer organlara ciddi bir zarar vermeden acı verecek şekilde dövülebilir. Popoya şaplak atmak, eski zamanlarda Avrupa okullarında normal cezalandırma biçimiydi ve daha şiddetli popo kırbacı geçmişte yaygın bir yasal ceza olmuştur. Bazı ülkelerde bugün hâlâ gerçekleşmektedir ve Singapur'da yakın zamanda Amerikalı bir gencin vandalizm eyleminin hazeran bir kamışla altı kere kırbaçlanarak cezalandırılacağı bildirilmişti.

Memleketi Amerika Birleşik Devletleri'nde bu zalim ceza biçimi hakkında öfkeli sesler yükseldi ve Başkan Clinton araya girdi ve genç adam için daha yumuşak bir ceza istedi. Singapur Devlet Başkanı, Amerikan Başkanı'na karşı bir iyi niyet jesti olarak, cezayı dört kırbaca indirerek karşılık verdi. Clinton'un beklediği bu değildi ama kabul etmek zorunda kaldı.

Singapur'daki genç, hapishanenin dayak odasında çırılçıplak soyuldu. Kolları ve bacakları kayışlarla bir sehpaya tutturuldu ve kırbaççı, tüm vücut ağırlığını kullanarak, çocuğun poposuna, bölünmesini önlemek için gece boyunca ıslatılmış 13 mm kalınlığında bir hazeran çubukla vurdu. Her vuruş yaklaşık yarım dakika arayla geldi. Son vuruştan sonra genç çocuk, kırbaççısıyla el sıkıştı ve hücresine yardımsız olarak geri yürüdü.

Bu dövülmüş popo hikâyesinin bir sonraki bölümü şaşırtıcıydı. Amerika'da en az yedi farklı eyalet, Singapur'daki kanunları taklit eden yasalar önerdi. İki vakada da genç vandalların

suçları için dövülmesi isteniyordu. California'da, grafiti sanatçılarını kalçalarına tahta bir kürekle döverek cezalandıracak bir yasa çıkarılması girişimi vardı. Tennessee'de yerel vandalları cezalandırmanın bir yolu olarak mahkeme binası basamaklarında herkesin gözü önünde popolarının kırbaçlanması yönünde bir hamle yapıldı. Bazı durumlarda lehte ve aleyhte oylar çok yakın olsa da bu tekliflerin hiçbiri yasalaşmamıştı.

Singapur'a ek olarak, on beş ülke suçlularını dövmekte ısrar ediyor. Bunların arasında Malezya, Pakistan ve Brunei de vardır. Dünyanın geri kalanında dayaklara karşı argüman esasen şiddetin şiddet yarattığıdır. Dövülenler bir gün intikam peşine düşecek ve şiddet içeren cezalar suçu önlemekten çok arttıracaktır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yüksek suç oranı ile Singapur'daki düşük suç oranı arasındaki bir karşılaştırma bunu çürütüyor gibi görünmektedir, ancak mesele o kadar basit değildir. Bedensel cezayı yasaklayan diğer ülkeler bu adımı takiben suçta herhangi bir artış gözlememiştir.

Burada bir sorun daha var. Dayak, nihayetinde topluma karşı gösterilen şiddetli misillemelere yol açan kasvetli ve yerleşik bir kızgınlığa yol açabilir, ancak aynı zamanda tam tersi bir etkiye sahip olabilir ve dayak yemekten mazoşist bir zevk yaratabilir. Poponun şaplaklanması, sopalanması veya kırbaçlanmasını içeren ağrılı ritüeller, sado-mazoşistin tuhaf dünyasında sık rastlanan özelliklerdir. Çoğu büyük şehirde mazoşistlerin bu şekilde cinsel zevk alabilecekleri özel kulüpler bulunmaktadır ve bu kulüpler, okul çocuklarının dövülmesinin yaygın bir uygulama olduğu dönemde en popüler günlerini yaşamıştır. Bu, popo içeren her türlü cezanın cinsel doğasının altını çizer ve Singapur ve Malezya'da bile kadın suçluların neden bu cezadan muaf bırakıldığını açıklayabilir.

Kendini ifşa eden bir şaplak fetişisti, ergenlik döneminde dövüldüğünde ilk cinsel uyarılmasını yaşadığını itiraf etti. Poposundaki etin bir şekilde cinsel organına gidenlerle aynı sinir yolları boyunca beynine bağlı olduğunu hissetmişti. Poposuna inen her darbenin acısını yaşarken aynı anda cinsel zevk yaşıyordu.

Psikanalistler, şaplağın ritmik darbeleri ile çiftleşme sırasında penisin ritmik itişleri arasında bilinçsiz bir bağlantı gördüler. Şaplaklamanın neden diğer cinsel temas biçimlerinden çok daha şiddetli olduğunu açıklamak için, "alt kısımdaki cinsel uyarılma sinirlerinin bir yağ tabakasına gömüldüğü ve onları tetiklemek için daha fazla uyarılma gerektirdiği" öne sürülmüştür. Meselenin gerçeği ne olursa olsun, seks ve popodaki acının asla tamamen ayrılamayacağı ve popo şaplaklamanın psikanalitik açıdan sembolik tecavüz olarak açıklanması biraz abartılı olsa da tamamen göz ardı edilemeyeceği kabul edilmelidir.

Son olarak, yakın zamanda Polonya'da bir hastanedeki doktorların bir adamın poposundan yepyeni bir şekilde faydalandıklarına dair inanması zor bir haber geldi. Dil kanserinden mustarip olan genç adam, dilini ameliyatla aldırdı ve yerine poposundan alınan deri, yağ ve sinir dokusundan üretilen yeni bir dil taktırdı. Cerrahı şöyle dedi: "Yeni dil canlı ve kan akışı sağlanıyor, hasta da iyi durumda." İlk sözcüklerinin ne olduğu bildirilmemiş ancak başlık yazarları "kıçından konuşmak" gibi deyimlerle epey bir eğlenmiş gibi görünüyor.

22. BACAKLAR

İnsan bacakları benzersizdir. Bacaklarımızdan bahsederken, gerçekte arka bacaklarımızdan bahsettiğimizi hatırlamak önemlidir. Bunu unutmaya eğilimliyiz çünkü kuşlar gibi ön bacaklarımız üzerinde yürümeyi bıraktık ve onları başka şeyler için kullandık. Bugün yaşayan dört bin farklı memeli türü arasında, tüm yetişkin yaşamı boyunca arka ayakları üzerinde yürüyen ve koşan tek tür biziz. Diğer bazı türler bunu zaman zaman kısa bir süreliğine yapabilir, ancak onlar için asla birincil hareket yöntemi değildir. Örneğin şebekler, yerdeyken iki ayakları üzerinde beceriksizce yürüyebilir, ancak neredeyse tüm yaşamlarını ağaç tepelerinde geçirirler. Şempanzeler ve ayılar gibi diğer memeliler, normal dört ayaklı yürüyüşlerine dönmeden önce arka ayakları üzerinde yükselip birkaç tereddütlü adım atabilirler ve evcil köpeklere de aynısını yapmaları öğretilebilir, ancak sadece insanlar gerçekten iki ayak üzerinde yürür. Kangurular ve valabiler elbette gerçekten iki ayak üzerinde durur ancak onlar yürümez, hoplarlar. Sadece insan dik durur ve birincil hareket biçimi olarak adım atar ya da koşar.

Bu eşsiz yaşam biçimi, alt uzuvlara çok iş yükledi. Daha önce, uzak atalarımız dört ayaklıyken, arka ayaklar hareket etme yükünün sadece yarısını taşımak zorundaydı. Artık hepsini yüklenmeleri gerekiyordu. Bunun sonucunda, evrim süreci esnasında daha güçlü ve daha uzun hale gelmek zorundaydılar. Uzun düz insan bacağı vücut boyunun yarısını oluşturur. Sanatçılar insan formunu çizerken, kabaca dört eşit parçaya bölerler: taban-

dan diz kapağının altına, diz kapağından kasık bölgesine, kasık bölgesinden meme uçlarına ve meme uçlarından başın üstüne. Bu yetişkin şeklidir. Çocukların oranları biraz farklıdır, bacaklar üst gövdeye göre daha kısadır.

Güçlü bacaklarımızın temeli dört kemik içerir: femur adı verilen ve insan vücudundaki en uzun kemik olan büyük uyluk kemiği, patella adı verilen ve femurun tabanında menteşe eklemenin önünü koruyan diz kapağı, tibia adı verilen ve uyluk kemiğine eklemlenen kaval kemiği ve fibula adı verilen ve tibianın yanında bulunan sabitleyici kemik.

Kaslı bacakları ile hareket eden insan erkeği, yaklaşık 2 metre yüksekliğe ve 9 metre uzaklığa sıçrayabilir. En iyi sprinterler saatte 43 kilometre hıza ulaşabilir. Ve uzun mesafe koşucuları yaklaşık iki saat içinde kırk iki kilometre yol kat edebilir. Maraton dansı, haftalar boyunca, katılımcılar tükenene kadar 214 gün sürdü. Bu tür güç ve dayanıklılık başarıları, milyonlarca yıllık kovalama ve avlanma boyunca insan bacaklarının geçirdiği evrimin dikkat çekici bir ispatıdır. Bacakların kararlılık, güç ve asaletin sembolleri olarak düşünülmesine şaşmamalı.

Bazı sporcular, erkekliklerinin bir kısmını, yani bacak kıllarını feda ederek bacak performanslarını iyileştirmeye çalışmıştır. Kıllı erkek bacakların belirli bağlamlarda pürüzsüz olanlardan daha yavaş olduğuna inanılmaktadır. Bu mümkün görünmüyor, ancak erkeklerin bacaklarını tıraş etmesi, özellikle yarışların bir saniyenin çok altında farklarla kazanılabileceği veya kaybedilebileceği düşünülünce, olası bir zaman avantajı ödenecek için küçük bir bedeldir.

Bacak tıraşının yaygın olduğu iki spor bisiklet ve yüzmedir. Bisikletçilerin bunu yol döküntüsünün bacak kılları olmadan daha hızlı iyileşmesi sebebiyle yaptığı söylenir. Bazıları bunu tamamen estetik nedenlerle yaptıklarını itiraf ediyor. Diğerleri, çıplak, gergin bacaklarındaki kıllarda rüzgâr direncini algılayamadıklarında daha hızlı hissettiklerini söylüyor. Yüzücüler bacaklarını ve vücutlarının diğer kısımlarını da tıraş ederler, çünkü sudaki sürtünmeyi azalttığı düşünülür.

Spor alanından uzakta, bacaklar erotik bağlamlarda da dikkat çekicidir. Yetişkinler hem göreceli hem de mutlak anlamda çocuklardan daha uzun bacaklara sahip olduklarından, uzun bacakların cinsellikle eşitlenmesi kaçınılmazdır. Uzun bacaklı bir erkek, kısa bacaklı olandan cinsel olarak daha çekici kabul edilir. Aşırı kısa bacakları olanlara genellikle "götten bacaklı" gibi aşağılayıcı takma adlar verilir ve bazen gerçekte olduğundan daha uzun görünmeleri için abartılı yollara başvurmaya yönlendirilirler. Kısa bacaklı erkek film yıldızlarını genellikle yükseltiler, onları biraz yukarı kaldıran kalın tabanlı ayakkabılar giyerler. Ve aşırı durumlarda, gizlenmiş kutular üzerine çıkar ya da kadın rol arkadaşlarının yanlarında gizlenmiş bir çukurda yürümelerini isterler.

Basit bacak uzunluğuna ek olarak, erkek bacaklarının çekiciliği, gövdenin bacaklara oranına da bağlıdır. Çeşitli bacak/gövde oranlarına sahip erkeklerin fotoğrafları çok sayıda insana gösterildiğinde ve onlardan bunların cinsel çekiciliğini derecelendirmeleri istendiğinde, ideal erkek oranının 1:1 olduğu keşfedildi. Bacakları ve gövdesi aynı uzunlukta olan erkeğin daha güçlü bir yapıya sahip olduğu ve bu nedenle daha çekici olduğu düşünülmüştür. Bu nedenle mükemmel insan, uzun bacakları ve onlara uyacak uzun bir gövdesi olan kişidir. Kısa bir gövdesi olan kısa bacaklı bir adam da çekici olarak görülecektir, ancak sadece tek başına duruyorsa. Daha uzun bir kadının yanında durur durmaz, çekiciliği azalır.

Tropik bölgelerdeki kabile toplumlarında, erkeklerin bacakları genellikle sıcak nedeniyle açıktadır, ancak insan nüfusu büyüdüğünde ve daha karmaşık hale gelmeye başladığında yeni bir durum ortaya çıktı. Eski medeniyetlerden günümüze kadar çoğu erkek bir çeşit bacak örtüsü giymiştir. Modanın tüm geçici detaylarını göz ardı ederek, bu örtüler kabaca şu şekilde sınıflandırılabilir:

Eski uygarlıklarda erkeklerin çoğunluğu tarafından giyilen ***uzun ve bölünmemiş*** bacak örtüsü, bugün Şeyhler ve Papalar tarafından, Araplar, rahipler ve bakir din adamları tarafından giyilmektedir.

Bazı göçebeler ve atlılar tarafından eski zamanlarda giyilen ***uzun ve bölünmüş*** bacak örtüsü. On altıncı yüzyılda şoset olarak giyiliyordu, daha sonra sıkı pantolon haline geldi. Daha sonra Fransız Devrimi'nin ardından yerini köylülerin gevşek pantolonları aldı ve bugün neredeyse tüm yetişkin erkekler tarafından pantolon veya kot pantolon olarak giyiliyor.

Daha eski günlerde Yunan pelerini olarak giyilen ***kısa ve bölünmemiş*** bacak örtüleri, bugün hâlâ İskoçyalılar tarafından, kilt ve şenlikli Arnavutlar tarafından kısa etek formunda giyiliyor.

Geleneksel olarak Alpler'deki insanlar tarafından lederhosen olarak ve birçok kültürden erkekler tarafından atletizm veya sporda veya tatilde giyilen ***kısa ve bölünmüş*** bacak kaplaması kullanılıyor.

Erotik görüntüler söz konusu olduğunda, erkek bacak giysilerinde sadece iki tema vardı, çok sıkı ve çok kısa. Sıkı şoset veya pantolon, bacağın biçimliliğini ortaya çıkarıyordu ve çok kısa giysiler çıplak alt bacaklarını teşhir ediyordu. Her türlü uzun ve bol giysi erkek bacaklarını gizliyordu ve bu nedenle püriten çağlarda tercih ediliyordu.

Sıkı şoset on dördüncü yüzyılda bir çift uzun çorap biçiminde, Kiliseyi öfkelendiren bir moda olarak kullanılmaya başladı. Daha sonra on beşinci yüzyılda çoraplar arkada birleştirildi. Daha sonra, önden de birleştirilerek bugün külotlu çorap dediğimiz şeyi ortaya çıkardılar. Bunlar olurken, yelek tunikler giderek kısalıyordu, öyle ki genital organların açığa çıkma riski vardı. Bu noktada, önce ayrı bir giysi olarak ve daha sonra yine de şosetin bir parçası olarak kasıklık ortaya çıktı. Bu yeni şoset tipine genellikle külot pantolon deniyordu.

Fransız Devrimi gelip eski modaları süpürüp attığında Avrupalı aristokratlar bu pantolonlara bağımlı olmuşlardı. Şimdi yeni bir köylü görünümünü benimsemek gerekiyordu ve burada köylülerin gevşek çalışan pantolonları devreye girdi. Onların popülaritesi, erkeklerin büyük çoğunluğunun hâlâ rahat pantolonlar veya kot pantolonlarla gezdiği günümüze kadar devam etti. Biçimli bir erkek bacağını göstermeyebilir veya erotik tüylü bir

diz ortaya çıkarmayabilirler, ancak artık ince bacaklarını kadın partnerlerine göstermeyi umursamayan çoğu erkeğe uygun görünüyorlar. Bugün sadece incecik şortlar giyen modern sporcular ve atletler, bacaklarını kadınların gözleri için sergilemeye hazırlamış durumdadır. Diğer erkeklerin çoğunun, arabaları, masaları ve bilgisayarları ile fiziksel olarak daha önce hiç olmadığı kadar hareketsiz olduklarını göz önünde bulundurursak, muhtemelen böylesi daha iyidir.

Yirmi birinci yüzyılda, eşcinsel tasarımcıların erkek bacak modasına cesur yeni stiller getirme girişimleri nadiren başarılı oldu. Podyumda eğlenceli görünseler de asla caddeye çıkmadılar. Buruşuk pantolon ve pis kotlar erkek dünyasında üstünlüğünü koruyor. Erkek tercihlerini göz ardı eden tasarımcılar işlerine devam ediyor. Bir eleştirmenin dediği gibi: "Çoğu tasarımcı, acımasızca, sadece zayıf ergenlere yönelik tasarımlar yapıyor: bacakları pişmiş spagettiye benzeyen oğlanlar için sıska, güzel, zarif modalar. Kadınsı erkek modası 30 yaşından büyük bir sürü insanı yabancılaştırmaya mahkûmdur."

Kısa pantolonların çok ilginç bir geçmişi vardır. Yirminci yüzyılın başlarında izci hareketinin üniforması olarak kullanılmaya başlandılar. Bu başlangıçtan itibaren iki yöne, spora ve erkek okullarına yayıldılar. Okullarda, çocuklukları boyunca kısa pantolon giyen erkeklere nihayet ilk uzun pantolonları verildiğinde yepyeni bir erginlenme ritüeli oluşturdular. Bu, yakında kıllanmaya başlayacak olan bacaklarını gizledi ve onları cinsel olarak olgun yetişkin erkekler kategorisine aktardı. Bugün, gençlerin kısa pantolonları ile yetişkinlerin uzun pantolonları arasındaki bu keskin ayrım, giderek farklılaşan moda stilleri ile bulanıklaşmıştır.

Günümüzde spor arenasında, antik olimpiyatların tam çıplaklığına hiçbir geri dönüş görmemiş olsak da neredeyse her türlü erkek bacağının sergilenmesine izin verilmektedir. On dokuzuncu yüzyılda kurallar çok daha katıydı. Futbolcular, kalın yünlü çoraplar ve çorapların üst kısımlarına inen veya bunlara sıkıştırılmış üç çeyrek boy pantolon giyerek sahaya çıkıyordu. Bu yüzyılın sonunda, pantolonlar dizin ve çorapların hemen üstün-

de bitiyordu ve bir çift yumrulu dizin teşhir edilmesini mümkün kılıyordu. Yirminci yüzyıl boyunca pantolonlar gittikçe kısaldı ve 1970'lerde bir noktada o kadar kısa oldular ki futbolcuların iyi gelişmiş uyluklarını tamamen ortaya çıkardılar.

Benzer değişiklikler tenis gibi diğer sporlarda da gerçekleşti, ancak Amerikan futbolu farklı bir yol izledi, oyuncuların biçimli bacaklarını eski dar pantolon stratejisine geri dönerek sergiledi. Sadece kriket gibi daha yavaş oyunlar, eski moda bol bacak örtüsünü korudu.

Viktorya döneminde, bir erkeğin ya da oğlanın çıplak bacağının sergilenmesi, izin verilemeyecek kadar tahrik edici bulunuyordu. Erotik bacağa yönelik bu baskı öyle yoğun ve eksiksizdi ki kibar çevrelerde kelimenin kendisi bile yasaklandı. Amerika Birleşik Devletleri'nde bacaklara uzuvlar denirdi. Diğer örtmeceler arasında "aşırı uçlar", "bükücüler", "destekçiler" vardı. Sofrada tavuk bacağına koyu et deniyordu.

Bir gelin, düğün gecesinde geceliğiyle karşısına çıkan kocasının bacaklarının görüntüsüyle öyle dehşete düştü ki balayının geri kalanını rahatsız edici eti tamamen kaplayacak uzun gecelikler yaparak geçirdi. Bu tür aşırı ahlakçılıkların gelişebileceği bir sosyal iklimi kavramak bizim için zordur, ama gerçek şu ki bacaklar çok uzun bir süre tabu konusu oldu ve erotik potansiyellerini doğruladı.

Son olarak, tüm kariyeri bacaklarına odaklanan bireyler genellikle kaza korkusu yaşarlar. Kırık bir bacak herkes için korkunçtur, ancak onlar için savurgan bir yaşam tarzının beklenmedik sonunu getirebilir. Önlem olarak, bazıları kendilerini böyle bir felâketten korumak için sigorta poliçeleri hazırlatmıştır. Fred Astaire'nin her bir bacağı 75.000 dolara sigortalanmıştı ki bugün için çok az görünüyor. Sakatlanması halinde *Lord of the Dance* yıldızı Michael Flatley'e ödenecek olan 25 milyon sterlinin yanında önemsizleşiyor. En iyi futbolcuların bacakları da son derece değerlidir: Brezilyalı Ronaldo'nun bacakları 26 milyon dolara sigortalanmıştır.

23. AYAKLAR

İnsanın yalnız durduğu söylenir, sadece o ayakta durur. Başka bir deyişle, insanlık için ilk büyük adım, uzak atalarımız tarafından atılan ilk iki adımdı. Arka ayaklarımız üzerinde yürümeye başladığımız ve ön bacaklarımızı kavrayan, manipülatif, alet yapan ellerimiz haline getirdiğimizde dünyayı fethetmeye hazırdık.

Bu ne kadar zaman önce oldu? 2006 yılında Etiyopya'da, üç yaşında dik yürüyebilen bir çocuğun fosilleşmiş iskeletinin keşfedilmesi, en az 3,3 milyon yıldır iki ayaklı olduğumuzu ortaya koydu. İlginç bir şekilde, bulanlar tarafından Selam olarak adlandırılan küçük kız, bir insanın alt yarısı ve bir maymunun üst yarısı olarak tanımlanabilecek bir vücuda sahipti. Başka bir deyişle, iki ayaklı ayakları olmasına rağmen şempanze benzeri elleri vardı. Bu, zamanının bir kısmını bir insan gibi yerde dik yürüyerek geçirdiğini, ancak sonra tehlike baş gösterdiğinde, kollarını maymun gibi kullanarak ağaçlara tırmandığını gösteriyor.

Bunun anlamı, üç milyon yıl önce atalarımızın ayaklarının ellerinden daha gelişmiş olduğudur. Başka bir deyişle, ayaklarımız tam insan olma durumuna yol açan evrimsel eğilimde geride değil, ön plandaydı. İki ayaklı yürümeyi ellerimiz hassas tutucular olarak uzmanlaştığı için geliştirmedik, tam tersi oldu. Ön ayaklarımız sofistike ellere dönüşebildi, çünkü ayaklarımız zaten yer seviyesindeki hareketin tüm yükünü üstlenmişti. Evrimsel

hikâyemizin bir sonraki bölümüne geçmek için tek yapmamız gereken, korktuğumuzda ağaçlara tırmanmayı bırakmaktı. Böylece tırmanma ellerimizden vazgeçebilir ve sonunda bize gelişmiş aletler, silahlar ve tamamen insani bir varlık sağlayacak manipülatif elleri geliştirebilirdik.

Bu yine de diğer maymunlar dört ayak üzerinde giderken küçük Selam'ın neden arka ayakları üzerinde dikey olarak yürümeye başladığına dair gizemi açıklamıyor. Bu gerçek anlamıyla o kadar alışılmadık bir adımdı ki harekete geçirmek için çok özel bir çevresel baskı yaşanmış olması gerekiyordu. Bu baskının ne olduğunu asla keşfedemeyiz, ancak Selam sayesinde ayaklarının evrimsel süreç için çok önemli olduğunu biliyoruz.

Ne olursa olsun, neden arka ayaklarımızın üzerinde durduğumuza dair bir tahmin, atalarımızın çok fazla sığ suyun olduğu ağaçlık bir alanda güçlükle ilerleyen maymunlar olmaya zorlanmış olabileceğidir. Akrabalarımız, büyük maymunlar yüzemezler. Vücutları yanlış oranlara ve yanlış dengeye sahiptir ve Selam'ın da yüzememesi muhtemeldir. Ancak onun türü, yer seviyesine inerek, sığ sularda dolaşarak, kollarını havaya kaldırarak ve sonra tekrar ağaçlara tırmanarak su içinde hareket sorununu çözmüş olabilirdi. Bu, altı yarı insan, üstü yarı maymun olan tuhaf anatomik karışım için tek açıklamadır.

Bu, üç milyon yıl önce olanların gerçek resmi olsun ya da olmasın, ayaklarımıza çok şey borçlu olduğumuz ve bunları anatomimizin en önemli parçalarından biri olarak gözden geçirmemiz gerektiği açıktır. Aksidir ki bunu yapamıyoruz. Bunun yerine onları korkunç şekilde kötüye kullanıyoruz. Yaşamlarının üçte ikisini sıkışık deri hücrelerde geçirmeye mahkûm ediyoruz. Onları sert, yorucu yüzeylerde yürümeye zorlarız ve ciddi sorun yaşayana ve artık görmezden gelemeyeceğimiz acı sinyalleri gönderene kadar sağlıklarını ve refahlarını tamamen görmezden geliriz.

Onlara mecazi olarak yukarıdan bakmamızın nedeni, fiziksel olarak da yukarıdan bakmamızdır. Uzmanlaşmış duyu organlarımızdan çok uzaktalar. Onları ellerimizi incelediğimiz kadar

yakından inceleseydik, onlara daha iyi bakardık, ama bedenin uzak bir ucundalar ve çoğu zaman aklımızdan bile geçmiyorlar.

Bu tutum, ayaklarımıza verilen hasarın ölümcül olamayacağı duygusu ile beslenmektedir. Ayağın kalp, akciğer veya karaciğer gibi hayati bir organ olmadığı yadsınamaz bir gerçektir, ancak kötü muamele görmüş ayaklar, yaşam süresini bir kalp krizi kadar kısaltabilir. Bunun neden olabileceğini anlamak için yaşlıların yürüme davranışları üzerine bazı saha gözlemleri yapmak gerekir. Düşüncesizce ayaklarını onlarca yıl istismar edenler, yaşlılıklarını salyangoz temposunda acı içinde topallayarak geçiriyor. Ayakları hâlâ işleyenler ise uzun yürüyüşler yapabiliyor. Yaşlılıkta uzun yürüyüşler yapmak, var olan en iyi hayat uzatıcı faktörlerden biri olarak görülüyor. Doksanlı yaşlarını yaşayan istisnai bireyler üzerinde yapılan bir araştırma, dikkate değer derecede yüksek bir oranın her gün, günde birkaç kilometre yol eden, kararlı yürüyüşçüler olduğunu ortaya koymaktadır. Serbest yürüyüş, tüm vücudu ideal bir şekilde çalıştırmayı başarır. Şu anda moda olan koşu alışkanlığı ise genç yetişkinler hariç herkeste her türlü soruna neden olabilir. Ayaklar hafif hareketi sever, sarsıcı hareketten ise nefret eder.

Biz ilerlerken ayak yere her dokunduğunda, adım ne kadar yumuşak olursa olsun, bir darbe alır. Ortalama hareketlilikteki ortalama bir hayatta, ayaklar milyonlarca kez yere çarpar. Her temasın ilk anı, bir amortisör görevi gören topuk yastığının aşağıya doğru çarpmasından oluşur. Bu hayati eylemi tamamen kanıksamış durumdayız, ancak karanlıkta yukarı ya da aşağıya doğru bir basamak atlamak, yere bir başka, hazırlıksız biçimde dokunmanın ne kadar tatsız olduğunu anlamak için yeterlidir.

Bu ilk temastan sonraki an, ayak rol değiştirir. Artık bir amortisör olmaktansa vücudun hareket eden ağırlığı için katı bir destek yapısı haline gelir. Son olarak, ayak parmakları ile vücudu ileriye doğru yönelten itici bir organ haline gelir. Bu üçlü dizi, attığımız her adımda gerçekleşir.

Tüm bunları mümkün kılan ayak, oldukça karmaşık bir yapıdır. 26 kemik, 33 eklem, 114 bağ ve 20 kas içerir. Leonardo

da Vinci buna bir mühendislik şaheseri adını verdi ve benzersiz dik bedenlerimiz için gerçekleştirmesi gereken özel dengeleme hilesini düşündüğünüzde, onunla hemfikir olmamak imkânsız. Örneğin, duran bir insanın ağırlığının doğal bir şekilde dağıldığı, sağlam, gerçek boyutta bir kukla hayal edin ve yumuşak biçimde itilirse ne olacağını düşünün. Hemen devrilecektir, ağır bir felaket olacaktır. Böyle bir nesne bir tepenin yanına veya bir tür eğimli zemine yerleştirilirse ne olacağını hayal edin. Anında devrilir. Buna rağmen biz oldukça çeviğiz. Bunun nedeni, ayakların insan hareketinin her saniyesinde sayısız mesaj gönderip almasıdır, bu sayede bizim dünyayı dengeli biçimde görmemizi sağlanan binlerce küçük kas ayarı gerçekleşir. Düz durduğumuzda ve görünüşte hareketsiz kaldığımızda bile, ayaklar durmadan çalışır, duruşumuzda ufak, ince ve neredeyse algılanamayan değişiklikler yapar.

Tüm bunları başarmak için evrim sürecinde özel bir fedakârlık yapmak zorunda kaldık. Bir anatomistin epey renkli biçimde ortaya koyduğu üzere, perdeli ayaklar geliştirmek zorunda kaldık. Bununla kastettiği şey, ayak başparmaklarımızın bükülebilirliklerinden vazgeçmek ve diğer ayak parmaklarına kaynak yapmak zorunda kalmasıydı. Teknik açıdan, bu, enine metatarsal bağ dokunun dört yerine beş parmağa yayılması gerektiği anlamına geliyordu. Maymunlarda, ayak başparmağının metatarsal kemikleri ayağın geri kalanından ayrıdır ve bu çok daha uzun, daha kavrayıcı ayak başparmaklarına neden olur. İnsanlarda beş parmağın hepsi daha kısa ve birbirine daha sıkı bağlanmıştır. Hâlâ ayak parmaklarımızı hareket ettirebiliriz, ancak onlarla kavrama yeteneğimizi kaybettik.

Kaybetmediğimiz bir yetenek, ayaklarımızla koku sinyalleri bırakmaktır. Avustralya Aborjinlerinin geçmelerinden bir süre sonra ayak izlerini koklayarak bireylerin kim olduğunu söyleyebildikleri iddia edilmektedir. Bu gibi durumlarda, elbette, söz konusu yürüyüşçüler yalınayaktı, ancak köpekler ilgili kişiler kalın ayakkabı giyiyor olsa bile insan ayak izlerini takip edebilir. Bu mümkündür, çünkü ayak tabanları, ter bezleriyle vücudun

kendileri de eskiden ayak olan avuç içleri hariç ter diğer her bölgesinden daha zengin bir şekilde beslenir. Bu ter bezleri strese karşı oldukça hassastır ve baskı altındayken salgıyı önemli ölçüde arttırırlar. Terli avuç içlerimizi fark ederiz, ancak ayaklarımızın da aynı şeyi yaptığını her zaman fark etmeyiz. Üretilen koku o kadar güçlüdür ki çorap ve ayakkabılarımızdan iki haftalık bir tazının burnu için bile çocuk oyuncağı olacak bir koku izi bırakacak miktarda sızabilir. Büyük olasılıkla, ilkel, yalınayak geçmişimizde, türlerimiz yere çok daha yakından temas ederken, ayak kokusu sinyallerimiz hem dostlarımızı hem de düşmanlarımızı takip etmekte büyük önem taşıyordu.

Bugün ayaklarımızın koku üretme yeteneği bir sıkıntıdan başka bir şey değil. Sadece tuvalet malzemesi üreticileri bundan yararlanır. Hoş kokulu ter çorap ve ayakkabılar içinde hapis kaldığından, hızlı bir şekilde bakteriyel eyleme yenik düşer ve bayatlar.

Ayaklarımızın kullanımını büyük ölçüde kaybeden bir başka özelliği de ön derideki kabartılardır. Parmak izlerimiz kadar bireysel olan ve bizi tanımlamak için aynı şekilde kullanılabilen ayak parmaklarımız vardır. Orijinal kaymazlık fonksiyonları, ayakkabı giymenin norm olduğu kültürlerde neredeyse anlamsız hale gelmiştir.

Ayak tabanlarında ve avuç içlerinde bu kabarık deriye *volar* derisi denir ve çok garip bir özelliğe sahiptir. Asla güneşte bronzlaşmaz. Böyle bir duruma verilen en bariz yanıt, bunların genellikle güneşten gizlenen iki alan olduğuna işaret etmektir, ancak doğru yanıt bu değildir. Avuç içleri ve tabanlar kasıtlı olarak güneşe maruz kalırsa, yine de bronzlaşmazlar. İnsan vücudundaki bir şey, özellikle bu bölgelerde ek melanin üretimini engeller, avuç içlerini ve tabanları vücudun güneşten bronzlaşan geri kalanından daha soluk bir renkte bırakır. Çok koyu tenli ırklarda bile solgun tabanlar ve avuç içleri korunur, bu da bu niteliğin türümüzün evrimsel mirasının bir parçası olduğunu düşündürür. Bu fenomeni inceleyenlerin ortaya koyduğu açıklama, el ve ayak hareketlerinin bu yolla daha belirgin hale getirildiğidir. El

hareketleri konusunda bunu kabul etmek kolaydır, ancak ayak tabanı hareketlerinin bu kadar önemli olduğunu öne sürmek biraz zorlama olacaktır. Birazdan söz edeceğimiz duygusal çatışma anlarında ayak hareketlerinin incelenmesi bunu anlamayı kolaylaştıracaktır.

Yalınayak yürümenin hâlâ norm olduğu kabile kültürlerinde, insan vücudunun bu en alt kısmında geliştirilebilecek gücü görmek mümkündür. Samoalı Fuatai Solo'nun Hindistan cevizi ağaçlarına tırmanışı görmeden inanılacak türden değildir. Beş saniyeden daha kısa sürede 10 metrelik bir ağaç gövdesine yalınayak tırmanmasıyla biliniyordu. Karşılaştırıldığında, tüm narin topuklu kentliler Batılı çiftçilerin muhallebi çocuğu olarak adlandıracakları kategoriye girerler.

Fuatai Solo, 1980'de Fiji'de çıplak ayakla rekor kırdı ve yine Fiji adalarında insan tabanının daha da inanılmaz bir başarısı olan ateş yürüyüşü gözlemlenebilir. Etkinlik, uzun bir yatarak dinlenme devresiyle başlar. Akşamları gösteri yapacak olan ateş yürüyüşçüleri, birkaç saat boyunca sessizce bir araya gelip uzanırlar. Daha sonra, hava kararduktan sonra ateş çukurundaki odun kütüklerini yakarlar ve yanan dalların altında sıkıca birbirine bağlanmış büyük pürüzsüz taşları ısıtmaya başlarlar. Bunlar kıyıdan toplanan dev çakıl taşlarıdır ve ateş onları kızgınlaştıracak sıcaklığa ulaştığında, ateş yürüyüşçüleri közleri tırmıkla ayırmaya başlar. Bunu, sadece çakıllar kalana, tamamen açığa çıkana ve üzerlerine düştüğünde bir mendili tutuşturacak kadar sıcak olana kadar yaparlar. Bu noktada, bu sıra dışı adamlar, çıplak ayaklarıyla, pişmiş taşların üzerinde, atlama taşlarının üzerinde sığ bir nehri geçiyormuş gibi yürürler.

Mantık, ayak tabanlarının ciddi şekilde su toplayacağını, ayak etinin pişeceğini söyler ancak zarar görmezler. Bu adamların ayaklarının tabanlarını performanslarından hemen sonra kişisel olarak inceledim ve şaşkınlıkla alışılmadık derecede yumuşak ve süngerimsi olduklarını gördüm. Kesinlikle nasırlı da değildi, gizlice herhangi bir şekilde tedavi de edilmiyorlardı. Ayrıca ateş çukurundaki taşları da inceledim ve ateş yürüyüşünden

sonraki sabah hâlâ çok sıcak olduklarını gördüm. İnsan ayağının bu inanılmaz başarısı hakkında hiçbir açıklamam yok. Diğer araştırmacılar da benzer şekilde şaşkına döndüler ve ileri sürülen açıklamalar oldukça yetersiz görünüyor. En iyi açıklama girişimi, deri yoğun sıcaklıkta yüzeylerle temas ettiğinde, vücudun doğal neminin büyük bir hızla buharlaşarak deriyle taş arasında koruyucu bir tabaka oluşturduğunu öne sürer. Böyle bir süreci kavramak ve hızla genişleyen buharın oluşturduğu ince yastığın üzerinde yürüyen bir çeşit insan hoverkraftı hayal etmek mümkün olsa da insan sıcak bir sobaya en son dokunuşunda nasıl acıyla bağırdığını ve elinin nasıl su topladığını hatırladığında tüm fikir çöküyor. Şimdilik, erkek ayağının ateşte yürüme kabiliyeti büyüleyici bir muamma olarak kalmak durumundadır.

Doğduğumuzda minik ayaklarımız yumuşak ve gevşektir ve yetişkin uzunluğunun yaklaşık üçte biri kadardır. Uzun ve yavaş büyümelerini tamamlamaları yirmi yıl alır ve onları acele ettirmek bir hatadır. Çocuğunu hazır olmadan önce yürümeye ikna etmeye çalışan istekli ebeveynler aslında onun ayaklarına zarar verebilir. Daha da zarar verici olan, kısıtlayıcı yatak takımlarıdır. Bunlar bebeği konforlu biçimde sıkıştırıyor olabilir, ancak çarşaf alt bacaklar üzerinde çok gerginse, bebek uyurken yumuşak ayakları bükülebilir ve ezilebilir. Sert, dar ayakkabılar ve çoraplar da yumuşak bebek ayağını sıkıştırabilir ve tüm bu zorlamalar aşırı durumlarda genç bağdokusunun biçimini bozabilir ve yumuşak kemikleri hizadan çıkarabilir.

Ebeveynlerin küçülmüş ayakkabıları değiştirmeyi geciktirdiği okul günlerinde büyüyen ayaklar biraz daha zarar görür. Sıkı ayakkabılar veya botlar ayak parmaklarını ezer ve kalıcı hasara neden olur. İnsan ayağının bu düşmanı yüzyıllardır bizimle birliktedir ve neden olduğu sorun hakkındaki bilgimize rağmen, geri çekilme konusunda çok az işaret göstermektedir.

İnsan erkeğinin şansına, ayak büyüklüğü belirgin bir cinsiyet farkı gösterir, erkek ayağı kadın muadilinden hem daha uzun hem de daha geniştir. Böylece, herhangi bir cinsiyet sinyali abartısı, bir erkeğin ayağına kadın partnerinden daha az zarar

verecektir. Süper kadın ayağı küçük, zarif ve korkunç bir şekilde ezilmişse, süper erkek ayağı büyük, geniş ve azametli olacaktır. Bu nedenle çoğu kültürde, abartılı erkek ayağı ve ayakkabısı, zararlı daraltmalar yerine zararsız genişletmelere uğrayacaktır. Dahası, büyük ayaklı erkeklerin büyük penisli olduklarına dair tuhaf ama yaygın inanç da erkeklerin ayak konforuna katkıda bulunacaktır.

Bu inanç, Orta Çağ Avrupası'nda yürümeyi zorlaştıracak kadar uzatılmış erkek ayakkabılarının ortaya çıkışını açıklayabilir. Çok uzun parmakları olan ayakkabılar ilk olarak on ikinci yüzyılda Batı Avrupa'da giyildi. Yeni bir erkek modasında sıklıkla olduğu gibi, güçlü bir adamın bir şeyleri gizleme girişimiyle kullanılmaya başladılar. Bu vakada, onu aşırı ayakkabılar giymeye zorlayan bir ayak bozukluğundan mustarip olduğu söylenen Anjou Kontu Fulk'tu.

Bu ayakkabılar "pigache" olarak biliniyordu ve ayak parmakların yaklaşık beş santim ötesine uzanıyordu. Ayakkabı burnunun bükülmesini önlemek için yün, yosun veya kılla doldurulyorlardı. Bazılarının uçları balık kuyruğu, yılan veya akrep biçiminde süsleniyordu, ancak bu aşırılıklar sadece en asil ayaklarla sınırlıydı.

On dördüncü yüzyılda, Avrupalı tüccarlar Polonya'da daha da uzun bir ayakkabı keşfetti ve Batı'ya getirdiklerinde sivri burun kısma "poulaine" adı verildi. Ayakkabılar aynı zamanda "mızraklar" olarak da adlandırılmıştı ve sivri kısımları ayak parmaklarının en az 10 santim ötesine uzanıyordu.

Bu çılgınca abartılı ayakkabılardan bazıları o kadar hantaldı ki adamın dizinden sarkan bir kordon veya zincirle uçlarından desteklenmeleri gerekiyordu. Eski bir Londra Araştırması'nda, şehrin modaya uygun erkeklerinin "ipeksi bağcıklarla ya da gümüş veya yaldızlı zincirlerle dizlerine bağlanmış mızraklar" giydiklerinden söz ediliyor. Hızlı yürümeyi o kadar zorlaştırıyorlardı ki bazen bir yükümlülük haline geliyorlardı. En azından bir vakada, kullananlardan birinin ölümüne sebep olmuşlardı. Avusturya Dükü II. Leopold, poulaine'leri peşindeki suikastçı-

lardan kaçmasını engellediği için öldü. Savaştaki şövalyelerin, dövüşmek için yere indiklerinde ayakkabılarının sivri uçlarını kestikleri biliniyordu.

On dördüncü yüzyıl boyunca moda, tam anlamıyla saçma boyutlara ulaşmış gibi görünüyor, öyle ki poulaine'lerin "uçta kıvrılan sivri burunları ... sıradan biri için 15 santime, bir prens için 60 santime kadar uzuyordu." Moda yayılmaya devam ettikçe, soylular, daha alçak konumdakiler onları giderek daha fazla kopyalamaya başladığı için sinirlendi ve sonunda Kral III. Edward, bu zırvalığı durdurmak için yeni bir yasa getirmek zorunda kaldı. Şöyle diyordu: "Bir efendinin, lordun veya beyefendinin mülkiyeti altında hiçbir şövalye veya başka herhangi biri, burnu beş santimi aşan ayakkabı ya da botlar giyemez, cezası kırk penidir."

Bu gülünç ayakkabıların doldurulmuş, genellikle kalkık burunları belirgin bir şekilde fallik bir görünüme sahipti ve açıkça cinsel bir görüntü vermeyi amaçlıyordu. Bazı ayakkabıların erotik önemlerini vurgulamak için üzerlerine erkek cinsel organlarının resimleri bile boyanıyordu. Diğerleri, sert bir şekilde dikilen burunlarını cinsel açıdan daha belirgin hale getirmek için ten rengine boyanıyordu. Ayakkabıların astarı bazen kasık kılına benzeyecek şekilde tasarlanmış yumuşak kürkten yapılıyordu. Ayaklar hareket ettiğinde, dik burunlar müstehcen bir şekilde yukarı ve aşağı sallanıyordu ve masa altından "ayak oyunu" oynamak yepyeni bir yoğunluğa ulaşmıştı. Bir kızın peşinde olan kişinin niyetini belli etmek için ayakkabılarının burnuna ufak ziller taktığı bir poulaine şifresi bile vardı. Genç erkekler sokak köşelerinde durur ve yoldan geçen kadınlara ayakkabılarını sallarlardı.

Kilise bu eğilimden giderek daha fazla endişe duymaya başladı ve şık genç erkeklerin duada düzgün bir şekilde diz çökmelerinin engellendiği ortaya çıktığında Vatikan harekete geçmeye karar verdi. Erkeklerin moda ayakkabılarını erkek toplumunda ahlâkın azalmasının aşağılık ve iğrenç bir örneği ilan ettiler.

Bu durum kaçınılmaz olarak ayakkabıları daha da popüler hale getirdi ve moda bir türlü yok olmadı. On beşinci yüzyılın sonlarına doğru sonunda ortadan kayboldular ve bunun Kilise ile hiçbir ilgisi yoktu. Basitçe aniden modaları geçti ve yerini küt uçlu "inek ağzı", "ördek gagası" veya "ayı pençesi" ayakkabısı aldı. Yine bunlar da erkek ayağının büyüklüğünü abartıyordu, ancak bunu uzunluktan ziyade genişlikle yapıyorlardı. En abartılı formlarında, 30 cm genişliğinde oldukları ve erkekleri garip bir paytak yürüyüşe zorladıkları söylenir.

Sivri uçlu fallik ayakkabıda olduğu gibi, geniş ayakkabı da güç sahibi bir erkeğin anatomik kusurunu örtmek için hayata başladı. Fransız Kralı VIII. Charles polidaktilizmden mustaripti –her ayağında altı parmağı vardı– ve onları sığdırabilmek için alışılmadık derecede geniş bir ayakkabıya ihtiyacı vardı.

Son zamanlarda, erkek ayakkabıları genellikle tasarımda daha pratik hale geldi ve modanın aşırılıklarına karşı daha az savunmasız oldu. Bu kuralın bir istisnası, 1950'lerin sonları ve 1960'ların başlarındaki salyangoz toplayıcı ayakkabıydı. İlk mızraklı ayakkabılar gibi, uzun, sivri uçlu burunları vardı ama onların aksine, burunlar sivriydi. Daha az fallikti ve daha çok mızraklı bir silaha benziyorlardı. Aslına bakılırsa, ayakkabıları düşmüş düşmanlarını tekmelemek için kullanan genç çete üyeleri arasında özellikle popülerdi. Çete kavgalarında, bir rakip yere devrildiyse, sivri uçlu bir salyangoz toplayıcıyla vurulan iyi yerleştirilmiş darbeler, özellikle gözler ve testislerde ciddi yaralanmalara neden olabiliyordu.

Sonunda, aşırı modalarda sıklıkla olduğu gibi, bu ayakkabıların sivri burunları o kadar uzadı ki yürümeyi zorlaştırdı ve salyangoz toplayıcının yerini 1960'larda keski burunlu ayakkabılar aldı. Bugün, küçük bir çevrede, modern gotik kültüründe, eskiden olduğu gibi mızrak ismi kullanılarak yeniden ortaya çıktılar.

Abartılı erkek ayakkabılarına yönelik bir başka modern eğilim, bazen Tepinme Ayakkabısı olarak adlandırılan çok daha ağır bir ayakkabının geliştirilmesidir. Bu, saldırgan genç erkekler tarafından düşmanlarına tekme atmak ve üzerlerinde

tepinmek dürtüsü ile giyilen bir ayakkabıdır. 1950'lerde İngiliz Teddy Boys'un krep tabanlı Böcek Ezicisi, 1960'larda Çöl Botları, 1970'lerde Timberland Botlar ve 1990'larda sağlam Doc Martens'ler olarak ortaya çıktılar. Bu tür botlar sokak kavgaları sırasında değerli silahlar olarak kullanılmanın yanında, ağır hareket eden erkek husumetinin de görsel bir sinyalini iletir. Bugün genç çete üyeleri ve futbol holiganları arasında popülerler, ancak kökenleri eğlenceli bir şekilde, bazı genç erkeklerin tabanlarına düşmanlarının resimlerini boyadıkları ağır sandaletler giydikleri Eski Mısır'da bile bulunabilir.

Eski zamanlarda erkek ayakkabıları bazen, ayakkabı giymenin yaygın olduğu günümüzde anlamamız zor olan özel bir anlam kazanmıştır. İlk uygarlıklarda köleler yalınayak gezdiği için ayakkabılar özgürlük anlamına gelebiliyordu. Bazı ibadet yerlerinde ayakkabıların çıkarılması, muhtemelen tapınanın köle olmaya hazır olduğu ilahın karşısında bir alçakgönüllülük eylemi olarak ortaya çıktı.

Eski zamanlarda ayaklar genellikle insan ruhunun yeri olarak görülüyordu ve Yunan efsanelerinde topallığın ruhun bir kusurunu ya da ahlaki bir lekeyi temsil ettiği söyleniyordu. Daha eski bir sembolizm, ayakları güneş ışınları olarak görür, gamalı haç sembolü ayaklı bir merkez çark olarak ortaya çıkar.

Ayak sembolizminden ayakların vücut diline dönersek ilginç bir gerçek ortaya çıkar. Ayaklar inkâr edilemez bir şekilde tüm insan vücudunun en dürüst kısmıdır. Küçük hareketler ve ayakların duruş değişimleri bize bir kişinin ruh hali hakkında gerçeği söyler. Bunun nedeni ayaklarımızla ne yaptığımızı nadiren düşünmemizdir. Başka insanlarla tanıştığımızda onların yüzlerine konsantre oluruz ve onların da bizimkine odaklandıklarını biliriz, bu yüzden gülümsemelerimiz ve kaşlarımızla yetkin yalancılar oluruz. Yüzümüze başkalarının görmesini istediğimiz şeyleri koyarız. Ancak bedende aşağıya doğru, yüz bölgesinden uzağa gittikçe, beden dili giderek daha samimi hale gelir. Ellerimiz yaklaşık yarı yoldadır ve yarı yarıya dürüsttür. Onların hareketlerinin sadece belirsiz bir şekilde farkındayızdır, ama onlarla bir

ölçüde yalan söyleyebiliriz. Bununla birlikte, vücudun kritik yüz bölgesinin diğer ucundaki ayaklar kendi haline bırakılırlar ve bu yüzden incelemeye değerler.

Sandalyede oturmuş mülakat veren adam çok sakin ve rahat görünüyor. Yumuşakça gülümsüyor ve omuzları açık. Elleri düz, nazik hareketler yapıyor. Tamamen rahat görünüyor. Ama şimdi bir de ayağına bakalım. Güvenlik için birbirlerine tutunmuşlar gibi sıkıca kenetlenmişler. Şimdi onları gevşetiyor ve sanki hareket etmeden kaçmaya çalışıyormuş gibi bir ayağı belli belirsiz yere dokunmaya başlıyor. Sonunda, bacak bacak üstüne atıyor ve şimdi havada asılı olan ayak yukarı ve aşağı sallamaya başlıyor, yine yerinde dururken kaçmaya çalışıyor. New York'taki ünlü bir röportajcı, ayaklarını o kadar düzenli biçimde sallardı ki televizyondaki meslektaşları bunu yakından incelediler. Bunun sadece konuğunun yanında rahat olmadığı anlarda meydana geldiğini fark ettiler ve ayakkabılarının tabanına YARDIM kelimesini yazarsa, ayak sinyalinin öneminin ulusal olarak anlaşılabileceğini önerdiler.

Bazen, acil kaçma arzusu sinyalini veren ayak vurma eylemi, sadece ayak parmaklarının kıpırdanmasına indirgenir, ayak parmakları neredeyse görünmez bir şekilde kalkıp iner. Tüm ayak oynatma ve ayak sallama hareketleri gibi bu eylemler de ayağı hareket ettiren kişinin karşılaştığı durumdan uzaklaşma isteğini ortaya koyar. Dinleyicilerinden sık sık kaçmak isteyen eğitmenler, gerçek ruh hallerini gösteren bir dizi ayak eylemi gerçekleştirirler. Uzun bir konferansta, konuşmacıların ayak hareketlerinin incelenmesi genellikle söylediklerinden daha ilginçtir. Ne yazık ki konferans organizatörlerinin konuşmacıların bedenlerini bir kürsü veya dürüst alt uzantılarının görünmesini engelleyecek başka bir engelin arkasına gizlemeleri yaygın bir uygulama haline gelmiştir. Eğitmen spesiyaliteleri, görülebildikleri zaman, topuk yükseltme, ayak sallama, sallanma, tempo tutma ve tıklatmayı içeren geniş bir yelpazededir, sanki ayaklar yüzlerce çift gözün düşmanca bakışlarından kaçmanın mümkün olan her yolunu deniyormuş gibidir.

Bir adam bacak bacak üstüne atıp otururken, can sıkıntısı genellikle başka bir ayak hareketiyle, havaya atılan çoklu tekmelerle ifade edilir. Bu, ayak sallamadan biraz daha düşmanca bir havaya sahiptir, hareketi yapan kişi can sıkıntısına neden olanı tekmelemek istiyor gibidir. Üstte kalan bacak tekrar tekrar havaya fırlar, ancak orijinal konumuna dönmeden önce çok kısa bir mesafe kat eder. Bu, tam bir küplere binme tekmesinden sadece kısa bir adım uzaklıktadır.

Ayak sürümek ve ayakkabı sürtmek, bir kabahat yüzünden sorgulanan bir oğlan çocuğunun biraz daha farklı ruh haline aittir. Onun durumunda, ayakların hareketleri havayı tekmeleyenin ya da ayaklarını yere vuranın acil, ritmik vuruşundan yoksundur. Çocuğun ayakları açıkça saldırı veya kaçış sinyali vermez, uzaklara doğru bile yürümez. Bunun yerine, düzensiz bükülmeleri ve kaymaları, gerçekten yapmak istedikleri şeyin sessizce sıvışmak olduğunu gösterir.

Ayakla ilgili kişiler arası temas, ayak hastalıkları uzmanı ve masör gibi profesyoneller dışında azdır ve nadirdir. Birbirlerinin bedenlerini keşfeden sevgililer birbirlerinin ayak ve ayak parmaklarını öpebilirler, ancak çoğu insan için bu cinsel yaşamlarında çok küçük bir rol oynar. Bugün aynı derecede nadir olan, diğer bir ayak öpücüğü biçimi, baskın bir figürün en altta kalan yerinin öpüldüğü alçakgönüllü vücut alçaltma eylemidir. Bu, modern toplumlara yabancı bir tür aşırı boyun eğme ve itaat etme eylemidir. Eski zamanlarda, yöneticiler daha yüksek bir statüye sahipken, düşük statülünün dudağı ile azametlinin ayağı birçok durumda bir araya geliyordu. Roma imparatorlarının akrabaları bile İmparator Ayağı'nı öpmek zorunda kalıyordu. Bugün bu tür faaliyetler büyük ölçüde, uzman fahişelere ayaklarının dibinde sürünmesine izin vermeleri için büyük miktarda para ödeyen ayak fetişistleriyle sınırlıdır.

Birinin ayağına kapanmanın karşı ucunda, ayağını başka birinin üzerine koymak vardır. Bu birtakım bağlamlarda resmileştirilmiş bir egemenlik eylemidir, bunların en çok bilineni en tanıdıkları, birkaç vahşi hayvanı vurduktan sonra, elindeki

silahla avının yanında durup bir ayağını cesedin üstüne koyarak poz veren avcıdır. Eski bir Polonyalı Yahudi geleneği, düğün töreninde eşin ayağına basmayı içeriyordu. Bunu önce kim yaparsa, evliliğin baskın üyesi olacağı söyleniyordu. Üstteki ayak el üstünlüğü getiriyordu.

Bu eski âdetlerin birçoğu bugün ölmekle birlikte, İskoçya'da İlk Ayak töreni hâlâ devam etmektedir. Burada, bir sonraki yılın iyi talihi, Yeni Yılın İlk Ayağı'nda, 31 Aralık'ın 1 Ocak olduğu ilk dakikalarda kapı eşiğine gelebilmenize bağlıdır. Yeni gelen hediyeler taşıyor olmalıdır ve eğer ev önümüzdeki on iki ay içinde zenginleşecekse, düztaban olmayan, esmer bir yabancı erkek olmalıdır. Sol ayak son derece şanssız sayıldığı için eve sağ ayağıyla girmesi çok önemlidir.

Eski günlerde, bir eve giren herkes, eşikten ilk önce sağ ayakla geçmek zorundaydı. Büyük konutlar, görevi kimsenin bu prosedürü unutmamasını sağlamak olan özel hizmetliler istihdam ediyordu. Sol ve sağ ayaklarla ilgili bu endişenin nedeni, diğer sol ve sağ ayrımlarda olduğu gibi, Tanrı'nın sağ ayağı, Şeytan'ınsa sol ayağı yönlendirdiğine inanılmasıydı. Kişinin yapabileceği en iyi hamle, sağ ayakla dışarı çıkmaktı. Sağ ayak iyi ve nazikti, sol ayak kötü ve saldırgandı. Bu arada, orduların yürüyüşe başlarken genellikle sol ayağı öne doğru koymalarının nedeni budur. Tipik emir, "Uygun adım marş! Sol, sağ, sol, sağ," biçimindedir. Saldırgan sol ayak, yürüyen adamların saldırgan niyetlerini göstermek için kasıtlı olarak önce hareket ettirilir, ancak birçok modern askerin bu küçük batıl askeri hikâyeden haberdar olup olmadığı şüphelidir.

Son olarak, "futbol" adı hakkında bir şeyler söyleyelim. Her zaman bu adın dünyanın en sevdiği oyunun ayakla bir topa vurmayı içerdiğini ifade ettiği varsayılmıştır. Bu o kadar açıktır ki kimse bunu sorgulamaz. Ne var ki yanlıştır. Futbol İngiltere'de yaklaşık bin yıldır oynanıyor ve çoğu zaman erkek ayağı pek işin içinde değildi. Halk futbolunun ilk şekli, top için güreşen ve topu elde ettikten sonra mümkün olduğunca sıkı tutan büyük kalabalıkların oynadığı kaba saba bir spordu. Topu kalabalığa kap-

tırmak kaybetmek anlamına geliyordu. Elle oynanan bu oyun o kadar kavgacıydı ki tekrar tekrar yasaklandı, ancak yine de yok olmadı. Bugün bile birkaç yerde görülebilir. Derbyshire'daki Ashbourne'da Orta Çağ oyunu her yıl Büyük Perhiz arifesinde Büyük Perhiz'in ilk çarşambasında oynanır, iki bin oyuncu şehir merkezinde toplanır. Top saat ikide törenle kalabalığa atılır ve daha sonra itişip kakışanlar top için savaşarak birbirinden birkaç mil uzaklıktaki iki kaleden birine atmaya çalışır. Akşam geç saatlerde bunu kimse başaramadıysa oyun durdurulur.

Bu tür futbol, on dokuzuncu yüzyılda en iyi devlet okullarında bazı oyuncuların topla beraber koşmak yerine topu tekmelediği zamanlara kadar oynanmaya devam etti. 1863'te tekme oyununa, dokunmayı yasaklayan özel kurallar eklendi ve modern futbol oyunu doğdu. Elle oynanan oyun ragbi olarak hayatta kaldı ve sonunda Avustralya Kuralları ve Amerikan Futbolu adıyla ihraç edildi. Ancak, tüm dünyada top sporunun baskın biçimi olmaya devam eden "sadece tekmeyle" oynanan futboldu.

Peki, soru hâlâ geçerli: Topun ayakla tekmelemek yerine kollarda tutulduğu bir oyun, gerçekten ayakla oynanan bir oyun haline gelmeden yüzyıllar önce neden futbol adını almıştı? Cevap, eski futbolun, ayakla oynandığı için değil, ayakta yürüyerek oynandığı için bu adı aldığıdır. At sırtında oynanan daha süslü oyunları oynayacak gücü olmayan sıradan insanların oyunuydu.

Bugün, bir yıldız futbolcunun ayağı, en iyi kulüplerin uğrunda milyonlar harcayacağı bir erkek anatomisi parçasıdır. Real Madrid, Fransız oyuncu Zinedine Zidane için Juventus'a 44 milyon sterlin ödedi. Oyuncular da genellikle değerli ayaklarını ciddi yaralanma riskine karşı sigortalar. Birkaç yıl önce bir Brezilyalı oyuncu sol ayağını bir milyon sterline sigortalatmıştı, ancak bu miktar çoktan aşıldı. Portekizli futbolcu Luis Figo Real Madrid'de geçirdiği süre boyunca ayaklarından kariyerini sona erdirecek bir hasar alacak olursa, bir İngiliz sigorta şirketi ona 40 milyon sterlin tutarında ödeme yapmayı kabul etti. Ayak, erkek vücudunun en aşağıdaki kısmı olabilir, ancak bazıları için de çok büyük öneme sahiptir.

Yıldız sporcuların ve futbolcuların değerli ayaklarına karşı tamamen farklı bir tutum sergileyen bir spor yetkilisi, Saddam Hüseyin'in olağanüstü oğlu Uday idi. Kendisini Irak'ın Olimpiyat Komitesi'nin ve milli futbol takımının başına seçtikten sonra, onu hayal kırıklığına uğratan herkesi cezalandırmakla tehdit etti. Kötü bir performanstan sonra her bir oyuncunun ayak tabanlarında kaç kez dövülmesi gerektiğine dair yazılı talimatlarla, özel bir puan kartı tuttuğu bilinir. Artık her nedense, bu alışılmadık takım motivasyonu muhteşem bir şekilde başarısız olmuştur.

24. YÖNELİMLER

Son yıllarda çok tartışılan bir konu haline geldiğinden, bu kitabı insan erkeğinin cinsel yönelimleri hakkında yorum yapmadan bitirmek yanlış olur. Bir erkeğin yeryüzünde kısa bir süre boyunca vücudunu işgal edebileceği dört yaşam tarzı vardır: heteroseksüel, biseksüel, homoseksüel veya aseksüel.

Tamamen evrimsel bir bakış açısından bakıldığında, insan erkeği için geçerli tek bir biyolojik yaşam tarzı vardır ve bu da heteroseksüelliktir. Tüm üstün yaşam formları gibi, insan türü de yok olmayı önlemek için cinsel üremeye bel bağlar. Bir erkek sperminin yaşamı boyunca en az bir kez yumurtayı döllemesine izin vermezse, genlerini bir sonraki nesle aktarma şansı yoktur ve dünyaya gelmesine yol açan yüz milyonlarca yıllık genetik silsilenin yok olmasına neden olur.

Türümüz gençken ve dünyada çok az insan varken, doğurganlık çok önemli bir konu olmalıydı. Üreme başarısına müdahale eden her şey son derece zarar verici olurdu. Bununla birlikte, sayılarımız büyüdükçe durum değişti ve aşırı nüfusa yaklaşan bir duruma ulaştığımızda, hızlı üreme sadece daha az önemli değil, aynı zamanda tehlikeli hale geldi. Son kırk yılda küresel insan nüfusu 3 milyarken 6 milyarın üzerine çıktı. Bu oranda devam ederse, önümüzdeki birkaç yüzyıl içinde aşırı kalabalıklar türümüzün sonunu getirecek. Büyük bir insan çekirgesi salgını gibi, gezegeni harap etmiş olacağız.

Bundan da anlaşıldığı gibi, bugün, yetişkin hayatı boyunca üretmemeyi seçen herhangi bir yetişkin erkeğin, insan nüfusu artışını yavaşlatmaya yardımcı olacağı sonucu çıkar. Bu, keşişlerin, rahiplerin, hadımların, bekârların, cinsellikten uzak yaşayan diğer kişilerin ve eşcinsellerin nüfus patlamasına katkıda bulunmayarak faydalı oldukları anlamına gelir. Uzun zaman önce olsa üreme ünitelerini boşa harcamış olurlardı, ama bugün üremeyişleriyle kıymetliler. Bu muhtemelen, aşırı nüfus sorunlarının zaten geniş ölçüde anlaşıldığı çoğu gelişmiş ülkede, erkek eşcinselliğine karşı yasaların son zamanlarda neden gevşetilmiş veya terk edilmiş olduğunu açıklamaktadır. Eğer iki adam bir çift olarak birlikte yaşamak ve baba olmanın genetik doyumundan mahrum kalmak istiyorsa, insan türüne bir iyilik yapıyorlardır ve Batı toplumu onlar adına giderek daha fazla sevinmektedir.

Resmi olarak, elbette, insan hakları, mahremiyet hukuku, cinsel özgürleşme ve diğerleri gibi başka nedenler de sunulur. Fakat gerçek şudur ki toplum insan davranışının bazı temel modellerine karşı tutumunda büyük bir değişim yaptığında, genellikle geçerli olan temel bir faktör, yaşamın biyolojik kuralları ile ilgili bir faktör vardır.

Bununla birlikte, eşcinsel yaşam tarzına yönelik tutumdaki değişimin küresel olmaktan uzak olduğu söylenmelidir. En az yetmiş dört ülkenin hâlâ buna karşı yasaları var ve cezalar ölümden bir yıllık hapis cezasına kadar değişiyor. Afganistan, İran, Irak, Moritanya, Suudi Arabistan, Sudan, Yemen ve Nijerya'nın İslami bölgelerinde eşcinsel davranışta bulunan herhangi bir yetişkin erkek öldürülür.

Bunların hepsinin İslam'ın egemen olduğu devletler olması tesadüf değildir. İslami öğretiler, eşcinsel eylemlere şiddetle karşıdır ve verilen cezaların bazıları aşırı derecede şiddetlidir. Örneğin Afganistan'da, hüküm giymiş bir eşcinsel ya yüksek bir çatıdan ya da tepeden atılarak veya üzerine devrilen bir duvarın dibine gömülerek idam edilir. İran'da hüküm giyen adama bir seçenek sunulur. Asılabilir, taşlanarak öldürülebilir, kılıçla ortadan kesilebilir veya yüksek bir yerden atılabilir.

İslam, eşcinsel eylemleri yasaklamada yalnız değildir. Diğer tüm büyük dinler –Hıristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm– resmi olarak onlara karşıdır. Hıristiyanlık ve Yahudilik bir erkeğin "bir erkekle bir kadınla olduğu gibi yatamayacağını" söyleyen *İncil*'i kılavuz alır ve bunu iğrenç olarak nitelendirir. Hindistan'da bir hâkimin eşcinsel bir eylem için verebileceği maksimum ceza ömür boyu hapis cezasıdır. Scientology gibi tartışmalı inançlar eşcinselliğe karşı çıkar. Kurucusu, bilimkurgu yazarı L. Ron Hubbard, eşcinsellerin tehlikeli, fiziksel olarak hasta, cinsel sapıklar olduğunu söylüyordu.

Modern zamanlarda, insan cinsel davranışına daha az bağnaz bir yaklaşım benimsemek isteyen, ancak aynı zamanda kendilerini büyük bir inancın kurallarına uymak zorunda hisseden kişiler, kendilerini ciddi bir çelişkinin içinde bulmuşlardır. Bir adam, dinindeki kategorik bir ifadeye karşı çıktığında, sağduyulu inançlarla katı dini inançları uzlaştırabilmek için çok fazla laf salatası ve süslü konuşmaya başvurmak gerekir.

İnsan cinsel tercihlerine yönelik biyolojik yaklaşıma dönersek, daha fazla üreyen erkeğe gereksinim duymuyorsak, eşcinsel erkeklerin varlığının modern insan toplumu için dezavantaj olmadığı açıktır. Bilimsel düşüncenin egemen olduğu bir dönemde özel bir durum olarak yalnız bırakılmaları haksızdır. Sonuç olarak, genel görüş şudur ki Edward döneminden bir aktrisin söylediği gibi, "sokakta yapmıyor ve atları korkutmuyorlarsa" rıza gösteren yetişkinler arasında evin mahremiyetinde neler olduğu kendilerinin dışında hiç kimseyi ilgilendirmez.

Eşcinseller tarafından gerçekleştirilen cinsel eylemler heteroseksüel çiftler tarafından bilinmemektedir ve dini bağnazlık dışında, bu erkeklerin neden geçmişte bu kadar çok düşmanlık uyandırdıklarını anlamak zordur. Şiddete meraklı bir grup filan da değiller. En fanatik destekçileri bile, onlara karşı çıkan ve cadı avından ve dul yakmaktan penis sakatlama ve intihar bombardımanına kadar her şeyden suçlu olan dini fanatikler kadar kötü bir davranışta bulunmamıştır.

Toplumun onayı olsun ya da olmasın yetişkin insan erkeklerinin küçük bir yüzdesinin neden kendi cinsiyetlerinin üyelerini cinsel partner olarak çekici buldukları sorusu devam etmektedir. Evrim, erotik açıdan çekici olanın karşı cinsin olmasını sağlamak için bu kadar çabalamışken, birçok erkek bu temel tepkileri nasıl kapatmış olabilir?

Eşcinsel ilgilerinin başlangıcı hakkında sorgulandığında, birçok eşcinsel, çocukluktan itibaren diğer erkeklere yönelik güçlü bir çekim hissettiklerini ve asla genç kadınlara ilgi duymadıklarını belirtiyor. Bu onları erkek arkadaşlarıyla sık sık homoseksüel oyunlar oynayan, ancak daha sonra ilgileri kızlara kaydığında yeni bir aşamaya geçen genç erkeklerden ayırır. Yaşam boyu eşcinseller için bu geçiş asla gerçekleşmez. Bunun neden olabileceğini anlamak için, insan erkeğinin yaşamının ilk yirmi yılında meydana gelen tipik olaylar sıralamasına bakmak önemlidir.

İlk birkaç yıl içinde yeni yürümeye başlayan çocuklar erkek ve kız arkadaşlar arasında bir ayrım yapmazlar. Sonra, dört veya beş yaşına geldiklerinde cinsiyetler aniden ayrılır. Küçük bir çocuğun, sadece birkaç hafta önce yakın arkadaşları olan küçük kızlardan kaçınması gerekmektedir. Artık sadece diğer erkeklerle oynamalıdır. Kimse ona bunu yapmasını söylemez, böyle olur. Bir grubun veya çetenin parçası olur ve çocuklar birlikte takılır. Bu aşama yaklaşık on yıl sürecek, bu süre zarfında yoğun bir eğitim döneminden geçecek ve kafatasındaki şaşırtıcı bilgisayarı programlayacaktır. Bu aşamada erkekler ve kızlar birlikte okula gitse bile, sosyal olarak birbirlerinden ayrılacaklardır. Aslına bakılırsa, modern eğitim teorisine rağmen, büyümenin bu aşamasında erkek ve kızları karıştırmak çok az avantaj sağlar. Hatta dikkat dağıtıcı bile olabilir.

Bu on yıllık öğrenme aşaması, diğer primatların sahip olmadığı bir şeydir. Cinsel olgunluğa yaklaşık yarı sürede ulaşırlar, ancak elbette, daha küçük beyinleri ve öğrenecek çok daha az şeyleri vardır. Erkeklerin birlikte eğitim aşaması, insan yaşam döngüsüne eklenen özel bir şeydir. Sonunda, ergenliğin başında, hem erkek hem de kızların vücutları seks hormonlarıyla dolma-

ya başlar ve şimdi aniden karşı cins tekrar ilgi çekicidir. On yıllık ayrılık sırasında, genellikle sevilmeyen uzak nesneler haline gelmişlerdir. Şimdi ikincil cinsel karakterler gelişmeye başladıkça yeni bir şekle ve özelliklere sahip olmuşlardır.

Böylece ayrı durma dönemi karşı cinsi bir yenilik, gizem, keşfedilecek bir şey haline getirmiştir. (Erkekler için bu reaksiyon kız kardeşleri için geçerli değildir, çünkü kardeşler olarak aile kısıtlamaları ile birbirlerinden hiç uzaklaşmazlar, bu da ensestten kaçınmalarına yardımcı olur.) Bu noktada oğlanla kızın karşılaşması gençlerin yaşamlarını domine eden bir temadır ve yoğun cinsel keşif uzak değildir. Eski erkek çocuk çetesi ve kızlara duyulan yeni ilgi arasında kısa süreli bir çatışma yaşanacaktır. Her oğlan, belirli bir kızla neler yaptığını arkadaşlarına rapor etmek zorunda kalacaktır, ta ki bir gün onlara herhangi bir ayrıntı vermeyi inatla reddedene kadar ve böylece gruplarından birini kaybettiklerini anında fark edeceklerdir.

Şimdi heteroseksüel ergenlik evresine ulaşmayan çocuklara dönersek, bir nedenden ötürü ayrı durma aşamasında takılırlar ve hayatlarının geri kalanında orada kalırlar. Sadece birkaç ay önce onlarla seks oyunları oynayan genç erkeklerin neden sadece kızları kovalamakla ilgilendiklerini anlayamazlar. Sırf oğlanlarla takılma aşaması onlara mükemmel gelir ve cinsel olgunluk geldiğinde erkeklerden ibaret sosyal varlıklarını terk etme dürtüsü hissetmezler. Seks hormonları onları erotik olarak etkinleştirir, ancak ilgi odağı hâlâ erkektir. Hayat boyu eşcinsel erkek cinsel yolculuğuna böyle başlar, ancak çoğunluk heteroseksüel evreye kolayca taşınırken bu neden sadece birkaç erkek çocuğa olur?

Türümüzde soruna neden olan, bu kadar uzun bir on yıllık öğrenme aşamasının hiçbir yerde görülmemiş şekilde eklenmesiymiş gibi görünüyor. Bu aşamada, erkek bağı yoğun ve erkekten erkeğe bağlanma güçlüdür. Oğlanlar arası sadakati yıkan ergenlikteki seks hormonlarının büyük sarsıntısıdır ve bu noktada ağırlığını koyan herhangi bir özel sosyal faktör olursa, ayrılık engellenebilir. Bu faktörler birkaç çeşit olabilir. Uzaklaşma aşamasında özellikle kızlarla hoş olmayan deneyimleri olan bir

çocuk, seks hormonlarıyla dolu bile olsa, onları çekici bulduğu duruma geçemeyeceğini anlayabilir. Veya hazırlık aşamasında çok yaygın olan çocuksu seks oyunlarını özellikle heyecan verici bulmuş olabilir ve bu yüzden diğer erkekleri cinsel yoldaş olarak bellemiş olabilir. Onun için ergenlik döneminde böyle bir geçiş yapmak imkânsızdır, çünkü daha önce sahip olduklarını geride bırakmaya dayanamaz.

Ergenlik öncesi erkeğe etki eden ve ona güçlü bağlılıklar nakşeden diğer birçok sosyal faktör vardır. Genç şempanzelere veya genç maymunlara değil de onun başına gelmesinin nedeni, diğer türlerin bu hayati öneme sahip aşamalardan yoksun olmaları ve "erkek erkeğe" ile "oğlan ve kız" aşamaları arasında bir geçiş yapmamış olmalarıdır.

Ebedi Çocuk adını verdiği çalışmasında, zoolog Clive Bromhall, bu uzamış çocukluğun, evrimsel başarı hikâyemizin temeli olarak gördüğü bir süreç olan insan türünün genel çocukluğunun parçası olduğu fikrini ortaya koymuştur. İnsana özgü oyunculuğumuzu ve merakımızı en üst düzeye çıkarmanın bir yolu olarak, evrim bizi son milyon yılda gittikçe daha çocuksu hale getirdi. Bu bizi daha yaratıcı hale getirmiş ve bizi harika yapan teknolojiyi vermiş olsa da bazı yan etkileri de oldu. Bromhall bunları açıklamak için dört tip insan erkeği olduğunu öne sürer.

Alfatip, en az çocuksu olan erkektir. Acımasız, kararlı, hırslı, güçlü ve hoşgörüsüz bir alfa erkek maymun gibidir. Bir de Bürotip vardır, yüksek statü peşindedir ama çok daha işbirlikçidir ve bu onu mükemmel iş ortağı yapar. Üçüncü olarak Neotip, daha çocuksu, coşkulu, eğlenmeyi seven bir aile adamıdır. Ve son olarak Ultratip, yaratıcı, güvensiz ve çocukluğun erkek erkeğe aşamasını geçemeyen biridir.

Bromhall, eşcinsel erkeklerin ait olduğu bu son türü, sadece türümüzün giderek artan çocukluk durumunun bir yan ürünü olarak görüyor. Başka bir deyişle, evrim insan türünü yeni bir hayatta kalma aracı olarak giderek daha eğlenceli, yenilikçi davranışlar yoluna götürürken, süreç çok kesin değildi. İdeal sonuç, güvenilir organizatörler olan Bürotipler ve yaratıcı eğlence se-

verler olan Neotiplerin dengeli bir karışımından oluşan bir tür yaratmak olurdu. Ancak bu değişim tam olarak gerçekleştirilemedi. Bir uçta, maço sert, kavgada iyi, ancak kötü işbirlikçiler olan eski tarz Alfatiplerden birkaçı vardı, diğer uçta ise, bu yeni evrimsel doğrultuda çok ilerledikleri için oğlan grubu aşamasında takılıp kalan yeni grup Ultratiplerinden birkaçı.

Bunun bir sonucu olarak, Ultratipler yanlışlıkla "üreme engelli" olduysa da alışılmadık derecede yaratıcı ve entelektüel olarak sorgulayıcı hale geldiler. Bromhall onların akademik başarılarının ortalamanın çok üzerinde olduğunu söylüyordu. Bir erkek homoseksüelin, diğer erkeklere oranla üniversite eğitimi alma olasılığı altı katı, doktora eğitimi alma olasılığı ise on altı kat daha yüksekti.

Peki ya gelecek? Gerçek şu ki, insanlar kendi katılmadıkları ancak içine itildikleri bir grubun üyeleri olarak değil de kişisel değerleri için saygı duyulan bireyler olmayı hak ediyorlar. Eşcinselleri, özel bir kulübün üyeleriymiş gibi soyutlamanın onlara bir faydası yoktur. Bağnazları onlara saldırmaya teşvik eder, bu da solcuları veya kızılları yasadışı ilan etmek ne kadar mantıklıysa o kadar mantıklıdır.

Bu genel kural, bir bütün olarak erkek bedeni için de geçerlidir. Bu kitap boyunca, temel insan tasarımının birçok yönden nasıl değiştiğini ve erkeklerin kendi özel versiyonlarını tekrar tekrar nasıl değiştirmeye çalıştıklarını gördük. Çok uzun olanlar daha kısa ve çok kısalar daha uzun olmak istediler, çok şişman olanlar daha ince olmak, çok zayıf olanlar kilo almak istediler, düz saçlılar dalgalı saçlara, dalgalı saçlılar düz saçlara özendi, bu böyle sürüp gitti. Ancak çeşitlilikten zarar gelmez. Bu evrimin dramatik bir çevresel değişim olduğunda, yeni koşullarla başa çıkmak için daha iyi donanıma sahip birileri olmasını sağlama yoludur. Farklılıklarımızı beslemeli ve onları boğmaya çalışmamalıyız. Ve hepimizin aynı şekilde düşünmesini, aynı şekilde görünmesini ve aynı şekilde davranmasını talep eden katı inançları ve eski bağnazlıkları arkamızda bırakmalıyız. Çeşitlilik sadece hayatın tuzu biberi değil, aynı zamanda yaşamın besinidir.

DİZİN

A

Aaron Studham 46
Abipon 94
Aborjin 224
Adem 190
Âdemelması 132
Adolf Hitler 128
Afganistan 115, 197, 276
Afrika 27, 28, 106, 163, 173, 237
ağda 54, 156, 176, 177, 184, 198
ağız 87, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 108, 161, 180, 192
ağız selamı 102, 106
Akdeniz 67, 103, 105, 141, 149, 164, 169, 201
Akimbo 206, 207
Akitanyalı Eleanor 114
alın 51, 52, 55, 58
Alice Cooper 73
Almanya 18, 90, 123, 126, 169
alt kesi 95, 223, 224
alyans 162
Amazon 94
Amerika Birleşik Devletleri 65, 148, 196, 227, 249, 250, 258
Amerikan Estetik Plastik Cerrahi 81
Amerikan futbolu 146, 258
amphodites 68
anaboliksteroidler 236
Ana Tanrıça figürleri 110
Antigua 197
Antik Mısır 48
Antik Roma 47, 85, 202, 243
Antik Yunan 112, 221
Antony Worrall Thompson 99
Antwerp Bıyık Kulübü 127
apokrin 153, 155, 210
apolet 147
Arabistan 36, 228
Araplar 90, 105, 165, 180, 255
Arnavutlar 256
Ashbourne 273
Asya 48, 62, 129, 149, 173, 228
ateşte yürüme 265
atlama 23, 25, 133, 264
avcılık 52, 145, 151, 238

Avrupa 18, 40, 45, 48, 63, 82, 90, 101, 105, 134, 138, 141, 148, 162, 168, 171, 192, 197, 200, 227, 249, 266
av sporu 11, 12
avuç içi 101, 158, 167, 171, 192
Avustralya 147, 196, 223, 262, 273
Avustralya Kuralları 273
Avusturya 123, 266
ayak 37, 48, 198, 225, 253, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 271, 272, 274
ayakkabılar 255, 263, 265, 266, 268, 269
ayak parmakları 261, 262, 263, 265, 266, 270, 271
ayılar 253
Aziz Paul 38, 39
Aziz Peter 45
Aztekler 95, 111

B

baba 18, 21, 190, 217, 276
bacaklar 136, 254, 255, 258, 265
Badamsingh Gurjar Khatana 129
Badamsinh Juwansinh Gurjar 129
Bahamalar 197
bakış yönü 70, 71
Barbados 197
Barbie bebeği 178
Barbuda 197
basketbol 22, 199
baş eğme 140, 141
Başkan Clinton 249
başparmak emme 96
baş sallama 131, 140
Batı 7, 18, 57, 58, 64, 65, 78, 82, 106, 113, 116, 129, 140, 141, 149, 156, 191, 200, 202, 219, 266, 276
Batı Afrika 78, 202
beden dili 269
bel 186, 195, 198, 203, 222, 269, 270, 275
Belçika 89, 126, 169
Ben Affleck 199
Benito Mussolini 229
Ben Turpin 73, 74
Bert Trautmann 133
beyin 11, 51, 152
bilezikler 161
Bing Crosby 43
Birleşik Arap Emirlikleri 197
Bling Bling 136
Bob Guccione 136
Bob Marley 48
boğaz 108, 109
Borneo 222, 230
borsa 25
boşalma 214, 215, 217, 228, 236, 237
boules 27
boynuz işareti 169
boyun 36, 123, 131, 132, 133,

134, 135, 137, 138, 139, 143, 144, 271
Brad Pitt 81, 177
Brezilya 62, 76, 168
Bruce Willis 199
Brunei 250
Buckingham Sarayı 248
Buda 62, 188
burun 56, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 125, 160, 266
burun ameliyatı 82
burun deliği 78, 88, 91
Buz Devri 52, 109
Büyük Frederick 110

C-Ç

Cary Grant 124
Charles Darwin 83, 178
Charles de Gaulle 84
Charlie Chaplin 128
Chris de Burgh 56
Christopher Reeve 133
cinsel davranış 277
cinsel eşitlik 39
cinsel ilişki 17, 153, 218
cinsel perhiz 217
cinsel tercihler 156, 277
cinsel yönelimler 8, 275
Colin Farrell 56, 199
conch piercing 66
Cyrano de Bergerac 84
çene 108, 109, 113, 128
çete modaları 55
Çıplak Taç 33
çift bağı stratejisi 18, 19
çiftleşme 15, 16, 17, 19, 20, 155, 193, 206, 225, 227, 251
Çin 35, 47, 60, 160, 165, 231, 241

D

daith piercing 66
dans 189, 190, 192, 205, 241, 249
dart 27
David Beckham 137, 156, 199
David Bowie 73, 74, 199
Dayak 54, 179, 223, 230, 250
Dayak meyve yarasası 179
Denis Healey 56
Dennis Rodman 199
deodorantlar 155
dış kulak 68
Diego Maradona 199
dil 99, 100, 103, 204, 251
dirsekler 206
diş 95, 97, 98, 101, 128
diş takıları 98
DNA testleri 18, 211
Doğu Afrika 89, 228
Doğulular 155
Don King 136
dövmeler 94, 136, 199
dudaklar 93, 100, 102, 144
Duke Ellington 205
Dünya Sakal ve Bıyık Derneği 117

E

Earl Snakehips Tucker 205
ebeveyn bakımı 216
Ed Bradley 65
Edgar Allan Poe 83
Edinburgh 166, 187
Edmond Rostand 84
Eerste Nederlandse Snorrenclub 127
Egon Ronay 99
Eldridge Cleaver 220
el hareketleri 49, 57, 163
Elizabeth dönemi 63, 220
eller 163, 172, 180, 206, 207
Elvis Presley 204
Eminem 199
emzirme 208
endüstriyel piercing 66
entelektüel 57, 246, 281
ereksiyon 214, 222, 236
ergenlik 107, 189, 210, 244, 250, 279, 280
Eric Cantona 56
erkek 7, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 33, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 46, 48, 55, 56, 60, 62, 63, 64, 65, 67, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 79, 81, 82, 83, 84, 90, 93, 95, 97, 98, 100, 103, 107, 109, 111, 114, 115, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 126, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 143, 144, 145, 146, 148, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 162, 169, 170, 172, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 196, 197, 198, 199, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 224, 225, 226, 227, 230, 233, 235, 236, 238, 240, 241, 242, 245, 254, 255, 256, 257, 265, 266, 267, 268, 269, 272, 273, 275, 276, 278, 279, 280, 281
Eskimolar 109, 149
Eski Roma 99, 168
Eski Yunan 58, 68, 220
esneme 100, 101
Etiyopya 259
Etiyopyalılar 220
evrim 11, 12, 14, 20, 21, 79, 83, 104, 108, 157, 158, 177, 226, 233, 253, 262, 280
Ewan McGregor 199

F

feminizm 81
Fenikeliler 43, 220
feromonlar 210
FIFA 152
fibula 254
Fidel Castro 117
Fiji 264
Filipinler 106, 124, 207

finasterid 42
fiziksel aktivite 25, 158
fiziksel ceza 61, 196
fizyonomi 83
Florida 205
François Rabelais 219
Frank Ames 54
Frankie Jakeman 230
Frank Lampard 156
Franklin D. Roosevelt 199
Frank Sinatra 204
Fransa 27, 90, 105, 114, 123, 126, 134, 169, 192, 201
Fransız 72, 84, 113, 114, 162, 219, 256, 268, 273
Fransız Devrimi 256
Fred Astaire 258
Fuatai Solo 264
futbol 13, 22, 152, 197, 269, 272, 273, 274

G

garip cinsel uygulamalar 137
gençleştirme 55
genetik 14, 16, 33, 37, 61, 154, 185, 186, 233, 275, 276
genital sakatlama 221, 226, 228
George Clooney 177
Gerard Depardieu 199
Gılgamış 38
giyotin 134
Glam Rock 73
Glasgow 187
gluteusmaximus kasları 245
Gobbo 201, 202
göbek 136, 184, 185, 187, 188, 189, 190, 191, 192
göbek dansı 190
göbek deliği 188, 190, 191
göğse dokunma 180
göğüs 30, 38, 107, 145, 175, 176, 177, 180
görme keskinliği 23
gözbebeği 70, 74
göz kapakları 52, 69, 70, 72, 74, 134
göz kırpma 75
gözler 8, 53, 75, 80, 193, 245, 268
göz makyajı 72, 73
gözyaşı bezleri 71
Grillz 98
Groucho Marx 53, 128
Güney Afrika 18, 173
Güney Amerika 18, 94, 100, 104, 139, 148, 169, 206
Güneydoğu Asya 160, 207
Güney Pasifik 244

H

hadım 44, 121, 169, 239, 240, 241, 242
Haiti 134
hapşırma 82, 85
hara-kiri 191
Harlem 205
Hasidik Yahudiler 122

Hawaii 105, 204
heliks piercing 66
heteroseksüel 64, 65, 136, 156, 275, 277, 279
Hıristiyan 38, 110, 113, 180, 189, 196, 247
Hıristiyanlık 277
hız kayağı 25
Hicralar 241
Hindistan 36, 60, 129, 160, 200, 241, 242, 264, 277
Hinduizm 277
hipoksik öfori 137
hippiler 208
hipster 208
HMS Beagle 83
Hollanda 76, 89, 126, 127
Hollywood 73, 124, 155, 167, 177
hormonlar 109
humerus kemiği 151

I-İ

Igor Stravinsky 129
I. Leo 99
Irak 99, 197, 274, 276
ıslak rüyalar 236
ıslık dilleri 103
içki seansları 27
içme sinyali 105
ideal erkek oranı 255
İmparator Konstantin 99
İncil 48, 104, 132, 242, 277
incir işareti 168, 169
İngiliz Ordusu 125, 147
İngiltere 18, 20, 27, 59, 90, 111, 114, 126, 170, 176, 192, 199, 272
İnsan Hakları Sözleşmesi 227
İran 134, 197, 276
İskandinavya 35, 36, 227
İskoçya 67, 186, 272
İslam 115, 134, 190, 276, 277
İspanya 89, 104, 105, 199
İstanbul 189, 190
İsveç 126, 127
İsviçre 126
işbirliği 104, 122
iş bölümü 14, 22, 24
işitme 60
İtalya 66, 89, 90, 91, 105, 123, 126, 139, 169, 180, 185, 192, 201, 240

J

James Bulwer 111, 120
Japon 60, 90, 146, 147, 149, 165, 167, 187, 191
Japonya 57, 149, 160, 170, 191
Java 223
Jean Froissart 170
Jelly Roll Morton 97
jibon 108
Jimmy Edwards 127
Jimmy "Schnozzle" Durante 84
John Barrymore 81

Johnny Depp 73, 199
John Travolta 124
John Wayne Bobbitt 231
Jon Bon Jovi 199
Josh Hartnett 56
Julius Sezar 112
Jumping Jack Flash 73
Justin Timberlake 199
Juventus 273

K

kabuki tiyatrosu 146
kadın 13, 14, 18, 21, 23, 25, 27, 29, 37, 38, 56, 69, 70, 71, 75, 79, 83, 94, 99, 110, 120, 125, 129, 131, 132, 135, 146, 151, 153, 154, 157, 158, 160, 179, 180, 189, 190, 201, 203, 206, 208, 210, 214, 215, 216, 218, 224, 227, 242, 244, 245, 250, 255, 257, 265
Kafkas 36, 60
kalça 187, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 246
Kaliforniya 55, 177
Kama Sutra 223, 230
Kamishimo 146
Kanada 18
Kanarya Adaları 103
kanser 96
karın 152, 183, 184, 188, 191, 197, 205, 238
karıncayiyen 238
karın kasları 184, 238
karın kılları 183, 184
kasık 38, 45, 119, 183, 184, 209, 210, 211, 212, 219, 230, 254, 267
kasık kılları 45, 119, 183, 184, 209, 210, 211, 212
kasıklık 219, 256
kaslar 34
kaş 51, 53, 54, 55, 56, 57, 77, 269
kaş çizgileri 55
kaş sırtı 51, 77
kaval kemiği 254
kaygı 13, 20
keçi sakalı 117, 118, 128
Keith Richards 73
kellik 33, 40, 42, 44
Kemri 129
keşişler 38, 44, 113
kıl 52, 54, 56, 60, 108, 111, 117, 119, 125, 153, 176, 209, 210
kırbaç 197
kırbaç cezası 197
Kilise 220, 267, 268
Kirk Douglas 124
koku bezleri 79, 119, 153, 154, 210
koku sinyalleri 262
kollar 153, 206
kol saatleri 163
koltuk altı 38, 153, 154, 155, 156, 212
kolye 98, 135
Konishiki 187

kontakt lensler 74
Kore 155, 179, 210
Korkunç İvan 111
koşu 261
kot pantolon 247, 256
kozmetik cerrahi 56, 69, 82, 83, 179
köçek 189
köpekler 262
Kraliçe Hatşepsut 110
Kraliyet Donanması 196
kravat 135
kriket 22, 258
kulak hematomu 67
kulaklar 8, 62, 65, 68
kulak memeleri 60, 61, 62, 63, 64, 227
kumar 25, 28, 197
Kurt Angle 133
Kuru Gürültü 119
kuşlar 253
Kuzey Afrika 73, 78
Kuzey Amerika 55, 88, 139, 166
Kuzey İrlanda 18
küpe 61, 64, 65, 66
kynodesme 221

L

Las Vegas 25, 231
Latin Amerika 192
Leonid Brezhnev 56
Liam Gallagher 56, 199
Libya 88, 90
Life dergisi 57
Liza Minnelli 65
Londra 127, 248, 266
Londra Araştırması 266
Looks at Men's Bums 245
Louie Van Zelst 202
Louvre 72
Luis Figo 273
Lübnan 67

M

Madalyon Adam 136
mağara dalışı 25
Malezya 149, 207, 250
Malta 67
Maoriler 89, 248
Marilyn Manson 74, 199
Marlon Brando 55, 249
Martin Luther 247
Marty Feldman 74
Masters ve Johnson 217
mastürbasyon 138
Max Planck Enstitüsü 18
maymun 9, 14, 16, 57, 93, 214, 259, 260, 280
Mehmet Özyürek 84
Meksika 18, 48, 90, 104
memeler 175
meme uçları 177, 178, 179, 254
merak 19, 26, 190, 224
Metroseksüel Erkek 136
mızrak 151, 268
Michael Chance 237

Michael Flatley 258
Michael Hutchence 138
Michael Jackson 82, 124
Michael Jordan 199
Michael Schumacher 22
Michelangelo 77
Mickey Rourke 167, 199
Mick Jagger 73
Mike Tyson 199
Mike Utley 133
Mike Wallace 65
Minoksidil 42
modern 7, 12, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 27, 28, 39, 48, 51, 58, 64, 71, 80, 82, 91, 95, 101, 104, 112, 115, 116, 118, 119, 123, 136, 142, 153, 155, 162, 168, 170, 172, 175, 195, 198, 201, 208, 212, 223, 226, 228, 229, 230, 242, 247, 257, 268, 271, 272, 273, 277, 278
Moğolistan 47
Monte Carlo 201
Moritanya 276
Muhammed 127, 158, 211
Muhammed Raşit 127
muska 169
mühür yüzüğü 161, 162
Müslümanlar 191, 212

N

Napolyon Bonapart 83
Nasıl Hoşunuza Giderse 171
nazar 135, 168, 169, 201
Nelly 98
neo-hippiler 208
New Orleans 136
New York 57, 126, 129, 144, 166, 202, 270
New Yorker dergisi 57
Nicholas Cage 199
Nijerya 197, 276
Norman Fethi 113
Norveç 126
Novacila 112
nüfus patlaması 276

O

Olimpiyat Oyunları 221
omuzlar 147, 150
On the Waterfront 55
orbital piercing 66
orgazm 137, 216
Orlando Bloom 177
Orta Amerika 28, 95, 106, 111
Orta Çağ 45, 85, 171, 266, 273
Ortadoğu 67, 138, 160, 169, 173, 190, 206, 225
Ortodoks Yahudiler 116
Osmanlı İmparatorluğu 189
oyun 24, 27, 152, 167, 197, 201, 273
Ozzy Osbourne 82, 133

P

Pakistan 97, 115, 250

Papa John Paul 161
Paris Hilton 55
Paris Latsis 55
parmak izi 159
parmaklar 67, 87, 105, 158, 166, 168, 170
pektoralis majör kasları 176
pelvik itme 204, 214, 216, 246
penis 88, 90, 91, 100, 135, 166, 207, 210, 213, 214, 215, 217, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 241, 277
Penthouse dergisi 136
Persler 43
peruklar 30, 43
Pete Sampras 56
Philippe Halsman 128
piercing 65, 66, 91, 178, 228, 229, 230, 244
pipo 96, 97
Platon 68
poker 27
Polonya 251, 266
Portekiz 66, 89, 168
Prens Albert 229, 230
prezervatif 218
prostat sıvısı 238
Punk Rock 73

Q

qat toplantıları 27

R

Rajasthan 129
Ramnath Chaudhary 129
rap 98, 136
rasta 47
Rastafaryanlar 48
Real Madrid 273
Ridley Scott 177
rinoplasti 81
risk alma 14, 23, 25, 28
Robbie Williams 199
Robert Fitz Roy 83
Rolling Stones 73
Roma Burnu 85
Roma Katolik Kilisesi 239, 240, 243
Romalılar 43, 166
Ronaldo 56, 258
Ronan Keating 176
Rudolf Hess 56
Rusya 18, 27, 169

S-Ş

saç 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 85, 118, 137
saç tipi 36, 37
Saddam Hüseyin 99, 197, 274
sakal 8, 38, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122
Salizhan Sharipov 56
Salvador Dali 128

Samson 48
Samuray 146
satranç 27
savaş 12, 117, 125, 145, 147, 170, 179, 205
Scientology 277
SCUM (Erkek Doğrama Cemiyeti) 13
Sean Connery 199
sebum 35
seminal sıvı 214, 215, 217, 218, 238
ses telleri 103, 132
sırt 195, 196, 198, 202, 215
sırt ağrısı 195, 196
Sicilya 112, 169
sigara 95, 96, 97
Sihler 38
silbo 103
Singapur 249, 250
Snorrenclub Antwerpen 127
Sotheby 26
sperm 13, 209, 216, 224, 234, 236, 237, 238
sperm üretimi 209, 234, 237
spor 22, 25, 65, 133, 157, 169, 184, 207, 238, 254, 257, 274
Sri Lanka 140
stafilokok 226
Steve Moore 133
stres 71, 179, 196, 235
Sudan 276
su kabağı 222
sumo güreşçileri 187, 188
Suriye 58, 67, 88, 90
Suudi Arabistan 67, 76, 90, 104, 134, 173, 197, 276
sünnet 91, 212, 214, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228
Svensk Mustaschklubben 127
Swami Pandarasannadhi 32
Şahin Burun 84
şeriat yasası 197
Şeytan 101, 191, 247, 272

T

Taliban 115, 197
Talmud 116
tat 80, 99
tavşanlar 79
Tayland 160
Teddy Boys 269
tenis 56, 157, 258
Tennessee 250
ter bezleri 262
testis 166, 209, 219, 224, 228, 230, 233, 234, 235, 237, 239, 242, 243, 244
testosteron 177, 217, 236
Texas Üniversitesi 169
Thomas Wedders 84
tıraş 30, 38, 43, 44, 47, 55, 56, 107, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 125, 126, 128, 155, 156, 197, 198, 212, 254
tırnaklar 159
tibia 254
Tiger Woods 22

Timbira yerlileri 62
Titus Andronicus 99
Togo 202
tohum saçma stratejisi 19
tokalaşma 172
Tom Jones 82
tragus piercing 65
Trinidad 197
tutma 24, 150, 159, 270
tükürme 103
Türkiye 67, 190
Tycho Brahe 91

U-Ü
Uday Hüseyin 99
Ukrayna 126
UNCIRC 227
uyluk kemiği 254
Uzak Doğu 60, 160
üreme 10, 13, 19, 20, 21, 145, 183, 216, 218, 228, 237, 238, 275, 276, 281

V

Vahşi Batı 127
vals 192
Van Dyck 118
Vatikan 82, 267
Vietnam 179
Viktoryen 193
V işareti 90, 170
volar derisi 263
vücut dili 57, 138, 207, 269

W

Wayne Rooney 56
William Shakespeare 64
Winston Churchill 199

Y

yağ bezleri 35
yalan söyleme 87
yarık çeneler 124
Yemen 27, 276
yemin 76, 90, 102, 110, 167, 180, 242
Yeni Gine 222
Yeni Zelanda 18, 88, 248
yubitsume 167
Yugoslavya 66, 199
Yunanistan 67, 105, 106, 141, 180, 199, 202
Yunanlılar 43, 141, 220, 221
yürüyüş 28, 261
yüz ifadeleri 53, 134
yüzme 78
yüzüğü öpmek 161
Yüz Yıl Savaşı 114

Z

Zappa 128
Zinedine Zidane 273

DESMOND MORRIS
ÇIPLAK ADAM

Evrimin milyonlarca yıl süren meşakkatli yolunda şekillenmiş erkek vücuduna büyülü bir keşif! Dünya sahnesinde çırılçıplak kalan adamın merak uyandıran hikâyesi...

1967'de yayımlanan ve tüm dünyada satış rekorları kıran *Çıplak Maymun*'la ezber bozan ünlü Zoolog Desmond Morris, *Çıplak Kadın*'ın doğal bir devamı olan *Çıplak Adam*'da insan erkeğinin zoolojik portresini çiziyor. Ve bu portreyi yeryüzünün dört bir yanından gelen egzotik öykülerle süslüyor.

İnsan erkeği dünya üzerinde nasıl bu kadar etkili hale geldi?
Avcılığı terk ettiğimiz modern dünyada erkekler hangi avların peşine düştü?
Erkek beyni nasıl işliyor?
Doğası gereği tekeşli mi çokeşli mi?
Hadım uygulaması nasıl ortaya çıktı?
Çıplak Adam'ı keşfetmeye hazır olun.

ISBN: 978-975-10-4146-3

/inkilapkitabevi
/inkilapkitabevi
/inkilapkitabevi
Online alışveriş: inkilap.com